

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EŞGÜDÜMLÜ İKİ ALAN:
EĞİTİM ÖĞRETİM VE MODERNLEŞME**

Mehmet Salih DEMİR

**Haziran – 2024
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EŞGÜDÜMLÜ İKİ ALAN:
EĞİTİM ÖĞRETİM VE MODERNLEŞME**

Mehmet Salih DEMİR

**Danışman
Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE**

**Haziran – 2024
BATMAN**

TEZ KABUL VE ONAYI

Mehmet Salih Demir tarafından hazırlanan “Eşgüdümlü İki Alan: Eğitim Öğretim Ve Modernleşme” adlı tez çalışması 27/06/2024 tarihinde jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç.Dr. Fahri ÖZTEKE

.....

Danışman

Doç.Dr. Fahri ÖZTEKE

.....

Üye

Prof.Dr.Selman YAŞAR

.....

Üye

Dr. Serdar ERKAN

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this seminar document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Mehmet Salih DEMİR

27/06/2024

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EŞGÜDÜMLÜ İKİ ALAN: EĞİTİM ÖĞRETİM VE MODERNLEŞME

MEHMET SALİH DEMİR

**Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE

2024, 247 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE

Prof. Dr. Selman YAŞAR,

Dr. Öğr. Üyesi Serdar ERKAN

Eğitim-öğretim toplumu dönüştüren temel dinamiklerin başında gelmektedir. Toplum, eğitim aracılığıyla çağın koşullarına uyarak, başta iktisadi ve teknolojik olmak üzere her alanda rekabet yeteneği kazanır. Eğitimin işlev ve tanımı siyasi, ekonomik ve toplumsal gereksinime göre dinamik bir süreç olarak sürekli evrime uğrar. Eğitim toplumsal değişimin motor gücü olarak, toplumu dönüştürme gücü yanında, kendisi de bu değişim-dönüşümden etkilenecek, toplumsal ihtiyaca göre sürekli tekâmül geçiren bir olgudur. Eğitim bu anlamda kapsamlı bir süreç olup her tür terbiyeyi bünyesinde barındırır.

Toplum eğitim aracılığıyla öğrendiği marifeti günlük yaşamda kullanarak, iklim, coğrafya ve benzeri koşullara daha rahat adapte olma, doğaya hükmetme ve her tür zorlukla mücadele etme yeteneği edinir. Sanayi İnkılabı neticesinde, üretim etkinliklerinin büyük oranda insan gücü yerine makine gücüne dayanmaya başlanması, üretimde ihtiyaç duyulan nitelikli işgücüne olan talebi artırdı. Bu değişimin eğitime yeni anlamlar yüklemesi ve eğitimin üretime daha çok entegre olması gerektiği yönünde beklentileri artırdı. Eğitim, artık üretim ve kalkınmanın lokomotifleri olarak itibar görmeye başladı.

Gelişmiş ekonomi ve başarılı eğitim sistemine sahip ülkelerde gözlemlendiği gibi, eğitim kalkınma aracı olarak kullanılmaktadır. Bu kapsamda günümüzde eğitim – öğretim etkinlikleri ve uygulamalı mesleki-teknik eğitime, doğrudan üretimi ve istihdamı arttırmaya dönük önemli bir araç olarak itibar edilmelidir. Aynı amaç tarihsel evrimde hep hedeflenmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin eğitim – öğretim meselesi, acilen çözüme kavuşturulması gereken önemli konu başlıkları arasında önümüzde durmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin ortaokul 7.ve 8.Sınıf seviyesine kadar çekilmek suretiyle, ülkenin üretim kapasitesinin artırılmasında kullanılmasıyla istihdamı artırma ve kalkınmayı sağlamaya dönük çabalar, Türk eğitim sisteminin nihai hedefi haline getirilmelidir. Türkiye en değerli sermayesi olan beşeri potansiyelini, üretimde değerlendirmeyi başardığı takdirde, ülkede ekonomik parametrelerin hızla değişeceği kesindir.

Türk ekonomisine uygulamalı eğitim sistemi aracılığıyla bir dinamizm kazandırmak için, eğitimde başarılı ülke örneklerinden yola çıkarak kalkınma atılımı başlatılmalıdır. Bunun için Türk eğitim sisteminde yeni bir yapılanma, tercihten öte bir zorunluluk olarak kendini dayatmaktadır. Türk eğitim sistemi, mesleki ve teknik liselerde uygulanan üretim odaklı sisteme, ortaokulları da dâhil ederek, mesleki ve teknik hüviyete kazandıracak bir müfredat uyguladığı takdirde, üretimde nitelik, verim ve istihdam artacak, ülke kalkınmasına dönük ciddi bir hamle gerçekleştirilecektir. Böylece Türkiye'nin iktisadi gücü kuvvetlenecektir. Bunu başarmanın yolu, Türkiye'de mevcut eğitim sistemini, gerek müfredat gerek altyapısıyla, üretim odaklı hale getirmekten/dönüştürmekten geçer.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Ekonomi, İstihdam, Kalkınma, Modernleşme, Sanayi, Üretim.

ABSTRACT

MASTER THESIS

TWO COORDINATED AREAS: EDUCATION TRAINING AND MODERNIZATION

MEHMET SALİH DEMİR

Batman University Graduate Education Institute

Department of History

**Advisor: Assoc. Dr. Fahri ÖZTEKE
2024, 247 Pages**

**Jury
Assoc. Dr. Fahri ÖZTEKE
Prof. Dr. Selman YAŞAR
Dr. Lecturer Serdar ERKAN**

Education is one of the main dynamics that transform society. By adapting to the conditions of the age through education, society gains the ability to compete in all areas, especially economic and technological. The function and definition of education constantly evolves as a dynamic process according to political, economic and social needs. Education, as the engine of social change, is a phenomenon that, in addition to its power to transform society, is itself affected by this change and transformation and constantly evolves according to social needs. In this sense, education is a comprehensive process and includes all types of training.

By using the skills learned through education in daily life, society acquires the ability to adapt more easily to climate, geography and similar conditions, to dominate nature and to struggle with all kinds of difficulties. As a result of the Industrial Revolution, production activities began to rely largely on machine power instead of human power, increasing the demand for qualified labor needed in production. This change gave new meaning to education and increased expectations that education should be more integrated with production. Education has now begun to be respected as the locomotive of production and development.

As observed in countries with developed economies and successful education systems, education is used as a development tool. In this context, today's education and training activities and applied vocational-technical education should be regarded as an important tool to directly increase production and employment. The same goal has always been aimed in historical evolution. In this context, Turkey's education issue is among the important issues that need to be resolved urgently. Efforts to increase employment and ensure development by increasing vocational and technical education to the 7th and 8th grade level of secondary school and using it to increase the country's production capacity should be made the ultimate goal of the Turkish education system. If Türkiye manages to utilize its human potential, which is its most valuable capital, in production, it is certain that the economic parameters in the country will change rapidly.

In order to bring dynamism to the Turkish economy through the applied education system, a development initiative should be initiated based on the examples of successful countries in education. For this reason, a new structure in the Turkish education system imposes itself as an obligation rather than a choice. If the Turkish education system implements a curriculum that will provide vocational and technical qualifications by including secondary schools in the production-oriented system applied in vocational and technical high schools, the quality, efficiency and employment in production will increase and a serious move towards the development of the country will be made. Thus, Turkey's economic power will be strengthened. The way to achieve this is to make/transform the current education system in Turkey, both with its curriculum and infrastructure, into a production-oriented one.

Key Words: Development, Education, Economy, Employment, Industry, Modernization, Production,

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, eğitim-öğretimin uğradığı evrim ve modernleşmeden hareketle, eğitim-kalkınma ilişkisinin tarihi süreci kritiğe edildi. Eğitim bireyin varoluşu ile ihtiyaç duyulan, insan gruplarının kalabalıklaşması ve sosyalleşmesiyle daha çok gereksinim duyulan bir olgu haline geldi. Üretim ve sanayide karmaşıklaşan ilişkilerin etkisiyle hayati bir değer olarak algılanmaya başlandı.

Akademik disiplin çerçevesinde, bilimsel etik kurallarına bağlı kalarak, hazırlanmış bulunan tez çalışmasında, Türkiye'nin eğitim-öğretim sisteminde yaşanan sorunların çözümüne dair, Türk eğitim sisteminde devrim niteliğinde olabilecek öneriler sunulmaktadır. Örneğin, mesleki lise müfredatının mesleki ortaokul seviyesine çekilmesi yoluyla, mesleki ortaokulların kurulması gerektiği gibi fikirler, Türkiye'de eğitim uygulamasında ilk olabilme potansiyeli taşıyan önerileri kapsıyor olması tezin önemini artırmaktadır.

Eğitim-öğretim ve modernleşme alanının mühim, teferruatlı ve fazla emek gerektirdiği bilinci ile çalışma kararını verdik. Bu anlamda çalışmamız konu, içerik, kapsam, hedeflediği amaç ve derinlik itibarıyla karmaşık bir alandır. Dolayısıyla eğitim konusu birçok alt başlığı beraberinde getirmektedir. Kapsamın geniş olması sebebiyle, kaynak çeşitliliğine ulaşma noktasında zorluklar yaşandı. Yürütülen çalışmanın üretim odaklı bir proje olarak da tasarlanması, ciddi düzeyde saha çalışması da gerektirdiğinden, arşiv ve kaynaklara ulaşmada karşılaşılan zorluklara ek olarak, aşmakta zorluk çekilen çeşitli başkaca zorluklar ortaya çıktı. Buna rağmen konu ile ilişkili geniş bir yelpazede literatür taraması yapıldı, eğitim-öğretim, modernleşme, eğitim-kalkınma konusunda yazılmış önemli sayıda kitap, makale, süreli yayın, internet kaynağı, ulusal ve yerel basından bilgiye ulaşıldı. Ancak burada çalışmamamıza doğrudan etkisi olabilecek, yarar sağlayabilme potansiyeli yüksek ve daha dikkat çeken kaynaklar incelenerek irdelendi.

Eğitimde/mesleki ve teknik eğitim konusunda iddialı olabilmek için, iş/üretim hayatından kopuk müfredatın, üretim-kalkınma odaklı olarak revize edilmesi gerekir. Teorik bilgi ve ezber yöntemine dayalı eğitim sistemi döneminin artık bittiğini, yerini uygulamalı ve üretim odaklı eğitime bıraktığının altını çizmek gerekir. Bu anlamda yürütülen çalışma ile Türk eğitim sistemine yeni bir istikamet verme, yeni bir yol haritası çizme hedefindeyiz.

Türk eğitim sisteminde yaşanan meselelerin çözümüne dair önerilerimizin, bilhassa mantıklı, somut ve uygulanabilir fikirlerden oluşmasına, ayrı bir hassasiyet

gösterildiğini belirtmekte yarar vardır. Günümüzde eğitim, kalkınmanın motor gücü görevi üstlendiğinden önemle ele alınması gereken olgu haline gelmiştir. Nitekim günümüz ekonomi, teknoloji ve sanayisi gelişmiş ülkeler, bu modernleşmeyi eğitim sistemini uygulamalı ve üretimin ana gücü olarak kullanmalarına borçludur.

Türkiye’de, eğitim ve niteliğinde problemler yaşandığı ve bu sorunların aşılması konusunda başarılı olunmadığı bir gerçektir. Eğitimde gerek günlük hayat ve üretimle ilişkilendirilmeyen müfredat veya sistem, gerek disiplinin sarsılması ve bu konuda heyecanın kaybedilmesi, aşmamız gereken meselelerin başında gelmektedir. Bu konuda bugüne değin başarısız olunması, bundan sonra da başarılı olamayacağımız anlamına gelmemektedir. Problemin çözümünde devlet-toplumun tüm katmanları el ele vererek aşacağımıza inancımız tamdır. Türkiye’nin eğitim ve kalkınma sorununa ilişkin sunduğumuz çözüm önerilerinin, ilgi çekerek, kâğıt üzerinde kalmaması, fiilen uygulanması en büyük temennimizdir. Uygulamalı eğitim aracılığıyla üretim ve istihdam olanaklarının artırılarak, vatandaşın yaşam standartlarının yükseltilmesi, ekonomi-kalkınma kökenli sorunların çözümüne katkı noktasında Türkiye’de hayırlı gelişmelere vesile olması en büyük gayemizdir.

Beni bu zorlu çalışmada teşvik eden, cesaretlendiren, gece gündüz demeden verimli bir çalışma ortaya çıkması için mesai harcayan danışman hocam sayın Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE’ye şükranlarımı sunmayı borç bilirim. Çalışmanın bilimsel araştırma basamakları-kriterleri ışığında ilerleyerek akademik bir çerçeveye oturtulması konusunda, derin akademik bilgi ve birikimini hiç bir zaman benden esirgemeyen, değerli hocamın desteği olmasaydı, belki de bu zorlu yola girme cesareti konusundaki tereddütleri aşma hususunda büyük endişe/belirsizlik içerisinde kalacağım muhakkaktı.

Tezin her aşamasında fikir ve rehberliğine ihtiyaç duyulduğunda katkı sunan, yöntem ve teknik konusunda yardımlarını esirgemeyen, araştırmalarım sırasında bana akademik eserleri temin eden ve temin etmeme yardım eden, danışman hocam Doç. Dr. Fahri ÖZTEKE’ye tekraren minnettarlığımı sunarım.

Çalışmamızın başarılı bir şekilde sonuçlanmasında bilimsel, teknik tecrübe ve çalışma disiplinleriyle bize yol gösteren, destek sunan, araştırma ve kaynak taramaları sırasında şahsımı cesaretlendiren, tezimizin metodolojik olarak sistematik bir biçimde ilerlemesi için katkılarını bizden esirgemeyen, birikim ve tecrübelerini paylaşmaktan çekinmeyen kıymetli hocalarım: Prof. Dr. Selman YAŞAR, Doç. Dr. Tekin İDEM, Prof. Dr. Ömer OBUZ, Doç. Dr. Orhan TURAN ve Dr. Serdar ERKAN’a şükran borçlu olduğumu ifade etmek isterim.

Gönül rahatlığıyla söylemek isterim ki, Saygıdeğer hocalarımın yol göstericiliğinde, eğitim-öğretim ve modernleşme üzerine bilimsel ve sistematik bir şekilde yürüttüğümüz çalışmalar/araştırmalar, ilerleyen süreçteki akademik yaşamıma yön verecek bir nitelik taşımaktadır.

Yürütülen uzun çalışma sürecinde, yaşanan çocukluğun telafisi zor, geri döndürülemez yıllarından çalarak ihmal ettiğim biricik kızlarımdan ve eşimden özür dilemeyi bir borç bilirim. Bu uzun süreçte, beni her zaman moral destekle motive eden, her türlü manevi desteği sunan eşime ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmamızın, Türk eğitim-öğretim sisteminde yaşanan paradokstan çıkılmasında bir umut yaratma, çözüm üretme, soruna ilgili ve duyarlı herkesin katkı ve tenkitlerini esirgemeyeceklerine olan inancımızla herkese saygı/sevgilerimi sunarım.

Mehmet Salih Demir

Batman – 2024

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	v
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	ix
TABLOLAR.....	xii
GRAFİKLER	xiii
RESİMLER.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xv
1.GİRİŞ	1
2.EĞİTİM ÖĞRETİMİN TARİHSEL EVRİMİ VE EĞİTİME FARKLI YAKLAŞIMLAR	6
3.TALİM TERBİYE'YE ÖNEM VEREN BİR MİLLET: TÜRKLER	12
4.TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNİN TEMEL İLKELERİ	18
5.1923 – 1960 YILLARI ARASINDA TÜRK MAARİF SİSTEMİNDE YAŞANANLAR	21
5.1.Hükümet ve Parti Programlarında Eğitim-Öğretim Meselesi.....	23
5.2.Cumhuriyet Rejiminin Teminatı: Halkevleri ve Halkodaları	29
5.3.Eğitim – Kalkınma İlişkisinin Somut Göstergesi: Köy Enstitüleri.....	44
5.4.Türk Mesleki Eğitimine Katkı Sağlamış Yabancı Bilim İnsanları	52
6.TÜRK MAARİF SİSTEMİNİN MEVCUT POZİSYONUNA OBJEKTİF BİR BAKIŞ	55
6.1.Eğitim-Öğretimde Başarıya Hizmet İçi Eğitim ve Öğretmen Niteliğinin Etkisi..	55
6.2.Türk Eğitim-Öğretim Sisteminde Mesleki Eğitim/Tarihçe ve Kalkınma İlişkisi.	60
7.MESLEKİ – TEKNİK EĞİTİMİN BAZI ÜLKELERDEKİ GÖRÜNÜMÜNE KISA BİR BAKIŞ	73
7.1.Güney Kore.....	74
7.2.Amerika Birleşik Devletleri	75
7.3.Almanya.....	76
7.4.Avusturya.....	77
7.5.Avustralya	78
7.6.Çin.....	78

7.7.Şanghay.....	81
7.8.Finlandiya	83
7.9.Malezya.....	85
7.10.İngiltere	86
7.11.Japonya	87
7.12.Yeni Zelanda.....	89
8. DÜNYADA EĞİTİM ÖĞRETİM SİSTEMİNİN BAŞARILI MODELLERİ....	90
8.1.Kanada Eğitim Sistemi	90
8.2.İngiltere Eğitim Sistemi	91
8.3.Güney Kore Eğitim Sistemi	93
8.4.Japonya Eğitim Sistemi	95
8.5.Finlandiya Eğitim Sistemi	100
8.6.Singapur Eğitim Sistemi	102
8.7.İsviçre (Basel) Okul-Eğitim Sistemi.....	104
9. TÜRK MAARİF SİSTEMİ'NDE YAŞANAN PROBLEMLERİNE ANALİTİK YAKLAŞIM VE ÖNERİLER.....	109
9.1.Eğitim – Öğretim Sisteminde Başarı-Disiplin Münasebeti	109
9.2.Eğitim – Öğretimde Reform ve Önemi.....	114
10.GEREKÇELERİMİZ.....	118
11.TÜRKİYE'DE MÜHİM BİR MEVZU: EĞİTİM-KALKINMA İŞBİRLİĞİNE ÖRNEKLER/TENKİTLER/ÖNERİLER.....	134
11.1.Türkiye'de <i>Eğitim-Üretim ve Kalkınma İşbirliği</i> 'nde Örnek Uygulamalar	136
11.1.1.Üreten sıra dışı bir meslek lisesi	136
11.1.2.Meslek liseliler üreterek geleceğe hazırlanıyor	137
11.1.3.Meslek lisesi öğrencilerinden milyonluk üretim	137
11.1.4.Milli savunma sanayi atılımında bir meslek lisesi.....	138
11.1.5.Fabrika gibi üretim yapan okulun tescilli markaları 4'e çıktı.....	138
11.1.6.Fabrika gibi okuldan ekonomiye büyük katkı	139
11.1.7.Ülkem için üretiyorum.....	139
11.1.8.Lise öğretmenleri dezenfektan üretiyor	140
11.1.9.Çırak, kalfa ve ustalar günlük 35 bin ekmek üretiyor.....	141
11.1.10.Muş'ta solar enerji	142
11.1.11.Malatya'da solar enerji	142
11.1.12.Yetiştirilen çiçekler annelere ulaşacak	142

11.1.13.Aşçılık uygulama okulunda 12 bin öğrencinin yemeği pişiyor	143
11.1.14.Hem Mantar Üretiyor Hem Para Kazanıyorlar	144
11.1.15.Seracılık Kursunu Tamamlayan 198 Kursiyer Sertifikasını Aldı	145
12.EĞİTİM-ÖĞRETİME ANALİTİK YAKLAŞIM VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	147
12.1.İlkokul Komisyonları	153
12.2.Ortaokul Komisyonları	157
12.3.İl Eğitim Komisyonları	166
12.4.Bölge Eğitim Komisyonları/Çalışma Grupları	168
12.5.Eğitim Islahat/Reform Grubu/Komisyonu/Bölge Çalışma Grupları	170
12.6.Yüksek Öğretim Islahat/Reform Grubu/Komisyonu	171
12.7.Halk Eğitim Merkezlerinin Modern ve Üretim Odaklı Konseptle Düzenlenme Mecburiyeti	182
12.8.Bir Kalkınma Projesi: Üretim-İstihdam-Kalkınma Odaklı Eğitim Modeli	185
12.9.Türkiye’de ‘Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri’nin Kurulması	195
13.SONUÇ VE ÖNERİLER	202
KAYNAKÇA	208
EKLER	217

TABLÖLAR

Tablo 10.1: Türkiye ve Batman'ın tarım arazileri durumu.....	121
Tablo 10.2: Batman arazi varlığı ve nitelikleri	121
Tablo 10.3: Bitkisel üretim alanı (tarla bitkileri)	122
Tablo 10.4: Bitkisel üretim alanı (meyveler)	122
Tablo 10.5: Bitkisel üretim alanı (sebzeler).....	123
Tablo 10.6: Canlı hayvan sayısı (baş).....	129
Tablo 10.6: Canlı hayvan sayısı (baş).....	129

GRAFİKLER

Grafik 2.1: Türkiye ve Avrupa ülkelerinde trafik kazalarındaki ölü sayısı (2022)	8
Grafik 10.1: Falkenmark Su Kıtlığı İndeksi	126
Grafik 12.1: Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri Örnek/Taslak Proje	197

RESİMLER

Resim 11.1: Dezenfektan ve temizlik malzemesi üretimi – Bitlis (Batman Çağdaş, 2022).....	138
Resim 11.2: Öğrenciler çiçek yetiştiriyor – Batman (AA, 2023)	140
Resim 11.3: Dezenfektan ve sabun üretimi – Batman (Batman Çağdaş, 2022)	140
Resim 11.4: Her gün yaklaşık 35 bin ekmek üreten fabrika (Batman Çağdaş, 2022) .	141
Resim 11.5: Mesleki Eğitim İle Çiçek Üretimi (Anadolu Ajansı, 2023).....	143
Resim 11.6: Fabrika Gibi Çalışan Okulda Yemek Üretimi (MEB, 2022)	144
Resim 11.7: Mantar Üretim Para Kazanıyorlar. (Amasya Objektif, 2023).....	145

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ar&Ge	: Araştırma ve Geliştirme
ASELSAN	: Askeri Elektronik Sanayi
BATSO	: Batman Ticaret ve Sanayi Odası
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CİMER	: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
Da	: Dekar
GES	: Güneş Enerjisi Santrali
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
Ha	: Hektar
KM	: Kilometre
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MTSK	: Motorlu Taşıt Sürücü Kursları
MYO	: Meslek Yüksekokulu
OECD	: Organisation for Economic Cooperation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü)
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
PISA	: Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
WEF	: World Economic Forum (Dünya Ekonomik Forumu)

1.GİRİŞ

Bireyler gibi toplumlar da belirli bir süreç içerisinde biçimlenirler. Toplumların biçimlenmesindeki en temel faktör eğitim öğretimdir. Bu çalışmada eğitim-öğretim merkezli bir şekilde, Türkiye'nin modernleşme yolculuğuna katkı sağlamak ve somut öneriler sunmak için çabalandı.

Türkiye’de eğitim sistemiyle ilintili problemler ve bunların çözümünün modernleşme teşebbüslerine yansımaları her zaman tartışma konusu yapıldı. Buradan hareketle, Türk eğitim sisteminde yaşanan aksaklıkların giderilmesinin ülkeyi daha iyi yerlere getireceği düşünüldü. Eğitim öğretimde, “*müfredat-üretim-istihdam*” zincirinin iyi tasarlanması gerekliliğine dair çeşitli araştırmalar gerçekleştirildi. Okulda dört duvar arasında verilenle yetinilmeden, gençlerin çeşitli pratikler aracılığıyla “*gerçek hayat*”a hazırlanması adına yeni fikirler ortaya kondu. Naçizane bu çalışmada, Türkiye ve dünyadan bir takım örneklerle “*okul-ilerleme*” arasındaki bağlantıya dair spesifik çözüm önerileri sunuldu. Türkiye’nin ekonomik koşullarında kırılmalar yaşandığı bir süreçteki bu kırılmaların sebebinin Türk eğitim sistemi kökenli olduğuna inanmaktayız-kalkınma amaçlı böyle bir çalışma yürütmek bizi fazlasıyla memnun etmektedir.

Çalışmanın temel amacı, eğitim-üretim-kalkınma ilişkisinin önemine dikkat çekme, Türkiye’nin bu alanda noksanlığı var ise tespit ederek problemlerine çözüm olabilecek yollar geliştirmektir. Bu yolla Türk gençliğinin boşa akan enerjisini, ülke kalkınmasında sinerjiye dönüştürecek bir eğitim-kalkınma stratejisi belirleme, tezi yazma amacımızdır. Bu çerçevede çalışmamız, bir yüksek lisans tezi olmanın ötesinde, eğitim/mesleki ve teknik eğitim vasıtasıyla kalkınmanın hedeflendiği proje olarak tasarlandı. Bu amaçla yürütülen çalışmanın, Türk eğitim sisteminin niteliğine, üretimde artışa, ülkede refah, istihdam ve kalkınmaya katkı sağlaması en büyük temennimizdir. Çalışmamız bu çerçeveden bakıldığında, Türkiye için “*Kalkınmanın Şifreleri Veya Yol Haritası*”olarak değerlendirilebilir.

İster kabul edelim, ister etmeyelim, Türkiye’de eğitim, irtifa kaybetmeye devam etmektedir. Eğitimde “*her hükümet değişikliği*”dönemini bıraktık, her “*Milli Eğitim Bakanı değişikliği*”nde bile, eğitim-öğretimde sistem veya müfredatın değişmesi, deneme tahtası haline getirilmesi, eğitimde yaşanan verimsizliğe ve kısır döngüye sebep olmaktadır. Eğitim politikaları, deneme tahtası haline getirilmeyi kaldıramayacak kadar ciddiyetle yaklaşılması uygulanması gereken bir iştir. Türkiye, eğitim-öğretim sisteminde tıkanıklığa yol açarak sorunlar yumağı haline gelen meseleyi çözmede yıllardır maalesef

bir arpa boyu yol alamamaktadır. Bu anlamda yaşanan sorunlara dikkat çekme, fikir ileri sürme, çözüm üretme ve yaşanan paradokstan kurtulma, çalışmamızın önemli bir amacıdır.

Türkiye'nin üretim odaklı bir eğitim sistemi yoluyla kalkınmasına yardımcı olacağını kuvvetle öngördüğümüz, mesleki ve teknik liselerde uygulanan müfredat, ortaokul 7. ve 8. Sınıf düzeyine çekilmeli, mesleki ortaokullar kurulmalıdır. Okulların üretim endeksli birer atölye veya fabrikaya dönüştürülmesi, orta ve uzun vadeli stratejik hedef olarak kabul edilmelidir. Çalışmamız ile savunduğumuz eğitim-kalkınma stratejisi, tamamen özgün düşünce-fikirlerimizden meydana gelerek, Türk eğitim sisteminde, uygulamada ilk olabilme açısından önemlidir. Bu sebeple çalışmamızın önemsenmesi, ciddiye alınması gerektiğini düşünmekteyiz.

Bilimsel veriler ışığında yürütülen çalışmamız, belli düzeyde saha araştırmasına dayanmaktadır. Bu kapsamda Batman ili özelinde tarafımızdan özenle gerekli araştırmalar yapıldı, ilgili kurum ve kuruluşlarla mülakatlarda bulunularak istatistikî verilere ulaşıldı. Bu çerçevede yürütülen saha çalışması/araştırması iki başlık altında sınıflandırılabilir:

Birincisi: Türkiye genelinde mesleki eğitime dair güncel verilere ulaşmak amacıyla; Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki Eğitim Genel Müdürlüğü nezdinde bilgi edinme hakkı kapsamında bazı bilgilere ulaşmak için girişimlerimiz oldu. Diğer yandan Batman ili özelinde, mesleki eğitimden yararlanan ortaöğretim öğrencileri ve herhangi bir sebeple, eğitim-öğretim sistemi dışına çıkmış yetişkinlerin, meslek öğrenmek amacıyla, mesleki eğitimden ne oranda faydalandıklarının tespit edilmesi için il genelinde yapılan saha araştırmalarıdır.

Bu kapsamda, Batman Milli Eğitim Müdürlüğü mesleki eğitim birimi, Batman mesleki eğitim müdürlüğü ve merkezleri, Batman mesleki eğitim tanıtım günleri fuarı, Batman Ticaret ve Sanayi Odası (BATSO), Batman Organize Sanayi Bölgesi (OSB) Mesleki Eğitim Merkezi İrtibat Bürosu ziyaret edilerek, çalışma kapsamında verimli görüşmeler yapıldı. Ayrıca birçok mesleki ve teknik lise, organize sanayi ek bölgesi yönetimi ve sanayi sitesinde kurulan mesleki eğitim birimi, tekstilciler sitesi mesleki eğitim kanununa dayanarak belli ölçekte eleman çalıştıran işletmelerle, bilgi edinme ve fikir alma mahiyetinde yapılan görüşme ve elde edilen bilgilerden ibarettir.

İkincisi ise: İlimizde eğitim/ekonomi ve üretim ilişkisinin koordinasyon seviyesini tespit etmek ve ihtiyaç duyulan verilere/bilgiye ulaşmak için, Batman il Tarım ve Orman Müdürlüğü, Sebze-Meyve Hali Yönetimi, Batman Ziraat Odası, Damızlık Sığır

Yetiştiricileri Birliği, Damızlık Koyun Keçi Yetiştiriciler Birliği, Fıstık Üreticileri Birliği gibi kurum ve kuruluşların yönetici ve yetkili kişileri nezdinde yapılan görüşmelerin yanı sıra; Batman ili özelinde çalışma konusu ile ilgili yerel basından bilgi, belge, fotoğraf ve haberlere ulaşmak için tüm yerel gazete yöneticileri ziyaret edildi, önemli bilgilere ulaşıldı.

Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Genel Müdürlüğü ile Batman il Milli Eğitim Müdürlüğü, Mesleki-Teknik Eğitim Birimi nezdinde mesleki-teknik eğitimde kayıtlı öğrenci sayısı ve üretilen katma değer meblağının tespitine dair girişimlerde bulunduk. Batman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü yetkilileriyle görüşmede, tarım sahaları ve çeşitli ekonomik faaliyetlere ilişkin kapsamlı ve yararlı bilgilere ulaşılarak, çalışmamızın ihtiyaç duyulan bölümlerinde verimli bir şekilde kullanıldı. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'ile yapılan yazışma sonucu güncel istatistikî bilgiler elde edildi.

Araştırma, gözlem, inceleme ve bilgi edinmeye dayanan görüşmelerin yanı sıra; Türk eğitim sisteminde ortaokulların, mesleki-teknik ortaokul haline dönüştürülme, üretim üssü haline getirilerek, organize eğitim sanayi/uygulama sahalarına dönüştürülebilmesi için, taslak proje hazırlama ve sunmamız noktasında, Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği Batman il temsilciliği, Belediye kentsel dönüşüm merkezi, birçok harita mühendisi, şehir plancısı ve mimarla verimli görüşmeler yapıldı, tezin amacına uygun bir taslak proje hazırlanması ve çalışmamızda kullanılması hususunda fikir alışverişinde bulunuldu.

Saha çalışmalarının öngörümüzden daha kapsamlı araştırma/çalışma gerektirmesi, uzun zaman alması şu sebepten kaynaklanmaktadır. Eğitim ile alakalı meseleler ve çözüm önerilerine dair çalışma yapmak, komplike ve birbirinden ayırt edilmesi son derece zor alt başlıkları beraberinde getirdiğinden, bunlarla bağlantılı birçok alt bileşenin müstakil ve detaylı araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yönüyle çalışmamız son derece zor ve kapsamı geniştir. Bu zorluğun temel sebeplerinden biri, eğitim-öğretim-kalkınma meselesinin, önemli olduğu kadar, derin ve teferruatlı bir alan olması gerçeğidir. Biz işin zorluğunun tamamen bilincinde ve bu gerçekten yola çıkarak, geniş kapsamlı bir çalışma yürüttük. Bu kapsamda yeri geldikçe, Batman organize sanayi sitesinden, sebze-hal yönetimine, mesleki eğitim merkezlerinden, mesleki ve teknik liselere, tarıma dair verilerden, hayvancılığa ait sayısal örneklere, yeri geldikçe Cumhuriyet döneminden, yeri geldikçe Avrupa'da eğitimle kalkınmış ülkelere kadar, somut örnek ve istidlal'den yola çıkarak tezimizi destekledik ve kanıtladık.

Akademik ilkeler ışığında hazırlanan çalışma, on bir ana başlık ve spesifik olarak alt başlıkları kapsamaktadır. Çalışmamada bazı başlık ve alt başlıklar ele alınırken detaylara inilmedi. Bunun temel sebebi, çalışmanın odak noktasının/ana unsurunun, Türkiye'nin mevcut eğitim sistemine dair sorunları irdelemek, eğitimin, üretim ve kalkınma ile ilişkisi ve etkisini ortaya koymak, bu kapsamda Türkiye'de yaşanan problematik ve buna dair çözüm yolları üretmek ve geliştirmektir. Bundan ötürü çalışmamızda, Türk eğitim sisteminde yaşanan sorunların tespiti ve çözüm önerileri kısmına bilhassa odaklanıldı.

“Eğitim-Öğretimin Tarihsel Evrimi Ve Eğitimde Farklı Yaklaşımlar” başlığında, eğitimin uğradığı evrim, anlamı, amacı, önemi ve toplumun kalkınmasına olan etkisi detaylı olarak irdelenmiştir. Bu kapsamda eğitim, değişimin motor gücü olarak, toplumu dönüştürme gücü yanında, kendisi de bu değişim-dönüşümlerden etkilenerken, toplumsal ihtiyaçlara göre sürekli tekâmül geçiren bir olgu olduğu ortaya konuldu. *“Talim Terbiyeye Önem Veren Bir Millet: Türkler”* başlığı irdelenirken, Türklerin tarihsel bağlamda eğitime bakış açısının analizi yapıldı, eğitim-öğretim etkinliğinin, Türklerin günlük yaşamında yeri ve ifade edilen anlamın yanı sıra; Türklerin genel çerçevede eğitime atfettiği önem işlenerek bu kapsamda önemli çıkarımlarda bulunduk.

“1923-1960 yılları arasında, Türk Maarif Sisteminde Yaşananlar” başlığı işlenirken bu dönemde eğitimde yaşanan gelişmelerden yola çıkılarak, günümüz eğitim sisteminde yaşanan meselelerine ışık tutabilecek noktalara dikkat çekildi. Bu kapsamda dönemin hükümet ve parti programlarında eğitimi ilgilendiren kısımlar, günümüzün eğitim ile ilgili sorunlara ışık tutacak biçimde incelenerek analizi yapıldı. Halkevleri, Halkodaları kuruluş süreci ve etkinliklerinin yanı sıra, Köy Enstitülerinin kurulduğu dönemde ülkenin üretim ve kalkınmasında doğrudan katkı anlamında stratejik eğitim kurumları olarak faaliyetlerinin analizi yapıldı. Mesleki ve teknik eğitimin üretim faaliyetlerinde oynadığı rolde, yabancı uyruklu bilim insanları tarafından, Türk eğitim sistemine yapılan katkılar ele alındı.

“Türkiye’de Maarif Sisteminin Mevcut Pozisyonuna Objektif Bir Bakış” başlığında, Hizmet içi eğitimin, eğitim ve eğitimcinin kalitesine yansımaları üzerinde duruldu. Mesleki eğitim-kalkınma ilişkisi, Türk eğitim sistemi bağlamında tarihsel evrimi detaylı ele alınarak, mesleki eğitim, şayet üretimde kullanıldığında ülke kalkınmasına sağladığı katkı ile Türkiye'nin hâlihazırda eğitim problemine çözüm olabilecek noktalara dikkat çekildi, detaylı olarak analizi yapıldı. Çalışmamızın diğer bir başlığında yer alan, *‘Mesleki – Teknik Eğitimin Bazı Ülkelerdeki Görünümüne Kısa Bir*

Bakış’ta, İngiltere, Japonya, Güney Kore, Şanghay, Almanya, Malezya, Finlandiya, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Avustralya, Yeni Zelanda ve Çin’in yükselişinde mesleki eğitimin, üretim ve kalkınmaya sağladığı katkı somut örneklerden yola çıkılarak, Türkiye’ye örnek teşkil edecek şekilde ele alınmasının yanı sıra; dünyada eğitim-öğretim sisteminde Kanada, İsviçre Singapur başta olmak üzere başarılı ülke örneklerine yer verildi. Bu ülkelerin eğitim sistemleri, hem teori hem pratik olarak, Türk eğitim sistemine uyarlanabilirliği açısından irdelendi ve çıkarılması gereken derslere dikkat çekildi.

Çalışmanın diğer bir bölümünde, Türk eğitim sisteminde yaşanan problematik ele alınarak, ulaşılan somut tespitlerden sonra, Türkiye’nin eğitim-kalkınma bağlamında yaşadığı paradokstan çıkma, eğitim/mesleki eğitim aracılığıyla üretime ivme kazandıracak yeni hamleler içeren çözüm önerilerimiz detaylı bir şekilde aktarıldı. Çözüm önerilerinin şahsi fikirlerimizi kapsayan göreceli düşüncelerden ziyade, çalışmamızın dayanağını oluşturan bilimsel veriler/somut gerçekler ışığında sunulduğunu ifade etmekte yarar vardır.

“*Gerekçelerimiz*”de ise, bu çalışmanın yürütülmesinde bizleri motive eden temel sebepler yanında, çalışmayı zorlaştıran ve kapsamı genişleten nedenler, sebep-sonuç bağlamında ve bilimsel gerekçeler eşliğinde ortaya konuldu. Türkiye’de eğitim-üretim-kalkınma işbirliği adına örneklerin sunulduğu bölümde, eğitim sistemi üretime entegre bir biçimde kullanıldığı takdirde, ekonomi ve ülke kalkınmasına katkı anlamında ne denli etkin bir araç olduğuna dikkat çekilerek, ülkenin geneline yayılmasının ekonomik tablo üzerinde yaratacağı etki ortaya konuldu.

“*Eğitim/Öğretime Analitik Yaklaşım ve Önerilerimiz*”detaylandırılırken; Türkiye’nin eğitim-öğretim-kalkınma bağlamında düştüğü girdaptan çıkabilmesi amacıyla, en ince detaya kadar inilmek yoluyla, bu konuda başarılı dünya örneklerinden yola çıkarak, somut ve ispatlanabilir dayanaklar eşliğinde çözüm önerileri sunuldu. Bu açıdan bakıldığında çalışmanın bu kısmı eğitimde ortaya konulan problematiğin çözüm kısmına dair önerileri kapsadığından, tezin asıl yazılma amacını ve unsurlarını barındıran bölümdür.

Son olarak çalışmamızın sonuç kısmında ortaya konulan sorunun çözümüne yönelik bilimsel veriler ve somut kanıtlardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlar aktarıldı. Bu bağlamda Türkiye’nin eğitim-kalkınma kökenli yaşadığı sorunların çözümünde bir neticeye varmak için somut örnek, arşiv ve diğer kaynaklardan hareketle önemli sonuçlara varıldı.

2.EĞİTİM ÖĞRETİMİN TARİHSEL EVRİMİ VE EĞİTİME FARKLI YAKLAŞIMLAR

Çalışmamızın ikinci alt başlığını oluşturan eğitim öğretimin tarihsel evrimi ve eğitimde farklı yaklaşımları kapsayan bu bölümde, eğitim-öğretimin önemi tarihsel evrimi, dünyanın diğer ülke, coğrafya ve kültürlerle ait bakış açıları ve yaklaşımları irdeleyerek mukayese etmeye çalışacağız.

Eğitim-öğretimin tarihi, kökeni esasında o kadar köklü bir geçmişe sahip ki, toplulukların toplayıcı-avcılıktan yerleşik bir yaşama geçişle beraber bir arada yaşama ve günlük hayatlarını idame etme zorunluluğu hissettiği tarihe kadar uzanır. Toplumlar çevre şartlarına daha kolay adapte olmak ve yaşamlarını sürdürmek maksadıyla eğitim-öğretimi, kolaylaştırıcı bir araç olarak kullanırlar.

Bilinçli ve duyarlı bir organizma olan birey, yaşamını idame etme mecburiyeti hissettiği kadar, bir arada yaşamanın doğal sonucu ve zorunluluğu olarak içerisinde bulunduğu toplumla sosyal ilişkilerini düzenleme gereksinimi de duyar. Diğer yandan doğa koşullarının meydana getirdiği zorluklarla baş edebilmeyi öğrenme mecburiyetinde olan birey, adeta yaşamayı öğrenme ve öğrendiklerini diğer kuşaklara aktarma mecburiyetinde olduklarının farkına varıldı.

Eğitim – öğretim etkinliklerini ilk defa geniş katılımlı uygulayan, günlük hayatın çok farklı yönlerine ilişkin işlerlik kazandırarak kayıtlar tutmuş medeniyeti olan Sümerler tarafından devlet işlerinden, gelenek ve göreneklere, tapınaklardaki usul ve esaslardan ekonomiye ve kütüphane kataloglarına varıncaya kadar geniş bir alanda miras bırakıldı: *“Bu mirasın önemli ayrıntılarından biri de Sümerlerde eğitim ve okul faaliyetleridir. Sümer medeniyetinde bugünün eğitim, kavram, metot, mekân ve davranışlarından pek çoğunun prototipi mevcuttur”*(Gündüz, Eski Çağ'da Eğitim , 2014, s. 3,4).

Toplumsal koşulların ortaya çıkardığı zorunluluklar, eğitim olgusunun daha çok önemsenmesi sonucunu doğurdu. Eğitimin tarihsel bağlamda büyük bir disiplin ile ele alınmasının bir nedeni de eğitimin günlük etkinlikleri doğrudan etkilemesi yanında, üretim faaliyetleri ile de yakın bir ilişki içinde olmasıdır.

Eğitim, iklim veya diğer koşullar nedeniyle çoğu zaman kıt imkân veya kaynaklarla karşılaşılma ihtimali durumunda toplumların bu koşullarla mücadele etme kapasitesini öğrenme yeteneğinin kazandırılmasında önemli bir işleve sahiptir.

Eğitim, devlet ve bu organizasyonu oluşturan kurumların ortaya çıkmasıyla birlikte varlıklarını güçlendirme ve devam ettirme noktasında hayati bir ihtiyaç olarak

algılandı. Bu anlamda eğitim-öğretimden birçok toplum, devlet için memur yetiştirmek amacıyla yararlandı. Örneğin Japonya’da eğitim öğretim ile ilgili ilk yasal düzenlemeler ortaya çıktığında temel amaç şöyle belirlenmişti: *“ilk eğitim uygulamaları soylulara yönelikti ve devlet için memur yetiştirmeyi amaçlamaktaydı”*(Ekinci A. , 2010), ve bu olgu iktidarlar tarafından sosyal bir araç olarak değerlendirildi: *“Eğitim olgusu tarihsel süreç içinde toplumların sosyal açıdan önemli bir mekanizmasını oluşturmuştur. Bu yüzden siyasi iktidarlar da eğitimi bir sosyal politika aracı olarak görmüşlerdir”*(Tangülü, 2012, s. 389-410).

Eğitimin işlev ve tanımı günümüze kadar, ekonomik-toplumsal ihtiyaçlara göre değişip-dönüşerek gelişti. Genel olarak günümüzde eğitimciler arasında son yıllarda varılan genel kanıya göre, eğitim-öğretim, kapsamlı ve dinamik bir süreç olup, bünyesinde çeşitli bilgi, donanım, edinim, tutum, davranış değişiklikleri ile birtakım kazanımlar barındırır. Eğitim aracılığıyla bireylerde ortak davranış kalıpları oluşur ve milletler uygarlık yolunda başarıyla adından söz ettirirler.

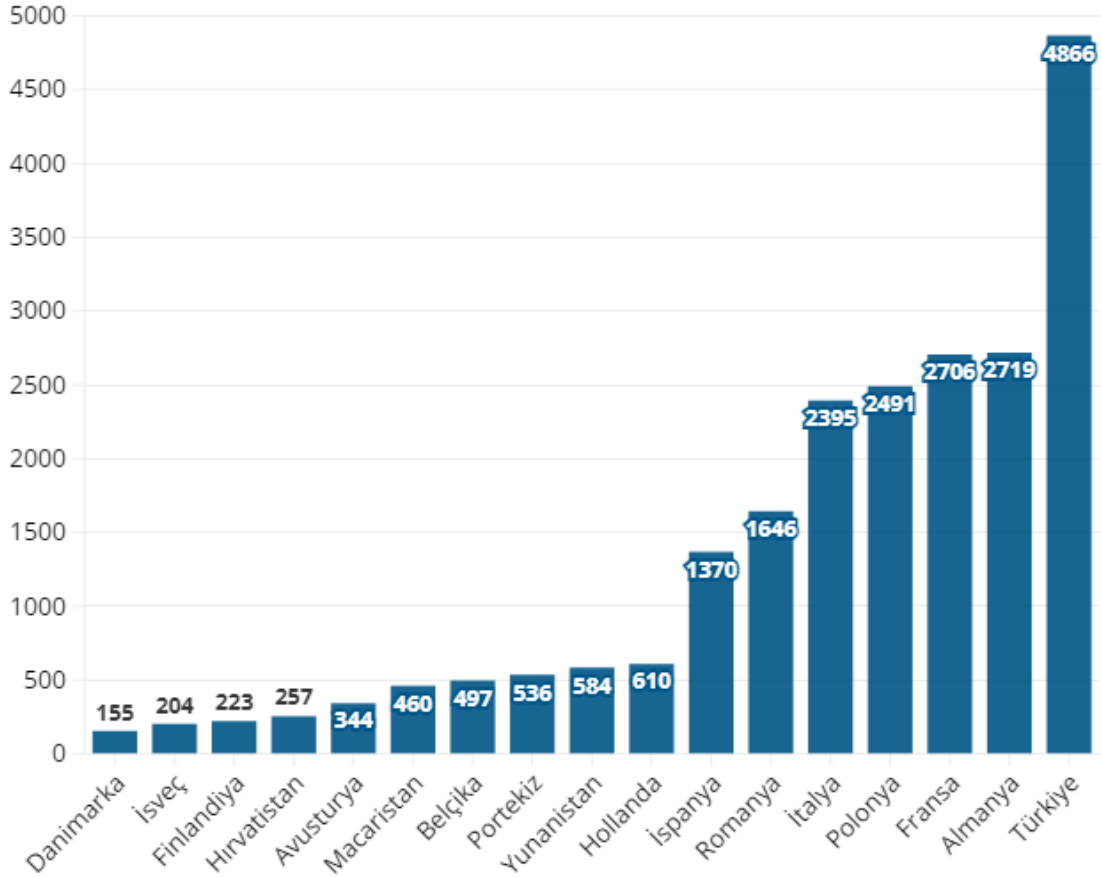
Eğitim-öğretimde temel felsefeden sapmadan, çağa entegre olmuş, planlı ve sistematik bir şekilde eğitimde ilerlenmesi milletlerin kalkınması açısından kritik önem arz eder. Eğitim bu yönüyle sosyal bir olgu olmakla beraber, toplumdaki bireylerde arzu edilen davranışları ve her türlü öğrenimi kazandıran bir döngü olarak tanımlanmaktadır. Eski zamanlardan beri toplumların eğitim düzeyi gelişme endeksini belirleyen en önemli parametrelerden biri olmuştur. Eğitim, sosyal manada birey-toplum ilişkisinden hareketle, kaygı oranının daha düşük olduğu bir yaşam sürdürülmesine yardımcı olur. Zira eğitilmiş fertlerin kurallara, normlara riayet etmesini sağlamak diğer şahıslara göre daha kolaydır. Kısaca eğitim, diri bir kavram olarak yaşamın her anına dokunur. Eğitimin kalitesi ile toplumların ilerlemesi, kalkınması arasında fonksiyonel bir bağ bulunmaktadır.

Eğitim-öğretimin önemine dair dünyada son yıllarda birçok kapsamlı çalışma gerçekleştirilmiştir. Programmefor International Student Assesment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı [PISA])’in değerlendirmeleri, başta İskandinavya ülkeleri olmak üzere Avrupa’da eğitime dair sorunların çözümünde Türkiye’den çok daha ileri düzeyde olduklarını kanıtlamaktadır. Somut olarak Avrupa ülkeleri arasında 2020’de ölümlere neden olan trafik kazalarının en çok görüldüğü ülke Türkiye olmuştur (Euro News, 2023).

Sözü edilen olumsuz verilerin ortaya çıkmasında eğitim ve bilgi düzeyinin düşük olduğu fertlerin güncel hayatta daha fazla hata yapmalarına neden olmuştur. Şu bir gerçek ki,

Türkiye’de sadece bireylerin akademik donanımlarının yetersiz olmasıyla ilgili değildir. Çünkü Türk insanına verilen eğitim genel olarak teorik ve didaktik (öğretici) olmaktan ibarettir. Buna karşın Batılı ülkelerde eğitim-öğretim ağırlıklı olarak pratik ve pragmatiktir.

Grafik 2.1: 2022 yılında Türkiye ve Avrupa ülkelerinde trafik kazalarındaki ölü sayısı (Euro News, 2023)

Grafik 2.1’deki verilerden anlaşılacağı üzere, Eğitim – öğretimin gözlenebilir sonuçları arasında kitlelerin bilinç seviyelerini yükseltmesi, zihin dünyalarını değiştirmesi ve günlük yaşamdaki davranışlarında istendik tarzda değişimler meydana getirmesini sayabiliriz. Eğitim aracılığı ile sosyalleşen bireyler, kendilerinde ortaya çıkan ve artan bir özgüven ile bulundukları topluma daha rahat adapte olurlar. Bu yönüyle eğitim, sosyal manada fonksiyonel verilerin alınmasına yardımcı olur. Özünde eğitim olgusunun kendisi dinamik bir kavramdır. Bu noktada eğitim, toplumu ve onu meydana getiren bireyleri akademik ve sosyal yönleri ile köprü bir biçimde yaşadıkları çağa göre dönüştürür. Tarihin birçok tecrübesi ve bu konuda ortaya atılmış tüm kuramlar, eğitimin öğretim ile tamamlandığında, desteklendiğinde anlamlı bir bütün haline geldiğini,

toplumlar için fayda sağladığını göstermektedir. Bu manada eğitim-öğretim müfredatları, bireyin günlük yaşam dinamiklerine katkı vermeyi amaçlamalıdır: *“Bu bağlamda öğretim, eğitimin disiplinli ve sistematik bir şekilde önceden ayarlanmış bir yerde ve planlanmış bir zaman diliminde tatbik edilmesidir. Öğretimde temel hedef, eğitimden somut sonuçlar alınmasına katkı sağlamaktır. Kısaca öğretim, eğitimin insan yaşamına evrilmiş halidir”*(Çelik, 1997).

İlk defa İngiltere’de başlayan ve devamında dünyanın birçok ülkesine de yayılan Endüstri Devrimi, eğitime akademik ve toplumsal anlamlar dışında ekonomik bir işlev de yüklemiştir. Devrimden önce bireyin üretim ve ekonomik sisteme katılabilmesi için usta-çırak ilişkisine dayanarak edindiği bilgiler yeterli görülmekte iken, bu bilgi Sanayi Devrimi ile birlikte insan gücü yerine üretimde makine gücünün kullanılmaya başlandığı yeni üretim biçiminin ihtiyaç duyduğu nitelikleri karşılayamaz hale geldi.

Endüstrileşmeye bağlı olarak bilginin üretim ve kalkınmada kullanılmaya başlanması, toplumlar için kritik bir hal aldı, ekonomik faaliyetlere katılacak bireyin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetenekler, eğitim aracılığıyla sağlanmaya çalışıldı. Böylece üretimde ihtiyaç duyulan nicelik ve nitelikte eleman yetiştirmek, eğitimin en önemli amacı haline geldi. Başta Batı dünyası olmak üzere eğitime bakış açısı da doğal olarak değişti ve eğitime yeni anlam ve fonksiyonlar yüklendi. Böylece ekonomik ve toplumsal koşulların değişimiyle yeni bir eğitim tanımına gereksinim duyuldu. Eğitim, Avrupalı pedagoglar tarafından sürekli devinim gösteren bir mekanizma olarak tarif edildi: *“Batı dillerinde kullanılan eğitim (education) kavramı Latince “educare” kavramından alınmıştır. Bu anlamıyla eğitim, daima etki etmek etkide bulunmak anlaşılır. Burada bir sınırlamada bulunmak gerekir ki bu etkileme yalnızca insanlar üzerine yapılan bir etkilemedir”*(Güler, 1997, s. 16).

Cumhuriyet’in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün bileşenlerden oluşan zihin dünyasının şekillenmesinde baskın biçimde etkisinden bahsedilen Jean-Jacques Rousseau (1671-1741), eğitimin insan yaşamındaki yerine dair dikkat çeken tespitler yaptı. Rousseau, eğitimi canlı bir organizmaya benzeterek, eğitim olmadan kişilerin gerçek manada yurttaş olma bilincine ulaşamayacaklarını seslendirdi: *“Bitkiler kültürle, insanlar eğitimle biçimlenir”*(Rousseau, 2018, s. 15). Fransız Devriminin gerçekleşmesinde hayati rol oynayan aydınlardan Georges Jacques Danton (1759-1794) ise, insanlığın yeni bir uygarlık dairesine girmesi için eğitim öğretimin ekmekten sonra en temel gereksinim olduğu tezini ortaya attı. Eğitime hayati bir anlam yükleyen Danton’un yaklaşımı, Avrupa’da ilerleyen dönemde *“toplum-insan”* ilişkisini inceleyen

yeni fikir akımlarının ortaya çıkmasına yardım etti, (Irzık & Erzan, Haziran,2008, s. 15). Öte yandan, eğitim sosyolojisinin kurucusu Emile Durkheim (1858-1917), eğitim kavramının tanımına dair kritik tespitlerde bulundu. Ona göre eğitim: *“Toplumsal hayata hazır olmayan genç kuşağa yetişkin kuşak tarafından uygulanan etkidir. Buna göre eğitimin amacı: “Genç nesli, yöntemli bir şekilde toplumlaştırmaktır” yani bireyi toplumun değer ve normları ile donatmaktır* (İnal, 1991).

. Yerli düşünürlerden Nurettin Topçu (1909-1975)’da eğitim ve okula büyük bir kutsiyet atfetti. Eğitiminin bir bölümünü yurtdışında tamamlamış önemli düşünce ve *“Hareket Davası”*’nın öncüsü bir şahsiyet olan Topçu, okulun bireyi yalnızca maddi açıdan değil manevi yönleriyle de tatmin ettiğini iddia etti:

*“Biliyoruz ki mektep, öğrenme yeridir. Hayatta her gün yeni şeyler öğrenmedeyiz. Lakin hayat, hadiselerinin sahip olduğu çokluk gözü ile ele alındığı zaman, mektep değildir. İsterseniz hayata da mektep deyiniz. Ancak hayat çok gayeli öğretim yapar, mektep ise tek gayeli öğretim yapar; hayat hadiselerinin manasız, ne sebebi ve ne de hikmeti anlaşılmaz çokluğundan kurtaracak zihinleri manalı ve tatmin verici birliğe ulaştırır. Böylelikle, insan iradesine takip edeceği istikameti gösterir ve birliğe götüren her hareket gibi ruhu sonsuzluğun sevgisine kavuşturur. Bu sebepten denebilir ki mektep, mabeddir”*tespitine yer verdi. (Topçu, 2021, s. 51).

Eğitime yeni anlamlar yükleyen araştırmacılardan biri de, Türkiye’de eğitim felsefesinin önde gelen bilim insanları arasında yer alan, eğitim felsefesinin Türkiye’de kurumsallaşmasını sağlayan Saffet Bilhan (1934-) olmuştur. Bilhan, eğitim sosyolojisi alanında derin bir bilgi birikimine sahip, bu alanda ilk ciddi eserler veren önemli bir eğitimcidir. Onun bakış açısına göre eğitim-öğretim küçük yaşlardan itibaren bireylerin kişiliklerinin gelişmesi ve şekillenmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Bilhan’a göre, eğitim-öğretim pratik faaliyetlerle insanların kabiliyetlerinin ortaya çıkmasına doğrudan tesirde bulundu: *“Latince kökleri ‘educare’, ‘beslemek’, ‘educere’ dışarı çekmek, bir şeye doğru götürmek tek kelime ile yetiştirmek anlamlarını ifade eden Latince aslından ‘education’ kelimesi üretilmiştir. Latince kökeniyle eğitim, çocuğu bilgiyle beslemek, aynı zamanda ondaki olanakları dışarı çekmek, ortaya çıkarmak için yetiştirmek demektir”*(Güler, 1997, s. 16).

Türkiye’de modern pedagojinin tesisinde çok önemli bir yere sahip olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978)’na göre eğitim öğretim, bireyin kendini keşfetmesini sağlamaktadır. Eğitim aracılığıyla insanların kabiliyetleri ortaya çıkartılarak bunlar tek

tek işlenir: *“terbiye fertlerde bir şahsiyet vücuda getirme işidir. Eğitim, bireyin yaratılışlarında var olan hafıza, zekâ v. b. özelliklerinin yanında kişide var olan yetenekleri geliştirmek, onu hayatta başarılı olabilecek şekilde yetiştirmektir”*(Altın H. , 2014). Baltacıoğlu, eğitimin insanda gizli olan kabiliyetleri keşfederek yeni beceriler kazandırma ve geliştirme dışında kişiye sosyallik kazandırmada önemli roller oynadığına dikkat çekti: *“Terbiyenin vazifesi insiyak halk etmek değil, mahlûk insiyakları muhite tetabuk etmektir”*(Altın H. , 2014). Baltacıoğlu, Cumhuriyet’in ilanından önce kaleme aldığı bir yazısında eğitimin temel amacının doğrudan yaşama hazırlamak olduğunu belirtti. Onun düşünce dünyasında eğitim-öğretim dört duvar arasına sıkıştırılan teoriler topluluğundan ibaret değildir. Cumhuriyetin eğitim felsefesinin inşasında büyük pay sahibi olan Baltacıoğlu, teoriğin pratiğe aktarılmadığı takdirde okulun bir bina olmaktan öteye geçemeyeceğini öne sürdü: *“Bugün yaşamak azminde bulunan bir milletin, bir cemiyetin, çocuklarının talim ve terbiyede yalnız bir maksadı olabilir, bu maksat onları hayata hazırlamaktır. Asıl olan “Mektep için mektep”değil, Hayat için mekteptir”*(Baltacıoğlu, 1329, s. 11).

Eğitim-öğretim, geçirmiş olduğu evrimle birlikte tarih boyunca toplumsal ihtiyaçlar ve beklentilerle eşgüdümlü olarak sürekli yeni işlev ve anlamlar kazanarak değişim ve dönüşüme uğradı. Eğitim ve öğretimden devlet ve toplumlar farklı beklenti ve ihtiyaçlarına uygun etkin bir enstrüman olarak yararlandı. Eğitim özellikle iktidarlar tarafından siyasal ve sosyal politika aracı olarak kullanıldı. Neticede doğal kaynakların toplumsal ihtiyaçları karşılamada yetersiz hale gelmesi ile üretim araçlarının çapı ve niteliğinin sürekli değişime uğramasının sonucu olarak, eğitim-öğretim artık günümüz dünyasında herkes için vazgeçilmez bir değer haline geldi. Eğitim ve öğretime duyulan ilgi ve atfedilen önem toplumlar için hayati bir olgu haline gelerek günden güne bu değer artmaya devam edecek gibi görünmektedir.

3.TALİM TERBİYE'YE ÖNEM VEREN BİR MİLLET: TÜRKLER

Dünya var olduğundan beri her toplumun ve kültürün kendine özgün bir eğitim öğretim tarzı ile belirli kuralları barındıran bir terbiye sistemi mevcuttur. Buradan hareketle, dünyanın en eski toplumlarından biri sayılan Türklerin, talim ve terbiyeye büyük değer verdiğini gösteren birçok vesika mevcuttur.

Eski Türklerde ne yazılı bir hukuk nede eğitim-öğretim sistemi olması sebebiyle, eğitim öğretim ve hukuk sistemi toplum içinde töre ve töre kanalıyla verilmekteydi. Türk toplumunda hem Türklerin savaşçı bir millet olması, hem de karasal iklimin etkisiyle eğitim-öğretim gündelik hayatın vazgeçilmez bir parçası olarak görüldü. Özellikle çocuk eğitimine ayrı bir önem verildi; eğitim aracılığıyla çocuğun her türlü doğal koşula kolayca adapte olması sağlandı. Türklerde eğitim olgusu, çocuğu doğrudan hayata hazırlamak olarak görüldü; çocuklar arasında her hangi bir cinsiyet ayrımı yapılmadığı ve derin bir bilim sevgisi taşıdığına dair o dönemin destanlarında çokça bilgiye rastlanır.

Türk toplumlarının eğitim öğretim tarihini kronolojik açıdan iki bölüm halinde ele almak, tespit ve değerlendirmeleri bu bağlamda analiz etmek, akademik ve tarihsel realite açısından daha uygun olacağını düşünmekteyiz. Bu dönemlerin Türklerin Müslüman olmadan önceki Hunlar, Göktürkler, Uygurlar) dönem ile İslam'ı kabul ettikten sonraki (Karahanlılar, Selçuklular, Osmanlılar, Türkiye Cumhuriyeti) dönem olarak ele alınarak incelenmesi ve değerlendirmelerin bu kronolojik oluşuma göre yapılmasında fayda vardır. Türkiye'nin yetiştirdiği önemli eğitim tarihçileri arasında yer alan Yahya Akyüz (1941-), eğitimin Türklerin yaşamındaki birinci döneme dair önemli tespitlerde bulundu. Akyüz Türklerin Müslüman olmadan önceki dönemi kapsayan tarihi tespitlerini şöyle sıralar:

“1.Türk toplumlarının eğitim anlayış ve uygulamaları, yaşama biçimlerinin etkisiyle şekillenmiştir.

2.Çocukların ve gençlerin toplumsallaştırılıp eğitilmesinde toplumun töresi önemli rol oynamaktadır.

3.Bu devirlerdeki Türklerin eriştikleri uygarlık ve kültür düzeyi, onlarda örgün eğitim kurumlarının bulunduğu kesin bir delil ise de bu kurumlar hakkında henüz bilgimiz yoktur.

4.Bu dönemin edebi eserlerinde yaygın olarak bir talimi yani öğretici amaç bulunduğu görülür. Bunlar, insanlara hayatta yol gösterebilecek ilkeler, ahlaki esaslar, felsefe kırıntıları taşır. Şiir ve kısmen atasözü niteliğindeki bu parçalar, o dönemlerin

ahlak ve terbiye anlayışını gösterir. Bunlar, iyiliğin, cömertliğin, bilgeliğin, cesaretin önemi ve değeri, büyüklere itaat v. s. gibi bugün de yaşayan değerlerdir.

5.Eski Türklerde alp insan tipine önem verilmektedir. Oğuz Kağan destanında Oğuz Kağan kendisine tüm dünya halklarının itaat etmesini ister ve kendisini dünyanın hükümdarı, yöneticisi olarak görür. O, dışa dönük, mekânda genişlemek isteyen, göçebe, akıncı, düşmanlar ve hayvanlarla mertçe çarpışan, üstün Türk'ü temsil eder.

6.Eski Türk'lerde köklü bir bilim sevgisi vardır. Alp insan tipinin temel özelliklerinden biri, onun cesur olduğu kadar bilge bir kişi oluşudur.

7.Eski Türklerde mesleki eğitim de önemli bir yer tutar.

8.Türklerin tarihi bilinen en eski yazılı belgeleri de Müslüman olmalarından önceki döneme aittir.

9.Eski Türklerde, genellikle cinsiyet farkı gözetmeden, büyük bir çocuk sevgisi vardır”(Akyüz, 2009, s. 5).

Türklerin İslam'a girmeleri ile kültür hayatları tepeden tırnağa değişti. İslam dininin kabul edilmesiyle planlı eğitimin verildiği eğitim kurumu olan medreseler, Türklerin eğitim ve kültürel yaşamlarına dâhil oldu. Eski norm ve değerleri ifade eden töre, ilk defa değişti, bunun yerini dini-ilahi yasalar almaya başladı. Bu değişim neticesinde dini yasaların yoğun etkisi ile Türk toplumlarının kültür ve sosyal yaşamları başta olmak üzere eğitim-öğretim ve diğer tüm etkinlikler büyük değişim ve dönüşümlerden geçerek yeni inanç paradigmasına uygun olarak şekillendi.

Türklerin İslâm dininde bilgi ve bilimin yüce tutulduğunun farkına varmaları, kendilerinin de sahip olduğu köklü bilim sevgisi ile paralellik arz etmesi açısından dönüşüme dair kolaylaştırıcı bir unsur oldu. İslam'ın etkisiyle Türkler Arap ve Fars alfabelerini alarak, yoğun bir biçimde Arapça ve Farsça eserler vermeye başladı. Eski gelenek, görenek ve ahlak anlayışı terk edilerek, dine uygun olarak yeniden şekillenmeye başladı.

Türklerin İslam'ı benimsemeleri, eğitim-öğretim anlayışlarına yeni özellikler kazandırdığının yanı sıra, Türklerin eğitim tarihi bakımından da birtakım önemli sonuçlar ortaya çıktı. Akyüz, yaşanan tüm değişim ve dönüşüme dair çarpıcı tespitlerde bulundu:

“1.Türk toplumlarında ilk kez, medrese denen, planlı, düzenli, güçlü bir örgün eğitim-öğretim kurumu olan bir okul ortaya çıkmış, medreseler kısa sürede her tarafa yayılmıştır. Bu kurumlar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluncaya kadar yaşamışlardır...

2.İslam dünyasında Arap, İranlı vb. düşünür ve eğitimciler de eğitim öğretim konularında (öğretmen ve öğrencinin davranışları vs.) düşünüp eserler yazmışlar ve bu konularda genel kabul gören, kalıplaşmış düşünce ve uygulamalar oluşmuştur. Türk düşünür ve eğitimcileri hem bundan etkilenmişler, hem de bu ortak düşünüşe katkıda bulunmuşlardır.

3.Türk toplumlarının ahlak anlayışı, dünyaya bakışı, toplumun değer verdiği insan tipi, İslâmiyet'in etkisi ile yeni şekiller almaya başlamış, başka deyişle, eski değerleri ve töresi değişme yoluna girmiştir. Medreseler ile düşünürler, mutasavvıflar, din adamları, bu değişmeyi sağlayıcı bir yaygın eğitim görevi yapmışlardır. Bu tür çabalara, Türk toplumlarının yeni din ve yeni değerler bakımından eğitilmesi diyebiliriz. Bu yaygın eğitim yüzyıllarca sürüp gitmiştir.

4.Türk toplumlarının yeni dinle ve yeni değerlerle teması, gazi ve veli insan tiplerini ortaya çıkarmıştır. Eski savaşçı, cihangir, alp tipinin özellikleri bu yeni tiplerin özellikleri ile kaynaşmıştır. Osmanlıların yükseliş dönemi sonlarına kadar gazi tipi, İslam'ın şehit-gazi değerlerinden güç alarak sürüp gitmiş ve günümüze kadar yaşamıştır. Bu tipin destanlaşmış kahramanı Seyit Battal Gazi'dir. Gaziler, İslam'ın zaferi için, Müslüman olmayan düşmanlara karşı mertçe savaşan, cesur, yiğit, cömert insanlardır. Veliler ise, kendi nefislerine karşı savaş açar, "insan-ı kâmil" yani gerçek ve olgun bir insan olmaya, çevrelerini de bu yolda örnek hareketleri, duygu ve düşünceleri ile eğitmeye çalışırlar. Gaziler ve veliler, Anadolu, Balkanlar ve Orta Doğuda birçok yörenin Türkleşmesinde, İslamlaşmasında önemli bir rol oynamışlardır. Her iki tiplerle ilgili destanlar ve menkıbelerde zaman zaman bunların doğaüstü güçleri bulunduğu da dile getirilir. Bu tiplerin etkileri, halk kitapları, tasavvufi ve edebi eserler, şiirler ile toplumda sürüp gitmiştir.

5.Türkler İslâmiyet'te bilimin yüce tutulduğunu görmüşler, bu da kendilerinin köklü bilim sevgilerini sürdürmelerini kolaylaştırmıştır. İslâm'ın bilim ve eğitime ilişkin bazı hükümleri şöyledir: "Oku!" (Alak, 1. Bu emir Kur'an'ı ninen ilk ayetidir). "Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" (Zümer, 9). "De ki: Rabbim ilmimi arttır" (Taha, 114). "İlim öğrenmek kadın, erkek her Müslüman'a farzdır." (Hadis). "İlim Çin'de de olsa isteyiniz." (Hadis). Ya öğretici, ya öğrenci, ya dinleyici, ya da bilim sever ol; başka olma, helak olursun" (Hadis). "Bana bir harf öğretenin kölesi olurum" (Hz. Ali)

6.Türklerin Müslüman olmaları ve Batıya ilerledikçe Araplar ve İranlılarla ilişkilerinin artması sonucu, Arapça ve Farsça aydınların dili üzerinde giderek artan bir

etkide bulunmuş, halkın kullandığı Türkçe ise bu etkiden uzak kalabilmiştir. Ancak orta ve yükseköğretim ile bilim dili genel olarak Arapça olmuştur.

7.Türkler İslâmiyet'e geçerken Arap yazısını da almışlar, bu, kullanım süresinin uzunluğu ve yayılma alanının genişliği bakımından, onların başta gelen yazısı olmuştur”(Akyüz, 2009, s. 19,20).

Karahanlı devletinin İslam'ı kabulü ile başlayan toplumsal dönüşüm süreci, Gazneliler, Selçuklular, Anadolu Beylikleri, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin belli bir dönemine kadar yoğun bir şekilde etkisini devam ettirdi. Gazneliler, Selçuklular ve Anadolu Beylikleri, Karahanlılarda olduğu gibi eğitim öğretim faaliyetlerini medreselerde vermeye devam etti.

Osmanlılarda medreselerde verilen eğitim dışında, Enderun (kelime anlamı bir yerin iç kısmı)'da kapsamlı bir eğitim verilmekteydi. Burada verilen eğitimin temel amacı devlet adamı veya devletin ihtiyaç duyduğu nitelikte personel yetiştirmek amaçlanmaktaydı. Osmanlı'da eğitimin temel felsefesini oluşturan bu anlayış, devletin durumunun kötüleşmesi nedeniyle 18.yüzyıl ile birlikte daha ziyade devletin dağılmaktan kurtarılmasını amaçlayan bir hal aldı.

Osmanlı askeri eğitim sisteminde önemli bir yer tutan ve 1773 yılında Osmanlı Padişahı III. Mustafa (1717 – 1774) tarafından açılan Mühendishane-i Bahr-i Hümayun (Deniz Harp Okulu/Deniz Mühendishanesi), donanma ve tersanenin geliştirilmesini hedefleyen önemli askeri bir teknik okuldur. 1795 tarihinde Hasköy'de III. Selim (1761 – 1808) tarafından orduya subay yetiştirme gayesi ile açılan diğer önemli bir askeri teknik okul ise, Mühendishane-i Berr-i Hümayun (Kara Harp Okulu/Kara Mühendishanesi) oldu. Askeri havacılığın geliştirilmesini amaçlayan Tayyare Mektebi, Osmanlı Devleti'nin açmış olduğu diğer önemli askeri eğitim kurumları arasındadır. Öte yandan Osmanlı Devleti'nde medreselerde verilen İslami eğitim öğretim müfredatının dışına çıkılması ise, ilk defa 1773 yılında Deniz Bilimleri Mühendisliği, 1793 yılında Askeri Teknik Mühendisliği ile 1827 yılında Tıbbiye alanlarında eğitime başlanması ile gerçekleştiği söylenebilir.

Osmanlı Devletinde ilk kademe (İlkokul) düzeyi Talim ve Terbiye faaliyetleri sıbyan mekteplerinde sürdürülmekteydi. Eğitim öğretim faaliyetleri arasında ilk modernleşme adımı olarak gösterilebilecek ve günümüzün ortaokul düzeyinde eğitim veren kurumları olan sivil rüştiyeler ise, ilk defa 1838 yılında açıldı. Bu askeri rüştiyelerin ilki Tanzimat Döneminde Sultan Abdülaziz (1830-1876) tarafından 1875 yılında açıldı. 1868 yılında da mektebi sultaniler eğitim öğretim faaliyetine başladı.

Rüştiyelerin bir üst eğitim kurumu olan ve kelime anlamı itibariyle “*Lise derecesinde okul*” (TDK) anlamına gelen İdadi Mektepleri ise, Osmanlı Devleti’nde eğitim alanında ilk nizamname olan ve Fransız milli eğitim sisteminden ilham alınarak hazırlanan, 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’ne dayanarak kuruldu. Dönemin Maarif Nazırı Mehmet Esad Safvet Paşa (1814 – 1883) tarafından bu nizamname dayanak gösterilerek, gerek İstanbul’da gerek taşrada pek çok idadi açıldı. Devlete yönetici ve bürokrat yetiştirmek için Tercüme Odası (1833), ve Mülkiye Mektebi (1859) eğitim – öğretim faaliyetlerine başladı. Osmanlıda eğitim – öğretim faaliyetleri açısından diğer önemli bir adım olarak ordunun ihtiyaç duyduğu uzmanları yetiştirmek üzere batılı tarzda eğitimler verilerek bu konu önemsendi. Osmanlıda batılı tarzda eğitim vermek için açılan ve önem arz eden yüksek eğitim kurumu, 1869 Maarifi Umumiye Nizamnamesiyle kurulan Darülfünun oldu.

Osmanlı Devletinin dağılan coğrafyasının Anadolu Yarımadası’nda 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin temel eğitim paradigması ise, modern olma iddiası yanında, devletin kuruluş ve gelişimini tamamlamaya dönük bir eksene odaklanma olarak amaçlandı. Cumhuriyet rejimi gerek yapısını koruma ve sürdürme, gerekse laikliği savunmanın zorunlu bir sonucu olarak daima eğitim-öğretimi önemseyen ve önceleyen bir rejim oldu. Bu anlamda eğitim Cumhuriyet rejiminin sigortası olarak algılandı. Bu nedenle Büyük Taarruz’dan kısa bir süre sonra ülkede eğitim öğretim müfredat ve kurumlarının disipline edilerek bilimsel bir eksene oturtulması adına hızlıca devrimlere başlandı. Cumhuriyet kadrolarının devrimlere ilk olarak eğitim ile işe başlaması, ulus bir toplumun inşa sürecini hızlandıran önemli bir etken oldu.

Cumhuriyet Dönemi Atatürk ve eğitim konusu, çalışmamızın ilgili diğer kendi alt başlıklarında daha detaylı işlenecek olmasından ötürü, bu noktada detaya yer verilmediğini hatırlatmakta yarar vardır.

Şu olguyu rahatlıkla ifade edebiliriz ki, tarihsel süreç boyunca eğitimin daima saygın bir yeri oldu, topluluk veya toplumlar için eğitim sadece teorik tanımlarla sınırlı kalmadı. Eğitim ve öğretim ilerlemenin, çağı yakalamanın ve günlük yaşamın önemli bir parçası olarak değerlendirilerek eğitimin sadece teorik fonksiyon özelliğinden yararlanmanın yanı sıra gerek askeri ve sivil anlamda, gerek günlük yaşamın ekonomik ihtiyaçlarına uyumlu olarak katkı sağlayacak şekilde yararlanıldı.

Toplum veya topluluklar, eğitimin ekonomik fonksiyonel olabilme potansiyelinin farkına vardıklarında, eğitim ve öğretimde salt teorik bir müfredatı dört duvar arasına sıkıştırmakla sınırlandırmayıp uygulamaya da ayrıca ağırlık verdiler. Böylece ekonomi

odaklı politikalarda eğitimi, üretim ve kalkınmanın bir aracı haline getirdiler. Bu anlamda eğitim yoluyla gelişme ve modernleşmeye katkı sağlama çabaları artık çağımızın- özellikle gelişmiş ülke ekonomileri için-yükselen bir eğilim haline geldi.

Eğitim aracılığıyla toplumlar değerlerini koruma ve edindikleri tecrübeleri sonraki nesillere aktarma fırsatı yakalar. Eğitim bireyi yaşama hazırlamayı öğrettiği gibi, kişiliğin oluşması ve biçimlenmesini sağlayan önemli bir enstrüman olarak kullanıldı. Eğitim-öğretim esas olarak toplum ve devlet organizasyonunun devam ve sürekliliğini, değişim-dönüşümü sağlayan en önemli vasıtalar arasındadır. Geleneksel toplumlarda eğitim-öğretim süreçleri aracılığıyla asıl hedeflenen, günlük yaşamda pek karşılığı olmayan, sadece ezbere dayanan teorik bilgiyken; günümüzde modern olma iddiası ve çabasında olan toplumlarda ise, bu hedeflere ek olarak, akıl ve bilimsel bilgiye değer veren, mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla edindiği pratik bilgileri, ülkenin üretim ve kalkınmasında kullanabilecek kapasitede yeni bir vatandaş profili yaratmak olarak amaçlanır.

Neticede eğitim – öğretimin daha ileri noktalara taşınması ve günümüzdeki gibi bir kamu hizmeti haline gelmesi büyük ölçüde 18. yüzyılın ikinci yarısında başladı. Bundan sonra eğitim, toplumun her kesimi için bir ihtiyaç ve zorunluluk halini alarak daha çok ilgi duyulan, değer verilen, önemsenen bir olgu haline geldi.

4.TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNİN TEMEL İLKELERİ

Türk Eğitim Sisteminin temel sorunları ve çözüm önerilerine odaklanma konusunda yapılan bir çalışmada, Türk Milli Eğitim sisteminin temel ilke ve esaslarını ele almadan geçmenin ciddi bir boşluk bırakacağı kanaatindeyiz. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu geniş kapsamlı bir düzenleme olup genel ve özel amaçlar başlığı altında kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır. Fakat bu noktada şunu ifade etmek isterim ki, bu kanunun tümünü ele almak, tezimizde anlamsız ve gereksiz bir kargaşa ve uzatmaya yol açabileceği şüphesi doğdu. Bu kanunu çalışmamızın esas odak noktası olan sadece eğitim-öğretim ve kalkınma ile ilgili kısımlarını ele alarak irdelemeyi daha faydalı bulduğumuzu, bu kapsamla sınırlı tuttuğumuzu ifade etmekte yarar vardır.

Türk Milli Eğitim sisteminin temel ilkeleri, Türkiye Cumhuriyeti eğitim politikalarının dayanağını oluşturan, Atatürk'ün eğitim felsefesine dayanır. Bu manada Atatürk'ün eğitim felsefesi özetlendiğinde ana hatlarıyla şu esaslara dayandığı görülmektedir.

“Atatürk'ün eğitimle ilgili bütün konuşmalarını, direktiflerini tasnif ettiğimizde fikirlerin üç ana nokta üzerinde toplandığını görüyoruz. Bunlar şunlardır:

- 1- *Eğitim milli olmalıdır,*
- 2- *Eğitimde bilim esas alınmalıdır,*
- 3- *Eğitim devleti korumayı ve ülke kalkınmasını hedef almalıdır”*(Başgöz & Wilson, 1968, s. 379,380).

Bu felsefeden çalışmamızın payına düşen kısım, tezimize destek oluşturan tarihsel bir temel ve dayanak oluşturmaları bizi cesaretlendirmektedir. Bu felsefede *“eğitim devleti koruma yanında ülke kalkınmasını hedef almalıdır* “tespiti son derece çarpıcıdır. Çalışmamız Türkiye'nin eğitim sorunlarını çözüm yolunun, uygulamalı/mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla üretim ve ülke kalkınmasını desteklemekte olduğunu, söz konusu sorunların nasıl çözülebileceği hususunda özgün önerilerimizi kapsamaktadır.

Tezimizin ilgili kısımlarında mesele detaylı incelendi ve analizi yapıldı. Bu noktada Türk Milli Eğitim sisteminin genel amacını oluşturan ilgili maddesini ele almak isabetli olur. Bu maddede eğitimin, üretim ve kalkınmayı destekleyecek nitelikte olması gerektiğine vurgu yapılmış olması önemlidir. Söz konusu ikinci maddede geçen ifadeler şöyledir: *“Türk Milletinin bütün fertlerini İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda*

bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak”amacı eğitimin-uygulama ile iç içe olarak meslek kazandırmayı, üretimi gerçekleştirmeyi ülke ekonomisine katkı sağlamayı hedeflemesi açısından önem arz etmektedir.

Türk milli eğitim sisteminin esas olarak teori ve pratiğin birlikte yürütülmesini amaçlaması, eğitim sisteminin temelini aslında realist ve pragmatist köklere dayandığı gösterir. Bu durum eğitim sisteminin uygulamalı, üretim ve kalkınma odaklı, günlük ihtiyaca cevap verecek şekilde düzenlenmesi gereğini ortaya koydu.

Mustafa Kemal Atatürk Türk eğitim-öğretim sisteminde teori ve pratiğin eş güdümlü olarak yürütülmesi gerektiğini, 1937 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni açış konuşmasında şöyle ifade etti: *“Büyük davamız, en medeni ve müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde de temelli inkılâp yapmış olan büyük Türk Milleti’nin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz”*(TBMM, 2023). Tespitin bu kadar net yapılmış olması, Türk Milli Eğitim sisteminin yol haritası, kılavuzu niteliğinde bir özellik arz etmesi gerekmekte olup, eğitim sisteminin hem teorik hem de pratik amaç ve niteliğine dair işin çerçevesini de çizmektedir.

Çalışmamız ile ulaşmak istediğimiz nişangâha ve ileri sürdüğümüz çözüm önerilerine paralellik arz etmesinden dolayı bizi cesaretlendiren, çalışma isteğimizi arttıran üzerimize fazladan sorumluluk yüklemesinin yanı sıra doğru istikamette olma olasılığımızı artırma potansiyelinden dolayı şunu aktarmayı önemli görüyorum. Bu anlamda Türk Milli Eğitimin Özel Amaçları başlığı altında yer alan on dördüncü maddede geçen ifadeler önem arz etmektedir. Söz konusu maddede eğitim sistemlerinin üretimle ilişkilendirilerek planlanması gerektiğinin önemine vurgu yapılması dikkat çekicidir: *“Millî eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim – insan gücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir”*(MEB, 2006).

Atatürk’ün tezimiz ile ilişkilendirdiğimiz uygulamalı eğitimi kapsayan şu görüşlerini aktarmak, konu bütünlüğünün sağlanmasına yardımcı olacaktır: *“Maarif siyasetimizde temel taşı, cehlin izalesidir Cahillik yok edilmedikçe yerimizdeyiz. Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal hayatta bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür”*(C.H.F, 1931), değerlendirmesi eğitim-öğretim sisteminin sadece

teorik müfredatla dört duvar arasına sıkıştırılarak sınırlandırılmaması gerektiğine, toplumsal hayatta etkin ve faydalı olabilmesi için, üretime dayalı, mesleki ve teknik uygulamalara dayanması gerektiği yönüne vurgu yapılmış olması anlamlıdır.

27.10.1965 tarihinde Başbakan Süleyman Demirel tarafından teşkil olunan hükümet programında şu ifadeler önem arz etmektedir: “*Milli eğitim politikamızın temeli; vatandaşın bir kül halinde kalkınabilmesine, maddi ve manevi hayatını teçhiz ederek ve milli şuuru hâkim kılarak yetişmesine yardım etmektir*”

“Milli Eğitim davası, Türkiye’de hürriyet rejiminin ve demokratik düzenin temelini besleyen bir kaynak olduğu kadar, memleket kalkınmasının en güçlü vasıtalarından biridir. Bunun için her şeyden önce temel eğitim meselesini halletmek, düşük olan okur-yazar oranını yükseltmek gerekmektedir. Temel eğitime paralel olarak orta öğretim, teknik eğitim ve yükseköğretim faaliyetlerini de geliştirmek zorundayız”(Öztürk, 1968, s. 616).

Türk Milli Eğitim sisteminin temel gayelerinden, teori ve pratiğin eşgüdümlü yürütülmesi fikri köklü bir geçmişe dayandığı gibi, yakın tarihe kadar ki Türk hükümetleri tarafından da ele alındı ve programlarına dâhil edildi. Bu durum Türkiye’nin eğitim-öğretim hedeflerine, esasında ilk günden itibaren doğru bir istikamet verildiğini ortaya koyduğu, fakat bir o kadar da bu hedeflerin kâğıt üzerinde kalarak, sahada uygulanma hususunda yetersiz kaldığına dair eleştiri yapabilmenin de isabetli olabileceği kanaatindeyiz.

5.1923 – 1960 YILLARI ARASINDA TÜRK MAARİF SİSTEMİNDE YAŞANANLAR

Türkiye’de eğitim meselesi ve bununla ilintili meseleler uzun yıllar boyunca tartışılmış ve çözüm üretme noktasında adeta kaplumbağa hızıyla mesafe kat edebilen mayınlı bir saha olmuştur. Eğitimin birikmiş sorunlarını çözmenin zorunlu hale gelmesi ise Osmanlılardan Cumhuriyet’e intikal etmiş kalıtsal bir mirastır. Eğitim-öğretim konusunda Osmanlı Devletinin son dönemlerinde tüm iyileştirme çabalarına rağmen, okuma yazma oranının düşük olması ve eğitimde çok başlılığın yaratmış olduğu disiplinsiz hal devletin son zamanına kadar devam etmiştir.

Osmanlı eğitim sisteminde yaşanan yapısal sorunlar yanında toplumsal ilginin yetersiz oluşu ile okuma yazma oranının son derece düşük olması gibi birçok komplike sorunun yarattığı kaotik durum, Cumhuriyet’e eğitim konusunda yığınla kötü bir mirasın kalmasına ve bu alanda yapılacak devrimlerin zora sokulmasına yol açmıştır. Cumhuriyet kurulduğu anda derslik, öğrenci ve öğretmen sayısının son derece düşük olduğuna ilişkin bazı sayısal verileri aktarmakta yarar vardır: *“Bu anlamda, Türkiye’de Cumhuriyet ilan edildiği vakit okul sayısı 5053, öğretmen sayısı 12.130, öğrenci sayısıysa 355.634 idi”*(Özteke, Osmanlıdan Cumhuriyete Etnosentrik Bir Din Adamı, Mehmet Şerafettin Yaltkaya, 2020, s. 77), okuma yazma oranı ise % 10 civarındaydı.

Osmanlıdan devralınan bu eğitim tablosunun yeni devletin ruhuna ve paradigmasına uygun şekilde çözüm üretilmesi ve tablonun değiştirilmesi adına, aşağıda daha ayrıntılı ele alacağımız üzere hızla seri bir şekilde çeşitli adımlar atıldı. Fakat bu noktada şunu ifade etmek yararlı olacaktır. Eğitim-öğretim sistemleri siyasal rejimlerin ruhuna uyumlu şekilde dizayn edildiğinden, genel manada bunun doğal bir sonucu olarak eğitim ve öğretim sistemleri politik-siyasal rejimlerden bağımsız ele alınamaz. Diğer bir deyişle politik siyasi sistemler eğitim öğretim sistemlerini belirleyen ana unsurdur. Bu realite Cumhuriyet’in Osmanlıdan devraldığı eğitim sorunsalını çözüm noktasında işini zora sokan başat faktörlerden biri haline geldi.

Türkiye açısından 1923 yılında Osmanlı Devleti’nin bakiyeleri üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti devleti, miras olarak devraldığı söz konusu bütün eğitim öğretim sistem ve kurumları revize ederek restore ettiği, bunları yeni devletin paradigmasına uygun bir şekilde bilimsellik, çağdaşlık ve laiklik ilkelerine uygun olarak yeniden yapılanmalara gidildi. Bu amaçla başta kılık kıyafet ve alfabe değişikliği, tekke, zaviye ve medreselerin kapatılarak Tevhid-i Tedrisat Yasası’nın çıkarılması olmak üzere bir dizi

adım atılarak devrimlerin kalıcı hale getirilmesi, halka benimsetilmesinin aracı olarak kullanıldı.

Eğitim öğretim alanında yapılan reformların temel hedefi, devletin kuruluş sürecindeki aşamaları hızla tamamlayarak, devletin ve Cumhuriyet'in dayandığı temel felsefenin halka benimsetilmesine dönük inkılâplar gerçekleştirildi. Aynı dönemlerde Cumhuriyet devrimlerinin belkemiği olarak kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Yasası³ 3 Mart 1924 tarih ve 430 kanun numarasıyla kabul edildi, (Erdentuğ, 1981). Bu yasanın kabul edilmesinin ardından inkılâpları kalıcı hale getirmek ve bu devrimlere süreklilik kazandırmak konusunda kritik öneme sahip adımlar atıldı. Bu amaçla eğitim öğretim kurumlarını ilkokuldan yükseköğretime kadar belli esaslara göre düzenlemek amacıyla 22 Mart 1926 yılında Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun kabul edildi, (Ataman, 2015). Bu kanun 3 Nisan 1926 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Maarif Teşkilatı Yasası, eğitim öğretim sisteminin köklü bir şekilde revize edilerek bir müfredat/program/çerçeveye oturtulması adına atılan en önemli inkılâplardan biri olmuştur. Bu kanun ile bugünkü Milli Eğitim sistemimizin ana hatlarıyla da olsa temeli atıldı. Devletin resmi izni olmadan herhangi bir okul açılmayacağı, okul açma yetkisinin tamamen Milli Eğitim Bakanlığı'na verildiği, ayrıca yabancı okullarda Türkçe, Coğrafya, Felsefe ve Tarih gibi derslerin Türk öğretmenler tarafından okutulması gibi çok önemli uygulamalar karara bağlandı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren denilebilir ki, eğitim öğretim alanında gerçekleştirilen tüm bu inkılâp veya reformların temel gayesi, kurulan yeni Cumhuriyetin temelini oluşturan Atatürk devrimleri ve felsefesi ile Türk milletinin sahip olduğu tarihi sosyal ve milli dinamiklerin birbirleriyle kaynaştırılarak toplumun bu inkılâpları rahat bir şekilde benimsemesi ve sindirilmesi için gayret gösterildi.

Gerçekleştirilen tüm bu büyük hamlelerin dışında ilerleyen süreçte faaliyetleri kısıtlanırsa da Halk Evleri ve Halk Odaları, Millet Mektepleri ve Türk eğitim sisteminin özgün modeli olan Köy Enstitüleri kuruldu. Türk eğitim sisteminde özgün ve önemli rol oynayan söz konusu bu kurumları çalışmamızın ilgili kısımlarında kendi alt başlıklarıyla daha detaylıca ele alma imkânı bulabileceğiz.

Kısaca tek parti döneminden itibaren Cumhuriyetin eğitim kodları milli, modern/laik ve halkçı prensipler esas alınarak hayata geçirildi.

5.1.Hükümet ve Parti Programlarında Eğitim-Öğretim Meselesi

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşuyla birlikte devletin tüm kurumları gibi eğitim-öğretim kurumlarında da hızlı bir şekilde Cumhuriyetin ruhuna uygun yeni paradigmlarla devrim niteliğinde reformlar gerçekleştirilmeye başlandı. 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Yasası'nın kabulü ile medreselerin kapatılmasının yanı sıra, tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı ve ülkede eğitim öğretimde birlik sağlandı, (Ataman, 2015). Bu gelişmeleri takiben 28 Ağustos 1928günü eş zamanlı olarak Arap alfabesi kaldırıldı ve Latin alfabesi 1353 sayılı kanunla kabul edilerek 3 Kasım 1928'de Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Yeni devletin eğitim felsefesi Mustafa Kemal Atatürk'ün millilik, devlet-toplum menfaatine olma ve bilimsel ilkeleri doğrultusunda şekillenerek ülkenin her alanına yayıldı. Netice itibariyle rahatlıkla söylenebilir ki, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan itibaren yeni bir felsefeyle çağdaş eğitim politikalarına yön verme stratejilerinin belirlenmesinde belirleyici olan faktör, Atatürk'ün milliliği, halkçılığı, toplum eksenli olma ve bilimsel ilkeler ışığında şekillenmesi olarak dikkat çekmektedir. Cumhuriyet'in eğitim rotasını çizmede/belirlemede başat aktör durumunda olan Atatürk'ün, eğitimi çok önemseydiğini, henüz Millî Mücadele başlamadan önce bile ortaya koyan birçok kayıt bulunmaktadır: *"Sivas Kongresi'nde Amerikalı gazeteci Mr. Brown'la yaptığı bir görüşmede özellikle Türk eğitim sistemi ve eğitim konularında durmuş idi. Görüldüğü üzere Mustafa Kemal, Milli Mücadele'nin başından itibaren eğitime ayrı bir değer vermiştir. İstiklal ve ilerleme yolunda kalem, kılıçtan ayrı tutulmamıştır"*(Başgöz & Wilson, 1968, s. 235).

Atatürk'ün eğitimle ilgili olduğunu gösteren diğer bir kanıt ise, Milli Mücadele'nin en şiddetli bir şekilde devam ettiği 15 Temmuz 1921 günü belinde kılıcı olduğu halde Ankara'da I. Maarif Kongresi'ni toplamış olmasıdır. Atatürk'ün eğitime olan ilgisinin esas sebebi de eğitimi toplumu aydınlatma ve kalkınmanın temeli olarak kabul etmesinin yanı sıra cehaletle savaşmanın düşmanla savaşmaktan daha kolay bir iş olmadığına inanmasıydı. Bu bağlamda Atatürk'ün eğitim eğitimci ve bilime ne derece saygı ve hürmet gösterdiğine dair daha pek çok tarihi vesikada kanıtlamaktadır:

"Bilgi, bütün hayatın ruhudur. İnsanlara mutluluk getiren bütün medeniyet, bilginin eseridir. Bilgisiz insanların hayvandan farkı yoktur. Hatta insanda yaratılışın eseri olan zekâ, bilgi ile açılıp işlenmezse ters kesengeri tepen) ve zarar veren bir silah gibi kötü ve zararlı etkiler yapar""Bilgi,

deneylerle beraber yürüyünce yaratıcı bir vasıf alır. Yurt bilgileri, bu itibarla öğrenimin yüksek kademelerini yapmaya fırsat bulamayanlar için çok değerlidir. Normal öğrenim yapanlar, bunu yavaş yavaş ve daha esaslı öğrenirler”(İnan, Ankara,2018, s. 363).

“Dolmabahçe’de yapılan bir toplantıda Atatürk’ün oturması için çok göz alıcı ve muhteşem bir koltuk konulmuş ve Atatürk’ün yanındakiler, Atatürk’e bu koltuğa oturmasını ısrar edince Ulu Önderden aldıkları cevap şu olmuştur: “O Koltuk Profesörlere layıktır” (Köstüklü, 2021, s. 382).

Birçok önemli olayda Atatürk’ün yaşadıklarına doğrudan tanıklık eden tarihçi Afet İnan Atatürk’ün eğitim ile ilgili şu nasihatleri verdiğini aktarmıştır.

“İyi bildiklerini, deneylerinin sonuçlarını dostlarına, evlatlarına ve bütün çevresine onları bezdirmeden öğretmek için fırsat kaçıрма!..

Ölünceye kadar oku ve öğren!

Öğretmenlere ve gerçek bilginlere hürmet et!” (İnan, Ankara,2018, s. 368).

Mustafa Kemal Atatürk aslında eğitim konusunu hangi düzeyde önemseydiğini birçok defa ortaya koydu. Buna dair önemli bir değerlendirmeyi, 1922 günlü bir öğretmen grubuna hazırlanacak eğitim programları hakkında izahatta bulunurken ortaya koydu:

Bence bu programın esaslı noktaları ikidir.

1.Hayat’ı içtimaiyemizin ihtiyaca tetabuk etmesi.

2.İcabet-ı asriyeye tevafuk etmesidir, (Güler, 1997, s. 33).

Atatürk’ün eğitime bakış açısıyla ilgili yaklaşım ve tespitleri o kadar derin ve anlamlı ki, eğitimi müstakil yaşamın bir anlamda sigortası olarak gördü, eğitimi milletler açısından en hayati meselelerin başında ele aldı ve cehaletle savaşmanın düşmanla savaşmaktan daha kolay bir iş olmadığına inandı. Bu konuda 22.09.1924 günlü konuşmasında şu değerlendirmeyi yaptı: *“...en mühim, en esaslı nokta eğitim meselesidir. Eğitimidir ki bir milleti ya hür, müstakil (bağımsız), şanlı, yüksek bir cemiyet halinde yaşatır, ya da bir milleti esaret ve sefalete terk eder”*(Güler, 1997, s. 31).

Atatürk’ün eğitim-öğretim konusuna bakış açısı ile Türkiye Cumhuriyeti’nin eğitim felsefesinin ana hatlarıyla birbirlerini tamamlayan çarkın dişlileri gibi işlev gördüğünü ifade etmekte hiçbir tereddüt bulunmamaktadır. Bu sebeple eğitim-öğretim olgusuna karşı dünyada mevcut genel yaklaşım tarzı ve Cumhuriyet ile birlikte farklı hükümetler ve parti programlarını ele almak ve detaylandırmakta yarar olacaktır.

Esas olarak gelişmiş dünya ülkelerinde eğitim, üretimden kalkınmaya, teknolojiye çağdaşlaşmaya ve sanayileşmeye kadar birçok alana temel teşkil etmektedir.

Bu açıdan eğitim öğretim günümüz dünyasında modernleşme ve kalkınmanın bir aracı olarak çok daha önemli bir değer haline geldi. Modern ülkelerde eğitim, siyaset üstü bir konu olarak algılanmaktadır. Başta A. B. D. Güney Kore, Japonya ve Finlandiya örneklerinde olduğu gibi kurumlar içişlerinde bağımsız hale getirilerek, (Yılmaz, 2011), orta ve uzun vadeli kalkınma programlarının istikrarlı bir şekilde hayata geçirilmesine yardımcı olmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim öğretim ile ilgili planlamalarda aslında tam da olması gerektiği gibi, uzun süreli ve istikrarı yakalama noktasında çeşitli dönemlerdeki hükümet programlarında bunun bir devlet ve hükümet politikası olarak algılanmasına rağmen bu planlamaların hayata geçirilmesinde istenilen kararlılık şu ana kadar gösterilmedi ve başarıya ulaşılmadı. Bu bağlamda 27.6.1962 günü İsmet İnönü tarafından teşkil olunan hükümet programında, eğitimin uzun vadeli stratejilere dayandırılması gerektiği hususu şöyle ifade edildi: “...*milli eğitim gelişmesinin uzun süreli bir plana bağlanması hususunda girilmiş bulunan çalışmalara...*” (Öztürk, 1968, s. 536).

Eğitim kalkınma ilişkisinin sistematik bir biçimde uygulanması aracılığıyla ülkelerin milli gelirlerinin artması, teknolojiye çağın yakalanması, her alanda donanımlı fertlerin yetiştirilmesi ve iş dünyasında ihtiyaç duyulan ana ya da ara eleman gereksinimin karşılanması sağlanmaktadır. Türkiye teknoloji ve sanayide gelişmekte olan bir ülke olmasına rağmen ülkenin eğitim politikalarında maalesef belli bir istikrara ulaşamamıştır. Çoğu vakit günü kurtarmaya yönelik taktiksel değişiklikler nedeniyle eğitim sistemi adeta yap-boz tahtasına dönüştü. Dünyada yaşanan olayların doğru analiz edilememesi her hükümet değişikliğinde, hatta her Milli Eğitim Bakanı değişikliğinde, yeni eğitim politikalarının denenmesine yol açmıştır. Bu durumda eğitim öğretime uzun vadeli stratejik bir istikamet verilememiştir.

Avrupa'daki ve diğer ileri dünya ülkelerindeki gelişmeleri doğru okuyan bir lider olarak Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet Türkiye'sinin temelini eğitim öğretim odaklı ilkelere dayandırarak atmıştır. Atatürk, eğitimde realist ve pragmatik politikalar izlemiştir. Bunun için öncelikli hedef olarak okuryazar oranının artırılması için çabalamıştır. Daha sonra ulusal ve modern toplumun inşası adına milliyetçi, bilimsel ve laik politikalar izlenmesine özen göstermiştir. Atatürk'ün zihin dünyasında eğitimin temel gayelerinden biri de sadece fikirselsel olarak değil fiziksel olarak da gelişimini tamamlamış vatandaşlar yetiştirmektir. Bu hususlar Atatürk'ün talimatları doğrultusunda 1931'de hazırlanmış CHP'nin parti programına şu şekilde yansımıştır:

“millî talim ve terbiyede esas düsturlarımız şunlardır: Maarif siyasetimizde temel taşı, cehlin izalesidir. Maarifimizde her gün nispeten daha fazla çocuk ve vatandaş okutacak ve yetiştirecek bir program takip olunacaktır. Kuvvetli cumhuriyetçi, milliyetçi ve lââyık vatandaş yetiştirmek tahsilin her derecesi için mecburi ihtimam noktasıdır. Türk milletine, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne ve Türkiye Devleti’ne hürmet etmek ve ettirmek hassası bir vazife olarak telkin olunur. Fikrî olduğu gibi bedenî inkişafa da ehemmiyet vermek ve bilhassa seciyeyi milli derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelere çıkarmak büyük emeldir”, (C.H.F, 1931).

Eğitim ve kalkınma ilişkisinin çalışmamızın ana eksenini oluşturması sebebiyle ele aldığımız, eğitim ve kalkınma sorunsalı, Milli Kalkınma Partisinin parti nizamnamesinin eğitim ve ekonomi ile ilgili kısmına paralellik ve yakın benzerlik arz etmektedir. Bu manada ele alınmadığı takdirde tezimizde bir noksanlığın hissedileceğini düşündüğümüzden önemseyerek ele aldığımız, Milli Kalkınma Partisinin parti nizamnamesindeki eğitim-ekonomi ilişkisi ile ilgili bölümünü incelemek ve analiz etmekte fayda vardır.

22 Eylül 1945 günü kurulan ve 28 Mayıs 1958 tarihinde çalışmalarına son veren Milli Kalkınma Partisinin eğitim ekonomi ve kalkınma odaklı olan programında yer alan ilke ve fikirlerin halen güncelliğini koruduğunu ve bunlardan yararlanmanın faydalı olabileceğini düşünmekteyiz. Bu anlamda Milli Kalkınma Partisi Türk siyasal tarihinde çok partili rejime geçiş döneminde kurulan ilk muhalefet partisi olması yönüyle Türk demokrasi tarihi açısından da önem ifade etmektedir. Partinin programını incelerken sadece eğitim ve kalkınma ile ilişkili maddeleri ile sınırlı olarak irdeleme yapacağımızı belirtmek isteriz. 1945 yılında Nuri Demirağ (1886-1957) tarafından kurulan Milli Kalkınma Partisi’nin İçişleri Bakanlığınca onaylanmış bulunan programının Eğitim ve Ekonomi ile ilgili olarak) onaylanmış bulunan 90 maddelik Nizamnamenin başlangıç bölümünde şu önemli hususlar yer almaktaydı:

“Cihan huzurunda, tarihin kaydettiği devirlerden beri adalet timsali olarak hâkim yaşamış milletimizin azametli tarihinden kuvvet alarak bizlere emanet ettikleri ananelere sadakat ve hürmet göstererek zamanın ihtiyaçlarına göre terakki ve inkişaf yolunda milletimizin layık olduğu mevki ve refahın, ahlaken ve iktisaden büyük bir kuvvet haline gelmesini temin maksadıyla anayasa hükümlerine göre “Milli Kalkınma” unvanıyla bir parti” teşkil edildiği belirtilmektedir (Özacun, 2002) ifadeleri gerek nizamnameyi derli

toplu olarak ifade etme, gerekse günümüz açısından halen önemini koruyan nitelikte olduğunu ortaya koyma açısından önem arz etmektedir.

Milli Kalkınma Partisi nizamnamesinde, Türk milli eğitim sistemine dair önemli maddeler yer almaktaydı:

‘Milli Eğitim: Milli Eğitimde her şey ahlak ve milli gelenekler esasına göre düzenlenecektir. Öğrencilere yeteneklerine göre yön verilecektir (Madde:19) Öğrenimde uzmanlık ortaokulundan sonra yani Lise çağlarında başlayacak ve Lise kısmında genel kültür dersleri ile birlikte meslek dersleri de okutulacaktır. (küçük sanayi meslekleri ise çıraklık kastediliyor) ilkokuldan sonra başlayacak ve yurt genelinde üretim bölgelerine göre meslek okulları açılacaktır (Madde:20)2 (Özacun, 2002).

Nizamnamede bu çap ve nitelikte tespitlerin yapılmış olması, henüz o dönemde dahi ülke kalkınmasında mesleki-teknik eğitimin öneminin fark edilmiş olması açısından önemli olup, mesleki eğitimin milli ekonomi açısından gerekliliği de önemli bir vazife olarak ele alınmıştır. Bu itibarla çalışmamızın temel amaç ve stratejisini oluşturan eğitim ve kalkınma konusundaki ısrarımızda doğru bir istikamette olma olasılığımızı da kuvvetlendirmektedir. Konu bağlamından uzaklaşmadan, devamında 1950 seçimlerinin zaferle neticelenmesini müteakip 19. Türkiye hükümetini kuran Başbakan Ali Adnan Menderes (1899-1961)’in iktidar olan partisi Demokrat Parti’nin eğitim ve kültür programı parti tüzüğünde şu şekilde yer almaktaydı: *“Tamamıyla demokratik bir ruh ile ve ilmin son neticelerine göre tespit edilecek geniş ve teferruatlı bir plan içinde maarif nimetini memleketin her tarafına müsavî şartlarla yaymayı temin edecek kanun tasarılarını hazırlıklarımız biter bitmez yüksek tasvibinize arz edeceğiz” (DP, 1946).*

Demokrat Parti tüzük ve programında önemle ele alınan maarif meselesi genel manada şu esaslardan oluşuyordu.

“1-) Demokrat Parti öğretim birliğinden yanaydı: ‘Maarif sistemimizde, Millî eğitim ve öğretim vahdeti prensibinden yanayız.’

2-) Partiye göre eğitimin amacı, gelecek kuşakların yalnız bilimsel ve teknik bilgi ile değil, Millî ve insani bütün manevî değerlerle donatılması olmalıydı: “Umumi mesleki eğitim ve öğretim, yurt ihtiyaçlarını karşılayacak umumi bir plana göre tanzim edilmeli ve gelecek nesillerin yalnız ilim ve teknik bilgiyle değil, millî ve insani bütün manevî kıymetlerle de teçhizine çalışmalıdır.

3-) Bütün ilkokul öğretmenlerinin aynı ruha ve aynı seviyede bilgiye sahip olma esasının göz önünde tutulmasını, bunlar arasında farklı zümrelerin teşekküllerine

meydan verilmemesi bakımından lüzumlu görmekteyiz. Yeteneği ve gücü elverişli olduğu takdirde bir ilkokul öğretmenin gerekli eğitimini tamamlaması hâlinde üniversite profesörlüğüne yükselmesinin imkânı sağlamalıdır.

4- Yükseköğretim meselesinde niteliğe önem verilmesi lüzumuna kaniiz. Bütün yükseköğretim kurumlarımızın bu esasa göre takviyesini ve garpta ki Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları (1950-1960) 393 Türk Eğitim Bilimleri Dergisi benzerleri seviyesine eriştirilmesini istiyoruz. Üniversiteler ilmi ve idari muhtariyete sahip olmalıdırlar.

5-) Doğu Anadolu Bölgesinde, her derece ve şubede okulları ve nihayet fakülte ve enstitüleriyle bir kültür merkezi yaratmak lüzumuna inanıyoruz.

6-) Gerek dinî öğretim sorunu, gerekse de din adamlarını yetiştirecek kurumların kurulması konusunda uzmanlar tarafından esaslı bir program hazırlanacaktır. Üniversiteler bünyesinde yer alacak İlahiyat Fakülteleri özerk olmalıdır.

7-) Teknik öğretim okullarında ziraat ve yol kalkınmasının makineleşmesine muvazi olarak bölge ihtiyaçlarına lüzumlu vasıtaları yetiştirmek üzere kurslar ve şubeler kurulacaktır.” (Tangülü, 2012).

22.05.1950 tarihinde Menderes, Dokuzuncu Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Parti Programını açıkladığı konuşmasında ülkenin maarif işleriyle ilgili şu önemli izahatı yaptı:

Maarif işlerimize gelince:

“Maddi bakımdan ne kadar ilerlemiş olursa olsun, Millî ahlakı sarsılmaz esaslara dayanmayan, ruhunda manevi kıymetlere yer vermeyen bir cemiyetin, bugünkü karışık dünya şartları içinde kötü akıbetlere sürükleneceği tabiidir. Talim ve terbiye sisteminde bu gayeyi göz önünde bulundurmayan, gençliğini Millî karakterine ve ananelerine göre manevi ve insani kıymetlerle teçhiz edemeyen bir memlekette ilmin ve teknik bilginin yayılmış olması, hür ve müstakil bir millet olarak yaşamanın teminatı sayılamaz. (Soldan bravo sesleri, alkışlar.) Yıllardan beri sarıh bir istikametten ve rasyonel bir plandan mahrum olduğu için mütemadi değişikliklere, sarsıntılara uğrayan maarifimizin, milletçe katlanılan büyük maddi fedakârlıklara mütenasip bir verimlilik arz etmediği açık bir hakikattir. Hükümetimiz, parti programımızda tespit edilmiş esaslar dairesinde, bu büyük Millî davayı bir kül halinde ehemmiyetle ele almış bulunuyor. Tamamıyla demokratik bir ruh ile ve ilmin son neticelerine göre tespit edilecek geniş ve teferruatlı bir plan içinde maarif nimetini memleketin

her tarafına müsavi şartlarla yaymayı temin edecek kanun tasarılarını hazırlıklarımız biter bitmez yüksek tasvibinize arz edeceğiz (Soldan alkışlar.),
“(Öztürk, 1968, s. 359).

5.2.Cumhuriyet Rejiminin Teminatı: Halkevleri ve Halkodaları

Türkiye Cumhuriyeti kuruluş felsefesi itibarıyla eko-politik açıdan Osmanlı toplumundan tümüyle farklı, genel manada yeni bir toplum dizayn etme, daha özelde ise yeni bir vatandaş, ideal bir vatandaş yaratma çabası, diğer tüm kurum ve alanlarda olduğu gibi, kuşkusuz eğitim alanında da kendini iyiden iyiye göstermiştir. *“Bu amaçla eğitim ve kültür alanında 1912’den beri önemli hizmetleri olan Türk Ocakları’nın yerine hükümetin destek ve kontrolünde, geniş bir organizasyon kabiliyetine sahip, şehirli için Halkevleri, kırsal kesim için de Halk Odaları açıldı”*(19 Şubat 1932), (Gündüz, Yeni Türk Mecmuasında İdeal İnsan, Eğitim ve Toplum, s. 189).

Kültür kurumları olarak nitelendirilen Halkevleri ve Halkodaları, Türk Devrimlerini halka tanıtmaya ve benimsetme yoluyla, inşa edilen ulus devletinin güçlendirilmesini hedefledi. Bu hedefe ulaşmak için ortak ülküler etrafında birbiriyle kenetlenmiş bir toplum yaratmak, ilerleme hamleleri ve kapasitesine destek olmak ve bunu daimi surette kılmak maksadı ile söz konusu bu eğitim ve kültür kurumları önemli roller oynadı: *“Cumhuriyet Halk Partisi’nin, yurt içinde inkılâp ve sosyal ilerleme hamlelerini ve hareketlerini daimî surette ayakta tutmak ve geliştirmek maksadile kurduğu Halkevleri...”* (C.H.P, 1942, s. 2-3), bu kurumların temel hedefini net olarak izah etmektedir.

Halkevleri ve Halkodalarına dair İdare ve Teşkilat Talimatnamesinin ilk maddesine bakıldığında, geniş kapsamlı eğitim-öğretim ve kültürel faaliyetler yanında, Atatürk’ün Laiklik, Halkçılık ve Devletçilik ilkeleri gibi önemli nitelikler taşıdıkları ve bu anlamda bu ilkelerin tabana yayılması hususunda önemli sorumluluklar üstlendikleri anlaşılmaktadır. Bu kurumlar esas olarak çeşitli eğitici öğretici ve kültürel faaliyetlerle birlikte ülkeyi daha modernleşmiş bir noktaya taşıma gibi gayelere de sahiptir. Söz konusu talimatnamenin başlangıç kısmındaki maddesi şöyle ifade edilmekteydi: *“Halkodaları, Halkevleri gibi CHP’nin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve İnkılâpçılık prensipleri içinde çalışan kültür kurumlarıdır”* (Kumaş, 2022).

Bu amaçla çeşitli eğitim öğretim faaliyetleri yürüten bu kurumlar mevcut durum ve toplumsal ihtiyaçlar da göz önünde bulundurularak etkinlikleri geniş bir yelpazede

tutuldu. Bu bağlamda Halkevleri ve Halkodalarına dair çalışma ve faaliyet alanları şu şekilde ifade edilmişti: “Halkevlerinin çalışma konuları nelerdir? Halkevlerinde birer şube ve kol olarak gösterilen çalışma konuları şunlardır:

1) Dil ve Edebiyat,	6) Halk dershaneleri ve Kurslar,
2) Güzel Sanatlar,	7) Kütüphane ve Yayın,
3) Temsil,	8) Köycülük,
4) Spor,	9) Tarih ve Müze'dir”
5) Sosyal Yardım,	

“Bu başlıklar yalnız çalışma bölümlerini ifade eden kelimelerdir. Bu bölümler içinde Halkevlerine ne kadar geniş çalışma sahaları açılmış olduğunu anlayabilmek için çalışma talimatnamesini okumak veya daha iyisi bu kurumların çalışma muhitlerine girmek gerektir”

“Halkevleri, hiç şüphe yok, bir teşkilâttır ve her teşkilât gibi bir nizamı, bir disiplini ve bir yoğurması vardır. Ancak, birçok teşkilâtlarda olmayan büyük vasfı, vatandaşların yetişmesine en bol imkân verme vasfıdır...”(C.H.P, 1942, s. 2,3,4).

Halkevleri ile ilgili olarak, Cumhuriyet Dönemi ilk Başbakanı ve Türkiye’nin 2.Cumhurbaşkanı Mustafa İsmet İnönü (1884-1973), söz konusu bu eğitim ve kültür kurumlarının toplumsal birlik ve beraberliğin sağlanmasına katkı sağlayarak adeta bir toplumsal mozaik/çimento misyonu taşımaları gerektiğini vurgulayan 22 Şubat 1934 tarihli şu tarihi değerlendirmeyi yaptı:

“Bu vatanın asırlardan beri muhtaç olduğu şey, vatandaşların tek bir aile gibi toplanarak orada vatanın ilerlemesine medar olacak esaslı faaliyetleri beraber tanzim etmeleri ve beraber takip ve tatbik etmeleridir”...”Halkevleri bütün vatandaşların müşterek malıdır. Halkevlerimizin temiz, feyizli ve ilerler bir halde olması; bütün devlet memurlarının, vatandaki bütün entelektüel sınıfın, bütün ilerlemek isteyen unsurların müşterek malı, müşterek vasıtası oluşundadır”(C.H.P, 1942).

Halkevleri ve Halkodalarının açılması, toplumun kültürel ve sosyal yaşamına kuşkusuz çok önemli katkıları oldu. Halkevleri eğitim-öğretim çağındaki bireylerin bu konudaki meselelerinin çözümüne önemli katkılar sağlamanın yanı sıra, okuma yazma kursları gibi faaliyetlerle toplumun genel manada eğitim ve kültür mertebesinin yükselmesi hususunda önemli görevler üstlendi: “Halkevlerinin görevi “*Otantik Türk kültürünü keşfetmek, halk masallarını, hikâyelerini ve şiirlerini toplamak, ileri teknikle bunları rafine hale getirdikten sonra bütün ülkenin kullanımına sunmaktır*”(Karpat, 2012).

Türkiye'nin topyekûn kültürel ekonomik ve sosyal ilerleme hamlesine ivme ve süreklilik kazandırmayı hedefleyen söz konusu bu kurumların faaliyetlere başlamasıyla toplumun tüm kesimleri hedef kitle olarak belirlendi. Ancak günün koşullarında ülke ekonomisinin ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayanması, (Yakut, 2017), eğitimin mevcut durumu, nüfusun önemli bir kısmının köy veya köy altı gibi yerleşimlerde bulunmasından kaynaklı olarak üretim ve ekonomik faaliyetleri büyük oranda etkileyen kırsal kesim idi.

Ülkenin merkez kısımlarında yaşayan sosyal kesimlerin yanı sıra, taşrada veya kırsalda yer alan köylü yurttaşların modern bir Cumhuriyet ile modern bir eğitim ve yaşam tarzıyla tanıştırılması ve kaynaştırılması maksadı ile açılan Halkevleri ve Halkodalarında sanattan spora, dil, edebiyat ve tarihten arkeolojiye kadar birçok farklı çalışma alanlarında kapsamlı faaliyetler yürütüldü. Burada özellikle kalkınmaya olan katkı ve doğrudan ilişkisinden dolayı, Halkevleri ve Halkodalarının “*Tarım ve Zanaat*” alanındaki faaliyetleri, çalışmamızın ileriki bölümlerinde, ilgili alt başlıklarda detaylı ele alınacak analizi yapılacaktır. Bu manada günümüzün eğitim, öğretim, kalkınma, kültürel, sosyal ve iktisadi açıdan çıkartılması gereken dersleri detaylıca irdelemiş olacağız.

Söz konusu eğitim ve kültür kurumlarının ülkenin tüm kesimine geniş kapsamlı katkısı toplum tarafından kısa zaman içinde gözlemlenme imkânı ile destek bulması sebebiyle dönemin yerel ve siyasal otoriteleri tarafından bu kurumların sayısının hızla artması sağlanarak, neredeyse ülkenin tüm coğrafyasına yayılma ve katılma imkânı bulabildi:

”1932 yılının Şubatında açılan bu Halkevlerinden sonra, bir yandan Parti'nin, bir yandan da mahallî istek ve ihtiyaçların inzimam ile her yıl yenileri açılmak sureti ile bu kurumların sayıları arttı. 1940 yılından beri açılmaya başlanan Halkodaları ile birlikte bu kurumlar memleketin her bucağına yayılan hayırlı birer kültür müessesesi oldular” “Hayırlı diyoruz; çünkü bu kurumların çalışma konularına ve bu çalışmalarla muhitlerindeki uyanık insanlara sağladığı imkânlarla bakılırsa bunların çok hayırlı ve faydalı olduklarında şüphe edilmez. Bundan başka bu kitapçıkta maddî eserlere dayanılarak verilmiş malûmat ta bu kurumların faydalarının canlı bir delili olsa gerektir”(C.H.P, 1942, s. 1,2).

Ülkede çok partili siyasal yaşama geçiş ve siyasal iktidarında el değiştirmesi neticesinde toplumun tüm kesimlerini kapsayan ve onların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam biçimlerinin Cumhuriyet Devrimleri ile eşgüdümlü olarak ivme kazanmasında

önemli roller üstlenen Halkevleri ve Halkodaları bu siyasal-toplumsal atmosferin kurbanı oldu.

“Çok partili siyasi hayata geçilmesinden sonra halkevlerinin ve halkodalarının faaliyetlerinde ve gelir kaynaklarında önemli düzeyde bir azalma oldu. Bu duruma bir çözüm bulabilmek amacıyla Cumhuriyet Halk Partisi’nin 17 Kasım 1947 tarihindeki 7.Büyük Kurultayı’nda bir komisyon oluşturuldu. Komisyon, halkevlerinin partiden ayrılarak bağımsız tesisler statüsüne getirilmesi yönünde bir öneride bulundu. Söz konusu öneri kurultayda kabul edildi fakat pratikte kendine bir yer bulamadı. 1950 Milletvekili Genel Seçimi sonucunda Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi halkevleri ve halkodalarını yeniden bir tartışma konusu yaptı. Demokrat Parti, halkevleri/halkodalarının muhalefet partisinin güdümünde olduğunu ve devlet bütçesinden gelir aktarıldığını ileri sürerek bu kurumların kapatılmasını gündeme getirdi. Bazı milletvekilleri, halkevleri ve halkodalarının halk eğitime yönelik bağımsız kurumlar olarak faaliyet göstermesini önerdi fakat bu öneri hükümet tarafından kabul görmedi”

“Neticede Demokrat Partili milletvekilleri tarafından 8 Ağustos 1951 tarihinde TBMM’ye sunulan ve Meclis tarafından kabul edilip 11 Ağustos 1951 tarihinde Resmi Gazete ’de yayınlanan 5830 sayılı yasayla 478 halkeviyle birlikte 4322 halkodasının faaliyetlerine son verildi” (Kumaş, 2023).

5.3.Eğitim – Kalkınma İlişkisinin Somut Göstergesi: Köy Enstitüleri

Türkiye Cumhuriyeti’nin eğitim-öğretim meselesinin tarihinde, hem destekleyenler hem de muhalefet edenler açısından belki de çok uzun süre gündemdeki yerini koruyan, tartışılan ve günümüze kadar tartışılmaya devam eden konuların başında kuşkusuz Köy Enstitüleri gelmektedir.

Köy Enstitülerinin Türk Eğitim Tarihinin belli döneminde önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Eğitim sistemleri açısından önemini koruyarak halen sıcak bir konu olarak ele alınmaya devam edilmesinin en önemli sebepleri arasında, önemli İngiliz eğitimci ve sosyal aktivist Isabel Fry (1869-1958)’ın önemle savunduğu eğitim felsefesi olan “yaparak-yaşayarak öğrenme” yöntemini benimseme ve uygulamalarından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Türkiye’de dönem itibariyle kuruluşları en çok önemsenen eğitim öğretim kurumlarının başında gelen Köy Enstitüleri, Türk eğitim tarihinde farklı adlarla olsa bile, amaç ve uygulamada benzerlikler taşıyan uygulamalara rastlanmaktadır. Örneğin Osmanlı eğitim sistemi incelendiğinde Köy Enstitülerine benzer eğitim modellerinin gündeme alındığını belirtmekte fayda vardır. Osmanlı’da Darüleytamların (Yetim evi/Yetimhane) kurucu babası olan ve ilk anaokulunu 1914 yılında açan İsmail Mahir Efendi (1869-1916), yaparak yaşayarak öğrenmeye dayanan eğitim modelini henüz 1914 yılında Osmanlı Mebusan Meclisi’nde Kastamonu Mebusu iken savundu. İsmail Mahir Efendi tarafından 1916 yılında ölümüne değin 70’e yakın yurt açılmış (Lamartine, 2016), yurtlarda kültür derslerinin yanı sıra özellikle uygulamalı derslere, çiftçilik ve sanayi derslerine bilahare önem verildi.

İsmail Mahir Efendi açılan/açılacak yatılı okullarda görev yapan eğitici ve öğreticilere gerekli araç-gereç ve toprak verilerek üretim odaklı çabalara girişildiği takdirde, devletin maliyesine herhangi bir külfet getirmeden, ülkenin üretimine ciddi katkı sağlanacağını iddia etti. Bu anlamda henüz o dönemde dahi Köy Enstitüleri müfredatlarına benzer eğitim uygulamalarını savunması dikkat çekicidir. İsmail Mahir Efendi’nin esasında Köy Enstitülerine benzer eğitim uygulamalarına daha birçok örnek bulunur. Örneğin, kız ve erkek öğrencilere mahsus mekteplerde, erkeklere tarım ve ziraat işleri, kızlara ise ziraat işlerinde kendilerinin yapabilecekleri çaptaki işlerin yanı sıra, dikiş nakış, küçükbaş hayvancılık, aşçılık ve dokuma işlerinde eğitime tabi tutularak mesleki kabiliyetlerinin geliştirilmesi sağlanarak, bu surette üretime katılmaları ve ülkenin iktisadi hayatına katkılar sağlayacağını ısrarla savundu.

Köy Enstitüleri’nde olduğu gibi, üretim faaliyetlerinde eğitim sisteminin mesleki ve teknik yönünden yararlanılması, bu sistematikte katma değer elde edilerek, insanın maddi ihtiyacını da karşılamasının önemi yönündeki bu düşüncelere paralel bir değerlendirmenin Mustafa Kemal Atatürk’ten de gelmiş olması, çalışmamızın istikameti açısından hangi pozisyonda olduğumuzu ortaya koyması yönünden dikkat çekicidir.

Atatürk eğitimi pratikte uygulanması mümkün ve maddi hayatta kazanç sağlanması gereken bir araç haline getirilmesi gerektiği konusundaki şu değerlendirmelerini aktarmak yararlı olacaktır. Atatürk’e göre: *“Eğitim ve öğretimde izlenecek yöntem, bilgileri, insan için fazla süs, bir zorbalık aracı veyahut manevi bir zevkten çok maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanımı mümkün bir cihaz haline getirmektir “*, (İnan, Ankara,2018, s. 364), yönünde tespit ve değerlendirmeler yapılmış olması aslında eğitimin uygulamalı olarak yapılmasının önemi yanında, bir

anlamda uygulama ve üretim odaklı Köy Enstitüleri tarzı eğitim kurumlarının ülkemizin ekonomi ve kalkınması için bir zorunluluk olarak kendini dayattığı sonucuna da varılabilir.

Köy Enstitüleri ve uygulamalı eğitim sistemlerinin yoğun olarak gündemde olduğu dönemde nüfusun büyük çoğunluğu kırsal bölgelerde yaşıyor, okuma yazma oranı da son derece düşük idi. Bu realiteye ülkenin sanayileşmemiş bir tarım toplumu olması da eklenince Köy Enstitülerine dolayısıyla yaparak yaşayarak öğrenme modellerini uygulayan eğitim kurumlarına olan ilgi ve önemlerini arttıran bir husus olmaktaydı: *“1935 nüfus sayımına göre Türkiye’de erkek nüfusun %23, 3’ü, kadın nüfusun %8, 2’si okuryazardı. 40, 000 köyden (sonradan köy ya da kırsal yerleşim birimi sayısının 60, 000 olduğu anlaşılacaktı) 31, 000’inde okul yoktu”* (Akşin, 2021, s. 237).

Cumhuriyet, Osmanlıdan devraldığı eğitim koşullarıyla ilgili olumsuz tabloya dair tüm detaylar da dâhil olmak üzere teşhis konulup eğitim konusunda durumun vahameti anlaşıldıktan sonra, eğitim-öğretim ve kültür alanında devrimlere öncelik verilerek peş peşe adımlar atıldı. İlk etapta bu olumsuz tabloyu tersine çevirmek adına, Köy Muallim Mektepleri ile Eğitim Kursları açıldı. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey (1894-1929) (Görev Yılları: 20 Aralık 1925-1 Ocak 1929) tarafından hazırlanan Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi 11.11.1928 tarih ve 7284 sayılı Bakanlar Kurulu kararnameyle onaylandı. Bu kararnamenin onayına dayanarak Millet Mektepleri’nin açılması ile eğitim ve kültür alanındaki devrimlere hız kazandırıldı.

Millet mektepleri esasında diğer ülkelerin halk eğitim çalışmalarından ilham alınarak kurulmuş olmalarına rağmen, Türkiye’nin ekonomik ve sosyal koşullarına uygun olarak tasarlandı.. Bu mekteplere daha sonra Bahriye, Ticaret gibi meslek mekteplerinin de eklenmiş olması, toplumun çeşitli kesimlerinden insanların bu mekteplere olan ilgisini arttırdı. Bu ilgiye rağmen gerek altyapı yetersizliği gerek teknik ve diğer ekonomik koşullardan kaynaklı ortaya çıkan işlevsizlikle belli bir mühlet sonra bu kurumların yetersiz kaldığının anlaşılmasının nihayetinde daha kapsamlı yollar bulunma adına çözüm arayışlarına başlandı.

1939 yılının Temmuz ayında toplanan I. Maarif Şurası’nda alınan kararla, üretim ve meslek ağırlıklı uygulamaları kapsayacak çok amaçlı ve fonksiyonel olma amaç ve iddiasında olacak olan Köy Enstitülerin kurulması karara bağlandı. Köy Enstitülerinin fikri temeli esasında Anadolu’da yetişmiş bir köylü çocuğu olan İsmail Hakkı Tonguç (1893-1960)’un 20 yılı aşkın inceleme ve gözlemleri neticesinde, Köy Enstitülerinin kurulması gerektiğini rapor etmesine dayanır.

İş ilkesine dayalı öğretim kurslarında görev alarak uygulama ve üretim odaklı mesleki-teknik eğitimleri ülkenin kalkınmasına yarar sağlayacağı sebebiyle her daim savunan Tonguç'a (Görev Yılları:1935-1946-İlköğretim Genel Müdürü olarak) çalışmaları ve bu raporu hazırlaması sırasında en büyük destek Hasan Ali Yücel (1897-1961)'den geldi. Seçkin bir eğitimci ve siyaset adamı olarak kabul edilen dönemin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel (Görev Yılları: 1938-1946-Milli Eğitim Bakanı olarak), Köy Enstitülerini Türk Eğitim sisteminin özgün ve uygulama esaslı kurumları olarak niteledi. *"Kimseyi taklit etmeyerek kendi ihtiyaçlarımıza göre kendimizin olarak, belki de başkalarına örnek olacak şekilde kurduğumuz müesseseler"*(Kocabaş, İsmail Hakkı Tonguç ve Okul Öncesinden Yüksek Öğretime Eğitim Sorunları - Çözüm Önerileri, 2010, s. 628), olarak tanımladığı Köy Enstitülerini çok çaba sarf ederek 22.04.1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu olarak adlandırılan bu kanunu Büyük Millet Meclisi'nin onayından geçerek, 22 Nisan 1940 Pazartesi tarih ve 4491 sayılı Resmi Gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe girdi (Resmi Gazete, 1940).

Köy Enstitüleri Mustafa İsmet İnönü (1884-1973) döneminin 12.Türkiye Hükümeti Başbakanı Refik Saydam (1881-1942) tarafından kurulan II. Saydam Hükümeti tarafından (Halıcı, 2015), Türk eğitim sistemime kazandırıldı. Eğitimde dönemin olumsuz ilerleyen mevcut tablosunu değiştirmek ve geliştirmek adına açılan üretim ve uygulama esaslı bu kurumlar, Türkiye'nin dünya eğitim tarihine kazandırdığı en özgün modellerden biri olarak bu döneme damgasını vurdu. Köy Enstitüleri kanununun başlangıç maddesinde Enstitülerin kuruluş amacının ülkenin iktisadi kalkınmasına destek olma hedefinin eğitimciler ve eğitim kurumları aracılığıyla gerçekleştirme amacı taşıdıklarını ortaya koyması, aslında eğitimin temel gayesinin salt teoriye dayanan bilgi ve kuramlarla kısıtlanmasının yetersizliğini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

Köy Enstitüleri kanununun 1.maddesi meslek erbabının eğitim aracılığıyla yetiştirilmesinin amaçlanması gerektiği, üretimin eğitim destekli olması gerektiğinin önemini ortaya koyması açısından altını çizmek gerekir. Söz konusu 1.madde şöyle der: *"Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazi bulunan yerlerde Maarif Vekilliğince köy enstitüleri açılır"*(Tonguç, 2021, s. 522). Bu bağlamda ülkenin eğitim ve kalkınmasında ciddi bir rol oynayan bu kanuna dayanarak ilk etapta 11 değişik yöre veya bölgede Köy Enstitüleri açıldı. Kısa zaman içerisinde bu kurumların sayısı hızla arttı. Köy Enstitüleri'nin açılması yanında ayrıca

köy eğitim kursları, çırak kalfa ve ustaların eğitilmesi, köy erkekleri ve kadınları için sanat kurslarının açılması gibi çok önemli adımlar da yine bu dönemde hayata geçirildi.

Köy Enstitülerinin kuruluş ve çalışmalarında büyük çaba harcayan Köy Enstitülerinin mimarı, dönemin İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, eğitimin ülke kalkınmasında ne derece önemli ve anlamlı olduğuna dair şu çarpıcı tespitleri yaptı: *“Kanımızı ve iliklerimizi isteyerek köyün içine akıtmadıkça, kırk bin köyün kenarına aydın insanın mezar taşı dikilmedikçe köyün sırlarını anlayamayız ve köyü kalkındıramayız”*(Akyüz, 2009, s. 413). Tonguç Köy Enstitüleri ile ilgili değerlendirmelerinin devamında daha ayrıntılı bir tespitle adeta deyim yerindeyse enstitülerin tomografisini çekerek eğitim-üretim ilişkisine dair şu kritik tespitleri yaptı:

“Köy Enstitüleri sistemi, üretim sistemi içinde eğitim temeline dayanıyordu. Öğrenciler iş üretirken eğitim de görüyordu. Ürettikleriyle hem gereksinimlerini karşılıyorlar hem de bir ölçüde gelir sağlayarak okulun harcamalarını karşılıyorlardı. Temel amaç üretim değil, üretim yoluyla insanın eğitimiydi. İnsanı canlandıran..... yaşam boyu kendisini geliştirmesini sağlayan bir eğitim anlayışı..... Bir iki enstitü dışında öğrenciler büyük ölçüde kendi binalarını kendileri yaptı. Sebzesini, meyvesini kendileri yetiştirdi. Dağlardan bin bir emekle içme suyunu getiren, elektrik düzenini kendi çeken enstitüler vardı....Bu niteliklerden ünlü slogan doğuyordu: “Öğrenci, iş için, iş içinde, iş aracılığıyla eğitilir”(Kocabaş, İsmail Hakkı Tonguç ve Okul Öncesinden Yüksek Öğretime Eğitim Sorunları - Çözüm Önerileri, 2010, s. 39,60,61).

Köy Enstitüleri’nin kurucusu Hasan Ali Yücel ile bu enstitülerin mimarı İsmail Hakkı Tonguç’un Türk Eğitim Sistemine katkıları elbette burada anlatılan çabalarla sınırlı değildi. Yücel, Köy Enstitülerinin açılması dışında, Milli Eğitim şuraları geleneğinin başlatılması, önemli birçok klasik eserin Türkçeye çevrilmesi, bazı liselerde farklı dillerin okutulması, teknik eğitim ve öğretimi kalkınmanın adeta önkoşulu olarak görerek ayrı bir önem verilmesi gibi, Türk Eğitim Tarihinin önemli dönüm noktaları olarak yer tutan gelişmelere imza attı. İsmail Hakkı Tonguç ile ilgili olarak şunu da ifade etmek gerekir ki, Köy Enstitülerinin temel prensibi ve önemli bir sloganı haline gelecek olan *“İş İçin, İş İçinde, İşle Eğitim* “ilkesini büyük oranda geliştirdi. Yüksek Köy Enstitüleri için *“Köy Araştırmaları Merkezleri”* nin kurulmasını hayal edip bu hayalini hayata geçirmek için çok uğraştı ise de bunu gerçekleştirme olanağı bulamadı.

Konusu eğitim ve kalkınma olan bir tezde İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978)'nin eğitim felsefesi, eğitimci kişiliği ve eğitim ve öğretime dair fikirlerinden bahsetmeden geçmek kanaatimce bir eksiklik yaratacaktır. Türk eğitim tarihinin önemli bir düşünür, bilim insanı ve pedagog olan Baltacıoğlu “*Eğitimde Reform Akımı*”nın ülkemizdeki en önemli temsilciydi. Baltacıoğlu, modern eğitim sistemlerinden yana olan, dönemin mevcut eğitim sisteminin insanlarımızı yaratıcılıktan uzaklaştırdığını tembelliştirdiğini iddia etti. Bu anlamda daima “yaparak yaptırarak öğrenme ilkesi” ne dayanan üretim esaslı Köy Enstitüleri tarzlı uygulamalı eğitimleri ön planda tutarak ısrarla savundu. Baltacıoğlu soyut, ezber ve kuru bilgiye karşı en sert muhalefeti yapan bilim insanı ve eğitimciydi. Yine eğitimde reform akımının önemli temsilcilerinden biri olarak ülkemizde eğitim-üretim kavramlarından bahseden ilk pedagogdu. Diğer yandan Baltacıoğlu'nun “*İçtimai Mektep*” adlı eserinin Köy Enstitülerinin kurulmasına ilham kaynağı oluşturduğunu iddia eden bazı araştırmacılar da bulunmaktadır.

Köy Enstitülerinin kuruluş dönemleri itibariyle fazlasıyla önemsinmesi ve günümüze kadar hala tartışılıyor olmaları, aslında ülkenin söz konusu dönemde hem ekonomisinin hem de nüfusunun önemli bir kısmının kırsala dayanması ile enstitülerde uygulanan eğitim modelinin üretim ve ekonomi ile doğrudan ilişkili olmasının bir sonucudur.

Köy Enstitüleri toplumun ekonomik ve sosyal durumuyla yakından ilişkili ve destekli eğitim öğretim kurumları olması yanında günümüzün üretim kalkınma ve sosyal koşulları açısından halen geçerliliğini sürdürüyor olmalarının da bunda katkısı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Şu an bu çalışmamızla savunduğumuzun ötesinde, dönemin ekonomik ve toplumsal koşullarını ortaya koyan ve Amerikan belgelerinde yer alan şu tespiti aktarmakta yarar vardır: “*Amerikan belgelerinde de vurgulandığı gibi bu yıllarda en önemli mesele köy eğitimidir. Köylerde okullaşmanın artması ve daha nitelikli bireyler yetiştirilmesi bu dönemdeki hükümetlerin temel meselesi olmuştur*”(Öksüz & Köksal, 2018).

Köy Enstitüleri kurulduğunda onlardan beklenen temel amaç, ülkenin o günkü iktisadi ve sosyal koşullarıyla uyumlu bir biçimde ülke ekonomisi için önem arz eden tarım, hayvancılık, ziraat, kültür dersleri ve köylerin ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkı sağlayacak üretim odaklı atölye tarzında çalışacak uygulamalı bir meslek eğitimini kapsamaktaydı. Köy Enstitülerinin önemi de aslında aynı sebeplere dayanmakta olup, eğitim öğretim ve üretim birlikteliğini sağlamak, bu çarkı eşgüdümlü olarak harekete geçirmek ve istikrarlı bir şekilde yürütmek maksadı taşımalarındandı.

Enstitülerin eğitim öğretim programlarında bu maksat gözetilerek dengeli bir müfredat uygulandı. Bu doğrultuda zamanın yaklaşık olarak yarısı kültür derslerine diğer yarısı ise dersin niteliğine ve sınıf seviyelerine göre ders saatleri farklılık göstermekle birlikte uygulamalı derslere ayrılmaktaydı: *”Köy Enstitülerde gerçekleştirilecek olan eğitimlerin provaları Halkevi şubelerinde denenmiştir. Celali köy ziyaretini aktaran eğitimci Şüküfe Nihal, köylü çocukların eğitim aldıktan sonra tekrar köye dönerek, köyün ve köylülerin kalkınmasında öncü rol oynayabileceklerini”*(Nihal, 1932:200-206), *belirtmesi tam anlamıyla Köy Enstitülerinin felsefi alt yapısıdır. Bu sayede devrimin köylere kadar yaygınlaşması söz konusu olabilecektir”*(Taylan, 1937)

Köy Enstitülerinde uygulamalı verilen dersler arasında tarım ve hayvancılık, arıcılık ve ipek böcekçiliği, bağ bahçe işi, balıkçılık ve su ürünleri, dikiş nakış örgü ve dokuma, kümes hayvancılığı, makine ve motor, dülgercilik ve marangozluk, nalbantlık, duvarcılık, betonculuk işi gibi mesleki ve teknik derslerin yer almış olması, enstitülerin müfredat ve programlarının üretim ve kalkınmayı temel hedef olarak belirlediklerini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Türkiye’nin eğitim öğretim müfredat ve programlarının, üretim ve kalkınma odaklı olarak Köy Enstitüleri aracılığıyla yeniden dizayn edilmek istenmesi çabalarının ortaya çıkardığı bu yeni durumu yerinde bir değerlendirmeye ortaya koyan İsmail Hakkı Tonguç enstitüleri *”Birer küçük fabrika”* şeklinde niteledi.

Çalışmamızın temel gayesi, Türkiye’nin kalkınmasına ciddi katkı sağlayacağı öngörümüzle savunmaya çalıştığımız esasında tam da budur. Bu manada Türkiye’de mesleki ve teknik lise müfredatını ortaokul düzeyine çekilerek, yani mesleki ve teknik ortaokullar kurularak üretim atölyeleri haline getirilmeli, tümünü deyim yerindeyse birer küçük fabrika veya imkânlar elverirse birer büyük fabrika haline getirmeyi, Türkiye’nin kalkınması adına büyük bir şans olabilir öngörüsüyle denemeliyiz/denemeye değerdir.

Bu çalışma ile savunduğumuz ve ispatlamaya çalıştığımız eğitim-öğretim ve modernleşme iddialarının, esasında Cumhuriyet tarihinin çeşitli dönemlerinde sıkça gündeme geldiği, kısmen de olsa uygulandığı/uygulanmaya çalışıldığı ve çeşitli hükümet programlarında yer aldığını hatırlatmakta fayda vardır. Bu bağlamda 1.11.1937 tarihinde Celal Bayar tarafından oluşturulan hükümet programının mesleki eğitim-öğretim ve kalkınmaya dair tezimizi destekleyen ilgili bölümünü aktarmayı yararlı görmekteyiz: *”İlköğretim mevzuuna mütenazır olarak her nevi meslek mekteplerine ehemmiyet verilecektir”* (Öztürk, 1968, s. 208). Diğer yandan çalışmamızla savunduğumuz eğitim-öğretim aracılığıyla üretim ve kalkınma iddialarımızda aynı amaç ve paralelde olmak

üzere 9.3.1951 tarihinde Adana Menderes tarafından oluşturulan hükümet programında teknik eğitim ve kalkınmayı ilgilendiren şu önemli tespitlere yer verildi: “*Memlekette ilk, orta, yüksek ve teknik öğretim şubelerinin..., ...Teknik öğretim okullarında ziraat ve yol kalkınmasının makineleşmesine muvazi olarak bölge ihtiyaçlarına lüzumlu ustaları yetiştirmek üzere kurslar ve şubeler kurulacaktır*”(Öztürk, 1968, s. 383).

Köy Enstitüleri’nde uygulanan müfredat, öğrencilerin sahada uygulamalı eğitimler yoluyla pratik yapmaları mesleki tecrübe ve uzmanlık kazanmalarına, bunun yanında eğiticiler tarafından öğrenciyi doğru bir şekilde gözlem imkânı ve yeteneklerinin tespitine de olanak sağlamaktaydı. Bu durum öğrencilerin kabiliyetlerine uygun bir rehberlikle yönlendirilmesini ve doğru mesleğe yönelmesine imkân tanımaktaydı. Enstitülerde verilen mesleki teknik dersler ve çalışmalar yanında el sanatları, folklor, müzik-güzel sanatlar ile düzenli kitap okumaya da ciddi bir şekilde zaman ayrılmaktaydı.

Köy Enstitülerinin Türk Eğitim Sistemi’nde özgün ve başarılı bir hareket olduğuna ilişkin yurt içinden ve dışından birçok değerlendirme yapıldı. Bu anlamda bunlardan bir kaçını aktarmak fayda vardır:

”Şurası muhakkak ki Köy Enstitüleri, Türkiye’nin en özgün ve başarılı pedagojik denemelerinden biridir. Bununla beraber çok hızlı bir biçimde sayıları artan bu kurumlarda, günün gelişmiş ülkelerindeki öğretmen eğitimi standartlarından çok, o günkü Türkiye koşullarında, köylere okula ve öğretmene kavuşturma kaygısı ağır basmıştır”(Gündüz, Eski Çağ’da Eğitim , 2014, s. 256).

Başka bir değerlendirme ise, Köy Enstitülerinin Türk köylüsünün kalkınmasında oynadığı rolün ne derece hayati olduğuna dair ABD’li gazeteci Mark Gayn’ın 1949 tarihli “*The Star Weekly*” gazetesinde çıkan makalesinde açıkça ifade edildi.

Köy Enstitülerinin eğitim öğretim müfredatları, aslında bireyi teorik bilgiye mahkûm etmiş hantal bir sistemden sıyrılmasını sağlayarak, mesleki ve uygulamalı eğitimler yoluyla üretime katkıda bulunan daha etkin ve etkili bir vatandaş haline getirmeğe odaklanmak olduğu görülmektedir. Bu anlamıyla talebelere hayatla mücadele etmeyi, meslek sahibi olmaları sayesinde daha rahat bir şekilde ayakları üzerinde durmayı, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları yanında ülke ekonomisine de katkı vermeye yardımcı olmayı hedeflediklerini ifade edebiliriz. Bu amaçla Köy Enstitüleri, öğrencilerine ülke kalkınmasına katkıda bulunan herhangi bir sorunla karşılaşıldığında, seri bir şekilde durumu analiz etme, harekete geçme, sonuç alma ve yine sorumluluk noktasında hızlı kararlar alıp pozitif sonuçlar elde etmeyi öğretmeye yönelik ciddi katkılar sağladığı söylenebilir.

Tüm bu gelişme ve yaşanan süreçlerden sonra mesleki teknik ve uygulamalı eğitimleri ön plana alan, önemseyen, üretim ve niteliğini arttırma çabası içinde olan, bu anlamda sosyoekonomik açıdan ülke kalkınmasına ciddi katkılar sağlamış, Türkiye'nin özgün eğitim modelini temsil eden Köy Enstitüleri, 27 Ocak 1954 tarihinde Demokrat Parti iktidarı döneminde meclisten geçen yasa ile öğretmen okullarına dönüştürülerek kapatıldı.

Sonuç olarak Köy Enstitüleri, Halkevleri ve Halkodaları, faaliyetleri kısa sürmüş olsa bile katılımcı eğitim öğretim vasıtasıyla Anadolu kırsalındaki fertlerin kişisel gelişimine büyük yararlılıklar sağlandı.

5.4.Türk Mesleki Eğitime Katkı Sağlamış Yabancı Bilim İnsanları

Türkiye’de eğitim sorunsalı ve çözüm noktasında olasılıkla da çözümsüzlüğün kendini dayatması neticesinde, o dönem içinde bulunulan ekonomik ve toplumsal koşulların zorlamasıyla, Türkiye’de dönemin hükümeti, Amerikan hükümetine başvuruda bulundu. Türkiye’nin eğitim konusuyla ilintili olmak üzere, söz konusu bu sorunların kapsamlı bir şekilde çözümüne katkı sağlanabileceği umuduyla, alanlarında uzman üç profesör Türkiye’ye davet edildi, (Yaşar, 2023).Bu davet neticesinde gelen üç profesörden biri olan, Amerika Florida Üniversitesinden köy eğitimi uzmanı Prof. Dr. Kate Vixon Wofford(1894-1954), Türkiye’de bulunduğu süre zarfında İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere Trabzon, Erzurum, Diyarbakır ve Adana gibi birçok şehirde Köy Enstitüleri ve öğretmen okullarında çeşitli incelemelerde bulundu.

Wofford, 5 Ekim 1951 tarihinde başladığı bu çalışmaları 1 Şubat 1952 tarihine kadar aralıksız sürdürdü. Bu incelemelere dayanan raporlarını “*Türkiye Köy İlkokulları Hakkında Rapor*”(Wofford, 1952) adıyla sundu. Bu çalışmaları neticesinde kendi görüşleri ve tavsiyelerinden oluşan raporunda; Türkiye’de teorik eğitimden ziyade uygulamalı eğitimlere daha çok yer ve zaman ayrılması gerektiğini, bunun gerçekleştirildiği takdirde mevcut durumdan daha faydalı olabileceğini önemle ifade etti. Çünkü “*Türkiye, üzerinde, toprağa sahip ve toprağı seven halkın çalıştığı bir ziraat memleketidir*“, (V.Wofford, 1952, s. 12).

Türkiye’nin uygulamalı veya mesleki eğitim sistemlerine çizilen bir yol haritası olarak da değerlendirilebilecek bu raporlar bağlamında, Wofford’un tavsiyelerinin Türkiye’nin uygulamalı eğitim metotlarına ve üretimine katkı sağlayacağı değerlendirilerek çeşitli zamanlarda önerilen bu metotlar uygulanmaya çalışıldı.

Türk eğitim sisteminin özellikle teorik olma noktasından çıkarak uygulamalı bir evreye geçiş, yani mesleki eğitime geçiş sürecine ivme kazandırma hususunda önemli katkıları olmuş önemli bir İngiliz eğitimci ve sosyal aktivisti de Isabel Fry'dır. O, mesleki ve uygulamalı eğitimleri daima önemseyen bir eğitimci idi. Fry eğitimin sadece teorik olarak yapılmasının öğrencilerin birçok yeteneğini kısıtladığını fark ederek, bundan kurtulmak için uygulama ağırlıklı çiftlik tipi okullara ağırlık verilmesi gerektiğini ortaya koydu. Yapararak öğrenme modeline uygun olarak tasarladığı çiftlik tipi okullar açan Isabel Fry, Londra'nın kuzeybatısındaki Buckinghamshire'de doğayla iç içe bir ortamda kurulan *“Churcyard Farmhouse School”da her şey en ince ayrıntısına kadar düşünülmüştü. Öğrenciler okulda süt sağmadan kümes hayvanlarına bakmaya ve yemek pişirmekten araba sürmeye kadar gündelik yaşamda gerekli olan bilgilerin çoğunu pratikte öğreniyordu*”(Özteke, Türk Kadını'nın "Eğitim Hakkı" ve Isabel Fry'ın Tespitleri, 2019).

Isabel Fry tarafından kurulan çiftlik tarzı okullarda yapılan başarılı çalışmalarla, uygulamaya dayanan pratik beceriler kazandırdığı öğrencileri, yaşamlarının sonraki yıllarında başarılı kariyerler edindi. Tabiat atölye gibi uygulamaya dayanan çiftlik tarzı bu okullar adeta hayat ve iş okulu karakterinde olup, eğitim çevrelerinde döneminde epey ilgi uyandırdı. Dünyanın birçok yerinden akademisyen ve eğitimciler bu okulları yerinde görmek üzere incelemelerde bulundu. Isabel Fry 1918 yılında Oxford'da düzenlenen *“Eğitimde Yeni Fikirler”* isimli sempozyumda nitelikten taviz vermeden üretim esaslı tarım hayvancılık gibi okulların arttırılmasının önemine işaret etti: *“niceliğin niteliğin önüne geçmesine izin vermeden sağlık, tarım, hayvancılık ve öğretmen okullarının sayıca fazlalaştırılması gerektiğini söyledi*”(Özteke, Türk Kadını'nın "Eğitim Hakkı" ve Isabel Fry'ın Tespitleri, 2019).

Türk eğitim sistemi üzerinde tesir bırakmış diğer iki uzman eğitimci John Dewey (1859-1952) ve Alfred Kühne (1880-1940)'dir. Bu uzman eğitimcilerin *“köye göre eğitim”* ile ilgili uygulamaya dayanan fikirlerine uyumlu bir şekilde Köy Enstitüleri de benzer uygulamalı metotlar denedi. Bu uzmanların özellikle uygulamalı eğitimle ilgili bazı fikir ve tavsiyeleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dikkatle ele alınarak uygulandı. Kühne, Türkiye'de özellikle teknik ve mesleki eğitimin gelişimi noktasında önemli katkılar sağlamış önemli bir Alman eğitimciydi. Kühne ayrıca Alman Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın eğitim danışmanlığını da yapmış olup, eğitimin kalkınma üzerine etkisiyle ilgili çok önemli çalışmalar yürütmüş bir bilim insanıydı.

Alfred K nhe 1925 yılında mesleki eēitim ilgili incelemeler yapmak ve çeşitli tavsiyelerde bulunmak üzere Türkiye'ye davet edildi. K nhe Türkiye'nin teknik ve mesleki eēitim durumuna dair Ankara ve Eskişehir'de çeşitli gezi ve incelemelerde bulundu. K nhe bu incelemeler sonucunda Türkiye'nin mesleki eēitimde arzu edilen başarıya ulaşmasını engelleyen önemli unsurların başında temel eēitim geldiēini ifade etti. Bu baēlamda Türkiye'de temel eēitimin mesleki ve teknik eēitimin altyapısını kapsayacak şekilde yeniden ele alınarak revize edilmesi gerektiēini, yetişen yeni nesillere daha saēlıklı bir temel eēitim verilmesi gerektiēi ortaya koymuş olması önemlidir. Diēer yandan K nhe bir devletin kurumlarının güçlü olması ve bu kurumlara işlerlik kazandırabilmenin, o ülkede yetişmiş bulunan nitelikli insan gücüne baēlı olduēuna önemle vurgu yapmıştır. Bu baēlamda K nhe  lkemizde yaptıēı çeşitli araştırma ve incelemeler neticesindeki gözlemlerini şu şekilde raporladı.

“-Nitelikli  ēretmenler yetiştirilmelidir.

-Bayan  ēretmenler köy kadınlarının ürettiklerini geliştirecek şekilde eēitilmelidir.

- ēretmenlerin durumları iyileştirilmelidir.

-Eēitim sistemi içinde ticaret okullarına ve ticaret eēitimine yer verilmelidir, gibi eēitim sistemi için bir dizi öneri getirmiştir”(Tek Parti Döneminde Eēitim-1923-1950, 2008, s. 232).

Türkiye'de mesleki teknik ve uygulamalı eēitimler konusunda çalışmalar yürüten ve görüş beyan eden diēer yabancı uyruklu uzman eēitimci ise, 1927 yılında Türkiye'yi ziyaret eden, Belçikalı pedagog OmarBuyse(1865-1945)'dir. Buyse modern dünyada iş bölümü ve uzmanlaşmanın önemine işaret ederek bu yönde tavsiyelerde bulunmasının yanı sıra geleneksel sanatlar şeklinde sürdürülen üretim süreçlerinin mesleki ve teknik eēitimin gelişmesinin sonucunda önemli çapta endüstri haline geleceēini savundu. Buyse'ye göre, bir devletin siyasal, sosyal ve ekonomik yükümlülükleri yerine getirebilmesi i ino toplumu oluşturan bireylerin üzerine düşen görevleri eksiksiz bir şekilde yerine getirmesi gerekir.

6.TÜRK MAARİF SİSTEMİNİN MEVCUT POZİSYONUNA OBJEKTİF BİR BAKIŞ

6.1. Eğitim-Öğretimde Başarıya Hizmet İçerik Eğitim ve Öğretmen Niteliğinin Etkisi

Bir ülkenin geleceğinin inşa sürecinde ülkenin istikbalinin teminatı olan genç kuşakları ve onları yetiştirecek olanları yetiştirmenin kritik önemde bir öğreti olması sebebiyle, öğretmenlik mesleği ve dolayısıyla öğretmen eğitimleri dünyanın birçok ülkesinde önemle ele alınmaktadır. Türkiye’de bu tür eğitim faaliyetleri aslında tarihsel ve köklü bir geçmişe sahip olup Osmanlı Devletinin 15.yüzyıl’ına kadar uzanır. Fakat profesyonel anlamda öğretmen yetiştirmenin ilk defa Tanzimat Dönemi’nde 1848 yılında İstanbul’da Darülmualim’in açılması ile başladığını ifade etmekte yarar vardır:

“Türkiye’de öğretmen yetiştirme çabaları Fatih dönemine kadar uzansa da Tanzimat dönemi öğretmen yetiştirmenin miladı kabul edilir. Bu dönemde kurulan “Rüşdiye”mekteplerine öğretmen yetiştirmek için “Darülmualimin”ve “Darülmualimat”adlarıyla müstakil kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumlar çeşitli dönüşümler geçirerek öğretmen yetiştirmeye devam etmişlerdir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Muallim Mektebi ve daha sonra da Öğretmen Okulu adıyla 1982 yılına kadar işlevlerini sürdürmüşlerdir. Günümüzde öğretmen yetiştiren en önemli kurumlar, 1982’de kurulan Eğitim Fakülteleridir”(Gurbetoğlu, 2015).

Osmanlı Devleti’nde ilk defa öğretmen eğitimi, öğretmenlik mesleği ve bu mesleğin önemine dair tespitlerde bulunan aydınların başında Mehmet Tahir Münif Paşa (1830-1910) gelmektedir. Münif Paşa önemli bir Osmanlı devlet adamı ve eğitimci olmasının yanı sıra, dönemin önemli Osmanlı aydınları arasında yer almaktaydı. Münif Paşa öğretmenliğin önemine ve teknik bir kabiliyete münhasır bir meslek olduğuna dair şu önemli değerlendirmeyi yaptı: “...Öğretmenlik özellik arz eden bir meslektir ve herkes bu mesleği yapamaz. Bu amaçla rüştiyelerin ıslahı çerçevesinde önermiş olduğu’’ usul-i talim’’(öğretme yöntemi) ne uygun olarak öğretmen okullarına “usul-i talim ve terbiye dersi koydurmuştur”(Doğan, 2010, s. 224).

Öğretmenlik öğretisinin hayati önemde bir meslek olmasıyla alakalı birçok değerlendirmelerde bulunan diğer önemli bir düşünür ise Türk toplumbilimci Ziya Gökalp (1876-1924)’tır. Gökalp öğretmenliğin kritik önemde bir meslek olduğunu ifade ederek, ülkenin itibarının yükselmesinin öğretmenlik mesleğinin itibarının yükselmesiyle

eşgüdümlü olduğuna vurgu yaptı. Öğretmenlere değer verilmesi ile toplumun gözünde biliminde daha değerli hale geleceğini savunan Gökalp, doğru bir tespitle günümüz modern toplumları tarafından eğitim-öğretim sisteminde önemli bir ölçüt olarak kabul edilen kriterlere henüz o zamandan vurgu yapmış olması dikkat çekicidir.

Konu ile ilgili diğer bir değerlendirme öğretmen eğitimlerinin kişisel gelişimleri ile zihinsel ve düşünsel durağanlıklarının önüne geçmede önemli bir etki yaratacağını ileri süren dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati (1894-1929)'den geldi. (Görev Yılları: 20 Aralık 1925-1 Ocak-1929). Özellikle Bakanlığı döneminde yaptığı önemli hizmetleri ile hatırlanan Mustafa Necati, 1929 yılında eğitim ve eğitimcilere dair önemli bir analiz yaparak Türk Eğitim Tarihine not düşen şu tespitleri yaptı:

‘O, eğitimde durağanlığı hiç kabullenemezdi. Öğretmenlerin kendilerini sürekli yenilemesi gerektiğini, 1929’da tüm öğretmenlere yazdığı mektupta şöyle özetliyordu: “Öğretmenlik sata sata tükenmeyen mal değildir. Okuttuğundan çok okumayan öğretmen çabuk yıpranır, yaşlanır ve bezginlik getirir. Dikkat ediniz, araştırmaya, irdelemeye düşkün ak saçlı öğretmen sürekli genç ve dinçtir...”(Kocabaş & Arıkan, Mustafa Necati ve Cumhuriyet Eğitim Devrimi, 2010, s. 378).

Türkiye Cumhuriyeti eğitim tarihi açısından öğretmenlik mesleği bağlamında ele alındığında, Türk eğitim-öğretim sistemini belli esaslara göre düzenleyen 22 Mart 1926 tarihli Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun, öğretmenlik mesleğinin bir ülke ve toplum açısından hayati önemine atıfta bulunarak, maarifte öğretmenin çok önemli bir unsur olduğunu, maarif hizmetlerinde esas olanın” Öğretmen-Öğretmenlik “olduğunu ortaya koymuş olması bu anlamda önemlidir (TBMM, 2024).

Öğretmenlik mesleğinin tanımına dair ayrıntılı tespitlerde bulunan, öğretmenlik mesleğini ihtisas mesleği olarak kabul eden, 14 Haziran 1973’te kabul edilen 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu bu anlamda önem arz etmekte olup 43.Maddesinde öğretmenlik mesleğini şöyle tanımladı: *“Öğretmenlik devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir”*(Kocabaş & Arıkan, Mustafa Necati ve Cumhuriyet Eğitim Devrimi, 2010, s. 181).

Türkiye’de öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığınca yürütülür. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ilgili mevzuatında hizmet içi eğitimin amaç ve tanımı şu şekilde yapılır: Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı olarak merkez, taşra ve talep etmeleri halinde özel eğitim-öğretim kurumlarında görev yapan personelin meslekleri ile ilgili olarak bilgi, beceri,

tutum, performans, verimlilik ve motivasyonun artırılmasını sağlayan planlı eğitimlerdir. Mesleki çalışmalar ise eğitim kurumlarında görevli yönetici ve öğretmenlerin mesleki ve alan yeterliliklerinin artırılmasını hedefleyen sömestri tatillerinin bitimini müteakip Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen çalışma takvimi ve planına göre yürütülmektedir.

Türkiye’de öğretmenlerin hizmetçi ve mesleki eğitimlerini kapsayan faaliyetlerin eğitimcilerimiz ve nihayetinde Türk eğitim sisteminde niteliğin artırılmasını amaçladığı ve sınırlı da olsa katkı sağladığı gerçeğine rağmen, bir o kadar da derin bir etkiden uzak, eğitim ve öğretim sisteminde hedeflenen başarıya istenilen düzeyde katkı sağlamadığı, yetersiz kaldığı da bir realitedir.

Türkiye’de eğitimcilerin ve nihayetinde bir bütün olarak Türk eğitim sisteminin niteliğini arttırmak için zaman kaybetmeden bu çalışmamızla önerdiğimiz/önereceğimiz tedbirler veyahut aklımıza şuan gelmeyen başkaca çeşitli tedbirler alınmalıdır. Genel anlamda Türk eğitim sistemi, daha özelden ise hizmet içi öğretmen eğitimleri ve öğretmen yetiştirme sistemi ve programlarının dikkatli bir şekilde belirlenen uzun vadeli stratejiler çerçevesinde revize edilmesi acil bir zorunluluktur. Bu bağlamda kapsamlı adımlar atıldığı takdirde hizmet içi eğitimlerigelişmiş, belli eğitim stratejilerini başarıyla uygulayan dünyanın tüm ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye’de de belli bir ciddiyet ve disiplin içerisinde yürütüldüğü takdirde elbette eğitim çalışanlarının niteliğine dolayısıyla da eğitimin kalite ve seviyesine muhakkak olumlu bir katkı yapacaktır.

Türk eğitim sistemi, eğitimcinin niteliği ile Türkiye’nin modern eğitim sistemine geçişinde önemli katkıları bulunan, İngiliz pedagog ve sosyal aktivistsabelFry (1869-1958), eğitim öğretim sistemi ve öğretmenlerin niteliğine haiz olarak ülkemize dairkritiktespitlerde bulundu. Fryeğitim sistemlerinin başarısı için muhakkak istikrarlı ve uzun vadeli programlara ihtiyaç olduğunun altını çizdi. Bu anlamda eğitim sistemlerinde hedeflere başarılı bir şekilde ulaşmak için müfredatın ve eğitim stratejilerinin deneme tahtası olarak kullanılmamasının yanında eğitimcininniteliğine önem vermenin de çok önemli bir faktör oluşturduğunu ifade etti. Fry eğitim-öğretimde belli bir niteliğe erişmenin yolunun eğitim-öğretim-öğretmen-sistem uyumu ve ilişkisiyle doğrudan bağlantılı olduğuna inandı ve bu konuda çarpıcı tespitlerde bulundu: *“Bir eğitim sisteminin kalitesi öğretmenlerin kalitesini geçemez; fakat aynı zamanda öğretimin kalitesi de sistemin kalitesini geçemez”*sözleri, *öğretmen yeterliliklerini geliştirmenin değerini fark etmiş ve bu değeri sağlama ve koruma noktasında sorumluluk almış bir eğitim politikasının ürünüdür”*(Bakioğlu & Pekince, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 188).

Eğitim sistemleri gelişmiş birçok ülke, eğitime bakış ve yaklaşım tarzlarının temelinde, öğretmen kalitesi ile eğitimin kalitesi arasında doğrudan ilişki olduğunun farkına vardı. Bu sebeple eğitimcilerin mesleki ve hizmet içi eğitimlerine büyük önem vermeye, niteliği artırıcı çeşitli kriterler de bu eğitimlerin ana unsuru olarak değerlendirildi.

Türkiye’de hizmet içi eğitimler ve öğretmen niteliğinin mevcut durumuna dair sınırlı da olsa izahat yapılmasının ardından, Türkiye ile bir mukayese yapabilme imkânı ile konunun daha iyi anlaşılmasına imkân verebileceğinden, dünyanın bir kaç farklı ülkesinde öğretmen/hizmet içi eğitimlerine dair çeşitli örneklemeler ile değerlendirme ve analizler yaparak bu alt başlığı tamamlama amacındayım.

Hizmet içi eğitim ve öğretmenlerin niteliğine dair konunun detaylandırılmasına, dünyanın en başarılı eğitim-öğretim sistemine sahip olup, bu anlamda elde ettiği başarılarla adından sıkça söz ettiren ülkesi olan Finlandiya örneği ile başlayalım. Ülkede öğretmenler eğitim-öğretim sisteminin başarısında başat rol oynayan ve eğitim sisteminin mihenk taşı olarak değerlendirilir: *“Finlandiya eğitim sistemi öğretmenlerin ve diğer okul çalışanlarının yeterliliklerine dayanmaktadır. Öğretmenler kaliteli eğitimin anahtarı olarak görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması önemsenmektedir”* (Demirkan, 2018).

Finlandiya’da öğretmen olabilmenin ölçütleri sadece lisans diploması ile sınırlı tutulmayıp, gerekli görülen bazı bölümler için bir ön koşul olarak tezli yüksek lisans derecesi istenebilir veya görevde olanlardan yüksek lisans yapmaları istenebilir. Birçok Avrupa ülkesinde lisans ve yüksek lisans programlarının eşgüdümlü olarak yürütüldüğü de bilinmektedir:

“Göreve başlamış olanlardan da beş yıl içerisinde yüksek lisans dereceleri almaları istenebilir” (Bakioğlu & Elverici, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 123), *“Öğretmenler eğitim sisteminin mihenk taşı olarak görülmektedir. Öğretmenlerin iyi eğitim almış, meslek yeterliliklerine sahip bireyler olmaları önemsenmektedir. Yüksek lisans ve daha üstü eğitim kademelerinden mezun olmaları, bazı alanlar için deneyim sahibi olmaları, alan çalışmaları yapmış olmaları v. b. şartlar işe koşulmaktadır”* (Demirkan, 2018).

Finlandiya’da öğretmen niteliğine etki edebileceği, katkı sağlayabileceği düşüncesiyle öğretmen eğitim programlarına kabul edilen öğrencilerde, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği psikolojik ve sosyal kişilik özelliklerine sahip kriterler aranmaktadır: *“Öğretmen eğitim programlarına girecek öğrencileri belirlemek için*

yapılan nihai seçimde akademik performansa değil, iletişim, takım çalışması, karakter ve genel olarak öğretmenliğe uygunluk gibi başka özelliklere bakılıyor”(Sahlberg, Eğitimde Finlandiya Modeli, 2018, s. 92). Finlandiya eğitim sisteminin başarısına etki eden diğer önemli bir husus olarak, öğretmenlerin kendi alanlarında araştırma incelemeye ciddi anlamda yoğunlaşarak mesleki yönlerinin devlet tarafından da gelişiminin teşvik edilmesi önemli bir paya sahiptir. Bu durum aynı zamanda eğitimin niteliğine katkı anlamına da gelmesi açısından önem arz etmektedir.

Öğretmen kalitesini belli bir seviyeye taşıma başarısı göstermiş, eğitim öğretim sistemlerini uygulamada ve verimli sonuçlar elde etme ve sürdürmede öne çıkan diğer bir ülke Güney Kore’dir. Güney Kore son dönemlerde eğitim-öğretimde adından söz ettiren başarılarını “*Güney Kore Eğitim Yüksekokulu* “aracılığıyla öğretmenlere yüksek disiplinle üst düzeyde verdiği hizmet içi eğitim faaliyetlerini istikrarlı bir şekilde ödün vermeden uygulamasına borçlu olduğunu ifade edebiliriz. Ayrıca ülkede eğitime ve öğretmene verilen değer günden güne arttığı gibi öğretmenlerinin ekonomik ve refah seviyesindeki göstergelerde de ciddi oranda iyileşmeler artmaktadır. Bu anlamda Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkeleri ve birçok Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeye göre Güney Koreli öğretmenlerin ekonomik refah seviyelerinin daha iyi durumda olduklarını ortaya koyan birçok çalışma bulunmaktadır.

Eğitim ve teknolojide son derece başarılı neticeler elde etmiş diğer bir ülke Japonya’dır. Ülkede eğitim öğretim sistemleri belli bir seviyenin üzerinde başarı ve kaliteye sahip olup eğitimciler de son derece üstün niteliklere sahiptir. Bu bağlamda eğitimcilerin toplumda oldukça saygı ve itibar gören, sosyal statüleri ile maaşlarının oldukça yüksek olduğunu, öğretmenlik mesleğinin de yüksek bir rekabete dayalı olduğunu belirtmekte fayda vardır. Ayrıca Japonya’da öğretmenler ve mesleki niteliklerine atfedilen değer bir göstergesi olarak, görevde olan öğretmenlerin dahi akademik yenileme ve durağanlığın önüne geçmek için birtakım önlemler alındı.

Ülkede farklı alanlarda birçok kritere göre Ön lisans, Lisans ve Yüksek Lisans derecelerine göre öğretmenlik sertifikaları verilir. Bu sertifikaların belli zaman aralıklarıyla süre dolduktan sonra öğretmenlerden güncellenmesi/yenilenmesi istenmektedir. Japonya’da ayrıca öğretmenlerin performanslarının çeşitli bilimsel kriterlere göre istikrarlı olarak daima yapılıyor olması öğretmen niteliğine ciddi katkı sağlar. Bu istikrarlı çabaların taviz verilmeksizin devam ediliyor olması, ülkede eğitim-öğretimin ne derece ciddiye alındığını ortaya koyması açısından ayrıca önem arz etmektedir: “*Öğretmenlerin kapasitelerini ve performanslarını değerlendirmek amacı ile*

her bir eğitim kurulu bir değerlendirme sistemi uygular. Yetersiz öğretmenlerin ders vermemesi için her ildeki eğitim kurulu devamlı rehberlik ve eğitim sunmak amacı ile bir taslak oluşturmuştur” (Bakioğlu & Altay Gökmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 281).

Japonya’da öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri yanında eğitimcilerin sürekli beceri ve yeteneklerini güncellemek ve geliştirmek maksadı ile önemli ölçüde uygulamalar ve kriterler getirilerek eğitimcinin dolayısıyla da eğitim-öğretimin niteliği üst seviyelerde tutulma gayreti vardır:

“Geçici öğretmenlik sertifikaları dışındaki sertifikaların geçerlilik süreleri 10 yıldır. On yılın sonunda bir üniversiteden alınan ek bir sertifika ile geçerliliği devam edebilmektedir. Öğretmenlik sertifikalarının geçerlilik sürelerinin 10 sene ile sınırlandırılmasının sebebi meslekte 10 yılı aşkın süredir görev yapan öğretmenlerin bireysel ilgi ve yeteneklerine göre öğretmenlik becerilerini yenilemeleri ve geliştirilmeleri arzusudur”(Bakioğlu & Altay Gökmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 279,280).

Tüm bu açıklamalar, analizler ve kıyaslamalar bağlamında unutulmamalıdır ki maarif davalarının ana meselelerinden en mühim olanı elbette muallimdir. Maarifi kuran da yıkan da muallimdir. Mustafa Necati’nin dediği gibi *“Maarif demek muallim demektir”*...

6.2. Türk Eğitim-Öğretim Sisteminde Mesleki Eğitim/Tarihçe ve Kalkınma İlişkisi

Mesleki eğitim tarihinin çok eski zamanlara dayandığı bilinmekte olup, bunu Antik Yunanistan’ın Arkaik dönemlerine kadar götürmek mümkündür. Felsefe, bilim ve düşünce tarihi dönüm noktalarının temel taşı döşeyen, Akademi’nin kurucusu, Antik Yunan döneminin filozof ve bilgesi Platon (Eflatun) (M.Ö. 428/427 veya 424/423-348/347), eğitimi: mesleki eğitim, karakter eğitimi, estetik eğitim, beden eğitimi ve felsefi eğitim olarak sınıflandırdı. Platon (Eflatun) mesleki eğitimi kişinin ekonomik anlamda hayatını kazanabilme ve diğer bireylere faydalı olabilmesi açısından bir meslek öğretilmesinin önem ve zarureti temas ederek mesleki eğitime dair şu kritik değerlendirmeyi yaptı: *‘İdeal toplum ve devletin oluşabilmesi için, yeni nesillere hayatlarını kazanabilecekleri, topluma faydalı olabilecekleri bir meslek öğretilmelidir. İnsanların en iyi yapabileceği iş seçilmelidir’*(Gündüz, Eski Çağ’da Eğitim , 2014, s. 20).

Platon (Eflatun)'un mesleki eğitime dair ehemmiyet arz eden tespitinin yanı sıra birçok coğrafyaya yayılan ve etkisini gösteren İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed (571-632) meslek öğrenmenin lüzumunu çeşitli defalar işaret etmiş, evlatlarımızı bu doğrultuda teşvik ve telakki etmemiz gerektiği hususunda telkinlerde bulundu: *"Hz. Muhammed birçok hadisinde bizi bir sanat sahibi olmaya ve yiyeceğimizi kendi alnımızın teriyle elimizin emeğiyle kazanmaya teşvik buyurmuştur. Peygamberin hadisleri ve Kur'an-ı Kerimdeki ayetler ticaret ve ziraat yolları ile Tanrı'nın fazlû kereminden istifade etmemizi bildirmektedir... Evlatlarımıza mekteplerde bu telakki telkin olunmalıdır"*(Yaltkaya, 1946, s. 266).

İslam'ın Altın Çağı döneminin önemli düşünürlerinden İbn-i Sina (980 – 1037) eğitimi kademelendirirken, 14 yaşından sonraki eğitimi uzmanlaşma dönemi eğitimi olarak değerlendirdi. İbn-i Sina'ya göre bu yaştan sonraki eğitimlerin bireyin maddi yaşamını sürdürebilmesi açısından kabiliyetine uygun ve mesleğin gerektirdiği vasıfların edinilmesi amacıyla meslek edinme odaklı olması gerektiğini şu tespitler ile ortaya koydu:

"Bu dönemin sonunda çocuk, genellikle ilk eğitim dönemini tamamlar, Yeteneklerine uygun olarak örgün eğitim ya da daha sonraki yaşamını sürdüreceği bir alanda mesleki eğitimle bu süreç devam edecektir. Bu süreç içerisinde genç eğitime hangi alanda devam edeceğini belirleyecektir. Bu durum onun daha üst bir eğitim düzeyine devamını ya da eğitim hayatından ayrılıp mesleki alanda eğitime devam etmesine neden olacaktır. İbni Sina bu nedenle günümüzdeki anlamıyla meslek danışmanlığını önermekte ve özel bir önem vermektedir. İbni Sina, eğitimi teorik ve uygulamalı eğitim olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Uygulamalı eğitim, mesleğin gerektirdiği niteliklerin kazandırılması ve yerine getirilmesi olarak tanımlanırken Teorik eğitimi, kendi içinde "yaygın"ve "entelektüel eğitim"olmak üzere ikiye ayıran İbni Sina, her iki eğitimin de amacının kişiyi kendi yeteneklerine uygun olarak seçtiği alanda yetiştirmek olarak açıklamaktadır"(Sabahattin Arıbaş, 2008, s. 31),

tespitinin güncelliğini korumasının yanı sıra, İbni Sina ayrıca *"Meslek Danışmanlığı"*nı da önerdi ve bu konuya özel bir ehemmiyet gösterildi.

Türk eğitim tarihi açısından bakıldığında, mesleki ve teknik eğitim köklü bir geçmişe sahiptir. Türk toplum ve/veya toplulukların gündelik yaşamlarında daima mesleki eğitimin önemli bir yeri ve işlevi olduğu, bumevzu'a ayrı bir ehemmiyet verdikleri bilinmektedir. Bu bağlamda meslekieğitim ilkolarak, Türkler tarafından

kurulan ilk imparatorluk olan Asya Hun Devleti (Büyük Hun İmparatorluğu) (M. Ö. 220-M. S. 216) ile ele alınmaya başladığını söylemekte hiçbir mahsur bulunmamaktadır. Yahya Akyüz'ün de aynı paralelde Türklerde mesleki eğitime dair, "*Eski Türklerde mesleki eğitim de önemli bir yer tutar*" değerlendirme ve tespitinde bulunması bunun ispatı niteliğinde olup önem arz etmektedir. Hunlarda mesleki eğitime dair biraz daha ayrıntılı ve aydınlatıcı bilgi aktarmak icap eder. Bilindiği gibi Hunlar savaşçı bir toplum olmalarının yanında yarı göçebe/atlı-göçebe olarak yaşamakta, temel geçim kaynaklarının başında da hayvancılık gelmekte idi, (Barthold, 2015). Bunun doğal bir sonucu olarak büyük sürüler beslediler, et, süt, yün ve deri gibi hayvan ürünlerini değerlendirdiler. Günlük yaşamlarında kullanma gereksinimi duydukları çeşitli araç gereç yapımında usta-çırak ilişkisi içinde bazı beceriler geliştirdiler. Bu anlamda gerek ekonomik gerekse madeni eşya ve silah yapımı konusunun ehemmiyetinden dolayı yönetici kesimler de bu işlerin en ideal biçimde yürütülmesi amacıyla mesleki eğitimle özel olarak ilgilendi, önemle ele alındı.

Türklerin eski tarihlere dayanan mesleki eğitim deneyimleri usta-çırak ilişkisi odaklı olarak, Türkler Anadolu'ya yerleştikten sonra Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti (1077-1308), Osmanlı Devleti (1299-1922), ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti (1923---)'ne bir anlamda miras olarak devredilerek çok daha kapsamlı ve sistemli bir hal aldı. Mesleki eğitimin Türklerin söz konusu bu dönemlerinde sistemli bir hal alan evrimine dair değerlendirmelerimizin mesleki ve teknik öğretim esaslı ve bununla sınırlı olduğu hatırlatmasından sonra ana hatlarıyla şöyle özetlenebilir:

Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devletinde mesleki eğitim, ana hatlarıyla sistemli bir eğitim müessesesi olarak değerlendirilmemekte idi. Ancak bu gerçeğe rağmen ahilik teşkilatı tarafından esnaf ve loncalar arasında çok kapsamlı bir mesleki eğitim verilmekteydi. O günün koşullarında yüksek bir disiplin anlayışı içinde verilen bu mesleki eğitim nitelik ve güven artışını beraberinde getirdiğinden, Anadolu'nun o dönemde ticaretin odağı haline gelmesinde önemli roller üstlendi.

Osmanlı Devleti'nin ise 623 yıl gibi çok uzun süre ayakta kalmış olması ile mesleki eğitime çok daha ehemmiyetli yaklaşması münasebetiyle, mesleki eğitim konusunun daha detaylı aktarılmasını hem yararlı hem de zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Osmanlıda mesleki eğitime dair önemli değerlendirmelerden biri çok yönlü bir âlim olan Kınalızâde Ali Çelebi (Ö. 979/1572)'den geldi. Çelebi, Osmanlı Devleti'nin seçkin ilim adamlarından biriydi. O, mesleki eğitim aracılığıyla istihdam ve kalkınmaya

katkı vermek ve verim alınabilmesi için kişinin yetenek ve kabiliyeti doğrultusunda bir işe yönelmesigerekliğinedair tespitlerde bulundu.

Çelebi, çocuk eğitimi ve terbiyesi konusunda dikkat edilmesi gereken hususları şöyle sıralar:

“Çocuğun kabiliyetine uygun bir eğitim verilmesine dikkat edilmelidir. Her insan doğuştan bir ilim ve fenne yatkın, onu öğrenmeye hazırdır. Bu, dünyadaki düzen için gereklidir. Herkes aynı yetenekte yaratılsaydı, her derece ve çeşitteki sanatlar meydana gelmez, âlemin düzeni bozulurdu. Eğer insanlar yeteneği olan dallarla ilgilenirse, az zamanda ve fazla gayret göstermeden sonuç elde edilir. Aksine bir durumda ise kişi çok zamanda az şey elde etmek durumuna düşer. Bütün ilimleri de öğrenmek mümkün olmadığından insanın yetenekli olduğu alanda ilerlemesi ve derinleşmesi daha uygundur”(Doğan, 2010, s. 181), tespitinde bulunması çocuklarımızı her koşul şart altında sınıf ortamında pasif/atıl halde zoraki olarak yıllarca tutmanın anlamsızlığını göstermektedir.

Osmanlı Devleti mesleki ve teknik eğitim kurumları daima uygulamaya dayanan üretim odaklı çalışmalara önem ve öncelik verdi. Kız ve Erkek Teknik Öğretim Okulları, Ticaret Okulları ile Orman ve Ziraat okulları açıldı. 24 Ocak 1847’de ilk defa Ziraat Talimhanesinin açılması da Osmanlı Devleti’nde mesleki eğitim konusuna verilen önemin bir göstergesidir. “Ayamama Çiftliği”nde ziraat eğitimi ve uygulamalı eğitimlerin yapılmış olması ile Osmanlı toplumunun tarımsal gelişmesine önemli katkılar sağlayan “Ameli Ziraat Mektebi” açılması mesleki eğitim konusunda diğer önemli girişimlerden, (Ergin, 1977).

Osmanlı Devleti’nde mesleki eğitime duyulan ilgi, Tanzimat Dönemi’yle birlikte birçokmesleği kapsayankapasitelere ulaştı. Mesleki eğitimde artan bu kabiliyet sayesinde Osmanlı Devleti yüzyıllarca nüfusunu besledi ve modern zamanlara taşıma başarısı gösterdi: *”Ahiteşkilatı”ve “Loncalar”şemsiyesi altında teşkilatlanan oldukça geniş mesleki eğitim kurumları, Osmanlı İmparatorluğu’nu yüzyıllarca beslemiş ve modern zamanlara kadar taşımıştır*”(Kenan, 2013), tespitinde yer alan *”beslemiştir”*kavramı, üretim-kalkınma odaklı temelparadigmayı destekleyen eğitim-üretim ilişkisi bağlamında önemli bir tarihi tespit olması dolayısıyla önem arz etmekte, mesleki eğitimin üretim ve kalkınma odaklı olması gerekliliğinin yanı sıra, toplum ve devlet açısından hayati bir mevzuu olmasına da dikkat çekilmektedir.

Osmanlıda meslekieğitiminkalkınma üzerindeki etkisini, eğitim-kalkınma ilişkisini en erken fark eden, konunun hassasiyetini en çok önemseyen Osmanlıpadişahı,

Sultan Abdülhamid (1842-1918)'dir. Abdülhamit, eğitim ve ekonomi arasında doğrudan ilişki olduğunun bilincinde idi. Abdülhamid Ticaret Mekteplerinden, Tarım Mekteplerine, İpek Böcekliği Mekteplerinden Çoban Mekteplerine kadar toplumun iktisadi hayatına katkı sağlayabilecek çabalar içerisinde bulundu, (Gezici, 2013).

Sultan Abdülhamid üretim esaslı eğitimin önemli bir silah olduğuna inanarak, ziraat, ticaret, madencilik ve ormancılık faaliyetleri gibi doğrudan ekonomi ve kalkınmayı ilgilendiren sahalarda eğitim öğretim kurumlarının açılmasına ön ayak oldu: *“Abdulhamid, ekonomik kalkınma için eğitimin ne denli etkin bir silah olduğunu çok iyi kavramış bir devlet adamıydı. Uzun hükümdarlık döneminde ziraat, orman, ticaret ve maden gibi doğrudan ekonomiyle ilgili alanlarda yükseköğretim düzeyinde eğitim veren okulların açılmasına öncülük etti”*(Özteke, Türk Kadını'nın "Eğitim Hakkı" ve Isabel Fry'nin Tespitleri, 2019).

Osmanlıda mesleki eğitim aracılığıyla ekonomik kalkınma hayatını önemseyen diğer bir Padişah Sultan V. Mehmet Reşad (1844-1918)'tir. V. Mehmet Reşad döneminde açılan çırak mektepleri, mesleki eğitim aracılığıyla üretim ve ticaretin arttırılmasını hedefledi. Bu anlamda mesleki eğitimle kalkınmanın hedeflenmiş olması son derece önem arz etmektedir. Aslında Osmanlı Devletinde mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla üretim ve ekonomik hayatın canlandırılması fikrine dayanan çabalar uzun yıllar boyunca hep olagelmıştır: *“Tanzimat'tan Cumhuriyete kadar, mesleki ve teknik alanlarda çeşitli okullar açıldı. Bunlar belirli bir sisteme göre değil, daha çok belirli ihtiyaçlara göre açılmışlardı. Onun içindir ki, bu okullar, Maarif Nezareti'nden ziyade, diğer bakanlıklara bağlı bulunuyordu”*(Güler, 1997, s. 28,29).

Osmanlı Devleti'nde üretim odaklı mesleki eğitim uygulamaları kadar önemsenmekteydi ki buna dair örneklerin çoğaltılması mümkündür. Bu anlamda ordunun ihtiyaçlarının karşılanmasından, diğer sanayi ticaret ve ormancılığı kapsayan birçok ekonomik faaliyetlere kadar birçok mesleki eğitim kurumu açıldı:

“1857'de İstanbul'da Ticaret Nezareti bünyesinde bir “Ormancılık Okulu” açıldı. Okul 1881'de, 1874 yılında açılmış olan Maadin Mektebi ile birleştirildi. Ayrıca 1869'da İstanbul'da, yine ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için bir Kız Sanayi Mektebi açıldı. Dikimhane özelliği taşıyan okul, önce Tophane Nezareti'ne daha sonra Ticaret Nezaretine bağlandı”(Editörler: Sabahattin Arıbaş & Mehmet Koçer, 2008, s.127).

Osmanlıda açılan tüm bu kurumlar dışında, mesleki ve yaygın eğitim faaliyetinde çırak okullarından öğretim derneklerine kadar gece-gündüz etkinlikte bulunan birçok

kurum daha açıldı. Mesleki eğitim temelli iş okulları tarzında yürütülen faaliyetlerin ülke ekonomisine önemli katkıları oldu:

“1864’te halkı okutmak, toplumsal yönden yetiştirmek, geliştirmek için Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye (İslam Öğretim Derneği) kurulmuştur. Aydınların bir araya gelerek kurdukları bu dernek “Çırak Okulu” açmıştır. Darüşşafaka’da yine bu derneğin kurmuş olduğu bir eğitim kurumudur. Osmanlı Bilim Derneği, Beşiktaş Bilim Derneği, İttihat ve Terakki Fırkası Türk Ocağı’nı da yaygın eğitim faaliyetleri için geceli gündüzlü çalışan gönüllü dernekler arasında sayabiliriz”(Ekinci Y. , 1992, s. 63).

Osmanlı Devleti’nin son dönemine kadar ana hatlarıyla mesleki eğitime dair genel işleyiş ve tablo böyle iken bu alanda tüm birikim ve tecrübeler Türkiye Cumhuriyeti’ne miras olarak aktarıldı. Bu anlamda Türkiye’de devletin ve toplumun iktisadi hayatına önemli katkıları olduğunu değerlendirdiğimiz mesleki eğitimin kronolojisini çıkarmaya, devletin bu konuya bakış açısını, yaklaşımını ve uygulamalarını detaylıca ele almak icap eder.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Eğitim Bakanı’nın, mesleki ve uygulamalı eğitimin önemine vurgu yapan değerlendirmesi ile konuya başlamak yararlı olacaktır:

“İlk Eğitim Bakanı İsmail Safa (1) kurulacak Cumhuriyetin eğitim programını açıkladığı, 8 Mart 1923 günlü, Umumi Maarif ve Terbiye Programı (Misak-ı Maarif) başlıklı Genelge’de (2), iş eğitimi ile ilgili esasları özetle şöyle saptamıştır: Etkinlik ya da iş ilkesi, çocuğun ilgi, istek ve gereksinimlerine göre çalışmasına ve bir şey üretmesine yönelik bir eğitim türüdür. Üretime dönük böyle bir eğitim, yalnızca ekonomik bakımdan değil, buluşçuluk ve yaratıcılık yönünden de bir eğitim şeklidir. Bu belli bir plan ve program içerisinde, yaparak, yaşayarak, bir iş yaparak bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanılmasını sağlayacak bir öğretim yöntemidir (3). Yine bu genelge ile kişinin mesleğinde ileri gitmek için gereken en pratik araç gereçleri kendi ortamında kolaylıkla bulması da öngörülmüştür (4) (Kocabaş & Arıkan, Mustafa Necati ve Cumhuriyet Eğitim Devrimi, 2010, s. 31), değerlendirme ve tespitinde bulundu.

Dünyadasanayisi gelişen, belli bir refah seviyesi yakalamış, mesleki ve teknik eğitimin etkisi ve önemianlaşılarak ilgininarttığı, mesleki eğitimin istihdam ve kalkınmanın en önemli başat gücü olarak değerlendirildiği bir dönemde: *“Türkiye’de 1933 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Mesleki Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuştur”(H.Demircioğlu, Türk Eğitim Tarihi, 2008, s. 232).* Türkiye’de

Cumhuriyet'in ilk yıllarıyla birlikte başlatılan sanayi hamlelerine paralel, aslında olması gerektiği gibi Türk eğitim sisteminde de mesleki eğitim aracılığıyla bu gayeye yönelik yapılan çeşitli düzenlemelerde aynı eşgüdümle hareket edildi.

Bu duruma dair çeşitli Amerikan belgelerinde Türkiye'de mesleki teknik okulların önemsendiği vurgulandı:

“Türkiye.....sanayinin gelişmesi için şiddetle zanaatkar ve ustaya ihtiyaç duymuştur. Amerikan belgelerinde belirtildiğine göre Türk eğitim sisteminde yapılan düzenlemelerin bir kısmı bu hedefi gerçekleştirmeye yöneliktir. Milli Eğitim Bakanlığı özellikle küçük sanayi alanında gelişmenin bir koşulu olarak ortaöğretim derecesindeki mesleki teknik okulların gelişim göstermesini önemsemiş ve bu alanda eğitimi yaygınlaştırmayı hedeflemiştir”(Öksüz & Köksal, 2018), “Amerikan belgelerine göre sanayi atılımı gerçekleştirmek isteyen Türk hükümetleri mesleki ve teknik eğitime oldukça önem vermiş, bakanlık da bu tarz okulların açılmasını teşvik etmiştir. İlköğretimi tamamlayan bazı öğrencilerin bu okullara yönlendirilmesi ile ülkenin kalkınması için bireylerin kısa sürede meslek sahibi olması ve iş hayatına atılması hedeflenmiştir”(Öksüz & Köksal, 2018).

Mustafa İsmet İnönü (1884-1973) tarafından 27.06.1962 tarihinde teşkil olunan ve açıklanan Bakanlar Kurulu (Hükümet) Programında yer alan ve tezimizi kuvvetlendiren ilgili kısımlarında, Türkiye'de günümüzde devlet ve toplum olarak yoğun bir şekilde maruz kaldığımız eğitim-öğretim sorunsalı ve olası kuvvetle muhtemel çözüm olabilecek öneriler açısından halen geçerliliğini koruduğuna inanmaktayız. Söz konusu Hükümet Programında yer alan ve önemle savunduğumuz eğitim, kalkınma ve istihdam konusu ile ilintili tezimizi ciddi manada destekleyen programın ilgili bazı önemli noktalarını aktarmak istiyoruz:

“Başbakan İsmet İnönü (Malatya)-Millet Meclisinin Sayın üyeleri,

Yüce huzurunuzda bulunmakla şeref duyan yeni Hükümetin programını sunuyorum.

Aziz Arkadaşlar,

Devlet Personel İdaresini düzenleyen mevzuatı planlı bir çalışma ile ıslah yolundayız...

Devlet Personel Dairemiz çalışmaya başlamış bulunmaktadır...

Sayın milletvekilleri”

“Her derece ve tipteki genel ve mesleki teknik öğretim kurumlarımızın, Devlet planlamasına paralel bir anlayış ve düzün içinde, belli bir plana göre gelişip yayılmaları sağlanacaktır”

“Orta ve yüksek seviyede genel ve mesleki öğretim kurumlarımızın açılmasında, Devlet Planlama Teşkilatımızca belirtilen sektörlerin ihtiyaçları dikkate alınacak; böylece genel ve mesleki öğretim arasında memleket ihtiyaçlarına cevap verecek bir dengenin kurulmasına çalışılacaktır. Orta ve yüksek seviyede öğretim kurumlarımızda, azami verimi sağlayıcı tedbirler süratle alınacak ve yeni öğretim kurumları, vazifelerini en iyi şekilde yapmalarını mümkün kılan bütün şartlar hazırlanmak suretiyle, açılacaktır”(Öztürk, 1968, s. 517,535,536,537).

Mesleki-teknik eğitim ve kalkınma ilişkisinin önemine dair, yine İsmet İnönü tarafından 25.12.1963 tarihinde teşkil olunan Bakanlar Kurulu Programı’nda geçen ifadeler, adeta Türkiye’nin mevcut eğitim bağlantılı sorunlar yumağına, doğru bir teşhis koyabilecek nitelikte olabilmesi açısından dikkat çekicidir: *“Çağımızın kalkınma anlayışı içinde daha da önem kazanan milli eğitim konularımız, Kalkınma Planının gerektirdiği sayı ve nitelikteki personeli yetiştirme gücüne sahip olacak şekilde ele alınacaktır. Özellikle mesleki ve teknik öğretim kurumlarımız, gerek öğrenci kapasitesi bakımından, gerek çeşitli ve kaliteleri bakımından büyük ölçüde geliştirilecektir”*(Öztürk, 1968, s. 566).

Türkiye’de mesleki eğitim, üretim ve kalkınma ilişkisinin önemini fark eden, konuya dair çarpıcı olduğu kadar önemli tespit ve değerlendirmelerde bulunan önemli toplum bilimcilerden biri Ziya Gökalp (1876-1924)’tır. Gökalp söz konusu alanın yetkinliğine ilişkin önemli Türk aydınları ve Toplum Bilimcileri arasında yer aldı. Türk milliyetçiliğinin prensiplerini formüle etmesinden dolayı *“Türk Milliyetçiliğinin Babası”* olarak anılan Gökalp üretim esaslı eğitime bakış açısıyla ilgili fikirleritezimizin nihai hedefiyle paralellik göstermesi bizim açımızdan önem arz etmektedir.

Gökalp, eğitimin üretim ve kalkınma odaklı olması gerektiğine işaret ederek, mesleki eğitim aracılığıyla yapılan üretime vurgu yapması ile yaptığı tespitlerin günümüzde halen önem ve güncelliğini koruması dikkat çekicidir: *“Çağdaş eğitimin hedefi, ileri milletlerin yaptıkları ve kullandıkları aletleri üretmekle gerçekleşir. Ekonomi, silah yapımı ve iş konularında yaşanan başarısızlıklar, okulların nitelikli bir eğitim vermediklerini gösterir”*(Doğan, 2010, s. 365), değerlendirmesinde bulundu.

Gökalp ayrıca ülke kalkınmasında sanayinin önemi yanında ekonominin millileşmesi, tarım ve ziraat faaliyetlerinin aralıksız sürdürülmesi zorunluluğunu şu değerlendirmelerde ifade etti:

“Türklerin..... bir de iktisadi mefkuresi vardır ki, memleketi büyük sanayie mazhar etmektir (ulaştırmaktır). Bazıları’’memleketimiz bir ziraat yurdudur, biz daima çiftçi bir millet kalmalıyız. Büyük sanayi ile uğraşmaya kalkışmamalıyız’’diyorlar ki, asla doğru değildir. Filhakika (doğrusu), çiftçiliği hiçbir zaman elden bırakacak değiliz, fakat asri (çağdaş) bir millet olmak istiyorsak mutlaka büyük sanayie malik (sahip) olmamız lazımdır. Avrupa inkılâplarının en ehemmiyetlisi (önemlisi) iktisadi inkılâptır. Bu hususta, bize rehber olacak milli iktisat nazariyeleridir’’(kuramlarıdır). İşte Türk iktisatçılarının da ilk işi, evvele Türkiye’nin iktisadi şeniyetini (gerçekliğini) tetkik (incelemek) ve saniyen (ikinci olarak), bu objektif tetkiklerden milli iktisadımız için ilmi ve esaslı bir program vücuda getirmektir. Bu program vücuda geldikten sonra, memleketimizde büyük sanayi vücuda getirmek için her fert bu program dairesinde çalışmalı ve İktisat Vekâleti de bu ferdi faaliyetlerin başında umumi bir nazım (düzenleyici) vazifesini ifa etmelidir (yerine getirmelidir) “(Gökalp, 2014, s. 200,201).

Eğitim aracılığıyla insanlığın kurtuluşunu, ahlaki ve moral değerlerin yükselişinde gören, sağıntelijansiyanın önde gelen isimlerinden Nurettin Topçu(1909-1975), *“Türkiye’nin Maarif Davası”* adlı eserinde, mesleki eğitimin önemine atıfta bulunarak mesleki kabiliyeti olanların bu alanlarda eğitilerek yetiştirilmelerinin sağlanmasıgerekliliğini ifade etmiş olması dikkat çekicidir: *“hakkıyla okuyanlarla okuma dışındaki mesleklere kabiliyetli olanları da birbirinden ayırmalıyız, Her türlü çalışma tarzı, her meslek ahlaki ve insanidir, hepsine ihtiyaç vardır”*(Topçu, 2021, s. 208), değerlendirmesinde bulunulmuş olması, Türkiye’nin hâlihazırda eğitimde yaşadığı en buhranlı meselelerine o günden istikamet çizilmiş ve bir anlamda akademik zayıflık gösteren çocuklarınüretim sahalarına yönlendirilmesi gerektiğini o günlerden işaret etti.

Topçu’nun mesleki eğitime dair haklı ve yerinde tespitine paralel bir tespit de, önemli bir eğitimci, dilci ve edebiyat tarihçisi olanAgah Sırrı Levend(1894-1978)’ten geldi. Levend, talebelerin teoride öğrendiği bilgilerin gündelik yaşamda ne kazanç sağlayacağını, meslek öğrenmede katkısının ne olacağını bilmesinin önemine işaret etti; *“Her ne kadar hayli ideal bir amaç belirlese de orta öğretimi hayli zayıf ve problemleri görerek, sonuçta öğrenci, teorisini öğrendiği bilginin pratikte ne işe yaradığını*

bilmemektedir”(Leved, 1936). Levend lise mezunu talebelerin meslek seçiminde alacakları tavır üzerinde de durarak, gençlerin illaki yüksek tahsil yapılmaya zorlanmaması gerektiğini, mesleki okullara yönelerek kalkınmaya dâhil olmalarının daha önemli olabileceği ifadesi çarpıcı bir tespit olarak karşımıza çıkmaktadır: “Gençlere”ille de yüksek tahsil yapacağınız diye kendinizi zorlamayın, liseden sonra kabiliyetinize göre bir meslek seçerek hayata başlayın tavsiyesini verir”(Gündüz, Yeni Türk Mecmuasında İdeal İnsan, Eğitim ve Toplum, s. 195),

“Yine Agah Sırrı Levend’e göre meslek seçiminde atılacak ilk adım, mesleğin karakter ve kabiliyete uygunluğunu tespittir. Böyle olmadığı takdirde bir meslek ne kadar kazançlı olursa olsun sahibi için büyük bir hüsrandır. Bu hüsranın yaşanmaması için, lise son sınıfta mesleki deneme ortamlarının oluşturulmasını önerir. Ona göre liselerin asıl işlerinden biri bu olmasına karşı, bu görev yapılmamaktadır”(Gündüz, Yeni Türk Mecmuasında İdeal İnsan, Eğitim ve Toplum, s. 195).

“Levend’in eğitim, kadın, çocuk ve gençlik sorunlarındaki tespitlerinin neredeyse tamamı güncelliğini ve geçerliliğini korumaktadır. Bu da eğitim meselesinde ne kadar kadim (geçmişe giden) ve derin bir sorun yumağı içinde olduğumuzu göstermesi bakımından önemlidir”(Gündüz, Yeni Türk Mecmuasında İdeal İnsan, Eğitim ve Toplum, s. 198).

Üretim ve kalkınma hususuna olan katkısından dolayı uygulamalı ve mesleki eğitime taraf olan, Harf Devrimi sırasında Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı yapmış önemli bir şahsiyet olan Mustafa Necati (1894-1929) konuya dair şu kritik tespitleri yaptı: *“uygulamalı, üretime ve araştırmaya dayalı bir eğitimden yanaydı..... Meslek okullarına önem vermeyi sürdüreceğiz”(Kocabaş & Arıkan, Mustafa Necati ve Cumhuriyet Eğitim Devrimi, 2010, s. 95).*

Mesleki ve uygulamalı eğitimin önemi ile alakalı Türk EğitimBilimci Köy Enstitülerin mimarı ve dönemin İlköğretim Genel Müdürü olan İsmail Hakkı Tonguç (1893-1960) da konuya dair çarpıcı tespitlerde bulundu:

“Şu halde ilk yapılacak iş, kitabi mesaiye önem veren bugünkü okullarımızı, pratik çalışmalara değer veren kurumlar haline getirmektir “....”çocuklardan iş kümeleri teşkil ederek, onları kendi kendilerini idare etmeye alıştırmamız lazımdır”.....”Başka ve sonuncu mühim mesele, vatandaşları kendi işlerini kendileri görebilecek bireyler haline getirmektir. Bucak, ilçe gibi idare teşkilatına, meslek cemiyetlerine, endüstri, zanaat ve

ticaret kurumlarını, sosyal hizmetlere mahsus teşkilere sokarak rol vermek suretiyle... ”..... (Tonguç, 2021, s. 184).

Türk Eğitim Sisteminde önemli bir etki bırakan, Türkiye’de Eğitim Bilimleri denince ilk hatırlanan eğitimcilerin başında İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978) gelmektedir. Hilmi Ziya Ülken (1901-1974)’e göre Türkiye’de eğitim ve öğretim sisteminin temelini kurmada, Osmanlı ünlü eğitimci ve teorisyen olan Mustafa Satı Bey’den sonra gelen en mühim isim İsmail Hakkı Baltacıoğlu’dur. Ülken’e göre Baltacıoğlu kendisinden sonraki kuşakların pedagojik çalışmalarının hareket noktasını oluşturmakta, eğitime dair dünya görüşünde eğitimde-üretim konusu kritik bir yer tuttu: *”Baltacıoğlu’nun dünya görüşünde “istihsal”mühim bir yer tutmaktadır. Bu cümleden olarak eğitimde de iktisadi düşünce, yani üretim önemlidir “*, (Altın H. , 2014).

Baltacıoğlu, verdiği konferans ve eserlerinde bütün eğitim-öğretim kurumlarında üretim ve tarıma yer verilmesi gerektiğini savundu. Öğrencilerimizin hayata hazırlanmasını, günlük hayatta karşılığı olmayan soyut ve faydasızadeta kelime hamallığı gibi ezbere dayanan eğitim sisteminin derhal değiştirilmesi gerektiğini ileri sürdü:

... ”kız ve/veya erkek öğrencilerimize şöyle bir teklif yapılsa kitap ve defterlerinize mi meşgul olmak istersiniz, yoksa pratik bir şekilde gösterilen bahçe işlerine, yemek pişirme veyarende, testere, oyma kalemi gibi eşya ile donatılan işlikte mi çalışmak istersiniz? diye sorulsa, çocukların % 90’ı dersliklerin edilgen havasından kurtulup bahçe, laboratuvar ve işliklerin etkin havası içine girmeyi isterler”(Tonguç, 2021, s. 184).

Türkiye’de geçen zaman dilimlerinde birçok hükümet veya ilgili kurum ve kuruluş mesleki eğitim ve kalkınma konusunda birçok çalışma girişim ve teşebbüslerde bulundu. Bu kapsamda 2006 yılında ortaöğretimin yeniden yapılandırılmak istenmesi projesi kapsamında: *“ortaöğretimdeki öğrencilerin % 65’inin mesleki ve teknik eğitime, % 35’inin akademik eğitime yönlendirilerek insan gücü, eğitim düzeni ve istihdam arasındaki dengenin sağlanması hedeflenmiştir”*(Kenan, 2013), ise de bu tür yerinde kararların hayata geçirilmesinde veya arzu edilen başarı düzeyine ulaşılması mümkün olmadı.

2006 yılında ortaya konulan Türkiye Büyük Millet Meclisi (T.B.M.M.) Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) mesleki eğitime dair şu önemli hedefler ortaya konuldu:

“Türkiye’de verilen mesleki ve teknik eğitimde modüler ve esnek bir sisteme geçileceği, yükseköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitimin program bütünlüğünü esas alan tek bir yapıya dönüştürüleceği, mesleki eğitimde nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde önemli yeri olan uygulamalı eğitime ağırlık verileceği belirtilmiştir”(Sarıbyık, 2019).

İleri sürülen birçok stratejide Türk eğitim sisteminin yeniden yapılandırılma projeleri çerçevesinde ulaşılmak istenen hedefler son derece isabetli olup, çalışmamızın amacı ve Türkiye’nin kalkınma hedefinde kapsayan ütopyasının hayata geçirilmesinin, nihayete erdirilmesinin Türkiye’nin eğitim ve kalkınma girişimlerine ciddi bir katkı sağlayacağına olan inancımızda tamdır.

Mesleki eğitim konusunun, Türkiye Cumhuriyeti’nin çeşitli hükümet programlarında devlet planlamasına atıfta bulunularak sahiplenilmesi ile Devlet Planlama Teşkilatının böyle ciddi bir konuda başat rol oynaması aslında mesleki eğitime gösterilen ehemmiyeti ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Söz konusu dönemde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)’nin DPT 2011 yılı itibarıyla Kalkınma Bakanlığı olarak yeniden organize edildi, şu an ise varlığını Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Strateji ve Bütçe Başkanlığı olarak sürdürmektedir) Türkiye açısından hayati önem arz eden planlamalara dâhil olması ile üretim ve ekonomi piyasası açısından, bazı sektörlerde arz fazlalığı, bazılarında ise duyulan ihtiyaçla ilgili dengesizlikten kaynaklı problemlerin ortadan kaldırılarak, bir anlamda piyasanın arz talep dengesini de dengeleyecek önemli bir sonuç doğurması hedeflendi.

Türkiye’de üretim, istihdam ve kalkınma açısından son derece önemli çaba olarak-son zamanlarda hakkını teslim etmeliyiz ki-her ne kadar yeterli düzey/derinlik ve kapsamda olmadığı yönünde tenkit ediyor olsam bile, Eski Milli Eğitim Bakanı Sayın Mahmut Özer (Görev Yılları: 2021-2023) mesleki eğitimle ilgili devrim niteliğinde reformlar gerçekleştirerek önemli adımlar attığını ifade etmem gerekir. Geçen yılın (2022) Ocak ayı itibarıyla tüm mesleki ve teknik liselerimizi üretim kapsamını arttırmak için mesleki eğitimin bir parçası haline getirdi. Bu anlamda mesleki eğitim bağlamında önemli adımlardan birisi daha atılarak sanayi sitelerimizde de mesleki eğitim merkezlerinin kurulmuş olması diğer olumlu gelişmeler arasındadır.

Milli Eğitim eski Bakanı Sayın Özer, mesleki eğitimin önemi, ülke geneline yayılması ve bu konuda bilinç oluşturma gayesiyle eğitim sistemine kayıtlı öğrencilerin yanı sıra toplumun her kesimden vatandaşların mesleki eğitimden faydalanması için olağanüstü bir çaba gösterdi. Bu çabalar sonucunda mesleki eğitimden yararlananların

sayısının hızla arttığını ortaya koyan Anadolu Ajansı'nın (AA) haberini aktaralım: *“Mesleki eğitim merkezlerindeki öğrenci sayısı 1 milyon 376 bine ulaştı”*

Milli Eğitim Bakanı Özer, mesleki eğitim merkezlerindeki öğrenci sayısının 1 milyon 376 bine ulaştığını ifade ederek, *“Ülkemizin üretmesi ve kalkınması için mesleki eğitimi her alanda güçlendirmeye devam edeceğiz”* dedi. Bakan Özer, nitelikli iş gücü ve geleceğin ustalarının yetiştiği mesleki eğitim merkezlerindeki öğrenci sayısının 159 binden 1 milyon 376 bine ulaştığını bildirdi. Özer, sosyal medya hesabından *“Eğitimde Türkiye Yüzyılı”* etiketiyle mesleki eğitim merkezlerinde eğitim alan öğrencilerin üretime yaptığı katkıları anlatan videolu paylaşımında bulundu.

Bakan Özer, paylaşımında: *“Nitelikli iş gücü ve geleceğin ustalarının yetiştiği mesleki eğitim merkezlerimizdeki öğrenci sayımız, 159 binden 1 milyon 376 bine ulaştı. Ülkemizin üretmesi ve kalkınması için mesleki eğitimi her alanda güçlendirmeye devam edeceğiz”* ifadelerini kullandı.

Üretim istihdam ve kalkınma hususu ile ilgili olarak kritik bir konu arz eden mesleki eğitim bağlamında, Türkiye’de belli zaman dilimlerinde üretimin artırılması ve kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla bir dönem Devlet Planlama Teşkilatı aracılığıyla, günümüzde ise Kalkınma Planları ile vurgu yapılan nitelikli insan gücünün, teorik eğitimden ziyade mesleki teknik/işbaşında eğitim ile yetiştirilmesi ilke olarak benimsendi. Ancak istenilen hedeflere ulaşılması için herhangi bir yapısal reformun yapılmamış, mesleki ve teknik eğitim sisteminde buna uyumlu bir müfredat ve altyapı değişikliğinin hayata geçirilmemiş olması bu konuda istenilen başarıya ulaşılmasını engelledi.

7.MESLEKİ – TEKNİK EĞİTİMİN BAZI ÜLKELERDEKİ GÖRÜNÜMÜNE KISA BİR BAKIŞ

Günümüzde artık eğitim-öğretim mesleki ve uygulamalı olabilme olanağından dolayı tarımdan sanayiye, arıcılıktan balıkçılığa, hayvancılıktan ormancılığa ve diğer tüm zanaatlara kadar üretim, istihdam ve kalkınmanın temel parametrelerini ciddi şekilde etkileyen her türlü ekonomik faaliyet ile ilişkilendirilmektedir. Sanayisi gelişmiş-gelişmekte olan ülkelerde kuşkusuz temel problemlerin başında sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün eksikliğinden kaynaklı işgücü/değer kayıplarıdır.

Mesleki ve teknik eğitimin nitelikli işgücü yetiştirme gibi önemli bir gayesi de bulunmaktadır. Bunu gerçekleştirmek için nitelikli personel yetiştirme ve sanayide kullanılan teknolojilere adapte olabilecek insan gücü kazandırmak önemli bir amaç haline geldi. Mesleki ve teknik eğitim farklı ülkelerde kariyer ve teknik eğitim, meslekî ve uygulamalı teknik eğitim olarak adlandırılabilir (Batman MEB, Eğitim – İstihdam İlişkisini Güçlendirme Çalıştayı, 2023).

İngiltere’de gerçekleşen Sanayi İnkılabından sonra dünyanın birçok ülkesinde, mesleki-teknik-uygulamalı eğitimler, ekonomik parametreleri değiştirme potansiyelleri nedeniyle yükselen bir eğilim haline geldi. Bu bağlamda mesleki eğitim aracılığıyla modernleşme dünyanın birçok ülkesi için son dönemlerde gerçekleştirilmek istenen temel hedef haline geldi. Mesleki-teknik eğitimler ekonomi ve pazarların hızlı bir şekilde küreselleşmesiyle birlikte önemli ölçüde itibar kazanmasının yanı sıra üretim sektörünün farklılaşmasına bağlı olarak işgücü ihtiyacı da çeşitlilik gösterdi.

Bunun neticesinde küresel çapta mesleki eğitime dönük eğilimler ve beklentiler farklılaştı:

“Dünyada meslekî hareketliliğin arttığı ve çalışanların yetkinlikleri doğrultusunda farklı ülkelerde istihdam edilebildiği günümüzde meslekî eğitime yönelik geleneksel bakış değişime uğramaktadır. Ülkelerin 2020 ve 2030’lu yıllara yönelik uzun vadeli planları kapsamında hedefledikleri ekonomik düzeye ulaşmaları için akademik beceriler açısından donanımlı bireyler yetiştirmelerinin yanında meslekî açıdan nitelikli bireyler yetiştirmenin de önemi anlaşılmaya başlanmaktadır. Meslekî eğitimin yapısı ve süreci çeşitlilik gösterse de ülkelerin meslekî ve teknik eğitime yönelik yatırımları artmakta, süreçlerin iyileştirilmesi için yeni politikalar geliştirdikleri görülmektedir “, (M.E.B., 2018-Kasım, s. 86).

Ele alacağımız mesleki-teknik eğitime dünyanın değişik coğrafya veya kıtalarda bulunan ülkelerin, hangi farklı meslekî ve teknik eğitim modelleri uyguladığı hakkında bilgi verme, analiz etme, gereken dersleri çıkarma ve Türkiye açısından uyarlanabilir, uygulanabilir eğitim sistemini belirleme ve uygulama çalışmamızın da temel amacını ortaya koymaktadır.

7.1.Güney Kore

Güney Kore mesleki ve uygulamalı eğitime sanayileşmeye katkısı nedeniyle büyük önem atfeden, mesleki ve teknik eğitimleri üretimi arttırma ve kalkınmanın motor gücü haline ve emrine getirmeyi başarmış ülkelerin başında gelir. Ülkede eğitim konusunda gerçekleştirilen reformlar ilk etapta üretim ve kalkınma konusuyla doğrudan ilişkili olmasından ötürü mesleki ve teknik eğitime yoğunlaşarak yeni bir mesleki ve teknik eğitim sisteminin kurulmasına odaklanıldı. Bu yoğunlaşma neticesinde ülkenin üretim kapasitesi ve istihdamı hızla artarak bu duruma dair tüm göstergeler de bu iddiayı destekleyecek şekilde ortada durmaktadır. Ülke mesleki eğitimi kalkınmaya entegre etme noktasında kendinden emin adımlarla ilerlemeye devam etmektedir. Bu çabaların neticelerini, uyguladığı bilimsel ve realist mesleki eğitim politikaları sayesinde kısa zaman dilimlerinde ekonomi ve teknolojisini üst seviyelere tırmandırma başarısı ortaya koyarak da gösterdi.

Güney Kore eğitim sisteminde üretim-kalkınma konusu daima öncelikli olarak önemsendi. Üretimde eğitim ile artışa gitme, öğrencilerin mesleki ve teknik aracılığıyla hayat boyu tecrübeler öğrenmeye önem verme, öğretmen politikasında mesleki profesyonelliği ön plana alma ve eğitim sistemini çağın küresel ekonomik koşullarına uygun olarak sürekli restore edilmesi gibi yaklaşımlar, ülkede öne çıkan eğitim-kalkınma stratejileri olarak değerlendirilmekte olup, bu anlamda Güney Kore dünya çapında tanınan bir eğitim sistemi ile ünlüdür.

Güney Kore Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yürütülen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sınavlarının Okuma, Fen ve Matematik alanlarında ciddi başarı gösteren bir ülkedir. Ülkenin mesleki eğitim sisteminde meslek liselerindeki müfredatlarında tarımdan sanayiye, ticaret ve balıkçılığa kadar üretim ve kalkınmayı doğrudan etkileyen ekonominin birçok faaliyet dalında işbaşında eğitim verilir: *“Meslek liseleri, tarım, sanayi, ticaret, balıkçılık/denizcilik ve ev ekonomisi alanlarında eğitim vermekte olup müfredatlarının %40-60’ı genel derslerden*

oluşurken kalanı meslek derslerinden oluşmaktadır. Hükümet sanayinin giderek uzmanlaşmasından dolayı bu okulların geliştirilmesine çalışmaktadır. Eğitim daha fazla oranda işbaşında eğitim ile desteklenmektedir”(Bakioğlu & Baltacı, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 66).

Güney Kore ile ilgili sonuç anlamında şunu da ifade etmek icap eder. Eğitim-kalkınma konusunda başarılı ülkelerin eğitim sistemleri analiz edildiğinde bu başarının altında yatan birden çok faktör bulunduğu ve de hiçbir zaman başarının tek bir nedene bağlanması da çok olası gözükmemektedir. Bundan dolayıdır ki müfredatı oluşturan tüm araç-gereçler çarkın dişlileri gibi eş güdümlü olarak harekete geçmesi başarıyı getirmekte olup önem arz etmektedir.

7.2.Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri mesleki ve teknik eğitime ilk etapta 1950’li yıllarda başladı. Ülkede teknik ve uygulamalı eğitimler verildikten sonra üretimin önemli bir kısmını oluşturan ekonomik sektörlerde ciddi oranlarda iyileşmeler gözlemlendi. ABD’de eyalet sistemine bağlı olarak merkezi sistemde Eğitim Bakanlığı bulunmaması sebebiyle, merkezi ve teknik eğitimdeki uygulamalarda eyaletin üretim faaliyetleri ve gereksinimlerine göre esneklik olabilmektedir. Ülkede mesleki ve teknik eğitim kalkınmanın en önemli aracı olarak görüldüğünden ciddi önem verilmektedir. Bu bağlamda mesleki eğitimin genel amacına dair şu tespitleri aktarmakta yarar vardır: *“ABD’de meslekî ve teknik eğitimin misyonu “meslek ve işleri nitelikli bir şekilde yapmak için eğitimin dönüştürülmesini sağlamak ve eğitimin standardını yükseltmek” olarak tanımlanmıştır”* (UNESCO, 2015).

Amerika Birleşik Devletlerinde mesleki eğitime verilen önem, üretim istihdam ve kalkınma ile bağlantısı nedeniyle her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu durum ülkenin sanayileşme seviyesine katkı yapan önemli parametrelerden biri olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda 1990’lı yıllarla birlikte özellikle mesleki eğitimde yapılan çeşitli reformlarla birlikte ülkenin üretim ve kalkınma hamlelerine daha fazla katkı sağlamak amacıyla mesleki ve teknik eğitime daha fazla kıymet verildi. Amerikan toplumu tarafından da mesleki ve teknik eğitime gösterilen ilgi günden güne artmaya devam etmektedir: 1994 yılında kabul edilen Okuldan İşe Fırsatlar Yasası (School-to-Work Opportunities Act) ile ABD’nin iş gücü ve insan kaynağı ihtiyacı dikkate alınmış ve işbaşı eğitimle meslekî eğitimin niteliğinin artırılması amaçlanmıştır.

Mevcut savunulan durumu destekleyici bir değerlendirme de Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (UNESCO) (Kuruluş Tarihi:16.11.1945)'dan geldi. ABD'de mesleki ve teknik eğitime olan ilgi gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi son yıllarda ani ve hızlı bir yükseliş trendine girdi. *“1970’lerin sonunda dört milyondan fazla sayıda öğrenci meslekî eğitim aldı. 2014 yılı itibarıyla lise ve kolej düzeyinde meslekî eğitime devam eden öğrenci sayısı 12, 5 milyonu aşmıştır”*(UNESCO, 2015).Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi, No:1, Kasım 2018, 2023 Eğitim Vizyonu, s. 78).

7.3.Almanya

I. ve II. Dünya Savaşları ardından Almanya savaşın yarattığı ekonomik tahribatları seri bir şekilde telafi etmek ve ekonomisini geliştirmek için mesleki ve teknik eğitimler aracılığıyla üretimi arttırmayı ve ülke kalkınmasını temel strateji haline getirdi.

Bu hedefe ulaşma noktasında uyguladığı istikrarlı politikalar dikkat çekici kısmen de ilginç bir şekilde beklenenden hızlı sonuca ulaştı. Kısa sürede ekonomik bir istikrara ulaşılmasında kuşkusuz Alman mesleki ve teknik eğitim sisteminin katkısı yadsınamaz. Bu kapsamda, Almanya mesleki ve teknik eğitim sisteminin üretimin tam odağında başarılı bir şekilde yer alması birçok ülke açısından örnek teşkil eder: *“Kuruluş amacı üretim ve hizmet sektörlerini ehil insan kaynağı ile beslemek olan ikili meslekî eğitim sisteminin etkililiği, daha çok yaratıcılık ve analitik düşünme vb. üst düzey bilişsel becerilerin gerektirdiği sektörlerin ekonominin odağına yerleşmesiyle tekrar gündeme gelmiştir”*Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi, No:1, Kasım 2018, 2023 Eğitim Vizyonu, s. 77).

Almanya federal bir devlet yapısına sahip olup devlet işletmeler ve pazar arasında kurulan yoğun etkileşimi meslekî teknik eğitimi etkin bir araç olarak kullanmakla dengeler:

“Ülkede 19.yüzyıl başlarında kurulan meslek odaklı okullardan bu yana 150 yılı aşkın süren meslek eğitim öğretmeni yetiştirme politikasına sahip olan Almanya’da meslekî eğitim kanunu 1969 yılında, öğretim yönetmeliği ise 1972 yılında yürürlüğe girmiştir. İkili (dual) bir sistemde öğrencilerin akademik ve meslekî eğitimleri net bir şekilde ayrılmakta, meslekî ve teknik eğitim

kapsamında öğrenciler genel akademik dersler ve meslekî dersleri birlikte almaktadır.)Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi, No:1, Kasım 2018, 2023 Eğitim Vizyonu, s. 77).

Alman eğitim sisteminde mesleki ve teknik eğitimler üretim ve kalkınmanın doğrudan ve en güçlü argümanları olarak değerlendirilmektedir. Alman toplumunun mesleki eğitimlere olan ilgisi son derece yüksektir. Ülkede mesleki eğitim müfredatında haftanın ortalama 2 günü teorik dersler verilmekte, geri kalan günlerde ise öğrencilere özel işletmelerde seçtikleri mesleklere/alanlara uygun uygulamalı, pratik eğitimler verilmektedir. Devlet meslek edinme amacıyla mesleki veya çıraklık eğitimi alan öğrencileri finanse etme zorunluluğundan kurtulması ülkenin maliyesine ek bir yük getirilmemesi açısından önemlidir. Çünkü özel sektörde işbaşında eğitim alan/çalışan öğrencilere şirketler belli bir ödemede bulunur. Eğitim alan öğrencilere bir gelir sağlamak için uygulamalı eğitim aldıkları süreler boyunca işletmelerdeki diğer çalışanların yaklaşık olarak 1/3’ünden biraz az olmak üzere belli bir ücret ödenir. Bu durum mesleki eğitim kurumları ile özel sektörde sıkı bir işbirliği ve dayanışma süreçlerini olumlu etkiler.

7.4.Avusturya

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme For International Student Assessment) (PISA), uluslararası çapta öğrenci başarısını sınamaktadır. Avusturya aslında PISA sonuçlarına göre eğitim sistemleri başarı sıralamasında üst sıralarda yer alan bir ülke olmamasına rağmen, mesleki ve teknik eğitime verdiği önem ile bir adım öne çıkmakta dikkat çekmektedir. “Avusturya, mesleki ve teknik eğitiminde dikkat çeken husus, staj ve işbaşı eğitim oranlarının yüksek olmasıdır. Bu durum, mezuniyet sonrası istihdam fırsatlarını ciddi bir şekilde artırır. Bu manada ülkede meslekî eğitimin niteliği ve sağladığı fırsatlar, öğrencilerin meslekî ve teknik eğitime yönelik talebini yüksek seviyeye çıkarmaktadır”(Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi, No:1, Kasım 2018, 2023 Eğitim Vizyonu, s. 80).

Ülkede mesleki eğitim ve kalkınma kavramlarının iç içe geçmesi üretime yansımakta ve konuya verilen ehemmiyeti arttırmaktadır. Avusturya’da 2017 yılında ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin yaklaşık 2/3’si meslekî ve teknik eğitim ağırlıklı kurum ve programları tercih etti. Bu oran mesleki ve teknik eğitimi tercih edenlerin

oranının OECD ülkeleri arasında ortalamanın % 50'nin altında olduğu düşünüldüğünde, Avusturya'daki öğrencilerin meslekî ve teknik eğitime katılım oranının ne derece yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

7.5. Avustralya

Avustralya'da mesleki ve teknik eğitimin, okul çağı dışına çıkmış yetişkinlerin de dâhil olduğu, kapsamlı bir üretim, istihdam ve kalkınma faaliyeti olarak planlanmış olması ülke açısından büyük bir kazanım oldu. Üretim odaklı mesleki eğitim programlarına örgün eğitime kayıtlı öğrencilerin yanı sıra okul çağı dışına çıkmış birçok yetişkinin de dâhil edilmesi, istihdamın kapsam ve kapasitesini genişletmiş olması sebebiyle ülke ekonomisine önemli bir katma değer sağlaması yönüyle önem arz etmektedir. Ülkede profesyonel iş yaşamına dâhil olma ve üretimin bir unsuru haline gelmenin ilk basamağı olarak, mesleki teknik eğitime duyulan ilginin artması dikkat çekicidir.

Avustralya'da meslekî ve teknik eğitim lise eğitimi sonrasında uygulanmaya başlanan bir mesleki ve teknik eğitim alanı olarak kurgulandı. Buna karşın bazı lise program veya müfredatlarında 10.11.ve 12.Sınıf talebelerine üretim ve uygulama ağırlıklı çıraklık eğitimleri verilir. Avustralya'da meslekî ve teknik eğitim "*Meslekî ve İleri Eğitim Enstitüleri*" (Technical and Further Education Institution (TAFE) aracılığıyla yürütülmektedir.

Avustralya'da devletin yanı sıra özel sektörün katkı ve işbirliği ile koordineli bir biçimde mesleki ve teknik eğitim programları yürütülür. Bu bağlamda ülkenin üretim kapasitesi ve istihdamda duyulan nitelikli personel gereksinimleri eşgüdümlü olarak orta ve uzun vadeli stratejilerle yürütülür. Tarım, ticaret, sanayi, aşçılık, su ürünleri, bağ bahçe-tarla işleri ve bilişim teknolojileri başta olmak üzere üretimi doğrudan etkileyen pek çok sektörde devlet kurumları gibi mesleki ve teknik eğitim yürüten özel sektör uzmanları/kurumları da bu faaliyetlere destek sağlamakta olup diploma v. b. belgeleri verme yetkisine sahiptirler.

7.6. Çin

Resmi adıyla Çin Halk Cumhuriyeti, dünyanın en büyük imalat ekonomisi ve ihracatçısı olmanın yanı sıra yaklaşık 1.4 milyar nüfusuyla dünyanın en hızlı büyüyen

tüketici pazarı konumunda bulunan önemli bir Asya ülkesidir. Ekonomik büyüme kapasitesi ve teknolojik gelişmeler açısından çok hızlı gelişme kat eden, küresel ekonomide söz sahibi, rekabet gücü yüksek ve bu anlamda dünyaya meydan okuyan ülkelerin başında gelmektedir.

Çin’de mesleki ve teknik eğitim detaylarına inmeden önce ülkede genel manada eğitime bakış açısıyla ilgili bilgi aktarmak sanırım Çin’in son yıllarda yükselişine dair bir fikir verecektir. Bu kapsamda: *“Çin kültüründe eğitim çok önemlidir ve aileler çocuklarının eğitimi söz konusu olduğunda çok fedakâr davranmakta ve hayatlarını çocuklarına ve onların eğitimine göre planlamaktadır”*(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 31), *“Aileler çocuklarının her akşam ödev yapmalarını bekler ve kültürlerinin bir parçası olarak aileler kendi hayatlarını çocuklarının eğitimi için feda etmeye hazırdır”*(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 32,33), *“Yetişkin eğitimi Çin’de radyo ve TV üniversiteleri, işçi üniversiteleri, çiftçi üniversiteleri, açık üniversiteler, akşam üniversiteleri, hükümet görevlileri ve orta öğrenim öğretmenlerine işbaşı eğitim veren yüksekokullar, uzmanlaşmış orta öğretim okulları, teknik okullar, okuma yazma sınıfları ve ilköğretim diploması veren sınıflar yoluyla çok yoğun bir yetişkin eğitimi sistemi uygulanmaktadır. Yetişkin eğitimi gören kişilerin amacı genellikle bilgilerini güncelleştirmek ve teknik becerilerini arttırmaktır. Birçok kişi kendi eğitim düzeyini yükseltmeyi amaçlamaktadır”*(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 24).

Çin’de genelde eğitim-öğretime, daha özelde ise mesleki ve teknik eğitime önem verilmesi ülkenin ekonomik gelişim ve kapasitesinin artması gibi gelişmelerle doğrudan ilişkili ve paralellik göstermektedir. Ülkede mesleki ve teknik eğitim veren okullara ekonomik katma değer yaratma endeksli olarak önem verilmektedir.

Ülkede öğretmenlerinin her yıl ortalama bir ay üretim odaklı uygulama yapan birim veya sahalarda çalışıyor olmaları, bu işin ne kadar önemsendiğini göstermesi açısından önemli bir göstergedir. Küresel rekabette ülkenin eğitim sistemi/mesleki ve teknik eğitim sisteminin kilit bir rol oynadığını söylemek gerekir.

Çin’de istihdam ve kalkınmayla doğrudan ilişkili önemli bir alan olarak görülen mesleki ve teknik eğitim sistemi ciddi ve yapısal reformlardan geçerek sürekli kendini güncelleyen bir gelişim gösterir:

“Ülkenin ekonomik olarak hızla büyümesi ve işgücü açısından nitelikli insan kaynağı ihtiyacının kısa süre içinde hayati bir önem kazanması meslekî ve teknik eğitimde bir reform hareketi başlamasına neden olmuştur (Litao, 2016).

2000’li yılların başında hükümet, meslekî ve teknik eğitimi, formel eğitimin en önemli gelişim alanı olarak belirlemiş ve iyileştirilmesi için stratejik plan oluşturmuştur”. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi, No:1, Kasım 2018, 2023 Eğitim Vizyonu, s. 82).

Çin Halk Cumhuriyeti’nin eğitim sisteminde, hem mesleki ortaokul hem de mesleki liselerde okulun fiziki ve coğrafi koşullarıyla uyumlu üretim odaklı tarım ve zirai bölgeler ile fabrika stajı imkanı bulunmaktadır. Ülkenin üretim çapıyla uyumlu işgücü ihtiyacı ve istihdam kapasitesiyle paralellik arz eden bir mesleki eğitim verilmektedir. Bu durum ülkede üretim kalkınma ve mesleki eğitim hususunun ne derece önemsendiğini ortaya koyması açısından dikkat çekicidir.

Çin’de mesleki ve teknik uygulama okullarından mezun olanlar kolaylıkla istihdam edilmektedir:

*“Mesleki Eğitim meslek liselerini ve Meslek Eğitimi kapsamaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti’nde Mesleki Eğitim 3 seviyede uygulanmaktadır. Bunlar; **Mesleki Ortaokul**, Mesleki Lise ve Meslek Yüksekokullarıdır. İlkokulu bitiren bir öğrenci 9 yıllık zorunlu eğitim kapsamında 3 veya 4 yıllık **mesleki ortaokula** gidebilirler. **Mesleki ortaokul** veya mesleki liselere giden öğrenciler iş gücü ihtiyacını karşılamak üzere eğitim görür ve istihdam edilirler”(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 21).*

Çin’de uygulanan bu eğitim ve istihdam modelinin çalışmamız ile önemle savunduğumuz mesleki liselerde uygulanan uygulama eksenli müfredatın ortaokul seviyesine çekme/indirgenme hedefimiz/stratejimiz ile uyumlu olması bizim açımızdan destekleyici bir kanıt olup çarpıcı bir kıyaslamadır.

Ülkede “Orta düzeyde mesleki eğitim, özel orta, teknik ve mesleki müfredatla verilmektedir. Öğrenim süresi iki veya üç yıla üç veya dört yıla kadar değişiklik göstermekte, tıp bilimi ve mühendislik gibi bazı özel konularda beş yıllık programlar uygulanmaktadır. Özel orta öğrenim okulları, orta düzeyde nitelikli işçi ve teknisyen yetiştirmektedir. Bu okullardan mezun olanlar devlet tarafından istihdam edilmektedir”(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 22).

“Meslek okulları arasında meslek ve tarım okulları bulunmaktadır. Bunlar, temel düzeyde teknik ve idari personeli hazırlamakta, yerel düzeyde çeşitli alanlarda çalışacak iş gücünü sağlamaktadır. En iyi öğrencilerin devlet

tarafından istihdam edilmesine karşın bu okulların mezunları genel olarak kendileri iş bulmaktadırlar. Bunlar ayrıca yükseköğretim kurumlarına giriş sınavlarına katılabilmektedirler. Uzmanlaşmış orta öğretim okulları ve meslek okulları, mühendislik, tarım, ormancılık, tıp, maliye ve ekonomi, eğitim, beden eğitimi, sanat, turizm, aşçılık, uygulamalı sanatlar, siyasal bilimler ve hukuk, kâtiplik, moda tasarımcılığı ve kozmetik alanlarında eğitim vermektedir. 2001 yılında 17, 770 meslek lisesinde kayıtlı 11 642 300 öğrenci öğrenim görürken, 1980 de tüm lise çağındaki öğrenciler arasında meslek liselerine giden öğrenci oranı %19'dan 2001 yılında %45.3'e yükselmiş ve şimdiye kadar da 50 milyon öğrenci mezun olmuştur”(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 22).

7.7.Şanghay

Çin Halk Cumhuriyetine bağlı eyalet/devlet statüsüne sahip bir şehir olan Şanghay, son yıllarda dünyanın en başarılı eğitim sistemleri arasında yer alarak, PISA sınavlarının okuma, matematik ve fen alanlarında değişik zamanlarda başarılı oldu. Şanghay'ın bu başarılarında istenilen seviyeye gelmiş olmasında eğitim sisteminde köklü reformlar gerçekleştirmesinin yanı sıra mesleki eğitim-üretim-istihdam-kalkınma konularında eş güdümlü ve uzun vadeli stratejik planlamalarla belli bir istikrar yakalamış olmasına borçludur.

Şanghay, eğitim sistemini üretim ve ekonomik temelli olarak dinamik bir süreç olarak algılayarak, küresel koşullara adapte olacak şekilde bir güncelleme çabasıdadır. Şanghay son zamanlarda hem ilk ve orta öğretim hem de yükseköğretimde mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla üretimi arttırma ve kalkınmayı sağlama çabalarına hız verdi. Bu çabaları ekonomik ve teknolojik bir üstünlüğe yansıtma konusunda başarılı olması ayrıca dikkat çekicidir. Bu bağlamda Şanghay eğitim sistemi salt teorik bilgiyle sınırlandırılmayan, uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik uygulamalara dayanır. Mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla kazanılan bilginin doğrudan üretim etkinliklerinde kullanılarak fayda sağlaması beklenir/hedeflenir. Bu anlamda bireyin günlük yaşamında birçok alanda karşılaşılabilecek problemlerin çözümünde ve üstesinden gelebilmesine yardımcı olabilmesine dönük nitelikler taşır.

Şanghay eğitim sisteminin sahip olduğu önemli diğer temel bir belirleyici özellik eğitim sistemlerinde yaptığı uzun vadeli planlamalarla, mezuniyet sonrası gençliğin enerji ve zaman israfının önüne geçme, adeta boşa akan enerjiye mani olma gayesiyle bir an önce üretim ve kalkınmaya katkıda bulunabilmeye dönük stratejiler uygulaması önem arz eden diğer önemli hususlardandır:

“Günümüzde, devlet hala ilke olarak tanımlanan sınırlar içinde üniversite mezunları için iş bulunmasından sorumludur. Devlet çalışma birimleri ve okulların iş gücü arzı ve talebini koordine etmek ve üniversite mezunlarının istihdam edilmesi için uygulanabilir planlar oluşturmak için işbirliği yapmalarını öngören bir politika uygulamaktadır. Çalışma birimleri ve mezunların kendi başlarına istihdam planları yapmaları da genellikle rastlanılan bir durumdur”(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 23).

Şanghay okullarında öğrencilere kazandırılmak istenen en iddialı hedefler arasında sosyal olarak bireylerde derin sorumluluk bilinci geliştirme, topluma ve çevreye karşı duyarlılık oluşturmak istenmesi amacıyla düzenli bir biçimde birçok etkinlik ve çalışma yürütülmesi bu alana verilen önemin göstergesidir: *“Öğrenciler nöbetleşe sınıfı ve okul koridorlarını temizleme görevi alırlar. Takım çalışması yaparak okul bahçesinin temizliğinden sorumlu olurlar. Bunun yanında kırsal bölgeleri ziyaret ederler ve sosyal hayatı öğrenirler”(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 33).*

Şanghay’da yüksek bir analitik ve kavrama yeteneği olan öğrenciler ulusal yetenek sınavı ile seçilerek/ayrılarak zeki öğrencilerin eğitim-öğretim aldığı Anahtar Okullara kayıt yaparlar. Anahtar okullarda, normal kategoride değerlendirilen okullara göre daha kaliteli ders araç gereçler kullanılır, daha nitelikli eğitimciler ders verir. Bu okullarda ezbere dayanan bilgiler terk edilerek uygulamalı eğitimler ön planda tutulur.

Şanghay eğitim sistemini analiz etme ve değerlendirmeyi Şanghay Eğitim Komisyonu Genel Başkan Yardımcısı, ZhangMinxuan’ın tespitleriyle neticelendirelim:

“Çinlilerin eğitime ilişkin çok yüksek beklentileri var. Bütün aileler, eğitimin çocukları için çok önemli olduğunu düşünmekte. Bu sebeple her bir çocuk için hayat boyu gelişim sağladık; çünkü Çin’de eski bir deyiş vardır, eğer bir insanın uzun vadeli bir planı yoksa problem yanı başınızda demektir”(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 39).

7.8.Finlandiya

Finlandiya eğitimle amaçladığı hedef ve vizyonları gerçekleştirmede başarılı olunması neticesinde, ülkede eğitim sorunsalı ve ilintili meseleleri büyük oranda problem teşkil etmekten çıkarmayı başarmış bir ülkedir. Sanayisi gelişmiş-gelişmekte olan birçok ülkenin yaptığı gibi, ülkenin eğitim sistemi klasik geleneksel ve sadece teori odaklı paradigmalardan sıyrılarak, üretim ve kalkınmayı destekleyecek nitelikte mesleki ve teknik ağırlıklı olmak üzere, küresel ekonomik koşullara adapte olmasını ve rekabet edecek şekilde uygulamalı olarak planlanmakta ve programlanmaktadır. Bu anlamda ülkenin üretim ve kalkınma eksenli uygulamalara dayanan mesleki ve teknik eğitimin önemi ön plana çıkmaktadır: *“Finlandiya mesleki lise eğitim programları oluşturulurken ticari birlikler, sektörü temsil eden ticari kuruluşlar ve eğitim birlikleri mesleki yeterliliklerin belirlenmesi çalışmalarına katılmaktadır. Mesleki lise eğitim programı iş başında öğrenme, danışmanlık hizmetleri, çıraklık eğitimini içermektedir”* (Demirkan, 2018).

Finlandiya temel eğitim kanunu ikinci maddesi genel çerçevede ülkenin eğitim-öğretim stratejisinin pragmatik olması gerektiğini ortaya koyarak, özetle bilginin uygulamalı mesleki-teknik günlük hayatla ilişkilendirme ve hayat boyu devam etmeyi amaçlaması gerektiğine vurgu yapmış olması önemlidir: *“Eğitimin amacı öğrencilerin insani değerlere ve etik sorumluluğa sahip olmalarını sağlamak ve öğrencileri hayatın içinde ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerilerle desteklemektir. Eğitim; toplumsal uygarlığı ve eşitliği, öğrencilerin eğitime devam etmelerini ve hayat boyu öğrenmelerini teşvik etmelidir”*(Demirkan, 2018).

Dünyada eğitim-öğretime/mesleki eğitime çok önem veren ve bu konuda en başarılı ülkelerin başında gelen Finlandiya eğitim-öğretim ile ilgili amaç ve hedeflerini stratejik planlamalarda şöyle açıklar: *“Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu (FUEK) 2020 Stratejik Planı’nda eğitimin amacı:*

(1) öğrenenlerin analitik düşünme, iletişim, çalışma ve zanaat icra etme, kendini tanıma, sorumluluk sahibi olma gibi becerilerinin ilk çocukluk çağlarından itibaren geliştirilmesi,

(2) her bir öğrencinin esnek ve cesaretlendirici hayat boyu öğrenme seçenek ve fırsatlarına sahip olmasının sağlanması,

(3) farklı yetenekleri olan öğrencilerin erken tespit edilerek yeteneklerine uygun olarak yönlendirilmesi,

(4) *her bireye iş ve özel hayatında başarılı olmasını sağlayacak kendini geliştirme fırsatlarının sunulması*

(5) *öğrenenler olarak tüm vatandaşların ülke çapında eğitimde eşitliğini garanti etmek olarak belirtilmiştir”*(Demirkan, 2018).

Finlandiya eğitim sistemine göre ortaokuldan mezun olan öğrenciler liseye kayıt yaptıklarında normal lise müfredatlarına sahip düz liseler ile uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik eğitim veren liseler olmak üzere iki alternatif bulunmaktadır. Öğrenciler bu alternatiflerden birini seçebildiği gibi +1 yıl fazla tahsil alma şartıyla her iki okul türünü de eş zamanlı olarak okuma hakkına sahiptirler.

Uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik eğitime dayanan bölümlerden mezun olan öğrencilere sunulan istihdam olanakları hem bu bölümleri cazip hale getirmekte hem de üretime istihdama katkı sağlayarak ülke kalkınmasına yardımcı olması önemli bir husustur. Finlandiya’da devlet/hükümetler üretim, istihdam ve kalkınmada mesleki eğitimin ne derece hayati bir mevzuu olduğunun o kadar farkına varmışlar ki, yapılan teşvik ve destekler sonucunda ülkede zorunlu eğitimi tamamlayan öğrencilerin 1/3 ünden fazlası üretim odaklı mesleki eğitim veren okullarda tahsillerini sürdürmeyi tercih etmektedir: “*Meslekî ve teknik eğitim verilen alanların çoğunda mezun olduktan sonra öğrenciler istihdam olanaklarından yararlanabilmektedir. Buna karşın polis okulu, hava trafik kontrolörlüğü vb. dallardan mezun olabilmek için meslekî eğitimin yanında genel liseden de mezun olma şartı bulunmaktadır*”(Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu, 2008). (M.E.B., 2018-Kasım, s. 83).

Helsinki Üniversitesinde fen-matematik dersleri veren, yaklaşık on yıl boyunca Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu’nda fen dersi müfredatı hazırlayan ekibin başında olan ve öğretim müfredatları geliştirme biriminin şefi olarak çalışmış, birçok ödül almış, Finlandiya’da önemli etkiye sahip geniş kapsamlı eğitim reformlarının hayata geçirilmesi sürecinde danışmanlık görevini de üstlenen, Eğitimde Finlandiya Modeli kitabının yazarı Sahlberg (1959.--) eğitim üzerine sohbetlerin birinde mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla üretim ile kalkınmayı esas alan mesleki uygulamaların önemine dair kritik tespitlerde bulundu.

Sahlberg’in değerlendirmeleri eğitim ve kalkınma ilişkisi açısından yorumlandığında, bir ülkenin kalkınmasının, o ülkenin okullarının uygulamaya ağırlık veren mesleki ve teknik bir yapılanma sürecine bağlı olduğunun yanı sıra, bu gereksinimin ne derece aciliyet arz ettiğini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir: “*Ernie, her Amerikalı gencin üniversite mezunu olması gerektiğine can-ı gönülden*

inanıyordu. Bense nitelikli bir mesleki veya teknik eğitimin bazı gençlerin çok daha hayrına olacağı görüşündeydim”(Sahlberg, Eğitimde Finlandiya Modeli, 2018, s. 21,22).

Sahlberg’in üretim-kalkınma odaklı mesleki ve teknik bir eğitim sisteminin önemine dair değerlendirmeleri, toplumların kalkınmasında kritik bir öneme sahip olmasından ötürü can-ı gönülden desteklediğimizi ifade etmek isteriz. Çünkü çalışmamızın Türkiye’nin eğitim sistemi için gerçekleştirmeyi hedeflediği eğitim sistemleri aracılığıyla üretim ve kalkınmayı desteklemeye olanak sağlayacak bir tarzda olması gerektiği iddialarımıza paralellik arz etmesi bir yana, bu düşünceleri Türk eğitim sistemi hayrına görmemiz münasebetiyle, uygulamalı eğitimlere dayanan bu fikirleri ısrarla savunmamızın bir diğer gerekçesini teşkil etmektedir.

7.9.Malezya

Güneydoğu Asya bölgesinin son yıllarda ekonomisi en hızlı büyüyen ülkelerin başında Malezya gelir. Malezya’nın kalkınmasında ve ekonomisinin hızlı büyümesinde eğitim sistemlerini sürekli küresel ekonomik koşullara uygun olarak güncellemesi ile üretim odaklı mesleki eğitim sistemine önem vermenin etkisi yadsınamaz. Ülkenin eğitim sisteminde mesleki ve teknik eğitim okulları çok köklü bir geçmişe sahiptir. 2000’li yıllardan itibaren mesleki eğitime verilen önem her geçen gün artmış, buraya yönelimler de gittikçe artmaktadır.

Malezya’da mesleki – teknik eğitim aracılığıyla öğrencilere uygulamaya dayalı işbaşında eğitim verilir ve meslek kazandırmaya odaklanır. Bu eğitimler öğrencilere mesleki beceri kazandırmak ve öğrencilerin üretime dâhil edilmesi hedeflenerek kalkınmanın en önemli parçası olarak değerlendirilir. Ülkede teknik ve mesleki okullarda üretim odaklı müfredatların ön planda olması kalkınma açısından önemli bir husus olarak dikkat çekmektedir.

Malezya eğitim-öğretimde çap ve niteliği itibariyle sürekli gelişme kaydetmeye devam eder. PISA testlerindeki başarıları her ne kadar OECD üyesi ülkelerin ortalamaların altında ise de her geçen başarı istatistiklerini arttırmakta eğitim ve modernleşme standartlarını sürekli yükseltme çabası içerisinde. Bu anlamda Malezya elde ettiği başarı ve yükseliş trendini devam ettirme hususunda istikrarlı bir duruş sergilemesi dikkat çekmektedir. Malezya’nın ayrıca yükseköğretime büyük yatırımlar yapması, dünyanın en iddialı üniversiteleri ile çeşitli işbirliği ve ortaklık antlaşmaları gibi

faktörler, yükseköğretimde Malezya'yı öğrenciler için çok tercih edilebilir etkenler olarak öne çıkardığını ifade etmekte yarar vardır.

7.10.İngiltere

Endüstri Devrimi'nin öncüsü ve tüm dünyanın yüksek eğitim standartları ile tanıdığı İngiltere sadece Avrupa'nın değil dünyanın da eğitim ve modernleşme seviyesi açısından gelişmiş önemli örnek bir ülkesidir. Eğitime ekonomik büyüme ile olan ilişkisine istinaden üst düzeyde itibar verilen İngiltere'de eğitimin temel gayesi, 1944 İngiltere Eğitim Kanunu'nda belirlendi. Bu kanunda özetle eğitim aracılığıyla ekonomik büyümeyi sağlama, hayat boyu devam etme gibi önemli hedeflerin belirlenmiş olması ülkelerin kalkınma açısından eğitimin ne düzeyde önemli olduğunu ortaya koyması açısından hayatidir. Bu anlamda ülkede ekonomik performansı arttırmak için yüksek standartlarda ve uygulamalı eğitimlerin uygulanmasına itina ile yaklaşılmaktadır.

1944 İngiltere Eğitim Kanunu'nda, eğitimin en önemli fonksiyonu olarak eğitimle ilgili başarı ve beceri standartlarını yükselterek ekonomik büyümeyi desteklemek ve halkın yaşam şartlarını iyileştirerek hayat boyu öğrenmeyi teşvik ederek eğitim öğretimde kusursuzluğu, seçenekleri ve çeşitliliği arttırarak yüksek randımanlı ve esnek iş pazarı oluşturmak olarak belirlenmiştir.

İngiltere eğitim sistemi belirlenen bu hedefler doğrultusunda üretim, istihdam ve kalkınma odaklı olarak çıraklık ve stajlarla çeşitli destekleyici programların uygulanmasına öncelik verir. Bu çabalarda temel amacın üretimi arttırma olduğunu ifade etmeliyiz. Bu anlamda İngiltere meslek ve teknik eğitimi ülkenin üretim-kalkınması açısından önemlidir. Bu bağlamda İngiltere'de mesleki ve teknik nitelikli programlar ileri eğitim kolejleri ve çıraklık ve mesleki eğitim okulları ile yetişkin eğitimi kapsamında sürdürülür. İş ve meslek edinimi ve devamında istihdamın gerçekleştirilmesi İngiltere'de eğitimin yerelleşmesi paralelinde ulusal ve uluslararası boyutta sürdürülür.

İngiltere'de mesleki ve teknik eğitimler aracılığıyla gençlere meslek kazandırarak üretim çarkının içine çekme çabası önemli bir eğitim stratejisi olarak öne çıkar. Gençleri çeşitli imkânlarla buluşturma ilgi ve yeteneklerine göre becerilerle donatma programları uygular. İstikrarlı bir şekilde uyguladığı üretim odaklı programlar ülkenin kalkınması açısından ilgili tüm taraflarca çok önemsenmektedir. İngiltere'de ayrıca teknik okullar da son derece önemsenmekte ve modern okulların bir alternatifi olarak ilgi görmektedir. Bu okullarda öğrencilerin mesleki eğitime yönelerek ülkenin kalkınması adına ekonomik

çarkın içerisinde dâhil olmaları bilinci hususunda ileri düzey bir eğitim ve rehberlik hizmeti almaları önemlidir.

İngiltere’de zorunlu eğitimin tamamlanması ile birlikte, öğrencilere teorik manada herhangi zorunlu bir ders dayatılmayıp, tümüyle imalat-üretim odaklı uygulamalı bir biçimde yetenek ve becerilerini geliştirme doğrultusunda öğrencilere mesleki eğitimlerin verildiğini ifade edebiliriz. Bu durum öğrencilerin ilgi duyduğu çeşitli mesleklere yönelme bu mesleklere çabuk adapte olma, kolay uzmanlaşma neticesinde üretim süreçlerine hızlı bir şekilde entegre olma gibi önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

7.11.Japonya

Sanayi Devrimi ile birlikte daha önemli hale gelmeye başlayan ve bu anlamda dünyada değerler dizisi/paradigma değişiminin hızlı yaşandığı önemli alanların başında mesleki ve teknik eğitim sistemleri gelir. Mesleki ve teknik eğitimlerle elde edilmek istenen temel kazanımların başında kuşkusuz ülkelerin üretim ve kalkınma faaliyetlerine destek olma ve gelişmiş sanayilere nitelikli eleman yetiştirme yanında iş piyasasının talep ettiği becerilere sahip insan kaynağı yetiştirme gelmektedir. Bu anlamda eğitim-üretim ilişkisinin en başarılı uygulandığı ülkelerin başında gelen ve yaparak öğrenmenin eğitim sistemlerinin temelini oluşturduğu Japonya’da, eğitim sistemleri aracılığıyla ekonomik kalkınmayı sağlama ve gelişen sanayisi için ihtiyaç duyulan alanlarda kalifiye eleman ihtiyacını karşılama amacıyla mesleki-teknik okullar açıldı.

Japonya’da mesleki ve teknik eğitime verilen önemden dolayı ortaokul düzeyi ile birlikte verilmeye başlanan üretim odaklı bu okullarda mesleki ve teknik eğitim alan öğrencilere ülkenin istihdam ve ekonomik kalkınmasına yarar sağlayacak, ülkenin coğrafi ve iklim koşullarıyla uyumlu ekonomik faaliyetleri destekleyici, endüstriyel alanlar başta olmak üzere, ticari deniz çalışmaları, ev ekonomisi, tarım, balıkçılık, ormancılık ve ticaret gibi derslerin önemle okutulması mesleki ve teknik eğitimlerin dinamizminin de önemli bir boyutunu oluşturur.

Japonya’da hızlı kalkınmanın itici gücünü oluşturan üretim esaslı mesleki ve teknik eğitimler, son yıllarda hem devlet ve halk hem de özel sektör tarafından son derece önemsenmekte ve desteklenmektedir:

“Japonya’da özellikle üretim ve ihracat odaklı özel sektörün ihtiyaçları doğrultusunda insan kaynağının yetiştirilmesine önem verilmekte ve bu amaçla yönetimin şirketlerde olduğu enstitüler kurulmaktadır. 1938 yılından bu yana

öğrencilere hizmet veren Nissan Teknik Koleji (Nissan Technical College) bu enstitülere bir örnek olarak gösterilebilir” (M.E.B., 2018-Kasım, s. 84).

Ülkede uygulamalı mesleki ve teknik eğitimlere 1958 yılından itibaren ortaokul seviyesi ile başlanmış bulunmakta olup, üretim odaklı mesleki okullara verilen değer günden güne artış göstermektedir. Bu anlamda ülkede mesleki eğitimlerin kalkınmadaki rolünün her kesimce doğru algılanmış olması bu konuda eşgüdümlü hareket etmeyi kolaylaştıran bir unsur olmaktadır. Japonya’da sanayisinin güçlenmesini sağlayacak biçimde tasarlanan üretim odaklı mesleki ve teknik eğitimler uzun yıllardan beri Japon toplumunun kalkınmasına ciddi katkılar sağlamaya devam etmektedir.

Japon eğitim-kalkınma işbirliği ülkede üretim, istihdam, sanayi ve kalkınmanın hızlı bir şekilde yükselmesini sağladı. Bunun neticesinde ülkede uzmanlaşmış nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyaç mesleki teknik eğitim veren okullar aracılığıyla giderildi. Bu bağlamda Japonya bu gereksinimi eğitimle, mesleki eğitimle karşılama konusunda başarılı stratejiler uygulamış ve verimli sonuçlar elde etmiş bir ülkedir. Ülkede eğitim ve kalkınma kavramlarının iç içe geçmesi esasında bu başarının gerekçesini de ortaya koymaktadır: *“Özellikle gelişen Japon sanayisi için ihtiyaç duyulan kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla devlet ve yerel yönetimler tarafından meslek okulları kurulmuştur”* (Ekinci A. , 2010, s. 34).

Konu ile bağlantılı önemli diğer bir husus olarak, Japon mesleki eğitim sisteminde eğitim, üretim, kalkınma ve istihdam hususlarının işbirliği ve iç içe geçme hususunda dikkat çeken örnek bir uygulama olarak detaylandırmayı yararlı görmekteyiz. Bu bağlamda ülkede söz konusu kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla kurulmuş bulunan *“Teknoloji Kolejleri”* temelde şu stratejileri hedefler.

- 1- *“Teknoloji kolejleri ortaokul mezunlarına beş yıllık tutarlı bir eğitim sağlamak amacıyla 1962 yılında başlatılmıştır. İlk başta, bu kolej tarafından sunulan dersler mühendislik ve **ticari deniz çalışmaları** ile sınırlı tutulmuştur, ancak 1991 yılında Okul Eğitim Kanunu’nda yapılan bir değişiklikle bugün diğer alanlardaki derslerin yanı sıra ileri kurslar da sunulabilmektedir. (Bakioğlu & Altay Gökmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 262). Eğitim süreleri 2 ya da 3 yıl olan ve günlük yaşamla çok fazla ilişkilendirilen yüksekokullar yanında Teknoloji Yüksekokulları da mevcuttur”.*
- 2- *“Teknoloji yüksekokullarının amacı özel disiplinlerle derinlemesine öğrenme gerçekleştirmek amacıyla bir öğrencinin **istihdam** için gerekli yeteneklerini geliştirmektir. Teknoloji yüksekokullarına, üniversiteler veya yüksekokulların*

aksine, ortaokul mezunları kabul edilir. Eğitim süresi beş yıldır (ticari deniz çalışmaları için beş buçuk yıl) ve mezunlar yardımcı unvanı alır “(Bakioğlu & Altay Gökmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 275).

7.12.Yeni Zelanda

Güney Yarımkürede Büyük Okyanusta bir ada ülkesi olan Yeni Zelanda, eğitim alanında yaptığı köklü reformlar sayesinde dünyanın başarılı eğitim-öğretim sistemleri arasında kendine yer bulmayı başarmış ve nüfusuna oranla büyük bir ekonomiye sahip bir ülkedir. Yeni Zelanda, bütçeden eğitime ayırdığı pay oranı dünya ortalamasından hayli yüksek bir ülkedir. Okuryazarlık, Matematik ve Fen alanlarında bütün PISA sınavlarında en başarılı 7 ülkeden biri olarak, OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkelerinin ortalamalarının üzerinde sonuçlar almayı başardı.

Dünya çapında gerek hızlı nüfus artışı gerek doğal kaynakların çeşitli insan aktivitelerine bağlı olarak tahrip edilmesi neticesinde, özellikle tarım sektöründe verimlilik ve üretim artışına gidilmesi bir zorunluluk olarak kendini dayatmaktadır. Bu bağlamda eğitim-kalkınma kapsamında koşullar bir bütün halinde göz önünde bulundurulduğunda üretim odaklı uygulamalı mesleki ve teknik eğitimler aracılığıyla ülkelerin kalkınmasına katkı sağlama teorileri günümüzün yükselen trendi haline geldi.

Yeni Zelanda mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla ciddi kapasitede üretim artışına ulaşmayı başaran, bunu topyekûn kalkınmaya yansıtma konusundaki başarıları ile son zamanlarda adından söz ettiren ve bu anlamda dikkat çeken bir ülke haline geldi. Bu bağlamda Eğitimde/özellikle mesleki eğitimde nitelik ve üretim artışı istihdam ve kalkınmada da kuşkusuz bir iyileşmeye yol açacağından ülkenin milli geliri hızla artmakta ve refah seviyesi yükselmektedir: *“Diğer OECD ülkelerinde olduğu gibi Yeni Zelanda’da eğitim arttıkça elde edilen gelir artmaktadır. Ülkede bütün eğitim seviyeleri bakımından oldukça yüksek istihdam oranları yakalanmış olup; en çok eğitilmiş ile en az eğitimlinin istihdamları arasında çok az fark bulunmaktadır”*(Bakioğlu & Pekince, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 214).

Ülkede mesleki teknik okulların da ülkenin uygulamalı eğitimlerine katkı sağlayıp önemli işlevler gördüğünü ifade etmekte yarar vardır. Programlar genellikle uygulamaya dayalıdır ve teknolojik araştırmaları teşvik eder.

8. DÜNYADA EĞİTİM ÖĞRETİM SİSTEMİNİN BAŞARILI MODELLERİ

8.1.Kanada Eğitim Sistemi

Kanada, eğitim öğretim sisteminde son yıllarda gerçekleştirdiği yapısal reformlar ve Kanada hükümetlerinin uyguladığı istikrarlı eğitim politikaları sayesinde başarılarıyla dikkat çeken ülkelerden biridir. Ülkede eğitim-öğretime duyulan ilginin yükselmesine bağlı olarak eğitim aracılığıyla hedeflenen vizyonların gerçekleştirmesi için dönemin Kanada hükümeti 1991 yılında yayınlamış bulunduğu raporda, ülkenin eğitim – öğretimde nihai hedeflerini şu şekilde sıraladı: Ülkenin Fen Bilimleri ve Matematikte dünya lideri olması, okulu bitiren öğrencilerin meslek sahibi olarak iş ve üretim çarkına kolay bir şekilde ve kısa sürede dâhil olması için devletin tüm tedbirleri erkenden ve etkin şekilde alması ve desteklemesi eğitim-öğretimde temel strateji olarak belirlendi. Ortaya konulan vizyon ve eğitim stratejilerinin Kanada’da halen güncelliğini koruması ve kararlı bir şekilde uygulamaya devam ettiriliyor olması eğitim sistemleri adına belirlenen hedeflerin çok isabetli olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir.

Kanada hükümeti 2003 yılında uygulamaya geçirdiği “*Bütün Eğitim Sistemi Reformu*” ile öğrencilerin meslek sahibi olmasının desteklenmesi ve ülkede eğitim aracılığıyla üretim kapasitesini arttırma istihdam ve kalkınmaya yarar sağlanması için üretim amaçlı mesleki, teknik ve uygulamalı bir eğitime daha fazla yönelme kararı alındığını ifade etmek gerekir.

Kanada eğitim-öğretim sistemi, bireysel yetenekler ve farklılıkları önemseyen, kapsayıcı olması yanında uzun vadeli planlamalar dâhilinde tüm adımların birbirlerini destekleyici nitelikte olması gibi özellikler taşır. Ayrıca ülkenin eğitim sisteminin daha güçlü hale getirilmesi adına daimi surette alternatif programlar geliştirilir, yenilikçi fikirlere önem verilir. Ülkede bulunan eğitim-öğretim ile ilgili kuruluşlarla yapılan işbirliği ve dayanışma ülkenin eğitim sisteminin diğer güçlü bir yönünü temsil etmekte olup ülkenin eğitim öğretim sisteminde başarıyı etkileyen önemli etkenler arasında dikkat çeker. Bu bağlamda Kanada hükümetlerinin uzun yıllar uyguladığı eğitim politikalarında aile ve toplumun tüm bileşenlerini bu sistemin önemli bir parçası olma hususunda ikna edici oldu. Bu durum Kanada eğitim sisteminin başarıyı getiren diğer güçlü yanlarından birini daha oluşturur.

Kanada, eğitim-öğretim sisteminin başarısı adına istikrarlı şekilde çizdiği istikametten şaşmadan, bulunduğu tüm girişimler neticesinde, Uluslararası Öğrenci

Değerlendirme Programı (PISA) sınavının okuma alanında 2.3.4.ve son olarak 6.sıraya yükselme başarısını göstererek PISA sınavlarının tüm alanlarında olmak üzere dünyanın bu değerlendirmesine katılan ilk 8 ülkeden biri olmayı başardı.

Ülkenin eğitim-öğretim sistemine dâir daha fazla bilgi sahibi olmak adına, dönemin Ontario Başbakanı Özel Danışmanı Michael Fullan'ın şu önemli değerlendirmelerini aktarmakta yarar görüyoruz:

“Sistem çapında başarı elde etmenin anahtarı eğitimciler ve öğrencileri merkeze koymaktır. Bu ise, reformun amaçları ile katılımcıların içsel motivasyonlarının hizalanması anlamına gelmekte. Bütün bir sistem içinde güçlü içsel motivasyonları kuvvetlendirecek politikalar gerekmekte; tıpkı artan yeterlikleri geliştirecek stratejilerin gerektiği gibi. Geniş ölçekte, hem güçlü motivasyon hem de iyileştirilmiş beceriler gerekli”(Bakioğlu & Pekince, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 189), tespit ve değerlendirmesinde bulunmuştur.

Kanada eğitim-öğretim sisteminin strateji ülkü ve temel hedeflerine dair ana hatlarıyla şöyle özetlenebilir:

“Ülkenin eğitim vizyonu, ülkenin eğitim sistemini, öğrenme fırsatlarını ve bir bütün olarak öğrenme çıktılarını geliştirmek ve nihayetinde bütün Kanadalılar için hayat boyu öğrenme fırsatlarının niteliğini geliştirmek amacı ile Kanada Eğitim Bakanları Konseyi (CMEC) tarafından hazırlanan Learn Canada 2020 deklarasyonu, ülke için bir çerçeve plan niteliğindedir. Sağlıklı bir ekonominin sağlanması ve ekonomik gelişim için eğitimin önemine ilişkin bütün bakanlıklardan amaçların gerçekleştirilmesi için katılabilecek ve katılması gereken ebeveynler, eğitimciler, kilit paydaşlar ve hükümetin ilgili görevlileri gibi herkesi işe koşmaları beklenmektedir. Deklarasyonda ayrıca bakanlıkların her yıl yayınlayacakları raporlar ile eyaletlerin gösterdikleri gelişmeyi açıklayacakları belirtilmektedir”(Bakioğlu & Pekince, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 186).

8.2.İngiltere Eğitim Sistemi

İngiltere, İskoçya ve Galler ile birlikte Büyük Britanya adasında yer alır. İngiltere Birleşik Krallığı (UK) oluşturan dört ülkeden (İskoçya, Galler, İngiltere, İrlanda) biridir. İngiltere eğitim-öğretimde yakaladığı yüksek kaliteli eğitim, üst düzey üniversiteler ve

uyguladığı başarılı eğitim politikaları ile dünyanın dikkat çeken ülkelerin başında gelir. Bu anlamda İngiltere eğitim-öğretimde başarılı sonuçlar elde etmeyi başarmış bir ülkedir. PISA sınavlarının okuma ve fen alanlarında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ortalamasının üzerinde yer almayı başarısı göstererek, 3 yılda bir tekrarlanan 2000 yılının PISA sınavında matematik alanında 7.sırada yer almayı başarmış bir ülkedir.

Ülkenin eğitim sistemininde rekabetçi, modernleşmesi ve küresel koşullar ile adaptasyonu sağlama adına, İngiltere’de 1988 yılında gerçekleştirilen geniş kapsamlı reform hareketleri bu hedeflere ulaşma noktasında büyük ivme yakalamasını sağladı: *“Eğitim Reformu Hareketi (1988) ile milli müfredat başlatılmış, bütçeler okullara devredilmiş ve zorunlu eğitimin 4 aşaması tanımlanmıştır”* (Bakioğlu & Ülker, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 296).

İngiltere, eğitim-öğretim sisteminde kalitenin artırılması ile mevzuatın etkin ve verimli bir şekilde uygulanmasını takip etme ve katkı sağlama amacıyla (Değerlendirme ve Sınav Çalışma Grubu gibi...) Eğitim Bakanlığı dışında birçok kurum ve kuruluş işbirliği halinde sorumluluk alır. Bu durum eğitim-öğretimde niteliğin yükseltilmesi adına ciddi katkı sağlar. İngiltere’de eğitim-öğretim politikalarının belirlenip uygulanmasında eğitim standartlarının yükselmesinde koordinasyon ve işbirliği dikkat çekerek ön plana çıkar: *“İngiltere’de Nitelik ve Müfredat Geliştirme Birimi (QCDA) okul müfredatını etkileyen tüm konularda hükümete tavsiyelerde bulunmak ve öğrencilerin ulaşmaları gereken standartları belirlemek, sürdürmek ve takip etmekle yükümlüdür”* (Bakioğlu & Ülker, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 297).

İngiltere’nin, eğitim-öğretim sisteminde revizyon ağıderek eğitiminklasik tanımında uygulandığı haliyle, sadece ezbere dayanan ve teorik bilgilerle kısıtlı eğitim stratejilerini uzun yıllar önce terk etmiş bir ülke olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Bu anlamda eğitimin üretim, istihdam ve kalkınma ile ilişkilendirilerek/destekleyecek uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik eğitimlere günümüzde daha fazla ağırlık verildiğini ifade etmek gerekir. Üretim odaklı eğitim kurumları olan mesleki teknik okullar ülkede üretimin çapını/kapasitesini ve kalkınmayı doğrudan etkileyen unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu olgular aynı zamanda İngiltere eğitim sistemin güçlü yanları olarak da görülmektedir. İngiltere’de ayrıca eğitim kalkınma ilişkili çok sayıda sanat, teknoloji ve ticarete dayanan yüksek okullar bulunmakta olup ülkede iş ve meslek temelli eğitim veren okullar yükselen bir trend haline gelmeye her geçen gün devam etmektedir.

Eğitim-öğretim sistemleri başarılı tüm ülkelerde olduğu gibi, İngiltere’de de söz konusu eğitim olunca başta eğitim kurumları olmak üzere toplumun her kesimi ne

yapacağını çok iyi bilmektedir. Ailelerin de eğitime bakış açısı ve destekleri bundan farklı değildir. Tüm ebeveynler çocukların eğitimiyle nasıl ilgileneceklerini, bu konuda en ince ayrıntısına kadar yükümlülüklerini ve okul aile işbirliğine dair ne yapmaları gerektiğini çok iyi bilmektedirler.

8.3.Güney Kore Eğitim Sistemi

Güney Kore veya resmi adıyla Kore Cumhuriyeti son yıllarda eğitim sistemini üretim ve kalkınma odaklı değiştirme-dönüştürme çabaları sayesinde şaşırtıcı bir hızla teknolojik olarak gelişen, üretim çapını ve istihdamı arttırarak, temel hedef ve strateji olarak belirlediği kalkınmayı gerçekleştiren Doğu Asya'nın yükselen gücü haline gelmeyi başaran bir ülkedir.

Son yıllarda kalkınmasını eğitime borçlu olan tüm ülkelerde olduğu gibi Güney Kore'de eğitim ve öğretimi ciddi bir değer olarak ele almaktadır. Bu anlamda toplumsal bilinç düzeyi yüksek olup ülkenin geleceğinin teminatı olarak görülen çocukların gerekli becerileri öğrenmeleri konusunda aileler son derece istekli ve karardır:

Bu konu ile ilgili olarak Kore Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanı, Ju-Ho Lee: "Koreli aileler çocuklarının eğitimi için oldukça güçlü bir şekilde istekliler. Bunun nedeni, çocuklarının 21.yüzyıl için gerekli becerileri öğrenmelerini istemeleri. Fakat bu enerji, test puanlarını yükseltmek için harcandı; yaratıcılığı beslemek veya insan tabiatına dair diğer yanları geliştirmek için değil ", (Bakioğlu & Baltacı, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 83), değerlendirme ve tespitinde bulundu.

1948 yılından bu yana Güney Kore'de eğitimin her türlü sorumluluğu Milli Eğitim Bakanlığındadır. Bakanlığın geçmişte adı birçok defa değişti. 2001 yılında adı "*Eğitim ve İnsan Kaynakları Geliştirme Bakanlığı (MOEHRD)*"e dönüştü. 29 Şubat 2008 yılında, Eğitim ve İnsan Kaynakları Geliştirme Bakanlığı ile Bilim ve Teknoloji Bakanlığının birleşmesiyle Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (MEST) adını aldı. 23 Mart 2013 tarihinden beri bu bakanlık *Bilim ve Teknoloji Bakanlığı*'ndan ayrılarak "*Eğitim Bakanlığı (MOE)*" adıyla faaliyet yürütmektedir. (Blog Yarının Eğitimi, 2019).

Güney Kore 1980'li yılların başına kadar, gerekteknolojik, gerek sanayi ve kalkınma seviyesi açısından Türkiye'nin çokça gerisinde yer almaktaydı. Ancak eğitim stratejilerini istikrarlı ve başarılı bir şekilde üretim ve kalkınma odaklı olarak etkin

kullanılması neticesinde kısasayılabilir zamana ulaştıkları teknolojik, ekonomik ve kalkınma seviyesi göz kamaştırıcı olup bu anlamda dikkat çekicidir

UNESCO tarafından Güney Kore eğitim sisteminin değerlendirildiği raporda, ülkenin eğitim sisteminde küreselleşme ve buna entegre olma çabalarının önplanda tutulduğunu vurgulanarak, eğitimde üretim ve verimlilik ilkesine önem verildiği ifade edildi. Bu bağlamda Güney Kore küresel çapta üretim ve ekonomi temelli olarak küresel pazarda rekabet gücünü korumayı başarmış bir ülkedir.

Ülkede mesleki ve teknik eğitimler aracılığıyla yakalamış olduğu konumunu muhafaza etmek ve daha da güçlendirmek amacıyla eğitim sistemlerinde sürekli çağın ihtiyaç ve icaplarına uygun reformlara gitmektedir. Bu anlamda ülkede eğitim-öğretim sistemlerinde sürekli reformlara duyulan gereksinime bağlı olarak eğitim aracılığıyla kalkınma hedefine ulaşmaya yardımcı olma gayesi ile ülkede “*Eğitim Reformu Komisyonu*” kurulmuş olması ülkenin eğitim ve kalkınma konusunda ne derece kararlı olduklarını ortaya koyması açısından önemli bir husustur. İlk adım olarak eğitimde reform hareketlerinin başlatılması ile eğitim sistemlerinde çağa uygun daima güncellenen eğitim ve kalkınma stratejileri sayesinde ciddi başarılarla ulaşılması dikkat çeken önemli bir nokta olarak öne çıkmaktadır.

Güney Kore eğitim sisteminin başarısının altında yatan başka bir faktöre değinmekte fayda vardır. Ülkede bütçeden eğitime ayrılan paya bakıldığında, ülkenin eğitim öğretime ne derece ciddiyetle yaklaştıklarını ortaya koymaktadır. Güney Kore’de eğitime bütçeden ayrılan pay ekonomik kalkınma için ayrılan paydan hemen sonra gelmekte olup, OECD ülkeleri ile Avrupa Birliğine üye olan 19 ülkenin ortalamasından daha fazla eğitime yatırım için pay ayrılır. Bu bağlamda Güney Kore’nin lise düzeyindeki eğitimde öğrenci başına yaptığı harcamalar, OECD ve AB üye ülkelerin öğrenci başına yapmış oldukları harcamalardan çok daha fazladır.

Güney Kore, PISA sınavında okuma ve fen alanlarında iki kez 1. matematik alanında üç kez 3. ve ayrıca 2009 yılındaki sınavın okuma alanında 2. ülke olma başarısı gösterdi. Bu başarılarla kuşkusuz eğitim politikalarının çağa uygun olması ve bu stratejilerin sapmadan istikrarlı ve kararlı bir şekilde uygulanması etkili oldu. Ülkede eğitim adına başarılı sonuçlar alınması kuşkusuz rastlantısal olmayıp, devlet ve toplum tarafından yoğun bir işbirliği mevcut olup, toplum nezdinde yüksek bir bilinç düzeyi ile eğitime atfedilen değer günden güne artmaya devam etmektedir.

Güney Kore Eğitim Bakanlığı, eğitim öğretime dair hedeflemiş olduğu misyonunu şöyle belirler: Çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir eğitim sistemi

ile öğrencilerin mevcut olan yetenek, beceri ve diğer potansiyellerini ortaya çıkaracak her türlü yöntem ve tekniği keşfetmek ve başarılı bir şekilde uygulamak, bunun neticesinde nitelikli bir eğitim yoluyla gençliğin umudunu güçlendirme ve toplumun aktif, üretken, kalkınmaya destek veren etkin bir üyesi haline getirmek hedefinde olarak kısaca özetlenebilir.

Güney Kore eğitim-öğretim müfredatına henüz ilkokul ile birlikte etik, meslek, pratik yaşam, disiplinli yaşam derslerinin dâhil edildiği, bu müfredatın sonraki kademelerde de devam ettirilerek yaratıcılığı/üretkenliği ortaya çıkaracak etkinlikler uygulandığını ifade etmekte yarar vardır. Ayrıca Güney Kore eğitim sisteminde yenileşmeye (inovasyon) de çokça önem verildiğini ifade etmek gerekir

Güney Kore çocukları hayat boyu öğrenmeye ve iş yaşamına hazırlama maksatlarında çok kararlı adımlar atmaya devam eden bir ülke olduğunu da eklemek gerekir. Ülkede eğitim sistemlerinin uygulanmasında her kesimden kişi veya kuruluşun işe dâhil edilmesi, kapsayıcılık ve verimlilik açısından çok önemli sonuçlar ortaya çıkardığının altını çizmekte yarar vardır:

“Devlet Başkanına eğitim alanında tavsiyede bulunması için 2003 yılında kurulmuş olan Eğitim Yenileşme Konseyi’nin (EducationInnovationCouncil) üyeleri sadece eğitim alanından olmayıp, sanayi, akademisyenler ve hukuk alanından temsilcileri de kapsamaktadır. Konseyin geniş bir yelpazeden üyelerinin olmasının, politika oluşturma konusunda yapılacak tavsiyelerde, eğitim ile hayat arasındaki bağın daha sağlıklı bir şekilde kurulmasını sağladığı söylenebilir”(Bakioğlu & Baltacı, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 79).

Güney Kore yükseköğretim sisteminde toplumun günlük hayatıyla çok ilişkili dikkat çeken bir nitelik olarak şunu ifade etmekte yarar olacaktır: *“Kore Yükseköğretim sisteminde alışlagelmişin dışında Sanayi üniversiteleri ile Siber üniversiteler gibi çeşitli farklı türde okullar ile Ewha Kadınlar Üniversitesi dikkat çekmektedir”*(Bakioğlu & Baltacı, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 70,71).

8.4.Japonya Eğitim Sistemi

Japonya Asya’nın doğusunda, Pasifik Okyanusu ile Japon Denizi arasında yer alan yüz ölçüm itibariye 377.815 kilometrekarelik bir alan ve yaklaşık olarak 126 milyonluk nüfusa sahip önemli bir Asya ülkesidir. Japonya 2.Dünya savaşı sırasında her

alandanda ve sektörde yaşıdığı tahribatlar nedeniyle altyapısı çöktü, üretim durdu ve kalkınma olanaklarının birçoğunu kaybetti. Bu tahribatlara rağmen kısa sürede toparlanması ve dünyanın en gelişmiş teknoloji ve ekonomileri arasında yer almayı başarmış olması şaşırtıcıdır. İlk akla gelen, Japonya bu hızda kalkınmayı nasıl başardı? Sorusuna verilecek tek cevap ise kuşkusuz, eğitim-öğretim aracılığıyla başarmış olmasıdır.

Japonya eğitim sistemi aracılığıyla kalkınmayı sağlamada başarılı olmuş bir ülkedir. Japonya'nın kısa sayılabilecek zaman diliminde bu başarıyı yakalamasında kuşkusuz Japon milliyetçilik coşkusunun itici gücü pay sahibi olsa da, bu başarıda daha hayati rol oynayan ise eğitim-öğretimdir. Japonya eğitim-öğretime verdiği önem neticesinde ülkenin üretim ve kalkınmasında başat rolü oynayacak olan nitelikli nesiller yetiştirdi.

Disiplinli mesleki ve teknik becerilere sahip olarak yetişen nitelikli insan gücünü hızlı kalkınmanın başlıca teşvik edici ve motor gücü haline getirdi. Bu yönde istikrarlı stratejiler uygulayarak kısa sürede dünyanın en gelişmiş ekonomileri ve ileri teknolojilere sahip ülkesi haline gelmeyi başardı. Ülkede sürekli dinamik bir süreç olarak kabul gördüğü eğitim öğretimde reform sürecinin ana hatlarıyla 5 dönem halinde gerçekleştiği ifade edilebilir.

- 1- *Modern eğitim sisteminin kurulması (1868-1885),*
- 2- *Eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması (1886-1945),*
- 3- *II. Dünya savaşı sonrası eğitim reformları (1945-1963),*
- 4- *Eğitim reformu (1990'lar),*
- 5- *21.yüzyıl eğitim reformu, (Bakioğlu & Altay Gökmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 250).*

Japonya'da devlet-millet eğitim sistemlerinde gerçekleştirilen reform süreçleriyle birlikte elbirliğiyle adeta topyekûn kapsamlı çabalar içine girdi. 1960'lı yıllarla birlikte eğitim sistemini üretim odaklı olacak şekilde hızlı bir çabayla istihdam ve kalkınmanın temel dinamiği olarak harekete geçirecek şekilde revize etti. Bu anlamda eğitime büyük yatırımlar yapıldı ve ciddi bir mesele olarak konuya odaklanarak çaba sarf edildi. Bunda Japon toplumunun yüksek bir bilinç seviyesine sahip olmanın avantajı da etkisini gösterdi. Bu anlamda ülkenin yurttaşları da çoğu vakit ülkenin kalkınması adına mesai saatleri dışında da yoğun olarak çaba harcadı: "*Japon eğitim sisteminin akademik başarısı üzerinde Japon kültüründen gelen çok çalışma, azim ve sebat gibi özelliklerin etkisi*

bulunmaktadır”(Kıral & Kıral, Japonya İlköğretim Sistemi ve Türkiye İlköğretim Sisteminin Karşılaştırılması, 2009), tespiti de bu olguyu doğrular niteliktedir

Japonlar eğitim aracılığıyla elde ettiği başarılı sonuç ve kazanımları yaşam tarzı haline getirme, bu kazanımları üretim ve teknolojiyi geliştirmede en etkili araçlar olarak değerlendirdi. Japonlar, iyi standartlarda bir yaşam ve gelecek için planlı ve sistemli bir şekilde eğitim-öğretime çok sıkı sarılma gerekliliğini yıllar önce fark eden bir millettir. Bu anlamda toplumsal potansiyelini doğrudan üretime yansıtarak kısa süre içinde teknolojik ve ekonomik toparlanma sürecine girmesi ile dünyanın güçlü ekonomileriyle rekabet edebilme kapasitesine ulaştı.

Üstelik bu güce, ülke topraklarının yaklaşık 4/5’i tarıma elverişsiz, demir, petrol, kömür, pamuk ve buğday gibi ham maddelerle, temel gıda maddelerinde son derece fakir ve kısıtlı, bunların temininde dezavantajlı ve dışa bağımlı bir ülke konumundayken başarabildi: *“Bu olumsuz koşullara rağmen Japonya kalkınmayı sağlayacak yetişmiş insan gücü ve oldukça nitelikli bir eğitim sistemine sahip olduğundan dolayı olağanüstü bir hızla kalkınarak mucize yaratmış olan örnek bir ülkedir”*(Ekinci A. , 2010, s. 32).

Japon eğitim sisteminin, kalkınma kapasitesine yansıtılma başarısının altında yatan güçlü nedenlerden birinin de, bireylerin eğitimi ciddi bir şekilde önemsemesi, özümsemesi ile çok disiplinli bir toplum olmanın payı da oldukça yüksektir. Bu bağlamda Japonlar istihdam ve kalkınmanın temeli olarak gördükleri eğitim-öğretimi son derece değerli bir kavram olarak görmekte, eğitim-öğretim adına ne fedakârlık yapılması gerekiyorsa yapmakta tereddüt göstermemekte, sadece 1 kız öğrencinin bile eğitiminin aksamaması adına 1 tren hattını dahi çalıştırmaktan geri durmadıklarını ilave etmek gerekir.

Eğitim sistemlerinin uygulanması ve istenilen başarıya ulaşılmasında, eğitimin uzun vadeli stratejik planlamalar doğrultusunda disiplin içerisinde yürütülmesi çok önemlidir. Yalnızca öğrenci mezun etmeye dönük değil, asıl mezuniyet sonrası iş imkânları sağlama, üretimi artırma ve kalkınmaya katkı sağlama temel hedefler olarak yürütülmelidir. Japonya genel olarak eğitim sistemlerinde ağır bir müfredat uygulayan bir ülkedir. Bu müfredatın belirlenmesi veya güncellenmesinde kamunun ihtiyaçları yanında, çağın global ve değişen ekonomik-teknolojik koşulları da göz önünde bulundurulur. Japonya’da kamu-özel sektör ve yerel yönetimlerin işbirliği halinde inisiyatif alarak sorumluluk üstlenmeleri ülkenin ayağa kalkmasında, başarılı neticeler alınmasında, üretimin sürekli artmasında ve kalkınmaya ciddi katkısı olan önemli etkenler arasında olduğu gözlemlenir. Bu bağlamda Japonya’da eğitim ve kalkınma politikalarının

belirlenip, kararların alınmasında kapsayıcı ve geniş tabanlı olması dikkat çekicidir. Ülkede, kamu temsilcileri dışında, özel sektör temsilcileri, yaşam boyu öğrenme kurulu, üniversiteler, öğretmen yetiştiren kurumlar, sanayi, teknoloji ve ekonomi danışma kurulları işbirliği halinde raporlar düzenler, eğitim ve kalkınma planlama ve politikaları istişare ile alınır.

Japon eğitim sisteminde dikkat çeken diğer önemli bir husus olarak eğitim-öğretimin herhangi bir kriterle sınırlandırılmadığı yaşam boyu öğrenme anlayışına değinmekte yarar vardır. Ülkede yaşam boyu öğrenme aracılığıyla gerçekleştirilmek istenen temel hedef, aslında ülkede gerçekleşme potansiyeli gösterecek küresel değişimler ve etkilere karşı duyarlı ve dayanıklı bir yapı oluşturmak amaçlandı:

“21.yüzyılda dinamik bir toplum yaratmak için, insanların serbestçe öğrenme fırsatları seçebilmesi ve yaşamları boyunca herhangi bir zamanda öğrenebilmesi toplumun gelişmesi için hayati önem taşımaktadır. Toplumda ve ekonomide meydana gelen büyük değişiklikler, hayatın farklı evrelerinde çeşitli hedeflerle öğrenmenin ve bu öğrenmeyi sağlamak için gerekli ortamın yaratılmasının önemini daha da arttırmıştır”(Bakioğlu & Altay Gökmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 277).

Japonya, tüm bu çabalar ve eğitimde uzun vadeli yapısal reformlar neticesinde, 2003 PISA sınavının fen alanında, problem çözme yeteneğinde hem OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkeleri, hem de tüm katılımcı ülkeler arasında 1.sırada, 2006 PISA sınavında OECD ülkeleri arasında fen alanında 2.Matematik alanında 4.sırada, 2009 PISA sınavının okuma alanında 8.ve fen alanında 5.sırada yer alma başarısını gösterdiğini ifade etmek gerekir.

Japon eğitim sistemine dair değinilen bilgilerin yetersiz kalabileceği şüphesine kapıldığımızdan, konuya dair daha detaylı bilgiler vermenin yararlı olabileceğini düşünmekteyiz. Japonya'daki okulların %72'sinde havuz olması önemlidir. Diğer önemli bir husus olarak ülke okullarında: *“Japonya’da ilkokulların % 98’inde devletin finanse ettiği öğle yemeği verilmektedir. Japonya’da okulların %90’ında jimnastik salonu, %72’inde yüzme havuzu bulunmaktadır”(Kıral & Kıral, Japonya İlköğretim Sistemi ve Türkiye İlköğretim Sisteminin Karşılaştırılması, s. 60).* Bunların yanı sıra, Japon okullarında beslenme uzmanları bulunmakta, aşçılar ile yemek pişirmede aşçılara yardımcı olan personel dışında, yemek dağıtım ve okulun diğer tüm temizlik işleri *“kendi işini kendin yap”* anlayışı ile her gün düzenli programlarla, tüm öğrenci ve öğretmenlerin

katılımıyla hiçbir kargaşaya mahal vermeden gönüllü olarak ve yardımlaşmayla büyük bir titizlikle yapılmaktadır.

Bu çalışmalar aynı zamanda çocuklarda olumlu davranış ve karakterler kazanma, dayanışma ruhu ile takım çalışması becerisini geliştirdiği için önem teşkil edip, kazandığı bu sorumlulukla çevresini kirletmemeyi de öğrenerek eğitimin önemli işlevleri arasında olan toplumsal bir görev bilincine de katkı sağlar:

“Japon okullarında temizlik ve yemek dağıtımından öğrenciler sorumlu bulunmakta, tüm öğrenciler okula girerken ayakkabılarını çıkararak terliklerini giymektedirler. Her okulda bir beslenme uzmanı vardır. Öğrencilere öğlen yemeği verilmekte, öğlende her sınıftan belli sayıda öğrenci yemekhaneye giderek sınıflarının yemeğini getirmekte, diğer öğrenciler de sıra ve masaları yemek yenebilecek şekilde düzenleyerek üzerlerine örtüleri örtmektedirler. Her öğrenci yemeğini aldıktan sonra yemeğe birlikte başlanmaktadır. Japonya’da okulların hiçbirinde hizmetli bulunmamakta, okulların temizliği öğretmen ve öğrencilerin sorumluluğundadır. Türkiye’de ise okulun temizlik ve düzeninden hizmetliler sorumludur”(Kıral & Kıral, Japonya İlköğretim Sistemi ve Türkiye İlköğretim Sisteminin Karşılaştırılması, s. 62).

Japon eğitim sisteminde gerek doğa gezileri, gerek veli ziyaretleri ve toplantıları olsun önemli bir yer tutar. Eğitimin önemli ayağını oluşturan velinin bu sisteme dâhil edilmesi eğitimde başarıyı ciddi şekilde etkileyen bir husustur. Japonya’da bu etkinin o kadar farkına varılmış ki, neredeyse ortalama her iki ayda bir veli toplantıları düzenlenir. Şunu belirtmekte fayda vardır ki eğitim veya başka konuda başarılı hiçbir sistemin sihirli bir tarafının bulunmadığı, bu tamamen çok çalışmaya dayalı bir kararlılık, özveri işi olduğunu belirtmeliyim. Japonya’da eğitime duyulan ilgi ve önemin bir sonucu olarak, toplam bütçelerinin %12, 7’si eğitime ayrılır.

Dünyada tüm nüfusu okuryazar olan az sayıdaki ülkeler arasında yer alan Japonya eğitim aracılığı ve yardımıyla hızlı bir şekilde ekonomik ve sanayileşme süreçlerini tamamlayarak kalkınma ve teknolojide yüksek standartları yakalamak için büyük uğraş vermektedir. Bu bağlamda tüm bu açıklama ve bilgiler ışığında sonuç olarak Japon eğitim sistemini ana hatlarıyla şu başlıklar altında özetlemek mümkündür.

1-Nitelikli bir eğitim sistemi

2-Sağlam bir aile yapısı

3-Etkili değer ve ahlak eğitimi

4-Yönetici-yönetilen ikileminin aşıldığı toplumsal dayanışma ve grup anlayışı

5-Her bireyin yaptığı işi en iyi şekilde ve titizlikle yerine getirmesi, sağlıklı ve sağlam bir iş ahlakı

6-Toplumsal güven.

8.5.Finlandiya Eğitim Sistemi

6 Aralık 1917’de Rusya’dan ayrılarak bağımsızlığını ilan eden Finlandiya, bağımsızlığını takiben çok zaman geçmeden eğitim-öğretim sistemlerini başarılı bir şekilde uygulama noktasında dünyanın en başarılı ülkeleri arasında yer almayı başardı. Bu küçük kuzey ülkesinin eğitimde başarısının altında yatan kuşkusuz birden çok sebep bulunur. Bu çok nedenler içerisinde elbette her ülkenin tarihi, coğrafi ve kültürel kodlarından kaynaklı farklı nedenler bulunur.

Finlandiya eğitim modelinin, eğitim-öğretim sistemlerini zirveye taşıyan temel disiplin, prensip, ilke ve uygulamalarda çok başarılı neticeler almış olması, dünyanın diğer ülkelerinin dikkatinden kaçmadı. Bu başarıdan dolayı Finlandiya, eğitim-öğretim sistem ve modellerinde en çok örnek alınan ülkelerin başında gelmektedir: *“Finlandiya, diğer ülkeler tarafından en çok örnek gösterilen eğitim politikalarına sahip. Bu da gösteriyor ki PISA sonuçlarına istinaden Finlandiya ülkeler arası politika aktarımı ve alışverişinde birincil kaynak olarak görülüyor “* (Sahlberg, Eğitimde Finlandiya Modeli, 2018).

Finlandiya, Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment) PISA sınavında, okuma ve fen alanlarında iki kez birinci, sınavların tamamında ise ilk üç ülkeden biri olma başarısı gösterdi. Ayrıca Dünya Ekonomik Forumu World Economic Forum) (WEF) 2022 yılında yapmış olduğu eğitim sistemleri araştırmasına göre eğitimde en başarılı ülkeler sıralamasında listenin 3.sirasında en başarılı ülke olarak Finlandiya yer aldı

Finlandiya’nın başarısında ve eğitim modellerinde birçok ülke tarafından model eğitim sistemi olarak örnek gösterilme başarısının altında yatan önemli faktörleri ele almak, detaylandırmak, Finlandiya eğitim modelini tanımak ve güçlü yönlerini ortaya koymak yararlı olacaktır.

Yapılan birçok araştırma sonucu gösteriyor ki, eğitim-öğretimi dört duvar arasına sıkıştırma öğrenme üzerinde ciddi ve olumsuz bir tesir yaratır. Bireyin zihin dünyasının da bizzat uygulama yoluyla yaparak yaşayarak öğrenme modellerine daha yatkın olduğu bilinmektedir. Çocukların gerek doğal ortamlarda gerekse hareket halindeyken

öğrenmenin daha hızlı ve kalıcı olduğunu ortaya koyan birçok çalışma mevcuttur. Finlandiya eğitim sisteminin de en önemli ve güçlü özellikleri arasında, doğal ortamlarda fiziksel aktivitelere önem verme, uygulamalı eğitimler, somut ve uygulanabilir fikirleri ön plana çıkaran müfredatlara önem verilmektedir.

Finlandiya eğitim sistemi öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin tespit edilmesi, bu yetenekleri daha güçlü hale getirecek ilke ve prensiplere dayanır. Öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerinin sonunda aldıkları kazanım ve konuları, ne derece öğrendiklerinden ziyade öğrendikleri bu bilgilerden günlük yaşamlarında ne derece kar sağladıkları, karşılaştıkları problemlerin çözümünde ve problemlerin üstesinden gelebilmede ne oranda başarılı kullanma yeteneğiyle ilgilenmeleri önem arz eder.

Günümüz eğitim-öğretim sistemleri, gelişmiş ülkelerin artıkmüfredatlarında göreceli olarak teorik ders saatlerinin azaltılarak, uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik yönü ön planda olan, doğa ile iç içe olacak şekilde derslerin işlenmesine daha fazla ağırlık verildiği tarafımızdan gözlemlenmektedir. Diğer yandan teknolojik gelişmelerin kaçınılmaz bir sonucu olarak çağımızın temel toplumsal sorunları arasında daha fazla görünür hale gelmeye başlayan sosyalleşme problemlerine çare olma amacıyla, Finlandiya eğitim sistemi müfredatında daha fazla yer verilmiş olması bu anlamda önemlidir.

Eğitim-öğretimde deneyimli bir Finlandiyalı öğretmenin değerlendirmeleri, bu realiteyi destekler niteliktedir: Sadece anlatılan derse daha iyi odaklanmakla kalmıyorlar; ayrıca tartışma, sosyalleşme, takım oluşturma ve arkadaşlık kurma konularında da daha başarılı oluyorlar ve Finlandiya’da yapılan birçok araştırma, açık havadaki serbest oyunların ve fiziksel aktivitenin çocukların mutluluğu, ruh ve beden sağlığı ile akademik başarıları açısından faydalı olduğunu doğruluyor (Sahlberg, Eğitimde Finlandiya Modeli, 2018, s. 46).

Finlandiya eğitim sisteminde ders kitapların incelenmesinde açıkça görüleceği üzere, önemli olan diğer önemli bir yaklaşım ise konu odaklı yerine kavram odaklı eğitim sisteminin uygulanmasıdır. Kavram odaklı eğitim öğrenmeyi ezber anlayıştan uzaklaştırarak öğrencilerin zihninde anlamlı bir bütünlük oluşturmaya yardımcı ve daha kalıcı öğrenmelere yardımcı olmaktadır:

“Çocuklara konuları anlatmak, öğrenmeyi sağlamaz. Önemli olan kavramlardır. Çünkü konularda derinleşmek zordur ama kavramlarda kolaydır. Örneğin Birinci Dünya Savaşı konu bazında işlenirse, çocuklar sadece ezberler. Ama aynı konu “savaş” “çatışma” “bağımsızlık” veya “sömürgecilik” gibi

başlıklar altında işlenirse, savaşla ilgili tüm konular anlamlı hale gelir. Bunun önemini biz de biliyoruz, onlar da. Ama onlar uyguluyor”(Sahlberg, Eğitimde Finlandiya Modeli, 2018, s. 13).

Finlandiya eğitim-öğretiminde başarıyı etkileyen diğer bir önemli bir husus ise, ifade etmek gerekir ki, eğitimsistemleri üzerinde önemli bir yere sahip olan eğitim fakültelerinin tamamında uygulama okullarının bulunmasıdır. Ülkede eğitime bakış açısında bilinç düzeyinin yüksek olmasının etkisiyle toplum içerisinde eğitim ve eğitimciye verilen değer umumiyetle çok fazladır: *“Finlandiya’da toplumun çocuk ve gençlerin gelişmesine olan büyük ilgisi öğretmenleri hayatın en önemli karakterlerinden biri haline getirmiştir. Öğretmenlik yüksek statülü ve orta gelir seviyesinin üstünde bir meslek olup liseden mezun olan en başarılı öğrencilerin tercih ettiği programların başında gelir”*(Bakioğlu & Elverici, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 99).

Finlandiya gerek bütçeden eğitime ayırdığı pay, gerek öğrenci başına yaptığı eğitim harcamalarının, OECD üyesi ülkelerin yaptığı harcamaların üzerinde olması, ülkenin eğitim-öğretim hususundaki başarısının rastlantılara dayanmadığını ortaya koyması açısından önem arz eder:

“Finlandiya milli bütçeden eğitime ayırdığı pay ve temel eğitim düzeyindeki öğrenci başına yaptığı harcama bakımından OECD ülkeleri ortalamasının üstündedir. Finlandiya’da milli bütçeden eğitime ayrılan pay % 5.7 iken OECD ortalaması % 5.1’dir. Finlandiya’da öğrenciler için kişi başına düşen harcama tutarı yaklaşık 14.000 dolar iken, OECD ülkelerinin ortalaması ise 10.500 doların biraz altındadır” (Demirkan, 2018).

Finlandiya eğitim sisteminin niteliklerine dair diğer önemli bir husus ise, devletin okul çağındaki çocuklara sunduğu tüm eğitim öğretim faaliyet ve imkânlarından, kendini yetiştirmek ve geliştirmek isteyen yetişkinleri de yararlandırma konusunda çok istekli ve teşvik edici davranmasıdır. Ülkede sadece yetişkin eğitimine odaklanan kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Çeşitli işletme ve şirket bünyelerinde yürütülen bu eğitim etkinliklerine hayat boyu devam etme imkânı da bulunmaktadır.

8.6.Singapur Eğitim Sistemi

Singapur, resmi adıyla Singapur Cumhuriyeti, Güney Doğu Asya’da yer alan ve 1965 yılında bağımsızlığını ilan eden küçük bir ada ülkesi ve şehir devletidir. Singapur, Organisation Of Economic Cooperation And Development (Ekonomik İşbirliği ve

Kalkınma Örgütü [OECD]) tarafından yürütülen Programme For International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı [PISA])’da başarı gösteren eğitim sistemlerinden biri olup, birçok eğitim otoritesi tarafından yapılan değerlendirmelerde de, dünyanın en başarılı eğitim sistemine sahip ülkeleri arasında gösterilmektedir. Bu bağlamda Singapur OECD üyesi bir ülke olmadığı halde 2009’da ilk defa katıldığı PISA sınavının matematik alanında 2.okuma alanında 5.sırada yer alma başarısı gösterdi.

Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum [WEF]), 2022 yılında yapmış olduğu ülkelerin eğitim sistemleri araştırmasına göre eğitim – öğretimde nitelik ve başarı sıralamasında listenin 2.sirasında en iyi ülke olarak Singapur yer aldı. Singapur’un eğitim öğretim sistemlerinde belli bir başarıya ulaşmasındaki en önemli faktörler arasında eğitim kurumlarında ciddi bir disiplin, okul aile işbirliğinin güçlü olması ve okulların her zaman üst düzeyde toplum desteğine sahip olmalarının etkili olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Ülkede eğitim alanında yapılan köklü reformlar ve istikrarlı eğitim politikaları sayesinde dünyada son yıllarda eğitim-öğretim alanında adından sıkça söz ettirmeyi başardı. Singapur, eğitim-öğretime büyük yatırımlar yapmaya ve bu alanda gelişme göstermeye devam eden, okul öncesi eğitimde zorunluluk olmamasına rağmen okullaşma oranının %100’e yaklaştığı bir Asya ülkesidir.

Singapur eğitim modelinin hâlihazırda mevcut temeli, teorik ve ezbere dayanan eğitimden hızla uzaklaşarak, daha çok gündelik hayatta pratik karşılığı olan ve çocuklara nasıl problem çözebilme becerisinin öğretilmesine odaklanmaktadır. PISA zaten yaptığı ölçümlerde müfredata dayalı kuru bilgi veya ezbere dayanan öğrenmeleri değil, daha ziyade okulda öğrenilen bilgilerin pratikte ne kadar fayda sağladığı, günlük hayatta karşılaşılan problemleri çözme becerisi göstermede ne derece etkin kullandığı analiz yaptığı, mantık yürüttüğünün ölçülmesine dayanır.

PISA veya diğer uluslararası eğitim organizasyonları tarafından yapılan değerlendirmeler, aslında değerlendirilmeye alınan ülkeye dünyanın diğer ülkelerine kıyasla ne pozisyonda olduğunu aydınlatıcı bir parametre olup ülkelerin eğitim motivasyonunu da doğrudan etkileyen önemli bir unsurdur. ABD, zamanında PISA değerlendirmelerine tabi tutulma isteğinde ısrarcı olan ilk ülke oldu. Bu ısrarın altında yatan nedenin aslında ABD’nin kendi eğitim sisteminin mevcut durumunu, performansını ve dünyanın diğer ülkelerine göre bulunduğu konumu görmek istemesi ile bulunduğu konum doğrultusunda uygun eğitim-öğretim stratejileri geliştirme hedefinde olduğunu belirtmekte fayda vardır.

McKinsey eğitim araştırma kuruluşu tarafından 2010 yılında yapılan '*Dünyanın en iyi performans gösteren eğitim sistemleri araştırması*'nda Singapur, birçok kriterde eğitim – öğretim sistemleri başarı sıralamasında araştırmaya konu alınan tüm ülkelerin önünde yer almayı başardı. McKinsey eğitim öğretim konulu kapsamlı araştırmasında, eğitim-öğretimde başarılı bir sistemin 8 özelliğinden bahsetmiştir.

“1.Kaliteli öğretmenlerin seçimi,

2.Kaliteli eğitim,

3.Sınıf-içi uygulamalarda sürekli iyileştirme,

4.Kaliteli yönetici seçimi ve eğitimi,

5.Dünya standartlarında bir sistem kurma,

6.Başarısızlıkla anında ilgilenme,

7.Eşit ve düzenli fon desteği,

8.Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması olarak sıralanabilir”(Bakioğlu & Göçmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 131,132).

8.7.İsviçre (Basel) Okul-Eğitim Sistemi

İsviçre Orta, Batı ve Güney Avrupa'nın kesişme noktası konumunda bulunan ve 26 kantondan oluşan federal bir cumhuriyettir. İsviçre son yıllarda eğitimde farklı perspektifler ve başarılarla dikkat çeken bir ülke haline geldi. İsviçre Eğitim sistemini tanımak ve Türk Eğitim Sistemi adına gerek kıyaslama yapma gerekse örnek alınıp uygulanabilir yanları tanıma açısından detaylı olarak analiz yapacak ve irdeleyeceğiz: “*U.S. News 2020 yılı Dünyanın en iyi eğitim sistemlerine sahip ülkeler raporuna göre İsviçre 6.sırada yer almaktadır. İsviçre’de eğitim sistemi yüksek derecede işlevseldir*” (Vizem Net, 2024). Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum [WEF]), 2022 yılında yapmış olduğu ülkelerin eğitim sistemleri seviye ve başarısı araştırmasına göre listenin başında (1. sırada) en iyi ülke olarak İsviçre yer aldı.

İsviçre eğitim sisteminde dikkat çeken bir özellik olarak, internet ve iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerin hızlı bir şekilde gelişmesine bağlı olarak, çağımızın ciddi bir problemi haline gelen asosyal kişiliklerin oluşmasını engelleme, İsviçre eğitim-öğretim müfredatında, son zamanlarda gittikçe ciddi yer tutmaktadır. Öğrenciler eğitim hayatlarına başladığı ilk andan itibaren bir üst kademe için hazırlamayı amaçlamakta, özellikle farklı beceri ve yeteneklere dayanan okul türleri arasında geçiş olanakları esnek tutulmaktadır. Ülkenin eğitim felsefesinde öğrencileri günlük yaşamlarında bağımsız

hareket edebilme, ayakları üzerinde güçlü bir şekilde durabilme yeteneğini kazandırabilmeyi hedeflemeleri önemli bir yer tutar.

İsviçre (Basel) okul sisteminin güçlü yanlarından bir diğer nitelik de önem verilen okul aile işbirliğidir. Velileri aktif bir şekilde eğitim öğretim sürecine dâhil ederek daha çok sorumluluk yüklemek eğitimde başarının temeli olarak değerlendirilir. Zira ülkede eğitim öğretim sürecinde veli gibi önemli bir ayağın eksikliğinde arzu edilen bir başarının yakalanmasının pek olası olmadığı inancı yaygındır. Bireyi günlük hayata hazırlamak ve sosyal yaşama adaptasyonunu kolaylaştırmak yanında ülkenin üretim sistemine dâhil olmalarına katkı sağlayacak bir eğitim modeli yürütülür. Kişisel yetenekleri ve sosyal çevreleri farklı olan tüm çocuklara eğitim öğretim hizmetlerinde eşit bir fırsat verilmesi, yetenek ve becerilerini üst seviyelere çıkarma olanakları sunulmaktadır.

Çağımızın modern ve sanayi yönünden gelişmiş ülke veya toplumlarında eğitim – üretim – kalkınma – istihdam kavramlarının birbirlerini destekleyecek zincirin birer halkaları olacak şekilde yeni nesil eğitim paradigmalarına hızlı bir şekilde geçiş olduğunu hatırlatmakta yarar vardır.

Aynı amaç doğrultusunda İsviçre (Basel) Okul-Eğitim Sistemi de iktisadi dengeler açısından, okulların iş dünyası ile yakın işbirliğine değer verilmekte, ülkede eğitim disiplinine riayet etme ve bireye sorumluluk yükleyerek bunu karakter haline getirme ve meslek kazandırma hususu önemle ele alınmaktadır:

“Özellikle ilkokulda sorumluluk kazanma, zamana riayet ve kurallara uyma eğilimi üzerinde oldukça durulur, Çocuklar kitap, defter ve diğer ders araçlarını her gün eve getirip götürmek zorunda değildir. Çocuklar bunları okulda dolaplarına bırakıp, eve çalışacaklarını götürür, ayrıca her okulun yüzme havuzu/havuzları vardır”(Arı, İsviçre (Basel) Okul Sistemi, 2006, s. 9,10,17).

İsviçre (Basel) eğitim sisteminde, öğrencilere toplumun bir parçası olarak yaşamayı öğreten gerek etik dersleri, gerekse beceri dersleri önemle okutulur. Edinilen kazanımların hayat boyu kullanılabilme potansiyeli olduğunu bilinciyle hareket edilerek, bireyler doğal ortamlara alıştırılmakta, kamplara götürülerek hayatın kendisi öğretilmektedir. Okulun temel amacının da belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi, yani çocuğun hayatın ta kendisine alıştırılması olarak değerlendirilir.

İsviçre eğitim sisteminde nitelikli bir toplumun yolu nitelikli bir nesilden, nitelikli bir neslin yolu da kuşkusuz nitelikli bir eğitimden geçtiğine kuşku duyulmamaktadır:

“Üçüncü ve dördüncü sınıfta çocuklar bir haftalık kampa götürülür. Çocuklar şehirden uzak, televizyon, radyo, bilgisayar vb. olmadığı doğal ortamda doğa ile baş başa kalırlar. Çocukların kampta, evlerinden uzakta, annesiz ve babasız bir yaşam geçirmeleri sağlanır. Bir hafta süresince çocukların günlük tutmaları istenir ve bu günlükler öğretmenlerce değerlendirilir”(Ari, İsviçre (Basel) Okul Sistemi, 2006, s. 19).

“5, 6 ve 7.sınıf kademelerini kapsayan Yönelim Okulu (Orientierungsschule), çocukların yetenek ve başarılarına göre ayrıldığı öğrenim basamağıdır. Öğrenciler çok yönlü değerlendirilmektedir. Okullar, zamanın insanını yetiştirmeye çalışıyor. Kendi başına sorumluluk alabilme, zamanı ve eldeki malzemeyi verimli kullanabilme yeteneği, çevresiyle ve arkadaşlarıyla uyum içinde yaşama, yenedünya sistemine ayak uydurabilecek dakiklikte, kıvraklıkta insanlar yetiştirmek amaçlanıyor. Çocuklardan çok yönlü yetenek bekleniyor. Ezberci değil üreten, öğrendiğini uygulayabilen, günün tekniğini kullanabilen öğrenciler”(Ari, İsviçre (Basel) Okul Sistemi, 2006, s. 21).

“Yönelim Okulunda dersleri aşırı iyi olanlar liseye diğerleri ise öğrenim gelişim okuluna devam ederler. Öğrenim Gelişim Okulu, mesleki eğitimin temelini oluşturur. Öğrenim süresi iki yıldır. 8. ve 9. öğretim yılını kapsar. Zorunlu eğitimin son basamağıdır. Öğrenim gelişim okulunu bitiren öğrencilerin okula devam zorunluluğu sona ermiştir. Yönelim okulundan liseye geçenler için zorunlu eğitim liseyle sonlanmaktadır. Öğrenim gelişim okulundan çok yönlü bir üst öğrenime yönlendirme olduğu görülmektedir. Öğrenciler öğrenim gelişim okulundan sonra devam ettikleri okullardan, başarıları ya da başarısızlıklarına göre okullar arasında geçiş olanakları açık tutulmuştur. Öğrenim gelişim okulunda öğrenciler, mesleğe hazırlık dersinde meslek hayatını ve kişisel olanaklarını tanır. Hangi mesleği seçeceklerine, meslek deneme eğitimi yaparak (deneme çıraklığı), işletmeleri ziyaret ederek ve mesleki danışma alarak karar verirler. Deneme çıraklığı ve iş yeri gezileri ile ilgilendikleri mesleğe yakın bir bağ kurarlar. Meslek yaşamına hazırlık dersinde öğrenciler (120 saat) meslek öğrenimine veya uygun olan okullara hazırlanırlar. Ayrıca, “Meslek Yaşamına Hazırlama”konusunda bir proje haftası yapılır. Öğrenim gelişim okulunun iki (A ve E) bölümü vardır. A-bölümü, orta ve daha düşük başarı düzeyinde olan çocukları kabul ederek onları mesleki eğitime ve

iki yıllık çıraklık eğitimine hazırlar. E-bölümü, başarı düzeyi yüksek öğrencileri alıp onları iddialı mesleki eğitimlere ve daha sonraki okullara hazırlar. Azami sınıf mevcutları A-bölümünde 14-16, E-bölümünde 20 öğrencidir. E-bölümünde öğrencilerin dersine giren öğrenci sayısı, A-bölümünden fazladır”(Arı, İsviçre (Basel) Okul Sistemi, 2006, s. 27,28).

10.sınıftan sonra ise, ülke kalkınmasına destek olma amacıyla eğitim-üretim-kalkınma-istihdam ilişkili mesleki teknik ve çıraklık eğitimlerin daha ön planda olduğunu hatırlatmak gerekir:

“Meslek eğitim (VET) ve öğretim, İsviçreli öğrencilerin en çok tercih ettiği lise eğitimidir ve öğrenciler okulda becerilerini geliştirip, çeşitli programlar ve kurslar ile becerilerini uygulamaya geçirmektedir. İsviçre mesleki lise eğitimi 2 ile 4 yıl arasında sürmektedir ve öğrencilerin çıraklık, teknik ve pratik bilgi edinmelerini sağlamaktadır” (Vizem Net, 2024).

Bu konuda öğrencilere rehberlik ve danışmanlık yapılmakta, iş dünyası ile ilişkili stajlara önem verilerek mesleki tecrübe kazanmaları sağlanır. Ayrıca uygulamaya dayanan bu süreçler öğrencilere potansiyellerini tanıma fırsatı ve iş yaşamında daha tecrübeli ve kolay adaptasyon olanakları sunar. Ülkenin eğitim sisteminde günlük hayatla çok fazla ilişkilendirilemeyen ve öğrencilerin öğrenmeye karşı ilgisiz ve isteksiz olmalarına yol açan ezber ağırlıklı müfredatlardan hızla uzaklaşıldığını eklemekte yarar vardır.

Mesleki ve teknik eğitimlerin üretim ve kalkınma konusunda doğrudan belirleyici rolü olması sebebiyle, liselerde olduğu gibi Yükseköğretim’de de, ülkenin istihdam arz talep dengesi gözetilerek, eğitim destekli kalkınma planlamalarının özenle yürütüldüğünü aktarmak gerekir. İsviçre (Basel) eğitim – öğretim sisteminde mesleki teknik okullar veya diğer okul türlerinde hangi kontenjanda öğrenci alınacağı, tamamen ülkenin istihdam olanakları ve gerek kamunun gerek iş dünyasının gereksinimleri doğrultusunda belirlenir.

Bu durumda piyasanın arz talep dengesi ve istihdam olanağı realist ve birbirine paralel bir biçimde gözetilmiş olduğundan yaşanması muhtemel çeşitli sosyo-ekonomik problemlerin önüne de geçilmiş olmaktadır. Bunun neticesinde ülkenin uzun vadeli stratejik hedeflerine ulaşması açısından kritik önemde bir altyapı oluşturulmaktadır: *“Meslek eğitimi ve meslek okullarında olduğu gibi üniversitelerde de istihdam ile okullara alınan öğrenci sayıları paralellik göstermektedir. Bu mezun olan öğrencilerin istihdam sıkıntısını ortadan kaldırmaktadır. Her alanın kabul ettiği öğrenci sayısı farklıdır”(Arı, İsviçre(Basel) Okul Sistemi, 2006, s. 39).*

İsviçre eğitim sistemine dair şu husus önemlidir. Ülkenin eğitim-öğretim sisteminin başarısında temel sebep, siyasal iktidarlara göre değişiklik göstermeyen, stratejik eğitim-kalkınma planlamalarında uzun vadeli, istikrarlı ve kararlı bir biçimde uygulanan politikaların belirleyici olduğu söylenebilir.

9.TÜRK MAARİF SİSTEMİNDE YAŞANAN PROBLEMLERE ANALİTİK YAKLAŞIM VE ÖNERİLER

9.1.Eğitim – Öğretim Sisteminde Başarı-Disiplin Münasebeti

Disiplin kavramı, genel anlamda insan ve hayvan davranışlarının ait olduğu gruba uygun veya uyumlu hale getirilmesi olarak tanımlanırken, eğitim-öğretim sisteminde ise, öğrencilerin davranışlarında toplumsal beklentiler doğrultusunda değişim meydana getirme süreci veya bireylerin ait olduğu topluluğun inanç, düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak için alınan bazı sistematik önlemler bütünü olarak değerlendirilebilir. Disiplinin bireyler açısından bir amacı, iç denetim yapabilme becerisini kazandırmak, diğer amacı ise bireylerin kendi kendini yönetme ve yönlendirme yeteneği yani öz denetim kazanmasıdır. Bu bağlamda öğrencilerde öz disiplin, denetim yaratma temel hedef olarak amaçlanır.

Disiplin, hayatın her evresinde olduğu gibi, eğitim-öğretim alanında başarının olmazsa olmaz şartıdır. Disiplin olmadan başarının, başarı olmadan da disiplinin sağlanamayacağı veya biri bozulunca diğerrinin bozulması bir ikilem olarak birbirlerini etkiler. Bu anlamda disiplinin önemsenmediği, kurallara harfiyen uyulmadığı, ciddiyetsiz idare edilmeye çalışılan, disiplinden uzaklaşılan bir kurum veya kuruluştan herhangi bir başarı beklemek veya ciddi bir netice ummak boşunadır.

Disiplin, eğitim-öğretim perspektifiyle değerlendirildiğinde köklü bir geçmişe sahip olup, birçok medeniyette önemle ele alındığı bir gerçektir. Örneğin, 5000 yıl öncesinde önemli bir uygarlık meydana getiren ve tarih çağlarının başlatıcısı olan ilkçağ uygarlıklarından Sümerlerin eğitime bakış açısının temelinde, katı bir disiplin anlayışı olduğunu, bu anlamda Sümerlilerin meydana getirdiği uygarlığın yaratılmasında disiplinin katkısı yadsınamaz. Bu olgu konunun önemini ortaya koyma açısından ciddi önem arz eder: “*Sümer okullarında sıkı bir disiplin vardı. Okul sabahın erken saatlerinde başlar, akşam vaktine kadar devam ederdi ve mutlaka tatil günleri vardı. Okulda ödevler verilir, kontrol edilir ve teneffüs yapılırdı. Ödevini iyi yapanlar ödüllendirilir, kötü yapanlarda çeşitli şekillerde cezalandırılırdı*”(Gündüz, Eski Çağda Eğitim, 2014, s. 5)

Sümerlere ait birçok tarihi belge ve çeşitli tabletlerden edinilen bilgilere göre, Sümer okullarında disiplin daima ciddi bir ölçüt olarak ele alınıp uygulandı. Sümer tabletlerinde yer alan bir öğrencinin okul günlüğü bu anlamda dikkat çekicidir:

“Okul çocuğu günün erken saatinde nereye gittin? Çocuk karşılık veriyor: Okula gittim, Yazar soruyor: Okulda ne yaptın? Çocuk bu soruya hemen

hemen yarım sayfaya yakın cevap veriyor günlüğünde. Tabletimi ezberledim, öğle yemeğimi yedim, yeni tabletimi hazırladım, onu bitirdim. Sonra benim sözlü sorumu verdiler. Öğleden sonra benim yazılı ödevimi verdiler. Okuldan çıktığım zaman eve gittim, eve girdim. Babamı orada otururken buldum. Babama yazılı ödevimin olduğunu söyledim. Sonra benim tabletimi ezberden ona okudum. Babam memnun oldu. Sabahleyin erken saatte uyandığım zaman anneme döndüm ve ona benim öğle yemeğimi ver, okula gitmek istiyorum dedim. Annem bana iki tane yuvarlak çörek verdi. Yola koyuldum. Okula gittim. Okulda yoklamayı yapan bana neden geç kaldın dedi. Korku ve çarpan bir kalp ile öğretmenin önüne geldim ve saygı ile eğildim” “Fakat saygı ile diz çöksün ya da çökmesin, bu öğrenci fena bir gün geçirmişe benziyor. Okulun görevlisinden ayağa kalk, kapıya git gibi azarlayıcı sözlerle cezaya muhatap oluyor. En fenası da kendi öğretmeni ona, senin elin (kopyan, yazı yazma kabiliyetin) hiç iyi değil diyor ve onu cezalandırıyor” (Gündüz, Eski Çağda Eğitim, 2014, s. 5)

Önemli bir uygarlık yaratan, İlkçağ Roma Dönemi eğitim vizyonu, ciddi bir disipline dayandı. Roma uygarlığında disiplinin eğitim ve öğretimde önemli bir yer tuttuğunu, disiplinin ilk adımının ailede başladığını, anne babaya saygınlığın çok önemsendiğini ifade etmek gerekir. Bu perspektif çocukların disipline edilmesi ve eğitimi konusunda eğitim kurumları yanında, ailelerin de ciddi sorumlulukları bulunduğunu ortaya koyması açısından önem arz eder. Çünkü başarı ve disiplin birbirlerini doğrudan besleyen ve etkileyen kavramlardır.

Ünlü filozof ve bilim insanı Farabi (870-950), Türk eğitim tarihinde konuya dair görüşler ileri sürdüğü bilinen ilk düşünür olması itibarıyla önemlidir. Farabi’ye göre disiplin ne sert ne yumuşak olmalıdır. Ilıman bir ortam oluşturulmalıdır. Fakat talebe disipline riayet etmezse yaptırıma başvurulabilir. Türk dili ile ilgili çalışmalarıyla tanınmış 11.yüzyıl leksikografı (sözcükbilim) Kaşgarlı Mahmud (1005-1102) “*Divan-ı Lügutit-Türk*” adlı eserinde eğitim ve aile konusunun önemini ele aldı. Kaşgarlı Mahmud; söz konusu eserde ailelerin çocuk eğitiminde etkisini geniş bir biçimde olarak değerlendirdi. Ayrıca çocukların zekâlarını geliştirmeye yönelik oyunlara önem verilmesi gerekliliği ortaya konuldu. Henüz dönemin koşullarında bunun vurgulanmış olması dikkat çekicidir.

Eğitimde disiplin ve başarının birbiriyle kaçınılmaz korelasyonu ve önemine dair tarihte örnekler bulunmaktadır. Eğitim Sosyolojisine bilimsel bir disiplin kazandırarak sistemleştiren Emile Durkheim (1858-1917), eğitim-öğretimde disiplinin önemli bir yer

tutması gerektiğini, bu sağlanmadığı takdirde herhangi bir başarı beklemenin olanaksız olduğunu ortaya koydu. Durkheim eğitim kurumlarında her bir aşamada cezanın uygulanış nedeninin açıklanması kaydıyla, cezanın önemli olduğunu, kademeli olarak bir ceza ölçeğinin uygulanmasını ve nihayetinde okuldan uzaklaştırmanın da olabileceğini savundu. Durkheim tüm bu uygulanacak uygulama adımlarının çocuklarda öz disiplin geliştireceğini savundu.

Bu noktada şu hususa vurgu yapmakta fayda vardır. Türk eğitim-öğretim sisteminde disiplin-başarı kavramlarının eğitimde yarattığı mevcut durumu ve etkisinin tespit edilmesi, alınması gereken önlemler varsa acilen uygulanması mecburiyeti ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de akademik başarı bağlamında en mühim meseleler arasında yer alan “*Eğitim Kurumlarında Disiplin*”e ayrı bir başlık açılarak, konuya tüm yetkili kişi ve kurumların hassasiyetle eğilmesi gerekmektedir. Çünkü eğitim-öğretimde başarıya giden yolun temel taşıyıcı kirişinin disiplin olduğu bir gerçektir.

Daha özele indirildiğinde, disiplinin tüm kurumlarda ihtiyaç olduğu hakikatinden yola çıkarak, özellikle Türkiye Cumhuriyeti devletinin eğitim kurumlarında, gerek ulusal gerek uluslararası ölçümlerde son yıllarda niteliğin, başarı seviyesinin düştüğüne dair çeşitli eleştiriler alınmaktadır. Bunun birçok sebebi arasında disiplin önemli bir etkidir. Bu anlamda eğitimde yaşanan olumsuz tabloyu tersine çevirebilme adına, muhakkak disipline ayrı bir önem verilmesi gerekir. Bu anlamda disiplin eğitim-öğretimde akademik başarı için olmazsa olmaz bir ölçüt olarak görülmeli ve uygulanmalıdır.

Türk eğitim tarihinde, çocuk eğitimi ve disiplin konusu müteahhasısı, Cumhuriyet Dönemi önemli eğitimcisi, edebiyat tarihçisi ve dircisi Agah Sırrı Levend (1894-1978), çocuk talim ve terbiyesinde ailenin okuldan önce geldiğine şu şekilde vurgu yapmıştır: “*Levend çocuk meselesine ve terbiyesine değinirken, ailenin ve annenin okuldan önce geldiğini, ancak bu çevrenin bozukluğundan eğitim hayatının da başarısız olduğunu defalarca tekrarlar*”(Levend, 1936a; 1936b:1936h;), değerlendirmeleri konunun derinliği ve çok boyutlu etkisini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

Türkiye’de eğitimden siyasete askerlikten dış politikaya kadar yaşamın her alanında çok geniş bir yelpaze içerisinde disiplin olgusu denilince, ilk akla gelen şahsiyet kuşkusuz Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk’tür. Atatürk eğitim-öğretim ve askerlik hayatında büyük bir disiplin içinde yetişmiş; bunun neticesinde başta askerlik mesleği olmak üzere hayatının her safhasında başarılı olmuş bir liderdir. Atatürk eğitimle ilgili mücadeleyi beyin savaşı olarak nitelendirmiş ve disiplinin önemine dair çeşitli ortamlarda

beyanatlarda bulunmuştur: “*Nerede karşılıklı sevgi ve saygı varsa, orada itimat ve itaat vardır. İtimat ve itaatin olduğu yerde disiplin vardır. Disiplinin olduğu yerde huzur, huzurun olduğu yerde başarı vardır.*”ve “*Zafer, zafer benimdir diyebilenindir*”“*Terbiyedir ki bir milleti ya hür, müstakil, sanlı, âli bir heyeti içtimaiye halinde yaşatır, ya bir milleti esaret ve sefaletle terk eder*”. Atatürk devletin eğitim-öğretim programlarında disiplini temel bir ilke olarak benimsedi.¹ Kasım 1925’teTBMM’yi açış konuşmasında O, disiplin ilkesinin önemini şöyle açıklar: “*Hayatın her çalışma safhasında olduğu gibi, özellikle öğretim hayatında disiplin, başarının esasıdır. Müdürler ve öğretim heyetleri disiplini sağlamaya ve talebe discipline uymağa mecburdurlar*”(Güler, 1997, s. 37).

Türkiye’nin yetiştirdiği önemli bir fikir adamı, ahlak felsefecisi ve eğitimci olan Nurettin Topçu, disiplini adeta bir binanın ana taşıyıcıları olarak önemsedğini ortaya koyan değerlendirmede bulundu: “*Disiplinsiz ne bir millet, ne bir ordu, ne bir aile, hatta ne de bir ticarethane idare edilir*”(Topçu, 2021, s. 104), Topçu, disiplinin özellikle eğitim kurumlarında, ihmal edilmemesi gereken bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Topçu disiplin olgusuna dair tespitlerinin devamında: “*Zira kaidesiz yaşayan insan bir hoyrat, bir hayvan bir psikopat gibidir*”(Topçu, 2021, s. 62), değerlendirmesi, disiplinin çok boyutlu fonksiyonunu bir kez daha hatırlatır. Günümüz gençliği eğitim-öğretim ve disiplin bağlamında değerlendirildiğinde, Topçu yıllar öncesinden, “*bugünün gençliği idealsizdir, avare, lakayt, pişkin bir mizacın sahibi olmuştur*”tespiti, bugünün gençliğini değerlendirme açısından güncelliğini koruduğuna inanıp bu konuda’tarih mi tekerrür ediyor?’sorusunu sormaktan insanın kendini alıkoyamadığı bir gerçeklikle karşı karşıya kalır gibiyiz.

Eğitim-öğretim ve disipline dair bir dizi tespit ve değerlendirme ışığında, eğitim öğretimde disiplin-başarı mevzuu ele alınırken bu süreçlerin en önemli parçasını oluşturan, bu anlamda önemli öğelerden biri olan aile kurumunu anlatmadan geçmek konunun daha iyi anlaşılması açısından eksikliğe sebep olacaktır. Okuldaki eğitime paralel bir şekilde, disiplini dolayısıyla başarıyı doğrudan etkileyen önemli bir faktör olması dolayısıyla ailenin okul ile işbirliğinde aktif bir taraf haline gelmesi eğitim-öğretim açısından hayati mesele haline gelmektedir. Çünkü: *Bugün de toplumların temel problemlerinin bir kısmının aile merkezli sorunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sebeple birçok sosyal çalışma ve iyileştirme çalışmalarının merkezinde aile yer almaktadır. Ailedeki huzur ya da huzursuzluğun, yalnızca o aile bireylerini değil, toplumu da etkilediği açıktır*”(Erbaş & Özkan, 2017, s. 274).

Milli Eğitim Bakanı Yusuf TEKİN (1970---) (Görev Yılları:04.06.2023-Devam Ediyor) bu konuda: *“Çocuklarınızı okula gönderiyorsunuz ama okula gönderdiğiniz çocuklara annelik ve babalık hukukunu ihmal etmeden üstünüze düşeni yapmanızı istiyorum. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığı ve öğretmenlerimiz, tek başına bunu yapamaz”dedi* (Anadolu Ajansı, 2023).

Dünyanın tüm coğrafyalarında talim ve terbiyede ailenin önemi, eğitime destek ve katkısı, internet ve iletişim teknolojisinde yaşanan hızlı gelişmeler ve dünyanın küresel bir köy haline gelmesi neticesinde daha kritik konu haline geldi. Bu kapsamda yürüttüğümüz çalışmada, Türkiye’nin eğitim sistemi için tasarladığımız projelerin hayata geçirilmesi, sistemin etkin ve başarılı bir şekilde işleyişi, dünya ile rekabet edebilecek noktaya ulaşabilmesi adına, ailelerin etkin bir şekilde eğitim-öğretim sürecine dâhil edilmesi çok önemli bir duruma evrildi. Çünkü çocuk eğitimi, toplumun geleceğini şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. Bu amaçla ailelerin eğitime bakış açısında farkındalık yaratabilmek için, çocuk eğitimi konusunda, düzenli programlar dâhilinde seminerler, konferanslar yoluyla çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi, eğitimlerin verilmesi önemlidir. Bunun önemi konusunda ailelerin ikna edilmesi ve gerekirse bu tür etkinliklerin müfredatın bir parçası olarak uygulanması, eğitimin başarısına ciddi katkı sağlayacaktır. Eğitimin her aşamasını derinden etkilediği için ailelerin eğitilmiş, bilinçli ve duyarlı olması; çocukların başarısına da büyük oranda tesir eden önemli faktörlerin başında gelmektedir.

Okul ve aile, çocuk eğitiminde birlikte çalışmaz, çocuğun gelişiminde önemli roller üstlenmezse muhakkak bu eksiklik çocuğun gelişim ve eğitim süreçlerinin her evresinde kendini hissettirecektir. Türkiye’de eğitim tablosu başarısızlığının etkisiyle çeşitli sosyo-ekonomik birçok problem ortaya çıkar. Tüm bu problemlerin kaynağı Türk eğitim sistemi ve kurumlarında son yıllarda artan disiplinin sarsılmasının doğal sonucu olarak eğitim kurumlarının işlevsiz hale gelmesidir. Bu anlamda Türkiye’nin eğitim kurumlarında düzensizliklerin normal olarak algılanmaya başlandığını üzülerek gözlemlemekteyiz. Eğitim kurumlarında özellikle disiplinde zafiyetin ortaya çıkması, beraberinde ciddi sıkıntıları getirmektedir. Eğitim işleyişte boşluk kabul etmez ve deneme tahtası olarak kullanılamayacak derecede ciddi bir iştir.

Türk eğitim sisteminde, son yıllarda denetimin işlevini kaybetmiş olması, her ne kadar bilimsel ölçümlere dayalı verilerle tespit edilmese bile, disiplin eğitim öğretimde başarıyı doğrudan etkileyen başat bir faktördür. Eğitim kurumları üzerinde denetimin olmaması veya yetersiz olmasının eğitimde başarısızlığa yol açtığını düşündüğümüz

zafiyetleri, hızlı bir şekilde ortadan kaldıracak tedbirler almak önemlidir. Bu konuda ihtiyaç duyulan önlemleri almak adına, özerk bir “*Eğitim Değerlendirme ve Denetleme Konseyi/Komisyonu*” kurulması düşünülebilir. Çeşitli benzer tedbirler alınmadığı takdirde, kısa veya orta vadede Türk eğitim sisteminde bir başarı ivmesi yakalama olasılığı zorlaşacaktır.

Tevfik Fikret (1867-1915)’in hayal ettiği gibi, çalışkan, sebatkâr, ahlaki ve manevi değerlere değer veren, devlet ve toplumu daha iyi bir geleceğe taşımayı kendine dert eden, bu amaca ulaşmak için geceli gündüzlü çalışan bir gençlik yetiştirme hayaliyle, eğitime sıkı bir disiplin anlayışını getirerek ulaşmayı denemeliyiz, denemeye değerdir.

Sonuç olarak çalışmamızın bu bölümünde, Türk eğitim sisteminde disiplin ve bağlantılı olduğunu düşündüğümüz meselelerin tespiti ve çözümüne katkı sağlama niyetiyle tarafımızdan çeşitli öneriler, fikirler ortaya atıldı. Bu öneriler eksikliğiyle, fazlalığıyla, yanlışlığıyla, doğruluğuyla Türk eğitim camiasında tartışmaya açılmalı ve en doğru istikamet ne ise tespit edilmelidir. Bir toplumda yaşanabilecek kapsamlı meselelere kaynak teşkil edebilme potansiyelinden dolayı, eğitim-disiplin mevzuuna ayrı önem vermekte yarar vardır. Bu amaçla Türkiye’de eğitim-disiplin ilişkisi üzerine herkes enine-boyuna düşünüp eğitimde başarı ve niteliğin artması amacıyla uğraş vermeli, tespit edilecek olan problemlere çözüm yolları bulunmalıdır.

9.2.Eğitim-Öğretimde Reform ve Önemi

Çalışmamızın bu alt başlığında irdelediğimiz, eğitim-öğretimde reform kavramıyla ne kastettiğimize açıklık getirmekle konuya başlamak yararlı olacaktır. Reform kavramını kullanmadaki amaç; çalışmamızın temel stratejisi olarak ortaya koyduğumuz, Türk eğitim sisteminin ortaokul kısmında, yapısal anlamda bir makas değiştirerek, mesleki ortaokullar kurulması, üretim odaklı teknik bir eğitime dönüştürülmesi, gerek alt yapı gerek mevzuatıyla uygun hale getirilmesi hususunda, eğitim müfredatının ortaokul kısmında köklü bir değişiklik yapılmasının önerilmesi kastedilmektedir. Çünkü Türkiye’nin üretim ve kalkınma anlamında mevcut eğitim-öğretim sistemiyle yol alması pek olası görünmemektedir. Bundan dolayı Türk eğitim sisteminde reform hayati bir aciliyet arz etmektedir.

Mademki eğitim-öğretim, toplumun tüm katmanlarını her açıdan bir değiştirme dönüştürme eylemidir, bu değişim ve dönüşümün önce sistemin kendisinde başlatılmasından daha tabii ne olabilir. Bu anlamda eğitim-öğretimde sistemin kendisini

dönüştürmeden, üretim ve kalkınma odaklı bir eksene oturtmadan, çağın koşullarına uygun, dünya ile rekabet edebilecek aşamaya taşımadan toplumu dönüştürmeyi, kalkındırmayı düşünmek bir çelişki teşkil edecektir.

Eğitim-öğretim çağın o kadar mühim bir değeri haline gelmiştir ki, toplumun üretim ve kalkınma meselesi başta olmak üzere, sosyal ve kültürel bütün kodlar, yaşam tarzı, beslenme biçimi, giyim kuşamı ile ruhsal şekillenme dâhil, her türlü değişim ve dönüşümü doğrudan etkileyen en önemli olgu olarak değerlendirilmektedir. Değişim ve dönüşüm eğitim ile birlikte hızlı bir evrimden geçmezse, geleneksel yapılar daha uzun süre yaşama şansına sahip olabilecek, dolayısıyla toplumların eski kodlarından sıyrılarak modernleşme/kalkınma hamlesine girebilme şansları azalacaktır.

Bu anlamda ilk adım olarak toplumun değişim dönüşümdeki temel motor işlevi gören eğitim sisteminin kendisinde reform hareketlerine girişmek mantıklı bir zorunluluk gibi görünmektedir. Çünkü bu işi başarmış birçok ülkenin, ilk adım olarak eğitimde reform hareketleri ile yola çıktığı, devamında eğitim politikalarında uzun yıllara dayanan istikrarlı uygulama ve çalışmalarla başarılı neticeler alındığı rahatlıkla ifade edilebilir.

Bu kapsamda Türkiye eğitim-öğretim ve kalkınma hamlesine reform hareketleriyle başlamalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı koordinesinde üretim ve kalkınma odaklı yeni nesil yaklaşımlarla, başta Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı olmak üzere; üretim, ekonomi, sanayi ve kalkınmayı ilgilendiren ilgili diğer tüm bakanlıklarla birlikte seferberlik ruhuyla, uzmanlardan oluşacak bir “*Eğitim Kalkınma Reform Heyeti/Komisyonu*” kurulmalıdır. Bu heyet/komisyon genelde eğitim-öğretim, özelde ise iktisadi kalkınmaya katkı sağlayacak nitelik ve çapta, Türk eğitim sisteminde bir yol haritası belirlemek için çalışmalı, bu konuda stratejiler belirlemeli ve eğitim eksenli üretim faaliyetlerine yoğunlaşmalıdır. Çünkü dünya nüfusunun hızla artışıyla birlikte gıda ürünlerine duyulan ihtiyaç aynı hızla artmaktadır. Dünyanın bir gıda krizinden kaçınması da imkânsız gibi görünmektedir. Türkiye şimdiden durumun ciddiyetini görmeli, eğitim sistemini de buna göre dönüştürmelidir.

Eğitim-öğretimde bu tür geniş kapsamlı yapısal reformların hayata geçirilmesi ve uygulamada başarılı olunabilmesi için devlet ve millet olarak ciddi bir emek, çalışma ve fedakârlıkla; istikrarlı ve disiplinli bir çalışma gerektirdiğini farkındalıkla savunmaktayız. Bu reformların sonuçlarının orta ve uzun vadede devlete kalkınma, topluma da ciddi rahatlama getireceği bilinci ve inancıyla hiç zaman kaybetmeden harekete geçmek çok mühim bir meseledir. Çünkü eğitimle bağlantılı iktisadi kalkınma ve refah konusu, hiç

kimsenin kayıtsız kalma hakkının olmaması gerektiği kadar ülkenin önemli meseleleri arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin eğitim, üretim, kalkınma, istihdam sorunuyla bağlantılı problemlerin tamamının çözüm reçetesi Türk tarihinde bize yol göstermektedir. Bu konuda atılması gereken en önemli adım, Türk eğitim sistemini geniş kapsamlı üretim yapabilecek tarzda dönüştürme; mesleki teknik liseler ile ülke çapında mesleki statüye kavuşmuş/kavuşması gereken tüm ortaokullar dâhil, seri üretim yapabilecek nitelik ve çapta yapılandırılması gerekmektedir. Buraları adeta tarlalara, çiftliklere, üretim atölyelerine, fabrikalara, sanayi bölgelerine çevirecek sistemsal değişikliklerin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Eğitim-öğretimde müfredatın köklü bir değişimden geçirilmesi, altyapının buna uygun/uyumlu hale getirilmesi, söz konusu okullarda üretim sistemine entegre edilecek çalışmalara başlanması gerekmektedir. Bu amaçla çalışmalara bir an evvel başlamak için kurulmasını önerdiğimiz organize eğitim sanayi bölgeleri, uygulama alanları, çıraklık okulları gibi üretimi amaçlayan, uygulamalı pratik eğitimle gençleri eğitime, uzmanlaşmalarını sağlama ve bir an evvel üretim çarkına dâhil olarak ülke kalkınmasına katkı sağlamalarını temin etmeliyiz. Bu reformların gerçekleştirilebilmesi için tarımdan hayvancılığa, tekstilden sanayiye kadar üretimin olduğu her yerde, bütün alan ve sektörlerde seferberlik ruhuyla kamu-özel sektör-millet işbirliğiyle eyleme geçmek icap eder.

Günümüzde eğitim aracılığıyla üretim, istihdam ve kalkınma meselesi, son yıllarda gelişmiş/gelişmekte olan ülkeler açısından önemli mevzuu olarak ele alınmaktadır. Türkiye'nin kalkınması açısından da aynı koşullar geçerli olduğuna göre; eğitim sistemi aracılığıyla her alan ve sektörde üretimin artırılması, kapsamlı projelerin devlet tarafından daha çok ciddiye alınması ve desteklenmesi gerekmektedir. Mesleki teknik eğitim ile üretim odaklı uygulamalı eğitime dayalı sahalarda eğitilecek çocukların, meslek öğrenmesi, üretime katılarak ülke kalkınmasına katkı sağlaması, çocuklarda aidiyet ve değerli olma duygusunu pekiştirecektir. Bu durum aynı zamanda yaratacağı rekreasyon etkisi ile öğrencilere ruhen rahatlık getireceğinden, hem mesleğine hem topluma uyumu kolaylaştıran önemli bir etki yapacağı da unutulmamalıdır. Tüm bunlar ve daha fazlası, kurulmasını önerdiğimiz mesleki ortaokulların birer üretim atölyesine dönüştürülmesiyle başarılabilir. Bu değişim ve dönüşüm ülke kalkınmasına ciddi katkı sağlayacaktır.

Bu gaye ile Türkiye’de mesleki ortaokullardan başlanarak, mesleki-teknik liselere kadar eğitim müfredatı aracılığıyla üretim seferberliği başlatılmalı, ülkenin her tarafında üretim odaklı eğitim sahaları, çiftlikleri kurulmalıdır. Okullardan üretimi gerçekleştirme potansiyeline sahip alt yapısı uygun/hazır olanlara derhal işlerlik kazandırarak, zaman kaybetmeden üretim faaliyetine başlanmalı veya eğer üretim yapılıyor ise derhal bu üretim kapasitesini artıracak adımlar atılmalıdır.

Türkiye’ye yakıştırdığımız, eğitim-üretim odaklı reform hareketleri veya eğitimdeki sistem değişikliklerinin, partiler veya hükümetler üstü bir bilinçle, devlet politikası haline getirilmesi, devamlılık arz etmesi, etkin sonuçlar elde etme açısından son derece önem arz edecektir. Devlet bu konuda uzun vadeli stratejik planlama ve destekle, yatırım ve teşviklerle, ihtiyaç duyulan her sektörde eğitim aracılığıyla, nitelikli insan gücü yetiştirme, üretimi artırma ve kalkınmayı hızlı bir şekilde sağlamak mecburiyetindedir.

Bu konu özelinde dünyanın çeşitli ülkelerinin, eğitim sürecinde izledikleri yol ve yöntemler incelendiğinde, iddialarımızı destekler nitelikte birçok veriye ulaşılmaktadır. Bu kapsamda eğitim-öğretim alanında başarılarıyla adından sık söz ettiren ülkelerden, Çin (Şanghay), Güney Kore, Finlandiya, Güney Kore, Japonya, Singapur, Kanada, İsviçre, Japonya ve İngiltere gibi, farklı kıtalarda karşımıza çıkan birçok ülkenin, kalkınma hamlesine ilk adım olarak eğitim-öğretim sisteminde reform yaparak işe başladıklarını ifade etmekte yarar vardır. Söz konusu bu ülkelerin tamamının ortak özelliklerine bakıldığında, eğitim sistemlerini üretim odaklı ve ülke kalkınmasını destekleyecek nitelikte uygulamalara önem vermelerinin yanı sıra, Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sınavlarında da üst düzeyde puan alan ülkelerin başında geldikleri görülmektedir.

Çalışmamız süresince farklı dünya ülkelerinden örneklerde bulunmamızın esas amaçlarından biri, dünyanın eğitim-öğretim ve kalkınma meselesinde başarılı olmuş ülkelerin uygulama ve izledikleri yolu, Türkiye açısından kıyaslama yapma, çıkarımlarda bulunma, Türk kültürü ve sosyal yapısı ile diğer koşullarına uygun/uyumlu bulunan kısımlarından istifade etme, gerektiğinde ders çıkarma hedeflenmektedir.

10.GEREKÇELERİMİZ

Çalışmamızın bu bölümü, Türkiye'nin üretim odaklı müfredata geçişe, neden ihtiyaç duyduğuna dair sebepler, gerekçe ve dayanakları içermektedir. Bu kapsamda konuyu Türkiye'nin ulusal, ekonomik potansiyeli, coğrafi dinamikler ve uluslararası konjonktür (tarım, hayvancılık, su kıtlığı vb) açısından irdeleyip, istatistiksel bilgiler ışığında gerekçelerimizi izah edip, iddiamızı desteklemeye çalışacağız.

Eğitim ile ilgili meseleler ve bununla ilintili sorunların çözümüne dair çalışma yapmak, fazla komplike ve birbirinden ayırt edilmesi son derece zor alt başlıkları beraberinde getirdiğinden, bunlarla bağlantılı birçok alt bileşenin müstakil ve detaylı araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yönüyle çalışmamız son derece zor, kapsamı da, tarım ve hayvancılık dâhil, üretim ve ekonomiyi ilgilendiren her sahaya genişlemektedir.

Teknolojideki hızlı devinim nedeniyle günümüz dünyası hızla değişiyor. Dünün yenilik, ilerleme, son teknoloji olarak tanımlanan değişimleri kısa sürede bugünün eskisi haline gelmektedir. Kanadalı yazar ve iletişim kuramcısı Marshall McLuhan'a (1911-1980) göre, ulaşım ve iletişim alanındaki hızlı teknolojik ilerlemeler neticesinde, dünya küçük bir bölge/alan ve adeta “*Küresel Köy*” haline geldi. Küresel ölçekte iklim değişimi, nüfus artışı, kaynakların bilinçsiz kullanımı, sanayileşme ve kentleşmenin çevre ve tarım alanları üzerinde/aleyhinde yarattığı tahribatlar, dünyada gıdayı önemli ve ulaşılması zor hale getirdi. Yaşanan sürecin etkisiyle ülkeler tarımı stratejik-ekonomik faaliyet ve milli güvenlik sorunu olarak kabul etmeye ve ülkelerin en üstün stratejik gücü haline gelmeye başladı.

Gelişmelerin seyrine bakıldığında, yakın gelecekte dünyanın bir gıda krizinden kaçınması imkânsız gibi görünmektedir. Türkiye olarak ortaya çıkma ihtimali yüksek, gıda veya başka ekonomik krizlerin, en az hasarla veya hasarsız atlatılma yolları aranmalı ve bulunmalıdır. Çalışmada savunduğumuz gibi, üretim odaklı mesleki eğitim sistemi aracılığıyla ülke çapına yayılmış üretimi artırmaya dönük projelerin hayata geçirilmesi en etkili yol olacaktır.

Türkiye’de üretimi artırmaya dönük eğitim sistemi eksenli bir irade ortaya konulduğunda, çözüm aslında basittir. Türkiye’yi hayvancılık alanında eski günlerine döndürmeli, okulları üretimin merkezi haline getirmeyi sağlayacak eğitim ve kalkınma odaklı stratejiler ortaya konulmalı ve kararlılıkla uygulanmalıdır. Başta stratejik olarak kabul edilen tarım ürünleri olmak üzere, çalışmamızın ilgili kısımlarında daha detaylı ele aldığımız üzere, üretim hacmini ve hayvan sayısını tedricen artırmak ülke ekonomisi

açısından yararlı olacaktır. Ülkede bunu başaracak insan potansiyeli, tarım ve hayvancılığı geliştirmeye uygun bir iklim ve coğrafya da mevcuttur. Türk ekonomisi dışa bağımlılıktan kurtulup, her alanda kendi kendine yetebilen günleri yakalayabilmeli, ihracat hacmini yükselterek cari açıktan cari fazlalığa doğru giden milli bir ekonomi yaratma çabasına girişmelidir.

Türkiye'nin insan, toprak, yer altı ve doğal kaynaklarının yeterli, coğrafya ve ikliminin de böyle bir hedefi gerçekleştirmeye uygun olduğu bilinmektedir. Peki eksik olan nedir? Yanlış veya yetersiz yapılan nedir? Sorusunun cevabına gelince, bize göre tek yanıt vardır: “*Eğitim-Öğretim Sistemi*”.

Bu noktada bizim de genellikle eleştirdiğimiz gibi, Türk eğitim sistemini dört duvar arasına hapsedip, teorik bilgi ile sınırlandırma, eğitim aracılığıyla kalkınmanın önünde en büyük engeldir. Bu durum hızla sanayileşen dünyada, eğitim sisteminin üretim ve kalkınmada motor gücü olarak kullanılması gibi güçlü bir argümandan, Türkiye'nin mahrum kalması anlamına geldiği gibi, birçok olumsuzluğun nedenini de oluşturur. Çalışmamızın en büyük gerekçelerinden biri de bu sebeplerdir.

Bu kapsamda söz konusu olumsuzlukların, üretim odaklı eğitim aracılığı ve kalkınma projeleri ile aşılması için öncelikli ve en kestirme yol, Türk eğitim sisteminde ortaokulların, mesleki ortaokullara dönüştürülmesi, üretim odaklı, uyum ve dönüşüm programları uygulanmasıdır. Mesleki ve teknik liselerde ise üretim kapasitesini hızla artıracak altyapının hazırlanması gerekir. Bir anlamda Türk eğitim sistemini, “*Köy Enstitüleri*”nin daha gelişmiş ve teknolojik haline dönüştürerek, üretim ve kalkınmaya odaklanan bir müfredata sahip kılmalıyız.

Hâlihazırda Türkiye’de, ekonomik kalkınma göstergeleri her ne kadar sınırlı düzeyde yukarı yönlü ise de, daha çok dış alıma dayalı ve iç piyasadaki tüketime bağlı bir büyüme söz konusudur. Özellikle ithalata dayalı büyüme, Türkiye’den para çıkışı anlamına gelmektedir. Bize göre bu durumu tersine çevirmenin koşulu ise, büyümeyi ihracata dayandırmak için maksimum kapasiteyle üretimi tedricen artırmaktır. Bu amaçla hangi bölgede iklim, toprak ve diğer koşullar neye uygun ise, o alanda üretim faaliyetine/ekonomisine geçilmelidir. Söz gelimi Karadeniz Bölgesi çay, fındık ve mısır üretimine yoğunlaşırken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi hayvancılık ve tahıl faaliyetine yoğunlaşmalıdır.

1937 yılında Celal BAYAR’ın teşkil ettiği icra vekilleri heyeti programı şu ifadeleri içermekteydi:

“Memleketi, iklim, su ve toprak verimi bakımından ziraat bölgelerine ayırmak icab eder, Rasyonel bir zirai kalkınmayı tahsil edecek olan bu yol takip edilecek ve her bölgenin özel şartları ve bu şartlara en uygun ziraat şekli ve mahsul nevileri tesbit edilerek programlarını hazırlamak ve bunları tahakkuk ettirmek üzere gereken kanuni teknik tedbirler alınacaktır”(Öztürk, 1968, s. 176).

Köy Enstitülerinde de bölge coğrafyasının iklimi, toprak ve diğer coğrafi duruma endeksli iktisadi politikalar belirlenmekte ve uygulanmaktaydı:

“Enstitülerin tarım dersi ve çalışmaları bölgelerin iklimine, coğrafyasına vb. özelliklerine göre düzenleniyordu. Her enstitü belli alanlarda uzmanlaşabiliyordu. Örneğin Beşikdüzü Köy Enstitüsü balıkçılık alanında, Kars Clavuz Köy Enstitüsü hayvan bakımı alanında, Kastamonu Gökçöy Köy Enstitüsü arıcılık ve ipek böcekçiliği alanında daha yoğun bir eğitim uyguluyordu”(Kocabaş, İsmail Hakkı Tonguç ve Okul Öncesinden Yüksek Öğretime Eğitim Sorunları - Çözüm Önerileri, 2010, s. 629).

Dünyada nüfus artışı, sanayileşme ve başka unsurların etkisiyle, tarım yapılabilecek alanlarının azalması ve gıda ürünlerine olan talebin artması ile tarıma dayalı ticari faaliyetlerin, stratejik adım ve beka problemi olarak kabul görmeye başladığını hatırlatmakta fayda vardır:

“Tarım sektörü, dünya nüfusu açısından taşıdığı kritik önemin yanı sıra ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden yüksek düzeyde etkilenen, son derece hassas bir faaliyet sahası olarak kendine özgü bir yapıya sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, Ülkemizde de tarım sektörünü tehdit eden risklerin teminat altına alınabilmesi amacıyla bir sigorta mekanizmasının devreye sokulması düşünülmüş ve bu amaçla 14.06.2005 tarihli 5363 Sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” çıkarılmıştır” (Batman Tarım İl Müdürlüğü, 2022).

Bu noktada şu hususa açıklık getirmekte yarar vardır. Üretim ve kalkınmaya dair mahallî düzeyde gösterilen örneklerin yerelle sınırlı düşünülmemesi gerektiği, daha kapsamlı ekonomik faaliyet olarak tüm illeri kapsayacak şekilde ülke sathına yayılması gerektiğini vurgulamak gerekir. Bu amaçla yerelle sınırlı kalınmayıp, ulusal çapta üretimi attirıcı faaliyetler geniş kapsamlı devlet destekli projelere dönüşmelidir. Tarım ve hayvancılıktan sanayiye, balıkçılığa, arıcılığa ve tekstile kadar her alanda üretim hacmi/alanı genişlemeli, kalkınma yolları aranmalı ve bulunmalıdır.

Bu açıklamalar ışığında, örnek olarak gösterilen Batman ili ve Türkiye'nin, tarım arazileri ve kullanımına bakıldığında, tarıma uygun olmayan arazilerin devlet desteğiyle ıslah edilip üretime kazandırılması için adım atılması lazımken, aksine bu arazilerin süreçle birlikte maalesef belli oranlarda azaldığı ve tahrip edildiği gözlemlenmektedir.

Tablo 10.1: Türkiye ve Batman'ın tarım arazileri durumu (TÜİK, 2021)

Yıllar	Türkiye	Batman
2013	23.805.512	117.758
2014	23.940.714	115.151
2015	23.933.614	112.047
2016	23.711.159	101.588
2017	23.346.598	91.111
2018	23.179.986	93.776
2019	23.099.503	91.925
2020	23.145.134	94.315
2021	23.445.680	93.161

Tablo 10.1.'deki veriler ışığında, örnek gösterilen Batman ili ve Türkiye'nin, tarım arazileri ve kullanımına bakıldığında, tarıma uygun olmayan arazilerin devlet desteğiyle ıslah edilip üretime kazandırılması için adım atılması lazımken, bu arazilerin süreçle birlikte maalesef belli oranlarda azaldığı ve tahrip edildiği gözlemlenmektedir.

Tablo 10.2: Batman arazi varlığı ve nitelikleri (Batman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2022)

Arazinin Cinsi (Ha)	Toplam	Yüzde (%)
Tarım Arazisi Toplamı	156.980	33,36
Mer'a Arazisi	40.592	8,63
Orman Arazisi	69.084	14,68
Tarıma Elverişsiz Arazi	203.944	43,34
GENEL TOPLAM	470.600	100

Tablo 10.2.'deki verilere göre Batman arazi varlığı ve niteliklerine göre mevcut durum incelendiğinde, il yüzölçümü 470.600 ha olup, ilin tarım arazisi toplamı 156.980 ha'dır. İl yüzölçümünün %33, 36'sı tarım arazisi, %8,63'ü mera arazisi, %14, 68 orman arazisi ve %43,34'ü tarıma elverişsiz arazilerden oluşmaktadır. Tablo 2'deki verilerin

analizinden anlaşılabacağı üzere, tarıma elverişsiz olan arazilerin %43,34'lük kısmına denk gelen 203.944 (Ha), tarım açısından önemli bir miktar ve kayıp olduğu ortadadır. Devlet orta ve uzun vadeli kalkınma projeleriyle, tarıma elverişsiz arazilerin ilk etapta en az %50'lik kısmını – mümkünse tamamını – ıslah edip tarımsal faaliyetlere, üretime kazandırması, Türk ekonomisi için halledilmesi gereken sorunların başında gelmektedir. Ülke çapında tarıma elverişli olmayan arazilerin ıslah edilmesinin ülke ekonomisine katkısı, hacim açısından düşünüldüğünde, böyle kapsamlı projelere girişmenin ülkenin milli sermayesi açısından ne oranda büyük bir kazanç sağlayacağı ortaya çıkmaktadır.

Batman'ın tarım etkinliklerine ilişkin bazı güncel istatistiksel veriler şöyledir:

Tablo 10.3: Bitkisel üretim alanı (tarla bitkileri) (TÜİK, 2021)

Ürün Adı	Batman		Türkiye		Türkiye'nin (%) si	
	Ekili Alan (da)	Üretim (ton)	Ekili Alan (da)	Üretim (ton)	Ekili Alan (da)	Üretim (ton)
Buğday (Ekmeklik)	343.855	84.438	55.432.967	14.500.000	0, 62	0, 58
Kırmızı Mercimek	150.145	16.313	2.601.995	228.000	5, 77	7, 15
Arpa (diğer)	78.496	13.697	30.154.431	5.500.000	0, 26	0, 25
Buğday (Makarnalık)	67.810	17.985	12.013.688	3.150.000	0, 56	0, 57
Mısır (Dane)	59.175	62.314	7.582.370	6.750.000	0, 78	0, 92
Nohut (Kuru)	1.377	93	4.878.857	475.000	0, 03	0, 02
Mısır Silajlık	6.290	28.305	5.248.424	27.309.962	0, 12	0, 10
Pamuk (Kütlü)	5.507	2.897	4.322.790	2.250.000	0, 13	0, 13

Tablo 10.4: Bitkisel üretim alanı (meyveler) (TÜİK, 2021)

Ürün Adı	Batman		Türkiye		Türkiye'nin (%) si	
	Dikili Alan (da)	Üretim (ton)	Dikili Alan (da)	Üretim (ton)	Dikili Alan (da)	Üretim (ton)
Antep Fıstığı	105.939	1.309, 20	3.894.509	119.355	2, 72	1, 10
Sofralık Üzüm (Çekirdekli)	39.498	14.460	1.735.069	1.434.010	2, 28	1, 01
Kurutmalık Üzüm (Çekirdekli)	19.038	6.583	516.433	303.856	3, 69	2, 17
Ceviz	2.726	452	1.535.204	325.000	0, 18	0, 14
Badem	1.902	195	577.324	178.000	0, 33	0, 11
Çilek	1.500	4.800	186.761	669.195	0, 80	0, 72
Kayısı	817	342	1.348.794	800.000	0, 06	0, 04
Nar	714	479	292.013	647.676	0, 24	0, 07
İncir (Yaş)	415	167	546.975	320.000	0, 08	0, 05
Diğer Elmalar	414	175	489.021	1.277.011	0, 08	0, 01
Armut	236	233	251.546	530.349	0, 09	0, 04
Kiraz	228	30	815.468	689.834	0, 03	0, 004

Tablo 10.5: Bitkisel üretim alanı (sebzeler) (TÜİK, 2021)

Ürün Adı	Batman		Türkiye		Türkiye'nin (%) si	
	Ekili Alan (da)	Üretim (ton)	Ekili Alan (da)	Üretim (ton)	Ekili Alan (da)	Üretim (ton)
Karpuz	10.838	19.629	729.485	3.468.717	1, 49	0, 57
Kavun	6.321	5.355	668.753	1.638.638	0, 95	0, 33
Domates (Sofralık)	4.440	16.579	1.070.081	8.580.522	0, 41	0, 19
Salatalık (sofralık)	2.050	13.596	259.301	1.696.520	0, 79	0, 80
Patlıcan	1.292	5.384	172.851	832.938	0, 75	0, 65
Biber (Dolmalık)	876	2.823	123.388	420.918	0, 71	0, 67
Biber (Sivri)	675	1.625	277.868	1.064.633	0, 24	0, 15
Kabak (Sakız)	380	1.520	104.968	609.622	0, 36	0, 25
Marul (Göbekli)	380	1.140	83.576	212.091	0, 45	0, 54
Lahana (Beyaz)	350	1.050	132.115	597.910	0, 26	0, 18

Türkiye’de yetiştirilen buğday, arpa, mısır, ayçiçeği, tütün, kayısı, pamuk, fıstık, fındık, üzüm, incir, şeker pancarı, mercimek, çay, susam, domates, salatalık, biber, muz, çilek, erik, kiraz, kavun, karpuz gibi ürünlerde, elbette yerel örneklerle sınırlı kalmayıp ülke çapında üretim artışına gidildiği takdirde, devlet ve millet açısından ekonomik kalkınmada rahat bir nefes alma mümkün olacaktır. Bu durum çalışmamızın amacı ile paralel olup, gerçekleştirmek istediğimiz hedefi oluşturmaktadır. Üretim ve gelir artışına paralel, sanayide de kapasite kullanımları artırılmalıdır. Üretimde yer alan tüm sektörlerin zincirleme harekete geçmesi, ekonomi çarkının hızlı işlemesi sonucunu doğuracaktır.

Sürekli üretimi artırma ve ülke kalkınmasına katkı sağlama gayemizi bu çalışma ile ortaya koyarken, bunu çalışmamızın konusu olan eğitim-öğretim ve modernleşme ile nereden ve nasıl bağlandığını açıklayacağız. Bu noktada öne çıkan konu; üretim odaklı ve buna uyumlu müfredat değişikliğidir ki bu değişiklik kalkınmanın olmazsa olmazı olarak tarafımızdan kurulması bir zorunluluk olarak görülen büyük organize eğitim sanayi bölgelerinde (Organize Tarım/Organize Sanayi/Organize Hayvancılık/Organize Tekstil/Organize Zanaat Sanayi Bölgeleri gibi) uygulamaya konulmalıdır. Bunun neticesinde 7.sınıftan başlamak üzere çocuklara uygulamalı eğitim yapmak için sanayi sitelerinde çırak, kalfa ve tamirci ustası olarak çeşitli meslekler öğretip onları geleceğin zanaatkârları olarak eğitmeliyiz. Ayrıca tarım, sanayi, balıkçılık ve hayvancılık tesisleri gibi üretim yapılan sahalar ve çiftliklere yönlendirilen çocukları, uygulamalı eğitim almaları neticesinde meslek sahibi olarak üretim sürecine katılımlarını sağlayıp destek olmalıyız. Bu durumun ülke kalkınmasına katkısı, çalışmamızın ana amacını oluşturan eğitim-öğretim sistemi aracılığıyla olacaktır.

Çocukların ilgi duyduğu mesleği etkin bir şekilde öğrenmesi, tecrübe kazanarak uzmanlaşması ve nihayetinde kısa yoldan hayata hazır hale gelerek üretim çarkına dâhil olmaları, Türk ekonomisine ciddi katkı sağlayacak nefes aldıracaktır. Aksi halde Türk eğitim sistemi ve kalkınma adına yapılan tüm çalışma ve çabalar kanserli hücrenin ortadan kaldırılması veya iyileştirilmesi değil, yarattığı ağrıyı hafifletmeye dönük bir suni teneffüs etkisi yaratacaktır. Eğer bu doğrultuda yasal alt yapı yetersiz ise söz konusu eğitim sanayi bölgeleri ile diğer uygulamalı tüm üretim sahalarında eğitim gören çocukların çalışma koşulları ve yasal alt yaş sınırları açısından çalışma mevzuatındaki düzenlemeler, uygulama yapacak çocukların öğrenci/çocuk olma sebebiyle, staj mevzuatıyla uyumlu hale getirilerek oluşturulmalıdır.

Ekonomi ve iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelik ve sayıdaki kontenjanlara göre, kamu-özel sektör işbirliği ile öğrencilerin belirlenen mesleklere yönlendirilmesi, arz-talep dengesi ve uyumuna göre eğitilmesi ve üretim ekonomisine kazandırılması ülke kalkınması açısından çok hassas bir konu olacaktır. Tüm bu çalışma ve projeler neticesinde, gençlerin orta ve uzun vadeli ciddi devlet planlamasıyla, üretim ve istihdam alanlarında uygun bir şekilde eğitilmesinin önemli sonuçları olacaktır.

Türkiye'nin kalkınma durumuyla çok ilişkili olması sebebiyle, tarımsal tabloya dair başka bir örneği ele almakta fayda vardır: Türkiye'nin yıllık mısır tüketimi 9 milyon tondur. Buna karşılık ülkenin tüm bölgelerinde yapılan mısır üretimi yaklaşık 6.5 milyon tondur (TÜİK). Aradaki fark olan 2.5 milyon tonluk kısmın ithalat yoluyla karşılanması, Türk milli servetinin yurtdışına çıkışı anlamına gelmektedir ki buna engel olacak adımların atılması önemlidir ve çözüm reçetesi de çalışmamızda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Türkiye'de ithalatla ilgili samandan, buğdaya, pirinç ve yağdan canlı hayvana kadar başka birçok alanda daha benzer olumsuzluk yaşanmaktadır. Ülke çapında büyük projelerle üretimi artıracak adımların atılması ile bu ithalata engel olmak mümkündür. Bu önlem ve atılımlar, Türk ekonomisine ciddi katkılar sağlamanın yanında, gençlerin daha fazla sayıda üretime kazandırılması sonucu işsizlik sorununun çözümüne de katkı sağlayacak önemli sonuçlar doğuracaktır. Bu tür önlemlerle problemlerin çözümüne yönelik atılacak adımlar varken daha karmaşık yöntemlerle çözüm aranması olumsuz tablonun sürmesine sebep olmaktadır. Bu anlamda ülkede tarıma elverişsiz alanların ıslah edilmesi ile her alan ve sektörde üretimin artırılmasına dönük çaba ve önerilerimiz bir yana, Türk tarım sektörünün son yıllarda maalesef %2,9 oranında küçüldüğü gerçeği ortada durmaktadır. Diğer yandan sadece tarıma elverişli olmayan arazilerin bile ıslah

edilerek tarıma kazandırılmasının, Türkiye'nin kalkınmasına çok önemli bir yarar teşkil edeceği kesindir. Fakat maalesef Türkiye'nin her tarafından bunun aksi yönde haberler almaya devam etmekteyiz. Özellikle sanayileşme, şehirleşme veya diğer altyapı-üstyapı çalışmalarının tarım arazilerinin aleyhine hızlanarak genişlemeye devam etmesi; tarım arazilerini, dolayısıyla ülkenin geleceğini ciddi bir şekilde tehdit etmektedir. Yerel yönetimlerle birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bu önemli konuya eğilerek daha fazla hassasiyet göstermeleri ülke yararına olacaktır.

Stratejik bir konu olarak görme ve daha kapsamlı ele alma mecburiyeti hissetmemizden dolayı meselenin biraz daha detaylandırılmasında fayda vardır. Konu ile ilgili olarak Diyarbakır ilindeki gelişmeyi örnek olarak ele alalım. Prof. Dr. Necmettin Pirinçcioğlu *“Diyarbakır’da ekilecek tarım arazisi kalmayacak”* değerlendirme ve tespitinde bulundu. Bu konuyu yerel gazete haber olarak şöyle duyurur: 17 Haziran Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele’ye dikkat çeken Prof. Dr. Necmettin Pirinçcioğlu, *“Tarım arazilerinin imara açılmasından dolayı Diyarbakır’da bu gidişle buğday ekilecek alan kalmayacak”* dedi (Güneydoğu Ekspres, 2023).

Türkiye açısından genelde kalkınma, özelde ise tarım ve üretimle ilgili olumsuzluğun tek bir örnekle sınırlı olmadığı, gitgide çözülmesi daha zor sorunlar yumağı haline geldiğini ortaya koyan birçok emare gözlemlenmektedir.

Örneğin Türk çiftçi sayısı, en az nüfus artışına paralel oranda artması gerekirken son on yıllık süre zarfında kademeli olarak çiftçi sayısındaki düşüşlerin önüne geçilemediğini ifade etmekte fayda vardır. Türkiye’de kayıtlı çiftçi sayısı 2012 yılında 2 milyon 800 bin iken, bu sayı 2022 sonu itibarıyla 2 milyon 34 bine düştü. Diğer yandan Türkiye’nin tarımla ilgili birçok sorununa ek olarak su kıtlığının-sıkıntısının da yakın bir gelecekte tehdit olmaya başlayacağını şimdiden öngörebiliriz. Oluşacak olan bu tehdidin bir kaç yıl gibi kısa bir zamanda etkisini hissettirecek olması öngörülmektedir. Bilim insanları ve konunun uzmanları tarafından yapılan çeşitli analiz ve değerlendirmelerde şu kritik tespitler yapıldı: *“Türkiye’de su stresi 30 senede yüzde 30 artacak; Türkiye 2040’da su stresinde dünyada 27. sırada olacak”* (Euro News, 2023).

Grafik 10.2: Falkenmark Su Kıtlığı İndeksi (TRT HABER, 2022)

Grafik 10.2.'deki Falkenmark Su Kıtlığı İndeksine göre yapılan analizde, Türkiye'nin ciddi anlamda bir tehditle karşı karşıya kalma olasılığının güçlü olduğu ortaya konulmuştur.

Olması muhtemel su sıkıntısına dair tüm tespit ve değerlendirmelerin, bir anlamda olumsuz yönde olması aslında ilerde yaşanması muhtemel su probleminde durumun ciddiyetini ifade etmek için yeterlidir. Konu üzerinde Türkiye'nin şimdiden tedbir almaya başlaması ve bu mesele üzerine daha fazla eğilmesi gerekmektedir. Bu durum gerekçelerimiz arasında en önemli maddelerden birini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin su stresi altındaki durumunun ciddiyetini vurgulama açısından bazı verileri aktarmak gerekirse:

Türkiye'nin yıllık olarak kullanılabilir su miktarı toplamı yaklaşık olarak 110 milyar m³ kadardır. Ülkede tüketilen suyun miktarı olan yaklaşık 50 milyar m³'ün %75'i sulamada, %15'i içmede, %12'si ise sanayide kullanılmaktadır. Dünyanın gelişmiş ülkelerinde tatlı su kaynaklarının %30-35 civarı tarımsal faaliyetlerde kullanılır. Türkiye'de bu oranın %75 olması, tarımda teknolojiye yeterli düzeyde faydalanılmadığı ve ülke tarımında geleneksel yöntemlerin hala yaygın olduğunu göstermektedir. Önemli bir uyarı olarak, bu durum su üzerindeki baskıyı da artırmaya devam edecektir.

Özellikle 2000'li yıllardan sonra sıcaklık ortalamaları ve küresel ölçekli iklim değişikliklerine bağlı olarak, su havzalarına düşen yağış miktarlarında 1/4 gibi ciddi oranda azalma gerçekleşmiştir ve maalesef bu durum ilerleyen zamanlarda olumsuz bir tablo ile karşı karşıya kalacağımızı göstermektedir. Yaşanan tüm bu önemli değişiklikler neticesinde barajlardaki su seviyesi sürekli azalmaktadır. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve ilgili bakanlıklar veya kurumlarca, ciddi önlemler alınmadığı

takdirde ilerde yaşanacak su sıkıntısı artarak devam edecektir. Bu anlamda sorunlar kapıya dayanmadan, büyümeden önüne geçme, çözme, sorunları budama ve tedbir almak gerekmektedir.

Küresel iklim değişikliğinden en fazla etkilenecek ülkelerin başında Türkiye'nin geliyor olması, hammadde ithalatından vazgeçilerek ülkede yetişebilen tarımsal üretim faaliyetlerinin artırılmasını gerektirmektedir. Türkiye bulunduğu iklim kuşağından dolayı uygun iklim ve toprağıyla tarım ve hayvancılık faaliyetlerini doğru bir eksen ve planlamayla yönetmeyi başardığı takdirde, tahıl ihtiyacının 2 katını üretebilecek potansiyele sahip olduğunu belirtmekte fayda vardır. Bu konuda Ortadoğu petrol zengini ülkelerin petrol gelirlerine yakın bir gelir elde edebilme kabiliyet ve potansiyele sahip olduğu gerçeğı göz önünde bulundurulmalıdır.

Çalışmamızın esas amacının, ülke kalkınmasını üretim odaklı bir eğitim sistemi aracılığıyla gerçekleştirmek eğilimi dolayısıyla, ülke çapında ekonomik faaliyetlerde üretim artışı sağlamak birincil vazife olmaktadır. Hayvan sayısını artırmanın yanında, buğday, arpa, mısır, ayçiçeğı, tütün, kayısı, pamuk, fıstık, fındık, üzüm, incir, zeytin, şeker pancarı, mercimek, susam, domates, salatalık, biber, muz, çilek, erik, kiraz, kavun, karpuz vb. gibi ürünlerin üretim ve ihracatı artırıldığı takdirde, Türkiye ekonomisi ve toplumu rahat bir nefes alacaktır. Bu kapsamda devlet destekli orta ve uzun vadeli büyük projeler hayata geçmelidir. Bu tür projeler toplumun refah seviyesini etkileyecek önemli stratejik adımlar olup, önemli sonuçlar doğuracaktır.

Bu hedefe ulaşmak için, Türk eğitim sisteminde yaşanan problemlerin sonuç ve yansıması olarak, akademik başarıya ulaşmada sıkıntı yaşayan, okuma amaç ve hedefinden uzak; birçok başka ilgi ve beceriye sahip çocukları, akademik eğitim maksadıyla 'cebren' dört duvar arasında tutmaktan vazgeçilmelidir. Çocuk hangi alanda yetenekli ve meyilli ise o alandaki mesleğe yönlendirilmeli, eğitilip uzmanlaşmaları sağlanmalı ve bir an önce üretim ekonomisine kazandırılmalıdır. Nurettin Topçu'nun, son derece isabetli bir tespitle ifade ettiği gibi, hakkıyla okuyanla okumayanı birbirinden ayırt etmeliyiz: *"Hakkiyle okuyanlarla okuma dışındaki mesleklere kabiliyetli olanları da birbirinden ayırmalıyız. Her türlü çalışma tarzı, her meslek ahlaki ve insanidir, hepsine ihtiyaç vardır"* (Topçu, 2021, s. 208).

Aşağıda yer alan istatistiksel verilerin çalışmamızın konu ve kapsamı ile ilişkisinin analiz edilerek izah edilmesinde fayda vardır: *"Ülkemizin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'ten alınan 2020 verilerinde su ürünleri avcılığında deniz ve iç sulardaki toplam balık avcılığı miktarı 364.400 ton olarak gerçekleşmiştir"* (TÜİK, Türkiye

İstatistik Kurumu, 2021), “Yine ülkemizin 2020 su ürünleri yetiştiriciliği verilerinde, denizlerde ve iç sularda su ürünleri yetiştiriciliğinde toplam balık miktarı 421.141 ton olarak gerçekleşmiştir”(TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Türkiye’de su ürünleri avcılık ve yetiştiriciliğinde maksimalist üretim düzeyine ulaşılması için, fiziki ve diğer çevre şartları uygun olan mesleki ortaokul/liselerde, balık üretim çiftlikleri kurulması ve denizcilik/balıkçılık bölümlerinin nitelik ve sayısının artırılması yoluyla her yıl%40’a varan, belki daha fazla üretim artışı sağlanabilir. Bu çalışmalar sonucu Türkiye bu sektörde dünyada rekabetçi ve söz sahibi olabilir, Türk ekonomisine ciddi katkı yapılabilir ve kalkınma sağlamaya yardımcı olabilir. Türkiye’de mesleki/uygulamalı eğitime dayalı üretim faaliyetini artıran hamlelere girişilmediği takdirde: “Su ürünleri üretimi 2020 yılında %6,1 azaldı”(TÜİK), gibi haberleri almaya devam edeceğiz.

Türkiye’de ekonomi ve kalkınma açısından önemli, dikkatle izlenmesi ve çözüm bulunması gereken diğer önemli bir ekonomik faaliyet ise hayvancılıktır. Durumun ciddiyetini örnekler üzerinden detaylara inerek izah etmeye çalışalım. Türkiye’nin mevcut nüfusunun 2/3’ü kadar olduğu geçmiş yıllarda büyük ve küçükbaş hayvan sayısının bugünkü sayılara yakın olduğu gerçeğini ortaya koyduğumuzda durum daha iyi anlaşılacaktır. Bunca nüfus artışı; yanına 2011 tarihinde başlayan Suriye iç savaşından kaynaklı göçlerle turizm faaliyetleri sonucunda misafir olarak ağırlanan birkaç milyonluk kitle eklendiğinde, büyük ve küçükbaş hayvan sayısının bu rakamlarda kalmasının enflasyonel mânâda Türkiye ekonomisine ciddi bir tehdit olduğuna kanıttır.

Hayvan sayısının azalması, bağlantılı birçok sektörün zafiyetine ve hayvansal ürünlere ulaşma sıkıntısı doğurmaktadır. Bu durum hiç gerek yokken dışa bağımlılığı artırdığı gibi, enflasyon, milli gelirin dışarıya transferi, cari açığın artması gibi Türk ekonomisi açısından önemli parametrelerle ilişkili farklı problemlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. İsmail Hakkı Tonguç, bu konuda önemli tespitlerde bulundu:

“Hayvan yetiştirme işi köylülerimiz arasına çok yayılmış bir iştir. Türk köylüsü, bütün sıkıntılarını en müthiş buhran veya felaket fırtınaları estiği zamanlarda bile hayvan ve hayvanlardan elde ettiği kıymetlerle gidermeye çalışır. Bir anane halinde her çiftçinin aynı zamanda hayvan yetiştiricisi oluşu, memleket hesabına en büyük bahtiyarlık sayılabilir”(Tonguç, 2021, s. 56).

Türkiye’de hayvancılığın geliştirilmesine ayrı bir önem verilmelidir. Hayvan sayısını mevcudun en az iki katı seviyesine çıkarmak kalkınma için bir zorunluluktur. Çünkü her şeyin temeli üretimdir, üretimin olmadığı toplumda refah mümkün değildir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi, '*Çalışmadan, yorulmadan ve üretmeden, rahat yaşamak isteyen toplumlar, evvele haysiyetlerini, sonra hürriyetlerini daha sonra da istikballerini kaybetmeye mahkûmdurlar.*'

Üretimin azalması İbn-i Haldun'a göre toplumun en önemli çöküş alametleri arasında yer alır. Türkiye yetersiz üretim ve ekonomiden kaynaklı olumsuzluklara maruz kalmaması için her alan ve sektörde üretim artışına gidilmesi gerekir. Bu gaye için en uygun ve en etkili strateji Türk eğitim sistemini bu amaca uyumlu dönüştürmektir. Fakat böyle bir amaç için hayvan sayısı artması gerekirken, aksi yönde haberler almaktayız: "2021 yılında TÜİK tarafından açıklanan hayvansal üretim istatistiklerinde büyükbaş hayvan sayısı 2021 yılında bir önceki yıla göre yüzde 0,7 azaldı" (TÜİK), "Türkiye İstatistik Kurumu'nun (Hayvansal Üretim İstatistikleri, 2022) *Büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %5,6 azaldı*" (TÜİK). Bu konuda tedbir alınmazsa, maalesef benzer istatistiksel bilgilere ilişkin olumsuz neticeler gelmeye devam edecektir.

Türkiye ekonomisi açısından önem arz eden bir mesele olduğuna inanmamız ve çalışmamızın önemli alt başlıklardan biri olması dolayısıyla, hayvancılık konusunu detaylı ele alma ve analiz etme zorunluluğu hissetmekteyiz. 1960 yılında Türkiye'nin nüfusu 28 milyonun altında iken, toplam hayvan sayısı 72 milyonun üzerindeydi. Türkiye'de bu yıllarda kişi başına düşen hayvan sayısı 2,5 iken, günümüzde ise bu sayının kişi başına 1'in altına düştüğünü, aynı şekilde manda sayısının da 1 milyonların üzerinden, 200 binlerin altına (2022 yılı: 182.717) düştüğünü ifade etmek gerekir.

Canlı hayvan sayısına ilişkin istatistiksel bilgiler Tablo 10.6.'da gösterilmiştir:

Tablo 10.6: Canlı hayvan sayısı (baş) (TÜİK, 2023)

Yıl	Sığır (Baş)	Koyun (Baş)	Keçi (Baş)	Manda (Baş)	Toplam	Ülke Nüfusu
1960	12.435.000	34.463.200	24.632.208	1.140.000	72.670.408	27.754.820
1961	12.097.300	33.306.896	23.948.608	1.140.400	70.493.204	28.229.291
1962	12.662.000	31.614.000	22.075.008	1.159.900	67.510.908	28.909.985
1963	12.704.000	32.278.976	21.504.912	1.165.860	67.653.748	29.597.047
1964	13.211.000	32.654.000	21.162.000	1.202.500	68.229.500	30.292.969
1965	13.203.000	33.382.000	20.805.008	1.216.000	68.606.008	31.000.167
1966	13.769.000	34.663.008	20.932.000	1.253.000	70.617.008	31.718.266
1967	14.165.000	35.878.000	20.659.008	1.248.000	71.950.008	32.448.404
1968	13.761.000	36.587.008	20.637.008	1.257.000	72.242.016	33.196.289
1969	13.189.000	36.351.008	20.267.008	1.178.000	70.985.016	33.969.201

Tablo 10.7: Canlı hayvan sayısı (baş) (Tablonun Devamı)

Yıl	Sığır (Baş)	Koyun (Baş)	Keçi (Baş)	Manda (Baş)	Toplam	Ülke Nüfusu
1970	12.756.000	36.471.008	19.483.008	1.117.000	69.827.016	34.772.031
1971	12.939.000	37.008.000	19.169.008	1.062.000	70.178.008	35.608.079
1972	13.045.000	38.806.000	18.463.008	1.039.000	71.353.008	36.475.356
1973	13.236.000	40.093.008	18.700.000	1.023.000	73.052.008	37.366.922
1974	13.388.000	40.539.008	18.746.000	1.022.000	73.695.008	38.272.701
1975	13.751.000	41.366.000	18.763.008	1.051.000	74.931.008	39.185.637
1976	14.102.000	41.504.000	18.508.000	1.056.000	75.170.000	40.100.696
1977	14.540.000	42.708.000	18.276.000	1.012.000	76.536.000	41.020.211
1978	14.941.000	43.942.000	18.447.008	1.023.000	78.353.008	41.953.105
1979	15.567.000	46.026.000	18.775.008	1.040.000	81.408.008	42.912.350
1980	15.894.000	48.630.000	19.043.008	1.031.000	84.598.008	43.905.790
1981	15.981.000	49.598.000	18.926.000	1.002.000	85.507.000	44.936.836
1982	14.484.000	49.636.000	18.213.008	808.000	83.141.008	45.997.940
1983	14.099.000	48.707.008	16.732.000	758.000	80.296.008	47.072.603
1984	12.410.000	40.391.008	13.100.000	544.000	66.445.008	48.138.191
1985	12.466.000	42.500.000	13.336.000	551.000	68.853.000	49.178.079
1986	12.713.000	43.758.000	13.406.000	540.000	70.417.000	50.186.914
1987	12.713.000	73.796.000	13.057.000	524.000	70.090.000	51.168.270
1988	12.562.000	45.384.000	12.914.000	485.000	71.345.000	52.125.597
1989	12.173.000	43.647.008	11.942.000	429.000	68.191.008	53.065.801
1990	11.377.000	40.553.008	10.977.000	371.000	63.278.008	53.994.605
1991	11.973.000	40.433.008	10.764.000	366.000	63.536.008	54.911.233
1992	11.951.000	39.416.000	10.454.000	352.000	62.173.000	55.815.175
1993	11.910.000	37.541.000	10.133.000	316.000	59.900.000	56.713.073
1994	11.901.000	35.646.000	9.564.000	305.000	57.416.000	57.613.441
1995	11.789.000	33.791.000	9.111.000	255.000	54.946.000	58.522.320
1996	11.886.000	33.072.000	8.951.000	235.000	54.144.000	59.442.502
1997	11.185.000	30.238.000	8.376.000	194.000	49.993.000	60.372.413
1998	11.031.000	29.435.000	8.057.000	176.000	48.699.000	61.308.204
1999	11.054.000	30.256.000	7.774.000	165.000	49.249.000	62.243.779
2000	10.761.000	28.492.000	7.201.000	146.000	46.600.000	63.174.483
2001	10.548.000	26.972.000	7.022.000	138.000	44.680.000	64.100.297
2002	9.804.000	25.174.000	6.780.000	121.000	41.879.000	65.022.300
2003	9.788.102	25.431.540	6.771.675	113.356	42.104.673	65.938.265
2004	10.069.346	25.201.156	6.609.937	103.900	41.984.339	66.845.635
2005	10.526.440	25.304.324	6.517.464	104.965	42.453.193	67.743.052
2006	10.871.364	25.616.912	6.643.294	100.516	43.232.086	68.626.337
2007	11.036.753	25.462.292	6.286.358	84.705	42.870.108	69.496.513
2008	10.859.942	23.974.592	5.593.561	86.297	40.514.392	70.363.511
2009	10.723.958	21.794.508	5.128.285	87.207	37.733.958	71.241.080
2010	11.369.800	23.089.692	6.293.233	84.726	40.837.451	72.137.546
2011	12.386.337	25.031.564	7.277.953	97.632	44.793.486	73.058.638
2012	13.914.912	27.425.232	8.357.286	107.435	49.804.865	75.627.384
2013	14.415.257	29.284.247	9.225.548	117.591	53.042.643	73.997.128
2014	14.223.109	31.140.244	10.344.936	121.826	55.830.115	76.667.864
2015	13.994.071	31.507.934	10.416.166	133.736	56.051.907	77.695.904
2016	14.080.155	30.983.933	10.345.299	142.073	55.551.460	78.741.053
2017	15.943.586	33.677.636	10.634.672	161.439	60.417.333	79.814.871
2018	17.042.506	35.194.972	10.922.427	178.397	63.338.302	80.810.525
2019	17.668.139	37.276.050	11.205.429	184.192	66.333.810	83.154.997
2020	17.962.899	42.126.781	11.985.845	192.489	72.268.014	83.614.362
2021	17.850.543	45.177.690	12.341.514	185.574	75.555.321	84.680.270
2022	17.692.955	46.122.627	12.324.928	182.717	76.323.227	85.279.553

Türkiye’de toplam hayvan sayısının ülke nüfusunun altına düşmesi, elbette ekonomik ve sosyal birtakım sonuçlara yol açacaktır. Başta kır nüfusunun hızla düşüşü olmak üzere, hayvansal ürünlerde enflasyonist artışlar ile bu konuda ithalata mecbur kalınması ve şehirlere yoğun göç dalgası yaşanmasının sebeplerine ilişkin önemli veriler sunulmaktadır. Türkiye’de 2021 yılında %93,2 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2022 yılında %93,4 oldu. Diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların oranı %6,8’den %6,6’ya düştü. Kent nüfus oranı: %93,36 iken, Kırsal nüfus oranı: %6,6, (TÜİK), [31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla] olarak gerçekleşti.

Türkiye’de, üretim ve ekonomi adına yaşanan olumsuz tabloların önüne geçmek için, köyleri eğitim odaklı üretim projeleri çerçevesinde, sürdürülebilir bir yerel kalkınma desteğiyle canlandırmayı denemeliyiz. Aynı zamanda tersine göçü teşvik etme, başta tarım ve hayvancılık olmak üzere katma değer anlamında ciddi bir artışa yol açacağından, üretime dair birçok göstergeyi yukarı yönlü çevirme şansı yüksek olacaktır.

Türkiye ekonomisi açısından önemli bir sanayi hammaddesi olan ayçiçeği üretimi ve tüketimine dair verilere bakıldığında, son 20 yılda üretimin %160, tüketimin ise %200 seviyelerinde arttığı görülmektedir. Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneğinden alınan verilerde, Türkiye’nin 3 milyon ton seviyelerinde seyreden tüketime karşılık, üretimin 1.5 milyon ton dolaylarında kaldığı, bu açığın yine ithalat yoluyla karşılandığı, dolayısıyla da milli servetin yine hiç lüzum yokken dışarıya aktığını ifade etmek gerekir.

Bu noktada şu hususla ilgili malumat yapma gereği vardır. Ayçiçeğine dair bilgiler dar kapsamda ve sadece prototip olarak gösterilmiştir. Ne önceki örneklerle, ne sadece bu örnekle, ne de bundan sonra gösterilecek örneklerle sınırlı kalınmaması gerektiği, diğer tüm ithal ürünlerde, üretim kapasitesinin artırılması, ithalatın sınırlandırılması, Türkiye’nin ekonomik istikbali açısından ciddi önem arz edecektir.

Bu amaçla Türkiye’nin her bölgesinde, tüm ekonomik sektörlerde, organize eğitim sanayi bölgeleri, okulların uygulama alanları ve üretim çiftliklerinde, öğrencilerin uygulama ve stajlarla meslek öğrenerek uzmanlaşması sağlanmalı ve üretime yönlendirilmelidir. Bu durum kısa ve orta vadede bile ekonomik-toplumsal birçok avantaj sağlayacaktır. Üretimi artırma, dışalımını sonlandıracak, herhangi bir ülke veya coğrafyadan ürün ithaline ihtiyaç kalmayacaktır. Bu nedenle ithalatın minimalist düzeye çekilmesi, ülke kalkınması için yapılması gereken öncelikli görev olmalıdır.

Türk ekonomisine destek, toplumsal refah, milli servetin israfına engel olmak ve enflasyonu belli bir limitte tutmak için, çeşitli gıda ve sebze-meyve gibi ürünlerin tüketiciye ulaşma maliyetlerinin düşürülmesi önemlidir. Bu amaçla şehirlerin yakın

çevresine nüfusla orantılı, tüketim miktarı göz önünde bulundurularak, mesleki ortaokullar/liselerin fiziki koşulları uygun hale getirilerek üretimi arttırmaya dönük kapsamlı projeler yürütülebilir. Proje uygulayıcıları, yani üretim faaliyetini gerçekleştirecek olanlar, mesleki okullarda bulunan öğretmen ve öğrenciler olmalıdır. Şehirlerin yanı başında gerçekleşecek üretim faaliyetleri, nakliyeden kaynaklı şehirlerarası taşıma maliyeti ile diğer çeşitli risk veya olumsuzlukları tümüyle ortadan kaldırmaya bile ciddi oranda azaltacaktır. Dolayısıyla ürünlerin taze ve düşük fiyatla vatandaşın tüketimine sunulması sağlanmış olacaktır. Buna benzer üretim faaliyetlerinin çeşitli farklı kalem ve sektörde, birçok okul ve yerleşim yerinde eş zamanlı ve kapsamlı bir biçimde yürütüldüğü takdirde, kısa vadede olmasa bile, orta ve uzun vadede ülke ekonomisine bir rahatlama ve enflasyonu da düşürecek önemli bir etki yapacağı kesindir.

Örneğin, Batman Sebze-Meyve Hal Kompleksi'nde, bizzat tarafımızdan yapılan çeşitli saha çalışmaları ve araştırmalar neticesinde elde edilen veri, deneyim ve gözlemlere dayalı bazı bilgilerin aktarılmasında fayda vardır. (Tarafımızdan bu konu ile ilgili sınırlı kapsamda sunulan bilgiler, sebze-meyve hal yetkilileri/yönetiminden elde ettiğimiz kabataslak verilerden oluşmaktadır).

1 tır yaklaşık 25-30 ton taşır. Antalya'dan Batman'a yapılan sebze-meyve sevkiyatını ele alırsak, Antalya'dan Batman'a 1220 km. mesafe olup (sezonunda) günlük 270 ton domates taşınmaktadır. Mersin'den Batman'a ise 690 km. olup (sezonunda) günlük 270 ton domates, salatalık, patlıcan ile yine 270 ton patates, soğan ve günlük olarak yaklaşık 300 ton elma, 300 tonun üzerinde de kavun karpuz taşınmaktadır.

Batman'da tarımsal üretimde geleneksel yöntemler yerine, bilimsel ve modern teknikler kullanıldığı takdirde, mevcut üretimin birkaç katı gelir elde edilebilecek verimli ve geniş bir ovaya sahip olduğu bilinmektedir. Bu gerçeğe rağmen hâlihazırda Batman'ın tarım ürünü üretim kapasitesi ise maalesef tüm kalemlerde 100 tonun üzerine çıkamamaktadır. Bu veriler aslında önceki bölümlerde, genel manada tüm Türkiye, daha özelde ise Batman'ın tarıma elverişli olmayan arazilerinin, neden ıslah edilmesi gerektiğine dair fikirlerimizin ne oranda önemli ve zaruri olduğu kısmını daha anlaşılır hale getirmektedir.

Şehirlerin yanı başında üretim imkânı varken, binlerce km. öteden gıda ürünü veya sebze-meyve taşımanın, ülke kaynaklarını israftan, milli serveti heba etmekten (nakliye ve çeşitli diğer sigorta vs. giderlerin boşa düştüğünü kastediyorum) başka bir anlamı var mıdır? Bu soruyu yetkililer başta olmak üzere tüm kamuoyuna sormak istiyorum.

Çeşitli örnekler üzerinden, Batman iline dair verilerin sıklıkla ele alınması, gündeme getirilmesi, tamamen çalışmamızı Batman Üniversitesi bünyesinde yürütmemize ikamet ettiğimiz ilin Batman olması ile ilgili olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Bu kapsamda Batman'a ilişkin sınırlı miktarda örneklemelerin, ülkenin tüm bölge ve şehirleri açısından, yani tek bir örnekten (tek bir ilden) ziyade bu örneğin genelleştirilmesinin kapsamı/çapı düşünüldüğünde, tablonun Türk ekonomisine maliyeti daha iyi görülecektir ki faturası bizce ağırdır.

Bu noktada üretim adına yerel düzeyde yaratılan etkinin, tüm ülke açısından geniş bir yelpazede düşünülmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum. Aksi takdirde dar bir ekseninde sonuç üretme potansiyeli olarak ele alınacaktır ki, böyle kısıtlı bir perspektife dair amacımız bulunmamaktadır. Bu kapsamda devletin kontrol ve yönlendirmesiyle, üretim planlamaları sistemli bir şekilde, Türkiye'nin geneline ve tüm sektörlere yayılacak şekilde, geniş çaplı projelerin üretilmesi ve hayata geçirilmesi gerekir. Ekonomik kalkınmada bu tür stratejik hamlelerin, tercihten öte bir zorunluluk olduğunu belirtmek gerekir. Bu amaçla eğitim ve üretim ile ilgili bakanlıkların işbirliği, koordinasyon ve desteğiyle uzun vadeli ve doğru planlamayla, ekilen ve ıslah edilecek tarım arazileri oranını, rekolte ve verimi yükseltecek kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır. Bu anlamda ülke kalkınması adına gerekirse dağ da taş da ekilmelidir, diye düşünmekteyiz.

Sonuç olarak, bu konu ile ilgili, gerek Milli Eğitim Bakanlığı, gerek ekonomi ve üretimi ilgilendiren diğer bakanlıklar, üretim ve kalkınma adına ortaya koyduğumuz tabloyu bir sorun olarak telakki etmeli ve çözüm yolları aramalıdır.

11.TÜRKİYE’DE MÜHİM BİR MEVZU: EĞİTİM-KALKINMA İŞBİRLİĞİNE ÖRNEKLER/TENKİTLER/ÖNERİLER

Uygulamalı eğitim yoluyla üretimin artırılması ve Türk ekonomisine katkı sağlama düşüncesi, çalışmamızın temel amacı ve stratejik hedefi olarak belirlendi. Türkiye’de aynı hedeflere odaklanan ve bu konuda ciddi çabalar içerisinde bulunan birçok mesleki-teknik okul bulunmaktadır. Üretime dayanan uygulama ve çabaların ele alınacağı bu okulların üretim faaliyetlerinin, tüm ülkeye yayılması gerektiği ifade edildikten sonra, söz konusu okulların üretim adına gerçekleştirdiği örnek uygulamalar ve başarıları aktarmak istiyorum.

Kalkınmayı doğrudan etkileme potansiyelinden ötürü, övgüye değer bu çabaları Türkiye geneline ve derine yaymamız isabetli olacaktır. Mesleki ve teknik liselerde yapılan üretim kapasitesinde, gözlemlediğimiz kadarıyla, gitgide artan miktar ve katma değerde artış yaşandığına dair olumlu ilerleme ve gelişmelere rağmen, üretimi daha da artıracak ve hızlandıracak projelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda kısa, orta ve uzun vadeli eğitim-kalkınma programları/stratejileri uygulanmalıdır. Atatürk’ün dediği gibi: *“Üretmeye mecburuz, çalışmadan, yorulmadan, üretmeden rahat yaşamak isteyen toplumlar; önce onurlarını, sonra özgürlüklerini, daha sonra bağımsızlık ve geleceklerini kaybeder”* (Batman Burada, 2023).

Bu hedefe paralel olarak, ASELSAN Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinin eğitim – öğretime açılması sonucunda, geçen yıl 96, bu yıl ise 120 öğrenci kontenjanına ulaşması önemli ve olumlu bir gelişmedir. Ayrıca tüm dünyada, istikbal ve memleket meselesi olarak algılanmaya başlanan, nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamada, Türkiye adına orta ve uzun vadede önemli sonuçlara yol olacaktır. Son yıllarda mesleki ve teknik liseler, adeta üretim üssü haline gelerek, *‘meslek lisesi ekmek meselesi’* şiarıyla yaratılan katma değerde, Son süreçte ciddi bir artış yaşandığı, yapılan gözleme araştırmalar net olarak ortaya koymaktadır.

Mesleki ve teknik liseler, mobilya dekorasyon ve torna tesviye atölyelerinde, önemli miktarda masa, sıra, dolap ve sehpa üreterek, ülkenin ekonomik gücüne katkı sağlar. Bazı okulların kendi enerjisini üretmesi dâhil, ekmek, yemek üretimi, dezenfektan, maske, eldiven, temizlik malzemeleri vb. gibi birçok farklı kalemde ekonomik değer ifade eden üretim faaliyetlerinin, kalkınma stratejilerine katkı sağlamada son derece anlamlı olduğu gerçeğine rağmen; kapsam ve kapasite açısından yetersiz düzeyde kaldığını

belirtmek zorundayım. Bu kapsam ve kapasitenin devlet desteği ve seferberlik ruhuyla, artırılması, ülke geneline yayılması icap eder.

Türkiye, iklim, coğrafya ve diğer koşullar açısından üretime uygun olabilecek her türlü sahayı, mesleki-teknik ortaokullar/liseler aracılığıyla üretim atölyesi/tesislerine dönüştürmeyi başarmak mecburiyetindedir. Çocuklar eğitilerek, doğru yönlendirildiği sürece, meslek temelli okul öğrencileri, üreterek Türkiye'nin geleceğini inşa edeceklerdir. (Petek Academy, 2024).

Eğitim-öğretim aracılığıyla, üretim ve kalkınma konusuna hassasiyet gösteren, Milli Eğitim Eski Bakanı Sayın Mahmut Özer [(1970-) (Görev Yılları:2021-2023)] döneminde ülke kalkınmasına doğrudan katkı sağlayan uygulamalı eğitime dair örnek gelişmeleri ele alalım. Türkiye’de söz konusu eğitim-öğretim olunca her şart ve koşulda eleştirilebilecek birçok mesele varken, her zaman övünülecek tarafların da bulunduğunu dile getirmek daha hakkaniyetli olacaktır. Sayın Mahmut Özer döneminin Köy Yaşam Merkezleri, övülmeyi hak eden en ciddi projelerin başında geldi. Proje, anaokulu veya ilkokul olarak kullanılmayan okulların, Halk Eğitim Merkezi olarak dönüştürülerek, özellikle köylülerin ihtiyaç duyduğu tarım ve hayvancılıkla ilgili her türlü eğitim ve desteği vermeyi amaçlamaktaydı. Şimdi proje ile ilgili haberlere ve projenin detaylarına bakalım:

MEB İLE TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI ARASINDA “KÖY YAŞAM MERKEZLERİ İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ”İMZALANDI

Millî Eğitim Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı iş birliğinde, köy yaşam merkezlerinde genel, meslekî ve teknik kurslar düzenlenmesi, tarım, bahçecilik, ormancılık, tarım teknolojileri, gıda ve hayvancılık alanında ihtiyaç duyulan kurs programlarının geliştirilmesi amacıyla “Köy Yaşam Merkezleri İş Birliği Protokolü” imzalandı. Millî Eğitim Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı arasında “Köy Yaşam Merkezleri İş Birliği Protokolü” millî Eğitim Bakanı Mahmut Özer ile Tarım ve Orman Bakanı Vahit Kirişçi tarafından imzalandı. Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner Hekim Mehmet Akif Ersoy Konferans Salonunda gerçekleşen imza töreninde konuşan Bakan Özer: “Yaz döneminde başlattığımız ve kullanılmayan köy okullarını ihtiyaca göre anaokulu, ilkokul ve halk eğitimi merkezine dönüştürerek köydeki vatandaşlarımızın tarım, hayvancılık ve kişisel gelişimleriyle ilgili eğitim almalarına imkân verecek birer eğitim merkezi hâline getirme projemizin çok önemli aşamasını, daha iyi bir boyuta taşımak için bir araya gelmiş bulunuyoruz” dedi.

Tarım teknolojileri, gıda ve hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla hazırlanan protokolde, bu merkezlerde Tarım ve Orman Bakanlığı iş birliğinde genel, meslekî ve teknik kurslar düzenlenmesi; tarım, bahçecilik, ormancılık, tarım teknolojisi, gıda ve hayvancılık alanında ihtiyaç duyulan kurs programlarının geliştirilmesi amaçlanıyor (MEB, 2022).

11.1.Türkiye’de’Eğitim-Üretim ve Kalkınma İşbirliği’nde Örnek Uygulamalar

11.1.1.Üreten sıra dışı bir meslek lisesi

“*Meslek Lisesi Memleket Meselesi*” sözünü, okulun üretim çapı ve projeleri yakından görüldüğünde, bu sözün hakkının verildiğini hemen kabul ediyorsunuz... İstanbul Gaziosmanpaşa’da bulunan Küçük köy Mesleki ev Teknik Anadolu kız meslek lisesi toplam 21 bin metre kare kapalı ve açık alana sahip okulda 39 derslik, 53 atölye, 2 fen laboratuvarı, 12 uygulama anasınıfı, 6 drama salonu, 1 kütüphane, 1 kapalı ve 1 açık spor salonu bulunuyor. Okulda 1697 örgün eğitim, 4.000 mesleki eğitim merkezi ve 550 mesleki Açık öğretim öğrencisi eğitim alıyor. Okul, 4 gün işletmelerde staj yapıp, 1 gün okulda eğitim gören mesleki eğitim merkezi öğrencileri ile üretime katkı sağlıyor. Covid-19 pandemi sürecinde 20 milyon maske üreterek yüklü miktarda ihracat gerçekleştiren okul, mesleki teknik olarak katma değer yaratmada gücünü ortaya koymuş.

“*Üreten Okullar*” projesi kapsamında faaliyet yürüten okulun Yiyecek İçecek Hizmetleri Bölümü, Okmeydanı Prof. Dr. Cemil Taşçıoğlu Şehir Hastanesine günlük 5.500 kişiye yemek, Gaziosmanpaşa Kaymakamlığında çalışan 11 personele öğle yemeği, beslenme desteği kapsamında 3 dezavantajlı anaokulun 310 öğrencisine öğle yemeği tedarik ediyor. Okulda üretim hacmini artırmak için uzun süredir üzerinde çalışılan, günlük yirmi bin kapasiteli ekmek üretebilecek profesyonel atölye kurulum çalışmaları devam etmekte, birçok sağlık ve eğitim kurumundan alınan yemek hizmeti talep ve siparişleri artış göstermektedir. Özel sektör ile işbirliğine önem veren okul yönetimi, üretim odaklı eğitimin faydasını fark eden, öğretmen ve öğrenciler... Aldıkları eğitimin, üretim yaparak anında faydaya dönüştüğünü gören öğrenciler kendilerini mutlu hissediyor. Her öğrenci çevresindeki büyükleri tarafından doğru yönlendirilmek istiyor. Biz toplum olarak çocukları doğru yönlendirdiğimiz sürece, öğrenciler üreterek Türkiye’nin geleceğini inşa sürecine katkı sunacaklar (Petek Academy, 2022).

11.1.2.Meslek liseliler üreterek geleceğe hazırlanıyor

“İş hayatına okulda hazırlanıyoruz”

Edirne'nin Uzunköprü ilçesindeki Mimar Muslihiddin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 398 öğrencisiyle okuldaki atölyelerde maske, siperlik, sıra ve öğretmen kürsüsü, kameriye, piknik masaları ve oturma gibi malzemeler üreterek, çevredeki kamu ve özel sektörün ihtiyacını karşılıyor. Okul, Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ders Aletleri Yapım Merkezi için, çift kişilik 2 bin 500 öğrenci sırası ve 165 öğretmen kürsüsü üretimini sürdürmektedir. Öğrenciler bir yandan üretmenin mutluluğunu yaşarken, diğer yandan emeklerinin karşılığında, üretimden en az yüzde 30 pay alarak aile bütçelerine katkıda bulunuyor.

Okulun öğretmen ve öğrencileri tarafından üretilen ürünler, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan ortaokul öğrencileri tarafından kullanılacak. Ülke kalkınmasına katkı yapmak için ellerinden gelen her şeyi yapan öğrenciler ayrıca okul aracılığıyla iş hayatı için hazırlık yaparak, mezun olduktan sonra atölyelerde kazandıkları beceriler sayesinde alanlarında daha kolay iş bulabilme avantajının da son derece farkındalar.

11.1.3.Meslek Lisesi öğrencilerinden milyonluk üretim

Bitlis'teki Cemil Özgür Mesleki Teknik Anadolu Lisesi, 2 yılda adeta küçük bir fabrikanın üretimine eşdeğer olan 1 milyon lira değerinde 28 ton dezenfektan ve temizlik malzemesi üretimi gerçekleştirmeyi başardı. Okulun öğrencileri üretim faaliyeti ile, hem aile bütçesine hem de ülke ekonomisine katkı sağladı. Üretilen dezenfektan, yüzey temizleyici, kolonya, bulaşık makinesi parlaticısı, kireç sökücü, köpük sabun, tuz ruhu, tuvalet ve banyo parlaticısı, bulaşık deterjanı, çamaşır suyu ve sıvı el sabunu gibi pek çok ürün, hem ildeki hem de çevredeki okullara gönderiliyor (TRT Haber, 2021).

Resim 11.1: Dezenfektan ve temizlik malzemesi üretimi – Bitlis (Batman Çağdaş, 2022)

11.1.4.Milli savunma sanayi atılımında bir meslek lisesi

Konya Organize Sanayi Bölgesinde özel program ve proje okulu olarak, 2011 yılında kurulan Mehmet Tuza Pakpen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrenci ve öğretmenleri, milli savunma sanayi atılımının içinde yer almanın gururunu yaşıyor. Okul, savunma sanayine seri üretimle 250 çeşit mekanik parça desteği sağlıyor. Okulun Makine Teknolojileri Alanı, Savunma Mekanik Sistemleri Dalı'nda birçok önemli mekanik parçanın yanı sıra, görüntüleme sisteminin bazı parçalarını da üretiyor (MEB, 2023).

11.1.5.Fabrika gibi üretim yapan okulun tescilli markaları 4'e çıktı

Samsun'da temizlik malzemeleri üreterek bir imalathane gibi çalışan, Atakum Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin tescilli marka sayısı 4'e çıktı. Fabrika gibi çalışan okulda üretilen temizlik malzemeleri, hastane, üniversite, askeriye ve yurt gibi kurumlar başta olmak üzere, yurdun dört bir yanındaki özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarına satılarak katma değer elde ediliyor. Kovid-19 salgın sürecinde yeni ürünler ortaya koyan ve yıllık yaklaşık 5 milyon lira ciro yapan okulda, tescilli marka sayısı 1'den 4'e yükseldi. Ar-Ge merkezine sahip okulda, üretim çeşitlendirilerek '*Türkiye'de meslek liseleri içinde tek anti bakteriyel alkol bazlı el sıvısı oluruna sahip okul*' Sağlık Bakanlığı '*Biyosidal*

Ürünler Yönetmeliği’ oluruyla gerçekleştirmenin yanı sıra, ihracata yönelik girişimlerde bulunma çabası da vardır (Anadolu Ajansı. 2022).

11.1.6.Fabrika gibi okuldan ekonomiye büyük katkı

Batman’da 1968 yılında kurulan Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi’nde, geçen yıl gerçekleştirilen üretim ile ülke ekonomisine 5, 5 milyon liralık katkı sağlandı. Batman Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi’nde eğitim gören öğrenciler, sınıflarda aldıkları eğitimi atölyelerde pratiğe döküyor. Öğrenciler, atölyelere gelen ham maddeleri işleyerek kentteki tüm okulların yanı sıra, komşu illerdeki bazı okulların masa, sandalye, sıra, öğretmen dolabı, kitaplık, kütüphane, bank, bahçe ve merdiven korkulukları gibi birçok ihtiyacını da karşılıyor. Sınıfta öğrendiği teorik bilgileri atölyede pratiğe dökerek uygulayan öğrenciler, üretim sürecinde ki emeklerinin karşılığında asgari ücret alarak hem kazanıyor, hem ülke ekonomisine katkı sağlıyor”(Anadolu Ajansı’nda yer alan 01 Ekim 2018 tarihli haber).

Millî Eğitim Bakanlığı MTEGM’ye bağlı Batman Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, geçen yıl döner sermaye işletmesi bünyesinde 5, 5 milyon liralık rekor bir üretim ile ülke ekonomisine en fazla katkı sağlayan okul oldu. İl Millî Eğitim Müdürü Mahmut Kurtaran, Anadolu Ajansı (AA) muhabirine yaptığı açıklamada, meslekî ve teknik liselerin önemine işaret etti. Meslekî eğitimin ülke ekonomisine güç kattığını kaydeden Kurtaran, özellikle Bakanlığımız bünyesindeki döner sermayesi olan okullarımız içerisinde geçen yıl en büyük ciroyu sağlayan Batman Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi oldu. Okulumuz bu anlamda çok iyi bir iş çıkardı. Bu cironun bizim için başka bir manası da var, o da öğrencilerimizin buradan aldıkları beceri eğitimini de gösteriyor, diye konuştu (Anadolu Ajansı, 2018).

11.1.7.Ülkem için üretiyorum

Batman Kozluk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri, *’Ülkem İçin Üretiyorum’* projesi kapsamında, Batman Belediyesinin ihtiyaç duyduğu çiçekleri yetiştirip park bahçelere göndererek Batman’ı süsleyecek. Batman Belediyesi’yle okul müdürlüğü arasında mevsimlik çiçek siparişine dair imzalanan ve yazlık çiçek yetiştirilmesi için yapılan protokol gereği yetiştirilen çiçekler, Batman’ın dönel kavşak, refüj, park ve bahçelerine ekilecek. Batman Belediyesi Park ve Bahçe Müdürlüğü’nün

ihtiyacı olan 10 bin ‘*iri kafalı bodur kadife çiçeği*’, öğrencilerin tecrübeli elleriyle yetiştirilerek, okul yönetimi ve öğrencilere ek bir gelir sağlayacak.

Resim 11.2: Öğrenciler çiçek yetiştiriyor – Batman (AA, 2023)

11.1.8.Lise öğretmenleri dezenfektan üretiyor

Batman Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kimya Teknolojisi bölümü öğretmenleri, dezenfektan ve sıvı üretimine başladı. Dezenfektan ve sıvı sabunu, Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde yer alan eğitim yuvalarının yanı sıra, Batman Valiliğinin yürüttüğü proje kapsamında her gün 1000 dar gelirli aileye dağıtılacak.

Resim 11.3: Dezenfektan ve sabun üretimi – Batman (Batman Çağdaş, 2022)

11.1.9.Çırak, kalfa ve ustalar günlük 35 bin ekmek üretiyor

Batman'da eğitim-üretim işbirliğinde örnek gösterilebilecek, Malabadi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileriyle ilgili habere göz atalım. Batman Belediyesi ile Milli Eğitim Müdürlüğü arasında imzalanan *'Mesleki Eğitimde İşbirliği'* protokolü kapsamında: *'Batman Belediyesi'nin fırın işletmeciliğini üstlenen Malabadi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 'mesleki eğitimler' kapsamında çırak, kalfa ve ustalar, her gün yaklaşık 35 bin ekmek üretiyor. Belediye tarafından dağıtımı yapılan ve yaklaşık 50 kişinin hizmet verdiği fırında, Batman Belediyesi tarafından görevlendirilen ustalarla öğrenciler üretimin her aşamasına birlikte katılım sağlıyor. Üretilen ekmeklerin bir kısmı piyasaya göre daha ucuz fiyattan vatandaşlara sunuluyor'*

Resim 11.4: Her gün yaklaşık 35 bin ekmek üreten fabrika (Batman Çağdaş, 2022)

11.1.10.Muş'ta solar enerji

“Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanılması Programı” kapsamında, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansına (DAKA) sunulan projeye, 2014'te Muş Mesleki-Teknik Anadolu Lisesi çatısına kurulan 60 kilovatlık güneş panelleriyle üretilen elektrikle okulun elektrik ihtiyacının %50'si karşılanarak, 10 bin TL olan elektrik faturası 5 bin TL'ye düştü. Okul 4 yılda toplam 240 bin TL tasarruf ederek ülke ekonomisine katkı sağladı. (Çınarın Sesi, 2023).

11.1.11.Malatya'da solar enerji

Eski adıyla Ziraat Okulu olarak bilinen Malatya Fırat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, kentte bir ilke imza atarak güneş enerjisi ile elektrik üretimine başlayacak. Okul, tarım, hayvancılık, gıda, yiyecek ve içecek alanlarında üretim faaliyetlerini sürdüren Malatya Fırat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, sulama nedeniyle gelen yüksek elektrik faturalarından kurtulmak için okul bünyesinde Güneş Enerji Santrali (GES) kurmak için harekete geçti. (MEB, 2022)

11.1.12.Yetiştirilen çiçekler annelere ulaşacak

Yalova TOBB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bahçesine kurulan seralarda öğretmen ve öğrencilerin yetiştirip hazırladığı çiçekler, okulun markasıyla satılıyor. Millî Eğitim Bakanlığı öncülüğünde yürütülen “*Mesleki Eğitimde 1000 Okul Projesi*” kapsamında, lisenin bahçesinde Tarım Alanı seralarında, öğretmen ve öğrenciler tarafından Bodrum Papatyası, petunya, sardunya, mine, begonya, karanfil, küpe çiçeği, gazanya, hercai menekşe, kasımpatının aralarında olduğu 40'ın üzerinde çiçek üretiliyor.

Resim 11.5: Mesleki Eğitim İle Çiçek Üretimi (Anadolu Ajansı, 2023)

11.1.13.Aşçılık uygulama okulunda 12 bin öğrencinin yemeği pişiyor

Gaziantep Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri “*Kendi yemeğimizi kendimiz yapıyoruz.*” şiarıyla 6 ilçedeki arkadaşları için her gün 3 çeşit yemek hazırlıyor. Fabrika gibi çalışan tesiste okul imalathaneye dönüştü. Okul yönetimi, yakın zamanda diğer kurumlara da hizmet sunulması için sözleşme imzalandığını kaydetti. Alan öğrencileri mesleklerini uygulamalı olarak öğreniyor. Öğrenciler imalathanede aş ve emek üretmenin kendilerine çok şey kattığını anlattı: “*Usta aşçılarla farklı yemekler yapıyoruz. Yaptığımız yemekler öğrencilere gönderiliyor ve oralara yardım ediyoruz. Bu bizim için büyük bir mutluluk ve şans*” dedi.

Resim 11.6: Fabrika Gibi Çalışan Okulda Yemek Üretimi (MEB, 2022)

11.1.14.Hem Mantar Üretiyor Hem Para Kazanıyorlar

Amasya Şehit Cemalettin Özdemir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri, mantar üretiyor ve ürettiklerini piyasaya satarak para kazanıyor. Toplanan mantarlar işletmelere satılarak hem okula hem öğrencilere maddi kazanç katkısı yanında, öğrencilerin meslek sahibi de olmasını sağlıyor. Okul tarafından kurulan atölyede kültür mantarı yetiştiriciliği yapılıyor. Öğrenciler hem bu işin inceliklerini öğreniyor hem de aylık ortalama 7 bin lira para kazanıyor.

Resim 11.7: Mantar Üretim Para Kazanıyorlar. (Amasya Objektif, 2023)

11.1.15.Seracılık Kursunu Tamamlayan 198 Kursiyer Sertifikasını Aldı

Şırnak'ın İdil ilçesinde seracılık kursunu başarıyla tamamlayan 198 kursiyere belgeleri verildi. Seracılık kursunu başarıyla tamamlayan kursiyerler için Şırnak Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile İdil Halk Eğitim Merkezi işbirliğiyle program düzenlendi. Halk Eğitimi Merkezinde gerçekleştirilen programda, İdil Kaymakamı ve Belediye Başkan Vekili Anıl Adıgüzel, kursu başarıyla tamamlayan kursiyerlere belgelerini verdi. Adıgüzel, kursiyerlere ve emeği geçenlere teşekkür etti. (TRT Haber, 2023).

Çalışmamızın bu alt başlık özelinde sonuca ilişkin şu izahatı yapmakta fayda görüyorum. Tarafımızdan gösterilen örnek uygulamalar, tezin hedefi ve ana konusu olan eğitim aracılığıyla kalkınmayı sağlayan yönü sebebiyle önemsenmiş, ciddiyetle ele alınmış ve yeri geldikçe ele alınmaya da devam edilecektir. Okulların üretim atölyelerinde üretimi artırıcı faaliyetler, okulun bulunduğu bölge koşullarının ekonomik faaliyetleri ile uyumlu olarak, ülkenin tamamına ve tüm sektörlere yayılacak çap ve kapasitede yapılmasına özen gösterilmelidir. Bu amaçla Türk eğitim sistemini üretim odaklı revize ederek, mesleki ve teknik ortaokul/liseleri planlı ve sistemli üretim faaliyetlerinin karargâhı, üssü haline getirecek, üretim tesislerine dönüştürecek bir müfredatı/mevzuatı uygulamaya geçirme dışında kalkınmayı sağlayacak bir alternatif bulunmamaktadır.

Bu amaçla üretim gerçekleştirebilecek alt yapıda belli ölçütleri karşılayan mesleki-teknik liseler ve 7.ve 8. sınıftan başlamak üzere mesleki ortaokul öğrencileri, üretim sahalarında uygulamalı olarak eğitilmeli, meslek kazandırılmalı, Türkiye'nin üretim ve kalkınma sürecine dâhil olmaları sağlanmalıdır. Eğitim eksenli üretim-kalkınma projelerinin başarılı olabilmesinin, tamamen devletin planlaması ve toplumun yüksek bir bilinç düzeyi ile işbirliği ve desteğine bağlı olduğunu düşünmekteyiz. Bu amaçla üretim ile ilgili aklımıza gelen gelmeyen ne varsa, kalkınmaya etki edecek bütün opsiyonların bulunarak uygulanmasından başka seçenek bulunmamaktadır.

12.EĞİTİM – ÖĞRETİME ANALİTİK YAKLAŞIM VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Türkiye'nin eğitim-öğretim ve kalkınma meselesinde durum her ne kadar ciddi ise de, kendi adımıza, payımıza düşen kadarıyla ve çözüm arayışındaki kararlılığımızı ortaya koyma açısından, Hannibal (MÖ 247-MÖ 183/181)'ın mücadeleden asla vazgeçmeme kararlılığını ifade ettiği gibi, Türkiye'nin bu sorununa: “*Ya yeni bir yol bulacağız, ya yeni bir yol yapacağız...*”. Prof. Dr. Horst Widmann (1938 /---), “*Atatürk ve Üniversite Reformu*” adlı eserinde, her ne kadar dönemin İstanbul Üniversitesi'ne dair olsa da, İstanbul Üniversitesi'nin reform çalışmaları sırasında yaptığı tespit ve değerlendirmede âdetâ Türkiye'nin genel eğitim performansının bir tomografisini ortaya koyan yerinde bir ifade olması sebebiyle, bu alt başlıkta bu benzetmeyi kullanmayı uygun gördük. Widmann: “*Durum hiç de ümitsiz değildir. Fakat ciddidir, hepsi bu*” değerlendirmesini yaptı.

Türkiye'nin eğitim – öğretim ve kalkınma meselesinde yaşanan sorunların çap ve derinliği her ne kadar büyük ölçekli olsa bile, bu problemlerin çözümüne yönelik ya yeni yollar bulma veya inşa etme mecburiyeti bulunmaktadır. Türkiye’de genelde eğitim-öğretim meselesi, daha özelde ise iktisadi kalkınma meselesini teferruatlı ele alacak bir iradeye, bunun yanında mesleki-teknik okullarda üretimi artırmaya dönük bir müfredata acil ihtiyaç vardır. Eğitim sistemini bir araç olarak kullanarak, üretim ve kalkınmaya ivme kazandıracak yeni hamlelere girişme zorunluluğu kendini dayatmaktadır. Bu hamleler toplumun ekonomik yaşamına, refah ve kalkınmasına katkı yapmalı, gayrisafi milli hâsılanın yükseltilmesi, ülkenin tarihi ve milli dinamiklerini harekete geçirecek nitelikte stratejiler kapsamına dikkat edilmelidir.

Türkiye İstiklal Savaşı ruhuyla, eğitim, üretim, kalkınma ve istihdam meselesinde “*acilen ya yeni bir yol bulma, ya yeni bir yol yapması*” icap eder. Topçu'nun ifade ettiği gibi, “*çağımızın istiklal savaşı bu cephe, yani eğitim-öğretim cephesinde yürütülecektir*” (Topçu, 2021). Bu amaçla Türkiye’de seferberlik ruhuyla, eğitim-kalkınma meselesine ilişkin herkesin üzerine düşeni hakkıyla yerine getirme, performans odaklı çaba gösterme vaktinin geldiği hatta geçtiğini önemle hatırlatmak isterim.

Bir şeyin bozukluğu, noksanlığı bilinmedikçe düzeltilmesi düşünülemez. Bu anlamda önce noksanlığın teşhis edilmesi gereklidir. Bu bağlamda Türkiye öncelikli olarak kalkınmayı destekleyecek, ön ayak olacak, eğitim – öğretim sisteminde üretim faaliyetlerini artırmaya dönük ciddi bir müfredat değişikliğine gitmelidir. Yasal alt yapı ve müfredat değişikliğinden sonra, orta ve uzun vadeli bir uygulama yönergesi de

olabilecek bir çerçeve eylem planı hazırlanmalı, bir an önce ülke kalkınması adına yola çıkılmalıdır. Bu üretim-kalkınma eylem planı başta eğitim ve iktisat çevreleri olmak üzere, Türkiye’de tüm paydaşlarla istişare edilerek, toplumsal uzlaşıyla hazırlanması önem arz edecektir.

Bu kapsamda Lord Michel Eyquem de Montaigne (1533-1592) “*hedefi olmayan gemiye, hiçbir rüzgâr yardım etmez*” Çin atasözünde ise; “*uzun vadeli bir eğitim planınız yoksa başınız belada demektir*” değerlendirmeleri, çalışmamızla irdelediğimiz konunun hassasiyetini ortaya koyma açısından önemlidir. Avusturyalı yazar, danışman ve eğitimci Peter Ferdinand Drucker (1909-2005) ise “*gideceğiniz yeri bilmiyorsanız, vardığınız yerin önemi yoktur*” tespiti, hedef ve planlamanın ne derece önemli olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir.

Netice itibarıyla dünya hızla değişiyor, teknolojideki hızlı devinim, dünyanın dünyasında yenilik, ilerleme, son teknoloji olarak tanımlanan değişimleri kısa sürede bugünün eskisi haline getirmektedir. Türkiye, çağın özellikle iktisadi ihtiyaçları doğrultusunda ilköğretimden yükseköğretime kadar gerek dil ve retorik, gerek diğer stratejik unsurlar yönünden gelişebilmesinin altyapısı oluşturulmalıdır. Türk ekonomisinin dinamik bir şekilde küresel koşullara uyum ve hızlı adapte olabilmesi için, Türk eğitim sisteminde üretim odaklı bir müfredat güncellemesine gidilmesi, Türkiye’de yaşanan tüm sorunlar içinde en fazla aciliyet arz edendir.

Türkiye, eğitim-üretim-istihdam ve kalkınma hususunda yaşanan sorunların çözümünde zaman kaybetmeye tahammülü kalmayıp, “*Yeni Bir Eğitim-Kalkınma Vizyonu*” ortaya koyma mecburiyetindedir. Üretim odaklı olması gerektiğine inandığımız bu vizyon, ekonomik açıdan dünyanın gelişmiş ülkeleriyle rekabet edebilecek bir strateji içermeli, koşullar ve ihtiyaca göre sürekli güncellemeli, mesleki ortaokul ve mesleki liselerde müfredatın bir parçası olarak kabul edilmeli ve uygulanmalıdır.

Ülke kalkınmasına katkı sağlayabilecek bu tür program veya projelerin başarıya ulaşabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, üretim-istihdam ve kalkınma ile ilişkili diğer Bakanlıklarında koordinasyon halinde ve işbirliğiyle adım atılması hayati önemdedir.

Bu bağlamda Türk eğitim sisteminde ezber anlayış hızla terk edilmeli, yaratıcı yetenekleri ortaya çıkaran, analitik düşünme kabiliyeti geliştiren, sorunlar karşısında seri bir şekilde inisiyatif alabilen çözüm odaklı harekete geçebilen nesiller yetiştirme hedeflenmelidir. Bu amaçla Türk eğitim sisteminin nasıl değiştirilmesi icap ediyorsa o yolu bulma ve uygulamak zorundayız. Bu noktada tüm zamanların en iyi fizikçi ve bilim insanları arasında kabul edilen Albert Einstein (1879-1955)’ın eğitim-öğretim sürecinin

işlevine dair yaptığı tespit değer arz etmektedir. O'na göre, “*Eğitim gerçeklerin öğretilmesi değildir. Düşünmek için aklın eğitilmesidir....*”Türk eğitim sistemi kuru ezber bilgiye dayanan müfredattan hızla uzaklaşmalı, üretim odaklı, yaparak yaşayarak, düşünme temelli öğrenme modeline yönelmesi faydalı olacaktır. Bu eğitim modeli üretime katkı ve kalkınmaya destek olacak şekilde, mesleki-teknik ve uygulamalı eğitimleri kapsamalı, üretim odaklı bir müfredat içermelidir.

Bu amaca hizmet edecek üretim odaklı bir müfredat yaratmak için, ilgili kurum veya kuruluşun katılacağı geniş katılımlı istişare edilmelidir. Eğitimin belirlenen hedeflere ulaşmada bir araç olarak kullanılması için mücadele verildikçe eğitim kalitesi yükselecek, toplumun eğitime olan ilgisi artacak, eğitime verilen değer artarak nihayetinde ülke kalkınmasına katkı sağlanacaktır.

Türkiye’de problem olarak çözülmeyi bekleyen en önemli başka bir mesele, Türk eğitim sisteminin uzun vadeli planlamadan yoksun olmasıdır. Bunun neticesinde toplumun iktisadi durumunu da ciddi şekilde etkileyen ve arz fazlalığı olarak da ifade edilebilecek, toplumdaki işsizlik artmaktadır. Ülke kalkınmasına eklenmesi gereken genç sinerjinin, atıl halde beklemesine de yol açan bu önemli sorunun bir an önce çözülmesi kalkınma adına bir kazanç olacaktır. Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi her biri kendi alanında meslekte uzmanlaşmayı sağlayan, üretim ve uygulama ağırlıklı okul türlerinin, ülkenin istihdam ihtiyacı ve toplumun işsizlik tablosu göz önünde bulundurularak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından yeniden planlanması gerekir.

Türk eğitim sistemine katkı noktasında olumlu olabilecek bir çalışma olarak, Mili Eğitim Şuraları her ne kadar düzenli olarak toplanmaya, eğitim ve kalkınma konusunda olumlu kararlar almaya devam ediyor olsa da, alınan kararların uygulanabilirliği ve dolayısıyla ortaya koyduğu etki açısından son derece sınırlı kaldığını ifade etmek gerekir. Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda biraz daha özveride bulunarak Milli Eğitim şuralarında alınan kararlara işlerlik, işlevsellik kazandırılması, alınan kararların uygulanması hususunda takibinin yapılarak hayata geçirilmesi yararlı olacaktır. Burada alınan kararları izleme ve uygulama için Bakanlık bünyesinde müstakil bir kurul veya komisyon kurulması düşünülebilir.

Türk eğitim sisteminde giderilmesi gereken diğer önemli bir eksiklik olan eğitimcilerin mali ve diğer özlük koşullarında bir an önce iyileşmelere gidilmelidir. Gelişmiş eğitim sistemine sahip tüm ülkelerde olduğu gibi, bu konuda ciddi reformlar yapılmadan, eğitim mesleğini toplumda herkesin ulaşmak, yürütmek istediği itibarlı bir meslek haline getirmeden mesafe kat etmek zordur. Birçok uluslararası eğitim otoriteleri

tarafından kabul edilen ve farklı ülkelerde farklı ölçütlere göre yapılan çeşitli araştırma sonuçlarıyla kanıtlandığı gibi, eğitim-öğretim sisteminin en önemli taşıyıcı kırımları olan öğretmenlere, toplumda verilen değer ve sosyal statüleri ile eğitimdeki başarı oranı doğru orantılıdır. Eğitimin niteliği hiçbir zaman eğitimcinin niteliğini geçemediğinden, Milli Eğitim Bakanlığının yetkili kurullarının bu alanda daha fazla çalışma zorunluluğu bulunduğunu düşünmekteyiz. Çünkü eğitim – öğretim tablosu aynı zamanda öğretmen kalitesinin yansımasıdır. Öğretmenin sahip olduğu donanım ve nitelik de eğitim sistemi niteliğinin yansımasıdır. Bu basit önermeden de anlaşılacağı gibi, kısaca denilebilir ki bu işe ilk adım olarak eğitim sistemini yapısal bir reformdan geçirip tasarımıyla başlamak doğru ve yerinde bir adım olacaktır. Çünkü: “*Bir eğitim sisteminin kalitesi, onun öğretmenlerinin kalitesinin önüne geçemez*”(Bakioğlu & Göçmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 153).

Eğitim-öğretim sistem ve müfredatları açısından gelişmiş ülkelerin birçoğu, eğitim kurumlarının fiziki durumu ile nispeten daha az sıkıntı yaratan problem olabilme potansiyeli taşıyan diğer konularla olan meşguliyetlerini, uzun yıllar önce ve çok kısa süre içerisinde hallederek, eğitim-öğretimde niteliğin artırılmasına yoğunlaşma olanağının avantajını elde ettiler. Türkiye ise eğitim ve kalkınma meselesinde esastan uzaklaşarak, görece daha az önem arz eden tali sorunları tartışmaktan yorgun düşmüş ve can alıcı meselelerle ilgili gündem maddelerine odaklanma ve çözüm üretmektense maalesef çok uzak kalmaya devam etmektedir.

Mesela; ilköğretim çağındaki çocukların her gün sırtında taşıdığı okul çantaları çocuğun omurga sağlığını etkilemekte, çocukları kambur hale getirmektedir. 5.Sınıf öğrencisi çocuğunu her gün okula bırakan bir veli olarak, bizzat tırtığım okul çantasının beslenme malzemeleri ile birlikte 5.25 kilogram ağırlıkta olduğunu tespit ettim. Öğrencilerin bazıları her ne kadar kısa mesafeden okula geliyor olsa da, o yaştaki bazı kişiler için uzak sayılabilecek mesafelerden de okula gelen birçok öğrenci olduğunu biliyoruz. Velilerden, çocukların çantalarının ağır olduğu, bunu taşımakta zorluk yaşadıkları, okulda veya sınıfta kendilerine ait dolaplarının olması gerektiğine dair birçok şikâyet şahit olduk.

Eğitim – öğretim konusunda iddialı olan birçok ülkenin yaptığı gibi, sınıf veya okul ortamında her bir öğrenciye ait bir dolap temin etme, sadece o gün için eve götürüp çalışması gerekli olan ilgili kaynakları eve taşıyıp, diğer araç gereçleri eğitim kurumundaki dolapta muhafaza etmesini sağlayabiliriz. Bunu yapma, 17.5 milyonu aşkın öğrenciye ücretsiz ders ve çalışma kitabı temin etmeyi başarmış Türkiye Cumhuriyeti

devleti için zor olmayacaktır. Gerektiğinde bu tür konularda okul aile birlikleri de elini taşın altına koymalıdır. Benzer irili ufaklı birçok sorunu çözmekle işe başlandığı takdirde, eğitim-öğretim işine ehemmiyetle yaklaşıldığını ve daha önemlisi artık işe başlandığını, bu işte yola koyulduğunu ortaya koyma açısından bir emare olarak algılanacaktır. Artık eğitim ve kalkınma bağlamında temel meselelere odaklanma olanağına imkân vermesi açısından da ayrıca önemli bir adım olacaktır.

Türkiye, gereğinden fazla düzeyde var olduğuna inandığımız enerji ve zamanını israf etmekten artık vazgeçmeli, bir an evvel eğitim ve kalkınma adına bütün prangalarından hem de uzun vadeye yaymadan kurtulmasını sağlayacak önlemler almalı, stratejiler geliştirmeli, üretim ekonomisine geçmeli, kalkınma ve eğitim ile ilgili meselelere yoğunlaşmalı çözüm üretmelidir.

Türkiye eğitim – öğretim ve kalkınma ile ilgili meselelerine, çözüm üretme mücadelesinde başarı sağlanması gerektiğine dair önerilerimiz ve tartışmalar şurada dursun, kalkınmayı doğrudan etkilemesi gibi son derece hassas olan bu konuyla ilgili dünya ile rekabet etme gücüne ulaşma sürecinde, zaman zaman ters yönde yol alındığını da üzülmek ifade etmek gerekir. Eğitime ayrılan harcamaları düşürmekle eğitim adına başarı sağlanmayacağı; tam tersine, başarının düşeceği kesindir. Bir eleştiri olarak: *“Ülkemizin tüm eğitim harcamalarında Devletin harcama payı 2014 yılında %77.7 iken, bu oran 2021 yılında %72.5’e düşmüştür”* (TÜİK, 2021). Örgütsel Öğrenme Derneği’nin kurucusu, Amerikalı bir eğitimci ve sistem bilimci olan Peter Senge (1947--)’nin ifade ettiği gibi: *“İşleriniz iyi gidiyorsa eğitim bütçenizi iki katına çıkarın, işleriniz kötü gidiyorsa dört katına...”*

Tüm konularda olduğu gibi eğitim-öğretim ve modernleşme konusunda da sorun dile getirmek ve eleştiride bulunmak tek başına bir anlam ifade etmeyebilir. Bu bağlamda Türkiye’nin eğitim, üretim, kalkınma, istihdam gibi sorunlarını dile getirmek ve eleştirmekle yetinmediğimiz gibi, bu sorunlara ciddiyle eğilerek önerileri ve düşüncelerimizi, Türkiye’nin durum ve örneklerini, dünyanın çeşitli ülkelerindeki eğitim sistemleri uygulamalarıyla kıyaslayarak, bilimsel veriler ışığında analiz etmeye, çözüm üretmeye çalışıyoruz ki yaptığımız eleştirilerin bir anlamı ve değeri, çözüm önerilerinin de bir yararı olsun.

Türkiye’nin genelde eğitim – öğretim, özelde ise üretim ve kalkınma konusunu içeren sorunları gidermeyi amaçlayan, detaylı çözüm reçetemizi ve tamamen özgün fikirlerimizi adım adım yeri ve sırası geldikçe ifade edeceğiz.

Bu bağlamda yürüttüğümüz bilimsel çalışma, aynı zamanda Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla kalkınmayı hedefleyen bir proje olarak tasarlandı. Bu amaçla ortaokulların, mesleki ortaokul niteliğine dönüştürülmesi için mesleki-teknik lise müfredatının ortaokul 7. ve 8. sınıf seviyesine çekilmesini önermekteyiz. Proje olarak tasarlanan öneri ve fikirlerimizin, birçok yönüyle özgün ve Türk eğitim sisteminde üretim odaklı bir model olarak, Türkiye’de ilk olabilme açısından önemli olduğunu ve üretimle istihdamın artırılmasına olanak sağlayacağından, ülke kalkınmasına yarar getireceğini öngörmekteyiz.

Eğitim ve kalkınmaya dönük ileri sürülen strateji veya projenin hayata geçirilmesinde olumlu/başarılı neticeler alınabilmesi için hassasiyetle belirlenen yönerge doğrultusunda neler yapılması gerektiğinin/uygun olacağına dair önerilerimizi kapsamlı bir şekilde sunmayı yararlı görmekteyiz. Gelebilecek tüm eleştirileri göze alarak yola girdiğimiz gibi, farklı strateji veya düşüncelere sahip kişi veya kurumlarla bir araya gelme, ortak akıl etrafında, yine aynı bağlamda çözüm üretme ve ülke kalkınmasına katkı vermek için kararlılığımızı da ifade etmek isteriz. Eğitim-öğretim etkinliklerinin zor ve uzun vadeli emek ve çaba gerektirdiği, fakat başarılı olduğu takdirde bir o kadar da toplumun kalkınmasında garantili, kalıcı ve kârlı bir yatırım olduğunun bilincinde olarak bu işi başarmış tüm ülkelerin bir yerlerden başladığı gibi bir noktadan başlama mecburiyetindeyiz.

Bu kapsamda Türkiye’nin üretim ve kalkınma meselesinin çözümüne katkı sağlamak amacıyla tasarladığımız projede belirlenen, söz konusu hedeflere başarılı neticeler olarak ulaşmak için, aşağıdaki adlarla kurullar/komisyonlar kurulabilir. Bu kurul veya komisyonların çalışma usul ve esaslarına ilişkin iş ve işlemlerin nasıl yürütülmesi gerektiğine dair yönergeyi/fikirlerimizi kapsamlı ve sistematik bir biçimde aşağıda sunmaktayız.

Türkiye’nin kalkınmasını, üretim odaklı eğitim sistemi aracılığıyla gerçekleştirmeyi amaçlayan projeye dair önerilerimiz ile esas olarak ortaokulların mesleki – teknik ortaokul olarak tasarlanması/dönüştürülmesi hedeflendiğinden, bu komisyonlarda liselere dair alt başlık/bölüm yer almamaktadır.

Bu kurul veya komisyonlar aşağıdaki adlarla kurulabilir:

1. İlkokul Komisyonları
2. Ortaokul Komisyonları
3. İl Eğitim Komisyonları
4. Bölge Eğitim Komisyonları/Çalışma Grupları

5. Eğitim Islahat (Reform) Grubu (Komisyonu)/Bölge Çalışma Grupları
6. Halk Eğitim Merkezlerinin Üretim Odaklı ve Çağa Uygun Bir Konseptle Yeniden Dizayn Edilme Zorunluluğu/Halk Eğitimi Çalışma Grubu
7. Türk Yükseköğretim Sisteminde (Özellikle Eğitim Fakülteleri) Yeniden Yapılandırma – Reform Zorunluluğu [Yüksek Öğretim Islahat (Reform) Grubu (Komisyonu)]
8. Üretim, İstihdam ve Kalkınma Odaklı Yeni Eğitim Modeli
9. Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri Kurulması Zorunluluğu

Türkiye’de, ortaokulların mesleki ve teknik niteliğe dönüştürülmesi neticesinde üretimin ciddi oranda artacağı, istihdam ve kalkınmaya hayati derecede katkı sağlama potansiyeli oldukça yüksek olabilecek bu kurul veya komisyonların çalışma usul ve esasları/çalışma yönergeleri şöyle olabilir:

12.1.İlkokul Komisyonları

Türkiye’de eğitim – öğretim müfredatı, üretim ve kalkınmanın aracı veya motor gücü haline getirilmek suretiyle bir hamlede bulunmak orta ve uzun vadede Türk eğitim sistemine, dolayısıyla da ekonomisine dinamizm getirecektir. Gideceğiniz yönü bilmiyorsanız rüzgârın hangi yöne estiğinin bir anlamı olmadığı gibi, hiçbir rüzgâr da size yardım edemez. Öğrenciler eğitim-öğretimin ilk kademesinde hangi mesleğe veya alana ilgi duydukları, yeteneklerinin tespiti çok önemlidir. Bunu belirlemek için aile işbirliği/desteği de sağlanarak her okulda sınıf öğretmeniyle okul rehber öğretmenin yanı sıra uzmanların da içinde yer alacağı bir komisyon kurulmalıdır.

Kurulacak komisyon öncelikli olarak öğrencilerin yetenekli olduğu alanları tespit etmelidir. Bu çalışmanın büyük bir disiplin ve ciddiyet içerisinde yürütülmesi ve takip edilmesi sonraki yıllar için önemlidir. Komisyonlarda ihtiyaç duyulan alanda uzman bulunması için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmalı, uzmanın birden çok okulda, örneğin bir eğitim bölgesinin tamamında çalışmasının sağlanması, birçok açıdan tasarruf ve deneyim sağlayacağı için önemli olacaktır.

İlk adımın doğru ve sağlam atılmasının, sonraki süreçte net olarak etkisi görülecek, devlete ve topluma sağlayacağı yararların farkına da kısa sürede varılacaktır. Eğitimde önem arz eden ilk adımın yanlış atılması, sonraki adımlarda da yanlış ve telafisi zor sonuçlar ortaya çıkarabilecektir ki; Türk toplumunun eğitimde feda edeceği tek bir ferdi yoktur. Ortaya çıkma ihtimali yüksek, olumsuz sonuçlarla karşılaşmamak ve

çocukların sonraki yaşamında ilgi duyduğu ve başarılı olabileceği mesleği doğru bir şekilde tespit etmesine yardımcı olmak önemlidir. Bunun neticeleri kısa vadede olmasa bile orta ve uzun vadede Türkiye'nin kalkınmasını doğrudan etkileyeceğinden Türk eğitim sisteminin, ilkokul kademesine ayrı bir önem vermesi acil bir gereklilik haline gelmektedir. Konunun özü olarak; bir Çin atasözünde ifade edildiği gibi, *“eğer uzun vadeli bir planlamadan mahrum iseniz başınız belada demektir.”*

01.11.1937 tarihinde Celal Bayar tarafından teşkil edilen İcra Vekilleri Heyeti Programında, eğitim öğretimde ilk tahsilin önemine vurgu yapılan ilgili kısmı aktarmak istiyorum. Başbakan Celal Bayar hükümet programını mecliste açıklarken; ilk tahsilin önemine dair şu kritik tespiti ortaya koydu: *“İlk tahsilde alınan fena intibaları müteakiben düzeltebilecek ali bir tahsil sistemi henüz icat edilmemiştir”* *“Fena bir ilköğretim fena bir hayata başlayış demektir. Bu genç vatandaşın karakterinin teşekkülüne mani olur ve hatta bozabilir bunun içindir ki ilköğretime en çok ehemmiyet vereceğiz...”* (Öztürk, 1968, s. 207).

Türkiye'nin kalkınmasına katkı sağlama olasılığı yüksek bir projenin ilk adımına benzer uygulama örneklerine çalışmamızda savunduğumuz gibi dünyanın farklı ülkelerinde benzer örnekler bulunmaktadır. Gerek eğitimde nitelik, gerek üretim, ekonomi ve teknolojide gelmiş bulunduğu seviye açısından, dünyanın süper güçleri arasında yer alma yarışında üst sırada bulunan Japonya'da, öğrencilerin hangi tür okula gideceklerine, dolayısıyla hangi mesleği seçeceklerine, o bölgenin üretim koşullarıyla arz talep dengesi gözetilerek yaygın ekonomik faaliyetlere, iklime ve coğrafi koşullara göre *“okul komisyonları”* karar vermektedir.

Diğer bir ülke olan Finlandiya örneği ele alındığında, uygulamada yine benzer bir sonuçla karşılaşmaktayız. Finlandiya 1950'lere kadar bir tarım ülkesi olmasına rağmen, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, mesleki ve teknik eğitimi üretimde kullanma/eğitimde niteliği arttırma sayesinde, kısa denilebilecek zaman dilimi aralığında hızla kalkınarak sanayileşti ve bir refah devleti inşa etmeyi başardı. Eğitim ve ekonomik rekabette birçok uluslararası değerlendirmede lider ülke durumunda bulunan, aynı zamanda 2018, 2019 ve 2020 yıllarında dünya mutluluk raporunun zirvesinde yer alan Finlandiya, eğitim-öğretim sisteminde öğrencilerin hangi alana veya mesleğe yöneleceği, öğretmen, okul yönetimi ve aile işbirliğiyle belirlenmektedir: *“Temel eğitim tamamlandığında derslerin başarı düzeyini gösteren temel eğitim sertifikası verilmektedir. Başarıyla mezun olan öğrenciler genel veya mesleki liselere devam edebilmektedir. Öğrencilerin hangi lise*

türüne devam edeceğine dair yönlendirme öğretmen, okul yönetimi, aile işbirliğiyle yapılmaktadır”(Demirkan, 2018).

Bilimsel ölçek ve gözlemlere dayalı, doğru bir rehberlikle beceri ve yeteneklerin tespiti önemlidir. Üst kademelere geçiş hazırlığında olan öğrencilerin doğru mesleğe yönlendirilmesi, sonraki yıllarda sürecin daha nitelikli ve sağlıklı yürütülmesini sağlar. Okullarda komisyon çalışmalarının doğru bir ekseninde yürütülmesi için, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sosyolog, Psikolog veya ihtiyaç duyulan başka alanda uzmanların istihdam edilmesi sağlanabilir. Daimi surette olmasa bile, en azından belli dönemlerde komisyonların toplanarak öğrencinin ilgi duyduğu alan ve yeteneklerinin tespit zamanlarında ve nihai kararın verileceği, Aralık/Ocak ve Haziran/Temmuz/Ağustos aylarında istihdam edilmeleri mantıklı görünmektedir.

Nihayetinde çocukların mesleğini, yani istikballerini belirlemede sorumluluk alan bu komisyonlar, dolaylı olarak ülke kalkınmasına bir etkide de bulunacaktır. Bu yüzden durum son derece önemsenmeli doğru, objektif, disiplin içerisinde ve bilimsel bir çalışma yapılarak karara varılması, ailelerinde sürece aktif destek vermeleri sağlanmalıdır. Bu amaçla velilerle görüş alışverişi ve ziyaretleri, aile bilgilendirme toplantıları, seminerler tertip edilmesi gibi eğitim amaçlı programların düzenlenmesi bu noktada önemlidir. Ailelere verilecek eğitim amaçlı program veya seminerler, toplumda eğitim-öğretime karşı ilgi, bilinç ve farkındalık uyandıracığından, kısa vadede olmasa bile orta ve uzun vadede çocukların eğitimine ciddi katkı sağlanmış olacaktır. Buna benzer önerilerimiz eleştiri konusu olsa da, eğitime dönük yatırımların uzun vadeli ve temelden başladığını; sonuçlarının da uzun süreçler sonunda alındığını hatırlatmakta yarar vardır.

Bu bilinçle disiplinli ve koordineli bir şekilde çalışmak, çocukları ilgi ve yeteneğine uygun doğru bir mesleğe yönlendirmeye geleceğe hazırlamak, İlkokul sınıf öğretmeni, okul rehber öğretmeni, aileler ve okulda oluşturulacak komisyonda yer alan diğer üyelerin/uzmanların en önemli/birincil görevidir.

Peki, eğitim-öğretim ve kalkınmada hayati önem arz eden tüm bu kritik süreçler nasıl işletilecektir? Sorusunun cevabına gelince; Sınıf ve okul rehber öğretmeni işbirliğiyle, ilkokul1.sınıf seviyesinden başlanarak düzenli periyotlarla yapılan gözlem ve görüşmelerle çocuğun meyilli olduğu, ilgi duyduğu alan tespit edilmeli, kayıt altına alınmalı, çocuğun ailesiyle görüşülerek durum teyit edilmelidir.

İlkokul1.sınıfta başlayan süreç ve değerlendirmelere aynı yöntemle 2.ve 3.sınıflarda da devam edilecektir. Yapılan tüm gözlem ve tespitler sonraki yıllarda öğrencinin alan/meslek belirlemesinde veri olarak kullanılacağından kayıt altına

alınmalıdır. Tespiti yapılan durumdan imzalayanların tamamı sorumlu olacak şekilde ortak bir sorumluluk anlayışıyla hareket edilmelidir. Her eğitim – öğretim yılının sonunda öğrencileri tanımaya yönelik yapılan bu tespitler, ailelere bildirilerek, istişareler yoluyla ailenin de görüşü alınarak teyit edilecektir. Bu konuda bir noksanlık varsa görüş birliğiyle düzeltilecek ve sonraki yıllara kaynak teşkil edecek şekilde rapor edilecek, imza altına alınacaktır.

4.sınıfın sonunda ise, ilkokul1.2.ve 3.sınıfta yapılan çalışmalara ek olarak, öğrencinin ilgi duyduğu alan, meslek ve yetenekleri ders başarı durumuyla birlikte bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmeli ve ayrıntılı bir şekilde raporlanmalıdır. Bu raporlar çocukların gidecekleri okul türlerini belirlemede/ortaokula geçişe veri olarak kaynak teşkil edeceğinden titizlikle hazırlanmalı ve öğrenci bazlı dosyalar olarak kayıt altına alınmalıdır. Tüm bu bilimsel temelli çalışma ve raporlar ışığında, ortaokula başlayacak bir öğrenciyi iyi bir şekilde tanıma imkânı bularak hayata hazırlamak, ne tür bir mesleğe yatkın olduğu veya hangi tür lise veya alana yönelme eğiliminde olacağını şimdiden görmek, ona göre adım atmak ve önlem almak için çok sağlam, gerçekçi ve bilimsel bir temel atılmış olacaktır.

Türk eğitim sisteminin başarısı ve ülkenin kalkınabilmesi için sağlam bir temel oluşturma amacıyla yapılan çalışmalar, sonraki yıllarda veli, öğretmen, okul idaresi ve bu işle ilgili komisyonların yol haritası, gözü kulağı olacaktır.

Bu süreçler neticesinde öğretmen, eğitim kurumları, komisyonlar ve aileler,-söz konusu prosedürün uygulanmasının dayattığı zorunluluktan da kaynaklansa-çocuklarla daha fazla iletişime geçilecek ilgi gösterecektir. Bu ilginin etkisiyle geleceğini belirleyen sürece, çocuk kendisinin de aktif olarak dâhil olduğunu, yapılanların tümünün kendisi için yapıldığını gören, farkına varan çocuk; önemsendiğini, değer gördüğünü, daha çok sevildiğini hissederek, kendini daha kıymetli hissedecektir. Bunun sonucu olarak çocuğun kişiliğinin daha aktif, daha sağlıklı gelişeceği, her alanda olumlu tavırlar sergileyeceği, akademik alanda başarılı sonuçlar alma olasılığını arttıracığı ve geleceğine dair daha doğru kararlar vermesi kaçınılmaz olacaktır.

Sonuç olarak; eğitim – öğretim ve kalkınma adına kapsamlı bir biçimde yürütülen tüm etkinlikler, çocukların yanı sıra bu süreçte aktif rol alarak çalışacak aile ve diğer tüm bileşenlere bir eğitici-öğretici yönünün olacağı bilinmelidir. Dolayısıyla doğrudan olmasa dahi, dolaylıda olsa yapılacak çalışmaların toplumsal eğitime katkısının göz ardı edilmemesi gerekir.

12.2.Ortaokul Komisyonları

İlkokul kademesinde itina ile detaylı hazırlanmış raporlar, okul yönetimi, öğretmenler ve aileler için çocuğun doğru mesleğe yönlendirilmesinde bir yol haritası olacaktır. Gösterilen ilgi ve desteğin yarattığı cesaret ve özgüvenle ortaokula başlayan çocuk, kendine güveni daha yüksek, okul ve sosyal çevreye daha rahat adapte olabilen, hem kendini hem ilgi ve yeteneklerini iyi tanıyan, eğitim öğretime hazır, bilinçli, öğrenme ve kendini geliştirmeye istekli, hazır bulunuşluk seviyesi daha yüksek olarak ortaokula başlamış olacaktır.

Bu noktada şunu hatırlatmakta yarar vardır. Türkiye'nin kalkınması için ısrarla savunduğumuz çalışmada, kamu yararı da göz önünde bulundurularak; çocuk, aile, toplum ve devlet için tamamen üretim odaklı bir proje tasarlandığından, hedefine ulaştığı takdirde söz konusu tüm taraflar için “*kazan kazan*” stratejisi sonucunu doğuracaktır. Bu anlamda, doğru bir rehberlik ve ikna ile üretim odaklı mesleki-teknik eğitime, toplumun katılım ve desteğinin son derece yüksek olacağını öngörmekteyiz.

Ailelerin bu süreçte aktif yer almaları, kendilerinde eğitim-öğretim ve çocuğa karşı yüksek bir bilinç, duyarlılık ve hassasiyet yaratacağından, Türk eğitim sisteminde meydana gelen birçok olumsuz durumun önüne de bu vesile ile geçilebileceği, bu anlamda büyük bir katkı yapabileceği kesindir. Sonuçta hem okul yönetimi ve öğretmenler, hem de aileler çocuğun istikbaline dair daha doğru tasarruflarda bulunabilecek ve emin adımlarla ilerleyecektir.

Bu kapsamda 1.2.3.ve 4.sınıflarda detaylı anlattığımız üzere, öğrencinin ilgi yetenek ve becerilerini tanımaya dönük yapılan gözlem ve raporlamalar, aynı kapsamda 5.ve 6.sınıflarda da başarı odaklı eklemelerle tamamlanmalıdır/devam edilmelidir. Bu bağlamda ilkokulda yapıldığı gibi, ortaokulda da her eğitim-öğretim yılı sonunda, ilgi, yetenek ve beceri tespitine dayalı hazırlanan öğrenci bazlı raporlar imzalanarak kayıt altına alınmalı ve liseye geçişlerde okul tür ve alan belirlemede yararlanılacak/kullanılacak en objektif ve bilimsel veri olacağı unutulmamalıdır.

Öğrencinin, akademik durumu, ilgi-yetenekleri, hangi mesleğe yatkın ve başarılı olduğu gibi daha birçok önemli özellik, lise ve yükseköğretimde de görülebileceği şekilde Milli Eğitim Bakanlığı elektronik sistemine işlenmelidir. Hatta hem kişi, hem de işverenin doğru bir tercihte bulunabilmesine yardımcı olabilme adına, ilgili kurum ve kuruluşların, hatta iş ve ekonomi dünyası tarafından da gerekli/kısıtlı durumlarda görülebileceği şekilde erişime açık tutulabilir.

Söz gelimi 10.sınıfta okul idaresi/öğretmenler veya üniversite/fakülte/yüksekokul 1.sınıfta akademisyenler tarafından sistem kontrol edildiği takdirde, öğrencinin eğitim-öğretim hayatına dair gerekli tüm bilgileri görebilme imkânına ulaşabilmelidir. Bu uygulama orta ve uzun vadede Türkiye'nin eğitim-öğretim süreçleri ve kalkınmaya katkı adına daha etkili ve verimli neticeler almayı kolaylaştıran bir unsur olacaktır.

6.sınıfın sonunda okul başarısı düşük ve not ortalaması 50'nin altında (başka puan sınırı belirlenebilir) olan veya diğer akademik başarı ölçütleri karşılamama/karşılayamama sonucu sınıf tekrarına kalıp, nihayetinde sistemin dışına itilerek eğitim hayatı sona erme nedeniyle, pasif tüketici konumuna düşme potansiyeli yüksek olan çocukları kurtaracak yol ve/veya yöntemler bulmalıyız ki, çalışmamızın esas amacını bu hedefler oluşturduğu gibi, eğitimde de feda edilecek tek ferdimiz yoktur.

Yıllardır ısrarlı bir çabayla üzerinde çalıştığımız Türk eğitim sisteminin, üretim ve kalkınmaya bir katkısının olmamasından dolayı yaşandığına inandığımız çıkmazdan kurtulmak adına, çözüm önerilerimizden en önemlisini oluşturan mesleki ve teknik ortaokullar kurularak çıkabileceğine inanmaktayız.

Bu amaçla eğitim sisteminin dışına çıkma potansiyelinde olan çocukları tekrar kazanma, mesleğe yönlendirme ve üretime kazandırmak için 7.sınıf itibarıyla, kurulmasını ısrarla önerdiğimiz üretim odaklı uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik ortaokula yönlendirerek meslek sahibi yapılması mecburiyeti bulunmaktadır ki; çalışmamız/projemiz de tam olarak bunu hedeflemektedir. Bu sayede onları pasif tüketicilikten aktif üretici konumuna getirme, aslında tam da olması gerektiği gibi, Türkiye'nin ekonomik potansiyeline katkı vermeleri sağlanabilir. Bu konudaki uygulama ve süreçlerin nasıl işletilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerimizi detaylı olarak adım adım yeri ve zamanı geldikçe ifade ediyor/etmeye çalışacağız.

Eğitim-öğretim sisteminin dışına itilip ailesi ve toplum için risk oluşturacak çocukların pasifize olmalarının önüne geçmek, mesleki-teknik uygulamalı eğitimlerle ortaokul 7.sınıf itibarıyla meslek sahibi olmalarını sağlamak, ilgi duyduğu meslekte uzmanlaşmasına yardımcı olmak, üretimde değerlendirme ve Türkiye ekonomisine katkı yapabilir hale getirmek için, bu yöntemleri en verimli biçimde kullanmak, Türk eğitim sisteminin en önemli amaçlarından biri haline getirilmelidir.

50 not ortalamasını genel anlamda geçer not diye fikir olarak belirttik. Bu konuda eğitimci ve uzmanlar, 50 yerine 55 veya farklı bir rakam üzerinde tartışılabilir veya kabul edilebilir. Yani 50 değil de 55'in altında veya başka bir not ortalamasına sahip öğrencilerin mesleki-teknik ve üretim odaklı okullara yönlendirilmeleri sağlanabilir.

Bütün eğitim-öğretim hayatı boyunca akademik anlamda başarısız olmanın ağır bedelini ödemesi muhtemel çocukları, gençleri, ağaç yaş iken eğilir atasözünde de ifade edildiği gibi, gençken eğiterek kendi istediği, ilgi duyduğu meslekte başarılı olabileceği, Türk ekonomisi, üretim ve kalkınmasına katkı sağlayabileceği bir müfredatla eğitmekten başka hal, çare yoktur.

Çocuğun ilgi, istek ve kabiliyeti doğrultusunda, hangi mesleğe yönelmenin isabetli olacağı, 6.sınıfın sonunda, okulda uzmanların yer aldığı komisyon ve aile ile birlikte tespitinin yapılarak rapor altına alınması gerekir. Bu rapor ve tespitlere dayanarak 7.sınıftan itibaren üretim eksenli mesleki-teknik ortaokula, eğitim uygulama sahalarına veya organize eğitim sanayi bölgesine yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Çocuğun hangi alan ve mesleğe yönlendirileceğine, ortak akıl ve istişare ile karar verildiğine ilişkin dünyanın başka ülkelerinde de benzer karar süreçleri işletilmektedir. Örneğin Finlandiya’da: *“Meslek eğitim kurumlarına başvuracak öğrencilerin yönlendirilmesi, öğrenci, ailesi, okul yönetimi tarafından yapılarak öğrenci sistemde kayıt yaptırır”*(Altın R. , 2009-2010).

Bu noktada bir konuya açıklık getirmek isterim. Türkiye’nin hâlihazırda mesleki ve teknik lise mevzuatına ilişkin bir izlek vardır. Şu anda uygulanan mesleki-teknik eğitim sistemi ve mesleki eğitim merkezleri prosedürü, lise çağında veya mezun durumda olan kişileri kapsamaktadır. Bu çalışma ile öneride bulunduğumuz sistem ise, liseye başlama veya bitirmeyi beklemeden, 7.sınıftan itibaren sınıf geçme kriterlerini yerine getirmeyen, çocuk ve ailenin isteği doğrultusunda, tarafımızdan kurulması önerilen, üretim odaklı uygulamalı eğitimi kapsayacak, mesleki ve teknik ortaokullara çocukların yönlendirilmesi gerektiğidir: *“Bütün bu toplumsal ve ekonomik risklerden kaçınmak adına gençlerimizi ekmek üretiminden aşçılığa, kuaförlük ve terzilikten şoförlüğe makine ustalığına kadar 7.ve/veya 8.sınıftan itibaren başlayarak uygulama okulları, çıraklık okulları, mesleki kolejler”*(Altın R. , 2009-2010).

Böyle bir süreç elbette kalkınmayı ciddi oranda etkileyeceğinden, devlet ve topluma yarar getireceği; bu nedenle bu projeyi uygulamanın ülke kalkınmasında devrim niteliğinde stratejik bir hamle olabileceğini düşünmekteyiz. Çünkü bireyin uygulamalı eğitime başlama ve meslek öğrenmek için, hiç gereği yokken bir kaç yıl da beklemek (liseye geçişi beklemek), zaman, enerji ve servet israfıdır. Onca yıl beklemenin ortaya çıkardığı israfı kendi elimizle yaratmak, buna sebep olmak, çocukları da gecikmeli olarak hayata hazırlamanın, mesleğe yöneltmenin hiç kimseye hiçbir faydası ve mantığı bulunmamaktadır. Bundan dolayı herhangi bir zaman kaybına yol açmadan, üretim ve

kalkınma sürecine erken başlanması, hem daha erken yaşlarda uzmanlaşma sağlanacak, hem de bir anlamda çocuğu daha kısa yoldan hayata hazırlayarak, aktif üretici bir birey haline getirip üretime dâhil edecektir. Bu yöntem, Türkiye'nin boşa akan ekonomik potansiyelinin önüne geçilmesi açısından çok mantıklı ve kârlı bir yol gibi görünmektedir.

Bireyin ilgive kabiliyetine bakılmaksızın plansız, herhangi bir program ve okul türüne'kontenjanlar dolsun diye' yönlendirilmesi, devlete, kişiye ve topluma bir faydasının olmayacağı gibi, ekonomik olarak da şu anda burada anlatmaya vakit yetmeyecek çap ve boyutta zararlara yol açacaktır.

Bu kapsamda 01.11.1937 tarihinde Celal Bayar'ın teşkil ettiği İcra Vekilleri Heyeti Programının, önemli olduğuna inandığımız kısmını aktarmakta fayda görüyoruz: *“Mesleki tedrisattan bahsetmek istiyoruz: İlk tahsili bitirenlerin hepsini, istidad ve kabiliyetleri neden ibaret olursa olsun üniversiteye dayanan bir mekanizma karşısında bırakmak istemiyoruz. Çünkü bunun neticesi bir taraftan tesis ve kuvvetlendirmek istediğimiz yeni ve ileri Türkiye hayatını en zaruri elemanlarından mahrum bırakmak ve diğer taraftan yavaş yavaş memlekette bir ihtisasa varmadan sönmüş veya yarı tahsille kalmış veyahut da bizzat ekmeğini kazanmaktan aciz sadece diplomasına dayanan bir asabi yorgunlar kâfilesile karşılaşmak olur”*(Bravo sesleri, alkışlar), (Öztürk, 1968, s. 207).

Konu eğitim ve kalkınma meselesi olduğu için, biraz pragmatik davranma hakkını kendimizde görerek şunu rahatlıkla ifade edebilirim. Savunduğumuz projenin hayata geçirilmesi durumunda, Türkiye'nin geleceğinin teminatı olan çocukları daha kısa bir yoldan hayata hazırlamış, ülke ekonomisinin kalkınmasına katkı sağlayabilecek nitelikte dahil etmiş olacağız. Aksi durumda $4+4+4=12$ yıl, yükseköğretimi de dahil edersek belki 16 yıl boyunca sadece teorik eğitim almış gençlerin, eğitim sisteminin dışına çıktığında, henüz pratik tecrübesi yokken, bir meslek öğrenmenin acemiliğiyle oluşan işgücü, zaman ve verim kaybının ülke ekonomisine maliyeti yanında, toplum psikolojisine etkilerinin de hesaba katılarak değerlendirilmesi gerekmektedir ki bazı durumlarda, belki de belli bir yaştan sonra kişiye bir meslek öğretmenin zorluğu, hatta imkânsızlığı ile ömür boyu atıl durumda kalma riskini de iyi hesaplamak gerekir.

Bu kapsamda mesleki-teknik ortaokullarda tarım dersi gibi uygulamalı daha birçok ders müfredata acilen eklenmeli, fiziki koşulları uygun olan okullara uygulamalı eğitim ve üretim atölyeleri kurulmalıdır. Bu amaçla kurulmasını ısrarla savunduğumuz mesleki ve teknik liselerde uygulanan müfredatın, ortaokul seviyesine indirgenerek mesleki ve teknik ortaokulların bir an önce kurulması, altyapılarının katma değer

üretmeye uygun hale getirilmesi gerekir. Bu sayede ülkenin enerjisini, üretim ve kalkınmayı destekler bir niteliğe bürünmesini sağlayabiliriz. Bu noktada belki gelebilecek bir eleştiri olarak, bu yaştaki çocukların kendi mesleğini-bir meslek seçebilecek-yaş ve olgunlukta olmadıkları eleştirisi, her ne kadar kısmen doğruluk payına sahip gibi görünse de, dünyanın farklı ülkelerinde mevcut uygulamalarda çocukların meslek seçimi genel manada bu yaşlarda okul, aile, rehberlik servisleri ve ilgili uzmanlarla işbirliği halinde belirlenmektedir.

Hatta iddiamızı bir adım daha öteye taşıyarak, çocuğun erken yaşlarda ilgi duyduğu mesleği belirlemede, doğru bir rehberlik, ilgi beceri ve yeteneklerini tanımasına yardımcı olabilir. Çocuklara günlük hayatın gerektirdiği beceri ve donanımları kazandırarak, nitelikli bir meslek edinmesini sağlayıp, ekonomik gücüyle kendi ayakları üzerinde durma becerisi kazandırmaktan daha yararlı bir yol da tarafımızdan bilinmemektedir.

Diğer ayandan mesleki ortaokul ve liselerin uygulama atölyelerinde, organize eğitim sanayi bölgelerinde, ya da diğer üretim tesislerinde pratik tecrübeler kazandırma ve meslek öğrenmek için uygulamalı eğitime gönderilecek çocuklar, piyasanın genel çalışma mevzuatının dışında tutularak, uygulama alanlarında pratik eğitim/staj yapma pozisyonunda olacaklarını/olmaları gerektiğini şimdiden belirtmekte fayda vardır. Belki bazı durumlarda sigorta girişlerinin yapılması ve primlerinin ödenmesi gerekebilir. Hassas olduğuna inandığımız bu konu, devletin ilgili ve yetkili kurumları tarafından kapsamlı bir biçimde değerlendirilip kararlaştırılması gerekir.

50'nin altında not ortalamasına sahip çocuklar için tarafımızdan ortaya atılan önerilerin, 50-69.99 ortalamaya sahip öğrenciler için de geçerli bir süreç olarak işletilip işletilmeyeceği konusu, yetkililerin ve uzmanların görüşleri alınarak kararlaştırılabilir.

Peki, savunduğumuz tüm senaryolar bir bütün halinde değerlendirildiğinde, 70 ve üzeri not ortalamasına sahip çocuklar ne durumda olacak, ne yapacaklar?

Farklı tür/programlara sahip mesleki ve teknik liseler ile Anadolu liseleri türündeki programlar arasındaki geçişler (koşullar ve şartların uygunluğu sağlandığı sürece) tamamen esnek olacaktır. Yani organize eğitim sanayi bölgeleri ve diğer meslek edindirme sahalarında, uygulamalı eğitim programlarına katılmak isteyenler için de elbette geçiş süreçleri esnek işletilmesi gerekmekte olup, katılımlar yani geçişler kolaylaştırılacaktır. Bu geçişlerle ilgili süreç esnek işletilecek olduğundan, eğitimciler ve diğer ilgili uzmanların işbirliğiyle hareket edilmeli, ileriki yıllarda yapılacak mesleki alan veya bölüm değiştirmeleri için yeni değerlendirme ve ölçütler elbette olabilecektir.

Olaya biraz tersinden bakalım.2024 yılı Resmi Gazetede yayımlanan, MEB'in temel eğitim yönetmelik değişikliğine göre (Resmi Gazete Tarihi:14 Ekim 2023 Cumartesi-Resmi Gazete Sayısı:32339), *Söz konusu Yönetmeliğin 28 inci maddesinin ikinci fıkrası şöyle der: “(2) Bir üst sınıfa devam etmek için öğrencinin iki dönem puanının aritmetik ortalaması Türkçe dersi için 70, 00’den, diğer dersler için 50, 00’den az olamaz”*).

Not ortalaması 50’nin altında veya Türkçe dersi ortalaması 70.00’in altında olan çocukların durumu ne olacaktır. Bütün mesele burada başlamakta olup, çalışmamızın önemi ve savunduğumuz temel strateji bir kez daha karşımıza çıkıyor. Yapılan tüm çabalara rağmen, eğitim-öğretimde akademik anlamda başarı şansı ve umudu kalmayan, hiçbir çabası olmayan ve neticede başarısız olmuş, sonraki yıllarda da başarısız olma ihtimali yüksek, eğitim-öğretimle hiçbir bağı kalmamış bireyi, zoraki bir şekilde sınıfta tutmanın hiç kimseye hiçbir yararı olmayacaktır. Bu durumun, eğitimin niteliğini de ciddi bir şekilde zehirlediğini belirtmek zorundayız.

Öğrencinin sınıf tekrarı ve nihayetinde eğitim sistemi dışına itilmesi, çeşitli ailevi ve sosyal travmalara yol açacağı da tartışma götürmez bir gerçektir. Durumun vahameti ortadayken, eğitimcisinden sanayicisine, ekonomik faaliyetlerde bulunan paydaşlardan hükümete kadar elbirliğiyle ne yapmalı? Veya nasıl yapmalı? Sorusu can yakıcı bir şekilde karşımızda cevaplandırılmayı beklemeye devam ediyor. Sorunun cevabına ilişkin detaylara girmeden önce şunu belirtmek isteriz ki; Tarafımızdan Türkiye’nin kanayan bir yarası olarak görülen, eğitim ve kalkınma ilişkili meselesinde, devlet millet el ele vererek bu yarayı sarmaya çaba sarf etmemiz gerektiğidir.

Akademik başarısızlık gösteren çocuğun, sınıftan alınıp mesleki ortaokul/ve/veya mesleki teknik lise/organize eğitim sanayi bölgesi/uygulama sahalarında, üretim odaklı, pratik eğitime tabi tutularak meslek sahibi bir birey haline getirilmeli, erkenden hayata atılmalı ve nihayetinde kalkınmaya bir fayda sağlamak için üretim çarkına dâhil edilmelidir. Eğer kişi daha önce mezun olup bu süreci kaçırmışsa, onun da yetişkin olarak mesleki eğitim merkezlerine yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

Okulda verilen teorik eğitimden yarar sağlamadığı kesin ve net olarak tespit edilen öğrenciler, başta büyük organize eğitim sanayi bölgeleri olmak üzere, mesleki-teknik ortaokullar/liselerin uygulama/üretim atölyelerinde bütün iş kollarında, başta sanayi sitelerinde makine, elektrik, bakım onarım ve tamir işi olmak üzere, turizm sektörü, tekstil atölyeleri, terzilik, kuaförlük, açıcılık, tamircilik, tarım ve hayvancılık, arıcılık, balıkçılık ve diğer tüm sektörel faaliyetlerin tamamına katılımları desteklenerek, meslek sahibi

yapılması mecburiyettir. Bu sayede onların istikbali güvence altına alındığı gibi, işsizlik azalır, istihdam artar ve ülke kalkınmasına katkı sağlanır. Türk eğitim sisteminde pasif konumda bekleyen bireylerin üretim çarkına dâhil edilmesi, Türk ekonomisi için hayırlı bir iş olacağını güçlü bir olasılıkla öngörmekteyiz.

Önem arz eden başka bir hususu da vurgulamakta yarar vardır. Bütün bu süreçle birlikte LGS ve Bursluluk sınavı ile diğer tüm sınavlar devam edecek, yüksek puan alarak fen liseleri veya diğer türlerdeki liseleri kazanıp okumak isteyen çocukların önü açık olduğu gibi geçişlerde esnek olunacaktır. Yine Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS), Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ve İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavı (İOKBS) gibi uygulanan mevcut sınavlar da, şu andaki mevcut sistemle devam edecek olup, doğal olarak başarı sağlayan öğrencilerin önü yine açık olacaktır.

Burada amaç-yani çalışmamızla amaçladığımız esas hedef-başarılı olamayan veya mevcut yoğunlukta teorik bir eğitim almak istemeyen, pratik eğitime yatkın olup bir an önce meslek sahibi olarak, hayata atılmak isteyen çocukları, sınıf tekrarının etkin bir şekilde uygulanmamasından kaynaklı, adeta dayatmayla sınıfta tutmaktan vazgeçmek, üretim odaklı bir eğitim sistemi/müfredatı ile üretim hamlesine destek olmalarını sağlayacak, bir kalkınma stratejisi ortaya koymayı hedeflemekteyiz.

Türkiye, 7.sınıf itibariyle-tıpkı üretim odaklı eğitim sistemi uygulayan birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi-İsviçre (Basel) eğitim sisteminde uygulandığı şekilde, 7.ve 8.Sınıflar (İsviçre’de sadece 7.sınıflar) yönelim sınıfları olarak süreci devam ettirebiliriz. Etkin sürecin katkısı sonucunda, çocuk kendi beceri ve yeteneğini iyi tanıyıp alan/bölüm/meslek seçiminde karar vermeyle ilgili herhangi bir tereddüde yer kalmayacağından dolayı, önemseyerek savunduğumuz üretim ve kalkınma odaklı eğitim sistemi de güçlü bir olasılıkla başarılı bir şekilde yerli yerine oturacaktır.

9.10.ve 11.Sınıflarda da sistem aynı şekilde ciddiyet ve disiplinle yürütülmelidir. Geçişler konusunda esnek davranılarak, çocukların istikbali için en ideal yolun bulunması konusunda ne gerekiyorsa yapmaktan geri durmamalıyız.

Mesleki ve teknik ortaokul/liselerde üretim odaklı eğitim alacak öğrencilerin, haftanın kaç günü kaç saat teorik eğitim, kaç gün kaç saat uygulamalı/pratik eğitim almalarının uygun olacağı konusu, Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili uzmanlardan oluşacak bir komisyon tarafından belirlenerek müfredata eklenebilir/eklenmelidir. Örneğin, eğitimci olmamızın sunduğu avantaj ve tecrübe ile tarafımızdan yapılan gözlemin yanı sıra, yürüttüğümüz çalışma süresince inceleme imkânı bulduğumuz bazı ülkelerin,

mesleki-teknik eğitim sisteminden yola çıkarak öneri mahiyetinde fikirlerimizi sunmakta yarar görüyoruz.

Söz gelimi, teorik ve uygulamalı eğitim saatleri, pratik eğitim kademeli bir şekilde artırılarak şu şekilde uygulanabilir:

7.Sınıflar için: 4 gün teorik eğitim, 1 gün üretim atölyeleri, eğitim sanayi bölgeleri veya diğer uygulama sahalarında pratik eğitim,

8.Sınıflar için: 3 gün teorik eğitim, 2 gün üretim atölyeleri, eğitim sanayi bölgeleri veya diğer uygulama sahalarında pratik eğitim,

9.Sınıflar için: 3 gün teorik eğitim, 2 gün üretim atölyeleri, eğitim sanayi bölgeleri veya diğer uygulama sahalarında pratik eğitim,

10.Sınıflar için: 2 gün üretim atölyeleri, eğitim sanayi bölgeleri veya diğer uygulama sahalarında pratik eğitim,

11.Sınıflar için: 1 gün teorik eğitim, 4 gün üretim atölyeleri, eğitim sanayi bölgeleri veya diğer uygulama sahalarında pratik eğitim,

12.Sınıflar için: (YKS-LYS sınavına katılmak istemeyen tümüyle meslek öğrenmede uzmanlaşmakta karar verenler):

5 günün tamamı üretim atölyeleri, eğitim sanayi bölgeleri veya diğer uygulama sahasında pratik eğitim almaları mantıklı görünmektedir. (Bu açıklamalarda ve çalışmamızın tüm ilgili yerlerinde geçen çalışmaktan kasıt, gerek uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler, gerek Türkiye Cumhuriyeti Çalışma Bakanlığı mevzuatına göre yasal çalışma yaşı altında olan çocukları, uygulama sahaları veya atölyelerde uygulama yaparak (pratik dersler) staj eğitimi alma yoluyla meslek edinmeleri kastedilmektedir.)

Öğrenciler, teorik ve pratik eğitim alınan zamanlar dışında kalan boş vakitlerde, belli bir takvim ve planlama dâhilinde psikolog, sosyolog, pedagog, eğitimci ve ilgili uzmanların görüşleri doğrultusunda, çeşitli sosyal, spor ve diğer kültürel aktivitelere katılım sağlanmasının da önemli bir konu olduğunu söylemek mümkündür.

Bu sistem ile mezun olan bireyler hangi alanda veya meslekte uzmanlaşmış ise, meslek/uzmanlaşma diplomaları/belgeleri verilerek, turizm sektörünün, sanayinin veya diğer iş kollarının ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman açığının kapatılmasına, dolayısıyla verimliliğin de büyük ölçüde artmasına yardımcı olacaktır. Bu projede savunduğumuz üretim odaklı stratejilerde kısmen veya tamamen başarı sağlandığı takdirde, kişinin daha kolay iş bulmasına yardımcı olarak, üretim ve istihdam artabilir, eğitim aracılığıyla ülke kalkınmasına katkı sağlanabilir.

Bu sistemi uygulayan birçok Avrupa ülkesi, mezun olan gençlere uzmanlık/sertifika belgeleri vererek diğer ülkelerde daha kolay iş bulmasına yardımcı olmakta iken; Türkiye’den yurtdışına gidenler ise, bu tür sertifika/belgeye sahip olmadıklarından, ya da az bir kısmının sahip olmasından dolayı, dış ülkelerde iş bulma konusunda problem yaşadıkları, hatta bu eksiklikten kaynaklı işini kaybeden Türk vatandaşlarının sayısının da günden güne arttığını müşahade etmekteyiz. Bu olumsuzlukların ileriki yıllarda daha da artacağına öngörülmesi zor olmayacaktır.

Sonuç olarak Türkiye’nin eğitim ve kalkınma tablosu böyle iken; çağın büyük rekabet sahasının en önemli iki sacayağını oluşturan eğitim ve kalkınma konusunda, Türkiye ve toplumunu hak ettiği noktaya taşımak için-tıpkı Japonlar gibi-çalışma süresini gönüllü olarak uzatmalı-ve yine gerektiğinde uykudanve daha birçok şeyden bile feragat ederek yeni çözüm yolları bulana kadar çalışmaktan başka alternatif bilinmemektedir.

Çözüm alternatifleri içerisinde en mantıklı gibi görünen yol, çocuğu zoraki biçimde sınıf ortamında tutup eğitim-öğretimin niteliğini zehirlemeye mani olmaktır. Bu kapsamda çocuğu sınıf tekrarına bırakarak, eğitim sisteminin dışına itme nedeniyle ortaya çıkabilecek daha birçok ekonomik ve toplumsal probleme engel olmak, yaşanabilecek olumsuzlukların önüne set çekmek gerekir. Aksi takdirde çocuğun eğitim-öğretim sisteminin dışına itilmesi, öngörülenden daha büyük ekonomik kayıp ve sosyal kaoslara yol açması muhtemeldir.

Bu sebeple, kapsamlı ve derin nitelikte olumsuzlukların ortaya çıkmasını beklemek ve seyretmek yerine, çocukları 7.sınıf itibarıyla üretim odaklı mesleki ortaokulların üretim atölyeleri, organize eğitim sanayi bölgeleri veya diğer meslek kazandırma sahalarında sanayi ve iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikte yetiştirmek, üretim ve kalkınmanın lokomotifine haline getirmek daha hayırlı bir çözüm istikameti olacaktır.

Bu bağlamda Türkiye olarak, eğitim ve kalkınma odaklı en ideal çözüm yolunu bulmak/keşfetmek için 7/24 çalışılmalı; Tevfik Fikret, *“Haluk’un Defteri”*“*Ferda* “adlı şiirinde, kararlı ve çalışkan bir gençlik hayal ettiğini gösteren mısralarda söylendiği gibi: *”Uğraş, didin, düşün, ara bul, koş; atıl; bağır; Durmak zamanı geçti; çalışmak zamanıdır!”* ifadesi Türkiye’nin eğitim ve kalkınma sorunları ve çözüm bulma arayışı adına güncelliğini koruyan değerlendirmeler olması sebebiyle önem arz ettiğini düşünüyoruz.

Sonuç olarak, Türkiye’nin eğitim ve kalkınma meselesi geniş bir perspektifle ele alındığında *“durmak zamanı geçti çalışma zamanıdır”* diye değerlendirmekteyiz.

Öyleyse madem çalışma zamanıdır, bir yerden çalışmaya başlayalım, başlamalıyız, bu yer neresi ve nasıl olur, buna Türkiye Cumhuriyeti Devleti karar versin. Lakin biz devletin belirleyeceği yerden çalışmaya başlayacağımıza razı olduğumuzu peşinen kararımızı verdik bile...

12.3.İl Eğitim Komisyonları

Bir sistemin başarılı olabilmesinin en önemli ön koşullarından biri, söz konusu sistemin çarkını döndüren bütün dişlilerin aynı anda hareket ederek güç üretmeleri ve birbirlerini destekleyecek bir pozisyonda konumlandırılmalarıdır. Çalışmamızda üretim ve katma değer odaklı tasarladığımız eğitim sisteminin başarılı bir şekilde kalkınmaya tesir edecek şekilde stratejik hedeflere ulaşabilmesi için uygun pozisyonda konumlandırılması hususunda çözüm önerileri sunmaktayız. Bu bağlamda önerdiğimiz kurul veya komisyonlar bu sistemi döndüren çarklar veya dişliler olarak düşünülebilir. Uygun ve eşgüdümlü hareket etmede başarı, bir parçanın zafiyeti gösterme, fonksiyonsuz kalması, kırılmasında ise en nihayetinde muhakkak ki bir başarısızlık yaratma sonucunu doğuracaktır.

Genel manada eğitim-öğretimde başarılı olmuş ülkelerde, sistemi başarıya ulaştıran tüm unsurlar arasında belli düzeyde bir koordinasyon, uyum ve ahenk söz konusu iken; tersi durumda ise uyumsuzluk, tükenmişlik ve hantallık ön plandadır. Özenle yürüttüğümüz çalışmada, Türkiye'nin üretim ve kalkınmasına yarar getireceği umut ve beklentisiyle savunduğumuz, üretim ve kalkınma odaklı yeni bir eğitim modelinde kurulmasını gerekli gördüğümüz komisyonlardan biri de "*İl Eğitim Komisyonları*"dır. İl eğitim komisyonları çalışma koşullarının nasıl olması gerektiğine dair fikirlerimizi ortaya koymadan önce, dünyada benzer işleyişe sahip birçok ülke bulunduğu hatırlatılmasında fayda vardır.

Söz gelimi, eğitim – öğretim sistemini üretimde etkin kullanma yoluyla kalkınma stratejisini etkili bir şekilde kullanan ülkelerin başında Japonya gelir. Gelişmiş bir ekonomiye sahip, Doğu Asya'nın en büyük ve dünyanın en büyük 5 ekonomisi arasında gösterilen ada ülkesi Japonya'da, İl eğitim yönetimi/komisyonları etkin bir şekilde faaliyet yürütürler. Japonya dışında eğitim sistemini üretim ve kalkınmada bir araç olarak kullanma başarısı göstermiş diğer önemli bir ülke olan Şanghay, il eğitim komisyonları ve bölgesel eğitim komisyonlarına benzer kurul veya komisyonları etkin bir şekilde çalıştırılarak verimli sonuçlar almaktadır.

Bu kapsamda Türkiye'nin bölgelere göre iklim, ekonomik ve coğrafi koşulları göz önünde bulundurulmak şartıyla İl Eğitim Komisyonları; Milli Eğitim Müdürleri, Halk Eğitim Merkezleri Müdürleri, sanayi, üretim ve kalkınma ile ilgili tüm bakanlıkların taşra teşkilatındaki il müdürleri, Sanayi Ticaret il Müdürü, Gıda Tarım ve Hayvancılık il Müdürü, ormanların bulunduğu bölgelerde Orman İl Müdürleri ile her bölgenin iktisadi faaliyetlerine hâkim/uzman kişilerden oluşmalıdır.

İl eğitim komisyonları, üretim/ekonomi dünyasının daha fazla ihtiyaç duyduğu işgücüne, öğrencilerin bu yönde meslek seçiminde bulunmalarına rehberlik etme, bu doğrultuda ihtiyaca binaen mesleki/teknik okulların kontenjanlarını belirlemede; iş dünyasının işgücü ihtiyacına göre, bulunduğu ilin ekonomik faaliyetleri göz önünde bulundurularak hangi sektörde ne kadar işgücüne ihtiyaç duyulduğunun tespit edilmesinden sorumlu olacaktır.

Bunu gerçekleştirmek için saha çalışmasına aktif katılım sağlanmalı, piyasada arz talep dengesi gözetilerek, sektörlerin iş gücüne duyduğu ihtiyaç sayısını belirlemede 1.dereceden sorumlu olacaktır. Böyle geniş kapsamlı bir çalışma sonucunda yapılacak bir planlama, Türkiye'nin ekonomik potansiyelinin doğru ve verimli bir şekilde kullanılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca piyasada bozulan arz-talep dengesi (işsizlik) sorununun çözümüne katkı sağlaması yanında, üretimde duyulan ihtiyaca uyumlu olarak, üniversitelerin ön lisans ve lisans bölümlerindeki kontenjan belirlenmesine de yardımcı olabilecek stratejik bir rehber vazifesi görecektir.

İl eğitim komisyonlarınca saha çalışmaları neticesinde yapılan tespitler ve elde edilen veriler, bir rapor halinde Bölge Eğitim Komisyonlarına gönderilecektir. Saha çalışmaları ile tespit edilen, iş dünyasının ihtiyaç/kontenjan sayısı, eğitim ve kalkınma ile ilgili kişi, kurum ve kuruluşların sağlıklı senaryolar geliştirebilmesi, planlamaları doğru bir şekilde belirleyebilmeleri açısından her yıl mayıs, haziran veya yetkililerin belirleyeceği başka bir ayda ilgili yerlere rapor edilmelidir. Bu raporlar o ilin eğitim, üretim ve kalkınmayı ilgilendiren tüm konulara ilişkin yol haritası olarak da değerlendirilebilir. Ayrıca o ilin eğitim ve ekonomik faaliyetleri ile ilgili adım atılmasında, çeşitli stratejiler belirlenmesinde yardımcı olacak rehberlik yapacaktır. Tüm bölgelerde aynı mantıkla ve geniş kapsamlı çalışma yapılarak parçalar birleştirildiğinde, Türkiye'de eğitim ve kalkınma adına stratejik bir eylem planına dönüştürmenin alt yapısı da hazırlanmış olacaktır.

Bu raporlar üretim faaliyetinde bulunan üreticiden, ilgili kurum ve işverenlere varana kadar, yanı sıra öğrenci aileleri ve diğer paydaşlarla da paylaşılarak, herkese kendi

payında kapsamlı ve objektif bir değerlendirme yapılabilme fırsatı yaratacaktır. Bu tür araştırma/değerlendirme çalışmalarının, eğitici-öğretici etkisi de olacağından eğitime bakış açısında belli bir toplumsal bilinç sağlanmasına olanak sağlayacak, orta ve uzun vadede eğitime yaklaşımda farkındalık yaratmada da, önemli bir etki ortaya koyacağını gözden kaçırmamak gerekir.

Bu amaçla Türkiye’de gençlerin bütün görevdeşliğini, mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla, üretimin artırılmasına yönlendirme, ülke kalkınmasının hizmetine sunma mecburiyetindeyiz. Bu hedefe ulaşmada başarılı olabilmek için, tarafımızdan savunulan *‘üretim odaklı eğitim sistemi’*ne, başta eğitim ve üretim ile ilgili daire amirleri ve okul yöneticileri olmak üzere, sanayi sitelerinden, tekstil atölyelerine, diğer işletmelerin atölyelerine, tarım sahalarına, hayvan çiftlikleri, balık üretme tesisleri, çay, fındık, fıstık gibi üretim sahalarında aktif olarak görev alan herkesin katkı vermekten kaçınmaması icap eder.

Çünkü tarafımızdan yürütülen bu çalışmayla üretim odaklı ve ekonomik anlamda topyekûn *‘ülke kalkınması’* hedeflenmektedir. *‘Yüksek düzeyde etki yaratabilme potansiyelli’* olarak öngördüğümüz bu projenin amacına ulaşabilmesi için, herkes gerektiğinde bütün mesaisini ülke menfaatine harcamayı çok görmemeli, eğitim ve kalkınma savaşında faal olarak görev/sorumluluk almaktan kaçınılmamalıdır.

12.4.Bölge Eğitim Komisyonları/Çalışma Grupları

Üretim faaliyetlerinde eğitim-öğretimden etkin bir şekilde yararlanma ve katma değer elde etmek için, başta Tarım Hayvancılık ve Gıda il Müdürleri, Sanayi ve Ticaret Odası, Esnaf Zanaatkar Odası, Organize Sanayi Bölgesi, Sanayi Sitesi yetkilisi ve Milli Eğitim temsilcisinin yanı sıra, üretim ve eğitim ile ilgili tüm paydaşların katılacağı *“Bölge Eğitim Komisyonları”* kurulmalıdır. Bu hamle ile hedeflenen, Türkiye’nin eğitim-öğretim ve kalkınma meselesini kendine dert eden her ne kadar kesimden kurum veya kuruluş var ise, istişare ederek ortak aklı, doğru yolu bularak Türkiye’nin eğitim sistemine ve üretimine bir dinamizm kazandıracak bir çare yol bulmaktır.

Türkiye’nin eğitim-kalkınma mevzuuna dair, özgün öneri ve fikirlerimizin çeşitli çevrelerce eleştirilebileceğini göz önünde bulundurarak, eleştirenlerin sağlam dayanaklarla fikir veya alternatif çözüm üretmeleri, en makul en mantıklı fikirleri istişare ile belirleyip, Türkiye’nin eğitim sistemi yoluyla ekonomisine dinamizm kazandıracak katkı sunma hedefindeyiz. *“Bölge Eğitim Komisyonları”* faaliyette bulundukları bölgede,

iş dünyasının nitelikli personel ihtiyacını tespit etme, bu ihtiyaç doğrultusunda öğrencilerin mesleki ortaokul ve/veya mesleki teknik liseler ve/veya organize eğitim sanayi bölgelerine yönlendirilmesinde arz/talep doğrultusunda kontenjan belirlenmesi ve koordinasyonun sağlanmasında 1.derece sorumlu olacaktır.

Bu noktada yaptığımız çalışmada, eğitim odaklı üretim ve kalkınma stratejilerine, uygulamada benzerlik ve başarı sağlama açısından Japonya'yı örnek ülke olarak ele almak istiyoruz. Japonya örneğinin Türk eğitim sistemine uyum ve uygunluğundan dolayı uyarlanabileceği ve katkı sağlayacağını ön görmekteyiz. Japon eğitim sisteminde: *“Bölgelerin her birinde Bölge Eğitim Kurulu bulunmaktadır. Bölge Eğitim Kurulu 3 veya 5 üyeden oluşmaktadır. Bu kurul üyeleri 4 yıllığına seçilmekte ve bu süreçte de devlete ait olan ilk ve ortaokulları yönetmektedirler”*(Kıral & Kıral, Japonya İlköğretim Sistemi ve Türkiye İlköğretim Sisteminin Karşılaştırılması, 2009).

Bu komisyonların üye sayısı ve görev süreleri Türk Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ve uzman kadrolarca üretim perspektifine sahip olarak, bölgelerin iktisadi ihtiyaç ve koşullarını bilen, buna uyumlu çözümler üretebilme yeteneklerine sahip kişilerden seçilmelidir. İhtiyaca göre kurul üyelerinin sayısı ve görev süreleri değişiklik gösterebilir. Kurulacak komisyon çalışmaları, farklı ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirilebileceği için bu komisyonun çalışmaları aynı zamanda o bölgenin ekonomik faaliyet eksenli, piyasanın arz/talep dengesinin gözetilmesine, işgücü ihtiyacı ile ilgili, bir açık ya da yığılmanın önüne geçilmesine yardımcı olarak, toplumda sosyo-ekonomik dengenin sağlanması ve işsizliğin dengelenmesine de katkı yapılmış olacaktır.

Detaylı olarak yapılması gereken bu çalışmalar, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından ön lisans ve lisans kontenjanlarının belirlenmesinde bir veri olarak faydalanabileceği gibi; Akademik enflasyonun önüne geçilmesinde, üniversiteli işsizler ordusunun küçülmesinde/azalmasında etkili olabileceğini düşünmekteyiz. Bu komisyonlardaki uzmanlar belirlenirken, sözgelimi Güneydoğu Anadolu Bölgesinde tarım ve hayvancılık faaliyeti yaygın ise bu alandaki uzmanlar seçilecek, başka bir bölgede farklı bir sanayi veya madencilik v. b. faaliyet ağırlıklı ise buna göre üye seçimi yapılacaktır. Yani komisyonlarda görev alanlar tamamen bölgesel koşullara göre belirlenecektir.

Bölge Eğitim Komisyonları, dönüşümlü olarak bölge illerini kapsayan Valilerin başkanlığında, bölge illerinin İl Milli Eğitim Müdürleri, Halk Eğitim Merkezleri müdürleri, ekonomi ve üretim ile ilgili bakanlıkların taşra teşkilat müdürleri ile her bölgede iktisadi faaliyete göre gerek duyulan uzmanlardan oluşmalıdır. Bu komisyon

yılda en az iki defa toplanmalı ve ikinci toplantısını devletin ilgili tüm kurum ve kuruluşların gelecek yılın planlama ve çalışmalarına kaynak teşkil etmesi gerektiğinden dolayı, bu planlamalarını yapacakları tarihten en az bir ay önce tamamlayarak rapor halinde ilan etmeli, tüm paydaşlarla paylaşmalıdır. Ayrıca il eğitim komisyonları ile bölge eğitim komisyonları birbirlerini destekleyecek/tamamlayacak şekilde çalışmalarını eşgüdümlü olarak yürütmelidir.

Herhangi bir eksiklik, kargaşa, aksama ve kaotik bir durum yaşanmaması adına, bu kurul ve komisyonların çalışma usul ve esasları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından detaylıca belirlenmelidir. Türkiye'nin üretime dayalı mesleki-teknik eğitim sistemi yardımıyla kalkınmayı hedefleyen, tamamen özgün görüş ve fikirlerimizden oluşan projede, uygulamalar sırasında gerek teori kaynaklı ya da teknik olarak içerisinde bazı noksanlıklar barındırıyor gibi gözükse bile, ortaya çıkan noksanlıklar, uygulamalar test edilip belli tecrübeler edinildikçe doğal süreçlerin işleminin de yardımıyla zamanla giderilecek, orta ve uzun vadede daha etkin ve verimli sonuçlar alınabilecektir.

12.5.Eğitim Islahat/Reform Grubu/Komisyonu/Bölge Çalışma Grupları

Bir kalkınma projesi olarak tasarladığımız çalışmanın, nihai hedefe ulaşmada başarılı olabilmesi için, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde “*Eğitim Islahat/Reform Grubu/Komisyonu*” kurulmasını faydalı görmekteyiz. Bu komisyon, Türkiye'nin eğitim-öğretim sahasındaki potansiyeline, kalkınmasına etkin ve verimli bir dinamizm kazandırma, üretim ve istihdamın artırılmasına dönük eğitim ve kalkınma stratejileri belirlemeli ve geliştirmelidir. Reform/ıslahat grubu, Türk eğitim-öğretim sisteminde yaşanan her türlü aksaklığın tespit edilerek giderilmesi, eğitim-kalkınma politikasının çağa uygun güncellenmesi ve bu politikalara işlevsellik kazandırılmasında 1.derecede sorumluluk alarak çalışma yürütmelidir. Komisyon, Türk eğitim sisteminde yeniden yapılanmalara gidilmesine, üretim odaklı eğitim sistemi aracılığıyla Türkiye'nin yeni bir kalkınma hamlesi başlatmasına ön ayak olabilir

Örnek vermek gerekirse, hangi bölgede ne tür ekonomik faaliyet ile istigal etmenin daha fazla yüksek verim elde edileceği, ülke ekonomisine daha fazla katma değer katacağı veya bir bölgede yetiştirilen hayvan türünün verimiyle veya iklime adaptasyonla ilgili bir problem durumunda, bu hayvan türünün iklim ve diğer coğrafi koşullara uyum neticesinde verimi artacak bir türle değişimin sağlanması gibi kritik vazifeler üstlenebilir. Her bölgenin ekonomik dinamiklerini iyi bilen, üretim ve ekonomi konusunda belli bir

birikim ve tecrübeye sahip olması gereken eğitimci, sanayi ve iş dünyasından temsilciler ile ilgili uzmanların yer alması gereken “*Bölge Çalışma Grupları*” diğer kurum, kurul veya komisyonların kalkınma hedeflerine paralel, onlarla eşgüdümlü çalışmalıdır. Türkiye’nin ekonomik açıdan büyüme ve kalkınmayı sağlayacak bir amaca hizmet edecek projeler ortaya koymalı ve geliştirmelidir. Tüm bu çaba ve çalışmalar, ülkede üretim ve istihdamın artırılması gibi tek bir hedefe odaklanmalı, dolayısıyla doğrudan ülke kalkınmasına hizmet edecek nitelik ve çapta olmasına özen gösterilmelidir.

12.6.Yüksek Öğretim Islahat/Reform Grubu/Komisyonu

Önemli Türk akademisyen ve fikir adamları arasında yer alan Nurettin Topçu, “*Türkiye’nin Maarif Davası*” adlı eserinde: “*Bu iş bir maarif işidir ve bir neslin kurtuluşunu ancak maarifin yükselmesinde aramak lazımdır*” değerlendirmesi aslında maarif meselesinin etki, derinlik ve önemini özetlemiş olması açısından önemlidir. Topçu devamında: “*Gençlik, geleceğin tohumudur. Bu tohumun özüne bakarak yarınımızı keşfetmek müşkil olamayacaktır. Her devrin gençliği, kendi enerjisini harcayabildiği âlemde yaşıyor. Eski Mısır’ın gençliği tabiatla çetin mücadelenin sahnesinde, Sümer gençliği tapınakta, Yunan gençliği olimpiyatlarda, Roma gençliği ise forumda kendi simasıyla görülmektedir*”(Topçu, 2021, s. 19), tespiti ile aslında modernleşme iddiasında olan toplumun eğitim stratejisinin nasıl olması gerektiğinin tomografisini de çekti.

Tarihsel süreçte, maarif işini ciddiyet ve disiplin anlayışı içerisinde yürüten bir toplumda yetişen bireyler insana, çevreye, topluma, devlete bakış açısı ve sorumluluk anlayışları olumlu seyredip, toplumun tarihi kader yönünü değiştirebilme potansiyeli de olabilmektedir. Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde, milli güç unsurları arasında demografik güç, kuşkusuz çok önemli olmakla birlikte, daha önemli olan ise bu demografik gücü oluşturan bireylerin niteliği, aldığı eğitimin kalitesidir. Ülkelerin gelişmişlik, kalkınma düzeyi ile insani gelişme endeksi, ülkede verilen eğitimin niteliği ile doğru orantılıdır. Bu bilinçle Türkiye’nin istikbalinin sigortası görevi görecektir olan beşeri sermayeyi, ülkenin en önemli gücü haline getirmek için, mümkün olabilecek en üst bilimsel bilgi ve teknoloji ile donatarak, mevcutta olduğundan daha disiplinli bir eğitim anlayışıyla eğitilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Bu kapsamda, genelde üniversitelerin tüm fakültelerinde, özelde ise eğitim fakültelerinde yeni standartlarla, köklü bir reform hayata geçirilmesi gerekmektedir. Eğitim fakültelerinin daha cazip hale getirilmesi ve bu alanda rekabetin artırılmasının

yolunu bulma mecburiyeti vardır. Eğitim Fakültelerinde yetişen eğitimci adaylarına, toplumun modernleşmesinde, eğitim-öğretimde niteliğin artırılmasında, kendi bilgi birikimleri ve donanımlarının ne derece etkili olduğunun öneminin fark ettirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Eğitim Fakültelerine öğrenci alımlarında muhakkak daha seçici olunmalı, öğretmenlik mesleğinde önem arz eden bazı becerilere dikkat edilmeli, tıp, hukuk ve bazı mühendislik fakültelerinde uygulanan belirli bir yüzdelik dilim şartının, eğitim fakültelerine de öğrenci alınırken muhakkak şart koşulması gerekir. Bu kapsamda eğitim fakültelerinde müfredat revize edilerek, Türkiye'nin eğitim-öğretim ve modernleşme hamlesine olumlu bir etki edecek tarzda yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Yapılacak bu nitelikte bir revizyon eğitimin niteliğini olumlu etkileyecektir.

Türkiye'nin çetrefilli sorunları arasında ya da çoğu meselenin temeline kaynak teşkil ettiğini düşündüğümüz eğitim-öğretim meselesini, ciddiyetle önemseyen bir eğitimci olarak bu konudaki fikirlerimizi, eğitimle ilgili sorunlara karşı çözüm önerilerimizi enine boyuna açıklama gereği hissediyorum. Çalışmamızla iddia ettiğimiz fikir veya çözüm önerileri konusunda her türlü eleştiriyi göğüsleyerek-ki eleştirilerin dayanaklarını görüp kıyaslama neticesinde bu tür sorunlara karşı doğru çözüm yolları bulma şansını yakalayabiliriz-teferruatlı bir şekilde açıklamaya gayret ediyoruz.

Türk eğitim sisteminde niteliğin artmasına ciddi katkısı olabilecek bir öneri olarak, eğitim fakülteleri ve gerek duyulan diğer fakültelerde öğretim süresinin 5 yıla çıkarılmasının düşünülmesi tartışılmaya değer bir konudur. Meslek Yüksekokulların, ihtiyaç ve gerek duyulan ilgili bölümlerinin de üç yıla çıkartılması – son yılın tamamı meslekte uygulama/staj yaparak çalışma-önemli bir husus olarak değerlendirmeye değerdir. Türkiye'de eğitim fakülteleri öğretim süresinin beş yıla çıkarılarak, bir yıl proje/araştırma/eğitim sorunları ve teoriler geliştirme şeklinde düzenlenebilir. Son yıl, yani 5. sınıfın tamamı ise okullarda uygulama/staj şeklinde geçmesinin sağlanması, niteliğin artmasına ciddi katkı sağlayacağı açısından önem arz edecektir. 5. sınıf boyunca ülkenin bütçe koşulları göz önünde bulundurularak, gerekirse öğretmen adaylarının Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) girişlerinin yapılarak belli bir ücret ödemesi düşünülebilir.

Eğitim fakültelerinde, Yüksek Öğretim Kurulu ilgili kurulları tarafından ders geçme notunun 70/100 olarak düzenlemeye gidilmesi, mezun durumunda olanlara dört yılın [eğitim fakülteleri 5 yıla çıkartılırsa 5 yılın] tüm ders/konu/müfredatı kapsayacak bir mezuniyet/bitirme sınavı zorunluluğu ve yine bu sınavdan da 70 geçer not alma şartı

getirilmesi sağlanmalıdır. Bu konuda farklı çözüm önerilerinin gündeme gelmesi, akademi ve eğitim çevrelerinde tartışmaya açılması, bir karara varılması önemli olacaktır. Tüm bu çabalar eğitim fakültelerinde, dolayısıyla Türk eğitim sisteminde muhakkak olumlu katkı sağlayacak kalitenin ciddi şekilde artmasına yardımcı olacaktır.

Netice itibarıyla bu noktada demek istediğimiz odur ki; genelde Türkiye'nin her eğitim kademesi için-ilköğretim, ortaöğretim, Meslek Yüksek Okullar (MYO) dâhil- özelde ise eğitim fakültelerinde eğitim-öğretim için-hem öğrenci alımı sırasında, hem de mezun olma sürecinde-kriterlerin belli oranda zorlaştırılması eğitim niteliğini ciddi oranda yükseltecektir. Bu ölçütlerin lisansüstü ve doktora programlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi bu konunun yeniden değerlendirilmesi düşünülebilir.

Aslında genel geçer bir kural olmakla birlikte-eğitim-öğretim açısından da geçerlidir-niteliği artırmanın ön koşulu ölçütleri zorlaştırma ve seçiciliği artırmaktan geçer. Eğer Türk eğitim sisteminde niteliği ve akademik başarıyı artırmak için bazı uygulamaları revize etme, şartları zorlaştırma gerekiyorsa bunu yapmakta tereddüt göstermemek/geri durmamak gerekir. Nihayetinde herhangi bir konuda mesafe kat etme, başarı sağlama, atılacak adımlara bağlıdır ki; bunun için illaki bir yerlerden çalışmaya, yola çıkmaya başlamalıyız.

Türk eğitim sisteminde yapılacak köklü reform ve alınacak başka tedbirlerle, eğitim kalitesi önemli oranda artırılabilir. Bunun neticesinde Türk üniversitelerini dünyada hak ettiği yerde konumlandırarak, başarı istatistiklerinde yer alan konumunu yukarı yönlü çıkartmayı başarabiliriz. Bu bağlamda '*Times Higher Education*' tarafından açıklanan dünyanın en iyi üniversiteleri (2023) listesinde, ilk 500'de Türkiye'den sadece üç üniversite yer aldı. 501 – 1000 bandında yine Türkiye'den sadece 10 üniversite yer aldı. Türk üniversitelerinin sıralama bandını gösteren liste Tablo 12.1'de gösterilmiştir:

Tablo 12.1: Dünyanın En İyi Üniversiteleri Arasındaki Türk Üniversiteleri (Euronews, 2023)

Sıralama	Ülke	Üniversite
401-500	Türkiye	Çankaya Üniversitesi
401-500	Türkiye	Koç Üniversitesi
401-500	Türkiye	Sabancı Üniversitesi
501-600	Türkiye	ODTÜ
601-800	Türkiye	Bahçeşehir Üniversitesi
601-800	Türkiye	Hacettepe Üniversitesi
601-800	Türkiye	İstanbul Teknik Üniversitesi
801-1000	Türkiye	Bilkent Üniversitesi
801-1000	Türkiye	Boğaziçi Üniversitesi
801-1000	Türkiye	Düzce Üniversitesi
801-1000	Türkiye	Fırat Üniversitesi
801-1000	Türkiye	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
801-1000	Türkiye	Özyeğin Üniversitesi

'Times Higher Education' 2023 yılı en iyi dünya üniversiteleri sıralamasından yola çıkarak, Türkiye'nin yükseköğretimde mevcut durumunun analiz edilmesinde fayda vardır. Tabloda yer alan verilerin incelenmesinden anlaşıldığı üzere, dünya üniversiteler başarı sıralamasında Türkiye üniversiteleri maalesef istenilen seviyede değildir. Listeye paralel olmak üzere, Türkiye akademi çevrelerinde üretilen makale sayısı da yine arzulanan düzeyde değildir. Bu kapsamda çalışmamızda, Türkiye'nin mevcut eğitim-öğretim sistemine dönük yaptığımız eleştiri ve çözüm önerilerinin tamamının bir amacı da, Türk üniversitelerinin dünya başarı grafiklerinde veya istatistiklerinde, Türkiye'yi hak ettiği yere taşımak olduğunu ifade etmek istiyoruz.

Bu çerçevede, Türkiye'de toplumsal manada kitap okuma alışkanlığının kötü düzeyde olduğunu ifade etmek isterim. Okuma alışkanlığı hakkında yapılmış birçok çalışmada, ortaya konulan tespitlerin istatistiklere yansıdığı gibi, Türkiye okuma alışkanlığında maalesef birçok Afrika ülkesinin bile gerisinde kalmış vaziyettedir. Örneğin, Türk öğretmenlerin sadece %28'i ayda ancak bir kitap okuyor iken, Türk toplumunun genelinde ise %0.02'si, yani on binde biri ancak ayda bir kitap okuyor. Japonya toplumunda bu oran %14, İngiltere ve Fransa'da %21, Amerika Birleşik Devletlerinde ise toplumun %14'ü düzenli kitap okuma kültürüne sahiptir. Türk toplumunda okuma kültürünün zayıf olması, Türk eğitim-öğretim sisteminde çocukların okuma ve okuduğunu anlama, yorumlama ve analiz etme becerileri açısından, Türkiye'nin neden 35 ülke arasında 28.sırada bulunduğunu izah etmekte yeterli bir yanıttır. Kitap okuma ve diğer eğitim-öğretim ve kültürel faaliyetleri kapsayan becerilerin aksine Türkiye'de televizyon izlenme oranı ise %95'tir.

Uluslararası Eğitimde Ölçme Değerlendirme Şirketi (CİTO)'nin yaptığı araştırmaya göre; Türkiye’de, Türkçe okuduğunu anlama açısından devlet okulları %1, özel okullar%13, Türkçe dinlediğini anlamada devlet okulları %6, özel okullar ise %41, matematik temel basit işlemlerde, devlet okulları %4, özel okullarda ise %24 olarak tespit ve kayıt edilmiş olması, topluma okuma alışkanlığının kazandırılmasında, Türk Eğitim Sistemin başarısız olduğunu göstermesi açısından önemli bir parametredir.

Türk eğitim sisteminin her türlü değerlendirmelerde yetersiz ve başarısız olduğunun, birçok ulusal ve uluslararası kuruluşça teyit edildiğine şahit olmaktayız. Eğitimde yaşanan olumsuz tabloyu geride bırakma adına, devlet-millet hep beraber çalışalım diyoruz ki; bu tabloyu elbirliğiyle değiştirmeye mücadele edelim. Bir tek biz mi rahatsız oluyoruz acaba bu başarısızlık istatistiklerini, grafiklerini görünce? Türkiye’de bu başarısızlık tablolarından rahatsız olanın sadece biz olduğumuzu sanmıyorum, birçok kişinin rahatsızlık duyduğuna adımız gibi eminiz. Mademki durum böyle, o zaman eğitim-öğretim sisteminde nitelik adına yaşanan problemlerin çözümüne katkı sunmak için durum sadece şunun yapılmasına kalmaktadır. Rahatsız olanların tamamı yardımlaşma, işbirliği, elbirliğiyle çözüm önerileri bulma konusunda çalışmalı, bu sorunların çözümüne katkı sağlamak için harekete geçilmesidir. Bu eşgüdümle harekete geçildiği takdirde Amerikalı, İngiliz, Alman, Çinli, Koreli, Japon veya başka bir milletten eksik kalır hiçbir yanımızın olmadığını, hatta fazlalıklarımızın dahi olduğuna yine adımız gibi eminiz.

Tablo 12.2’deki *Times Higher Education*’2023 yılı en dünyanın en iyi üniversiteleri listesi incelendiğinde, bu listenin zirvesini Amerika ve İngiliz üniversiteleri adeta aralarında parsellemişler/kiralamışlar. Listede ilk 10’da ABD’den 7, İngiltere’den ise 3 üniversite yer alırken, listenin zirvesini Oxford işgal etmekte olup, Çin’in yükselişi ise dikkatlerden kaçmıyor.

2018-2023 yıllarını kapsayan son 5 yılın listesi incelendiğinde, sıralamada ilk 100’de yer alan Çin üniversitelerinin sayısı 2’den 7’ye yükseldi. Çin’in bu yükselişi elbette rastlantısal olmayıp, son yıllarda AR&GE çalışmasına yüksek meblağda yatırım yaptığına tanıklık etmekteyiz.

Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’nde bilimsel alanda araştırma yapan ve eğitim veren “*Ulusal Bilim Vakfı*” verilerine göre; Çin 2019 yılında araştırma-geliştirmeye (Ar&Ge) 526 milyar Amerikan doları harcadı. Çin Bilim Ve Teknoloji Bakanı Wang Zhigang ise; 13.Beş Yıllık Kalkınma Planına ilişkin yaptığı açıklamada, araştırma-

geliştirmeye (Ar&Ge) dönük harcamaların, 2020 yılında da hızlı bir şekilde yükselmeye devam ederek arzulanan seviyeye ulaştığını söyledi.

Tablo 12.2: Dünyanın En İyi Üniversiteleri (Euro News, 2023)

Sıralama	Ülke	Üniversite
1.	İngiltere	University of Oxford
2.	ABD	Harward University
3.	İngiltere	University of Cambridge
4.	ABD	Stanford University
5.	ABD	Massachusetts Institute of Technology (MIT)
6.	ABD	California Institute of Technology
7.	ABD	Princeton University
8.	ABD	University of California, Berkeley
9.	ABD	Yale University
10.	İngiltere	Imperial College London
11.	İsviçre	ETH Zurich
12.	Çin	Tsinhua University
13.	Çin	Peking University
14.	Kanada	University of Toronto
15.	Singapur	National University of Singapore
16.	Almanya	Technical University of Munich
17.	Avustralya	University of Melbourne
18.	Japonya	University of Japonya
19.	Belçika	KU Leuven
20.	Fransa	PSL Research University Paris
21.	İsveç	Karolinska Institute
22.	G. Kore	Seoul Natioanal University
23.	Hollanda	Wageningen University and Research

Türk Yükseköğretim Sistemi, verilerin analiz ve incelenmesinden, kendi payında gereken dersleri çıkartması gerektiğini umut ettikten sonra, çalışmamızın esas odak noktasına yönelmek gerekir. Türkiye’de eğitim-öğretim sistemi ve ilişkili problemlere doğru teşhiste bulunma, sorunların çözümüne katkı sunabilmek için ülkenin en büyük sermayesi olan Türk gençliğini, yüksek standartlarda bilim ve teknik ile donatarak yetiştirmeli, dünya ölçeğinde rekabet edebilecek konuma getirmeliyiz.

Çalışmamızın ilgili yerlerinde eleştiri veya çözüm önerilerimizi, fikirlerimizi sunmaktayız. Bu kapsamda kurulması önerilen Yüksek Öğretim Islahat/Reform

Grubu/Komisyonu gibi birimler, salt akademik başarı odaklı dar bir perspektifle sınırlı kalmamalı, Türkiye’de üretimin kapsamlı bir şekilde artırılmasına, ekonomik kalkınmasına yarar sağlayacak nihai hedefe odaklanmalıdır. Türkiye’nin kalkınması temel hedef olmak üzere, eğitim araçsallaştırılarak büyük ölçekli üretim faaliyetlerini gerçekleştirmeye dönük, Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesinde eşgüdümlü olarak çalışacak, “*Kalkınma Daire Başkanlığı / Koordinatörlüğü*”nın kurulması faydalı olabilir.

Türkiye’de milyonlarca kişiyi etkileme potansiyelinden dolayı acil çözülmesi ve sorunun daha da büyümesine mani olunması gereken diğer önemli bir sorun üniversiteli işsizler meselesidir. Gençliğin sinerjisi üretim ve kalkınmaya yansıtılamamakta, ekonomik, toplumsal çeşitli problemlere yol açmaktadır. Bu anlamda âdete ülke enerjisinin boşa akmasına sebep olan üniversiteli işsizler meselesinin halledilmesi ülke hayrına olacaktır.

Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Üniversiteler, üretimle ilgili Bakanlıklar, STK ve özel sektör temsilcilerinin de içinde yer aldığı bileşenler, ortak akılla hareket etme, istişarelerde bulunma ve soruna çare olmak için “*Koordinatör Birim*” oluşturulabilir. Bu birim Türkiye’nin iktisadi kalkınma kapasitesi/programları ile işgücü ihtiyacına uygun bir şekilde, üniversitelerin kontenjanlarının güncellenerek-gerektiğinde kontenjanları azaltarak-yeniden düzenlenmesi için çalışabilir. Bu durum gerek ekonomik kalkınmaya destek sağlama, gerekse istihdam dengesi açısından orta ve uzun vadede çok önem arz edecektir. Çalışmamızın ilgili kısımlarında benzer işbirliğin önemine dair, dünyanın çeşitli ülkelerinden örnekler gösterdiğimizi hatırlatmak gerekir.

Bu çerçevede, 27.10.1965 yılında Süleyman Demirel tarafından teşkil olunan Hükümet Programında, sanayi ve iş dünyasıyla işbirliğin, ne derece memleket hayrına olduğu şu sözlerle ifade edildi: “*Sanayi ve iş hayatıyla mesleki ve teknik öğretimin işbirliğini sağlayacağız. Mahalli sanatların geliştirilmesine ve turizm eğitime önem vereceğiz. Memleketimizin çok muhtaç olduğu elektrik, elektronik, tekstil, matbaa, petrol kimyası gibi elemanları yetiştireceğiz*” (Öztürk, 1968, s. 617). Türkiye’de eğitim-öğretim ve kalkınma ile ilgili kurumlar arasında işbirliği, planlama ve koordinasyon eksikliğinin doğal bir sonucu olarak; üniversite mezunu gençlerde, hem kamuda hem özel sektörde duyulan ihtiyacın çok ötesinde bir artış oldu. Bu sebeple üniversite mezunları arasında işsizlik oranları sistematik bir şekilde büyüdü. Bu durum gitgide sosyal travmalara yol açabilecek kadar hacimlendiği gibi toplumsal bir yaraya dönüşme eğiliminde olması da

dikkat çekmektedir. Türkiye’de son yıllarda baş belası haline gelmiş olan bu problem, acilen çözülmesi gereken meseleler arasında önümüzde durmaktadır. Bu tablo, istenmeyen ve son yıllarda artış gösterme eğiliminde olan eğitilmiş, nitelikli Türk gençliğinin umudunu ve yönünü yurtdışına çevirme riskini de artırmaktadır.

Türkiye 85 milyona yaklaşan nüfus, 200’ün üzerinde üniversite ve 8 milyonu aşkın üniversite öğrencisine sahiptir. Türkiye’de nüfusun yaklaşık %10 u üniversite öğrencisidir. Başka bir ifadeyle Türkiye’de her 10 kişiden 1’i üniversite öğrencisidir. Üstelik bu sayılar ekonomi ve işsizlik açısından negatif anlamda artış göstermeye devam etmektedir. Her yıl bir milyona yaklaşan, belki de bunu geçen sayıda üniversite öğrencisi mezun olmaktadır. Devletin, mezun olan gençleri Türk ekonomisine kazandırma maksadıyla derin bir strateji ve planlamadan yoksun olmasının doğal bir sonucu olarak, işsiz kalmalarına sebep olmak, üniversiteli işsizler ordusunu büyütmekten, akademik enflasyonu artırmaktan, ekonomik anlamda artı-değer yaratabilme potansiyelini israf etmekten başka ne işe yarayabilir.

Eğitim ve kalkınma mevzu ile ilgili Türkiye kamuoyuna şunu sormak isteriz. Eğitim ve kalkınma meselesine dönük kapsamlı çözüm önerileri ortaya konulmadan, eleştiriyle sınırlı kalınarak veya ondan dahi feragat ederek, sorunu sadece izlemekle mi yetineceğiz? Sorusunun yanıtı bize göre elbette hayır olmalıdır. Bu amaçla eğitim ve kalkınma sorunsalına doğru teşhis koyma, üretimi artıracak yol ve yöntemler bulma, bilimsel ve çağın teknolojik gerekleriyle uyumlu çözüm yollarının keşfedilmesi için ortak akılla hareket ve istişare edilmeli, soruna dair beyin jimnastiği yapılmalı, en ideal ve yararlı yol ne ise onu bulmaya dönük çaba sarf etmeliyiz.

Yapılacak çalışmalardan olumlu neticeler alabilmek için, ülkenin istihdamdaki arz talep dengesi ile uyumlu ve destekleyecek nitelikte, okullardaki kontenjanlarda güncellemelere gitme mecburiyeti vardır. Üniversiteli işsizler ordusunun giderek büyümeye devam etmesi bir yana, Kovid-19 salgınının yarattığı işsizlik ve ekonomik tahribatlar hesaba katıldığında, olayın ekonomik ve toplumsal çapının boyutu ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de eğitim fakültelerinde okuyan öğrenci sayısı 260 bin’in üzerinde olup, eğitim fakültelerinden her yıl yaklaşık olarak 75 bin genç mezun olmaktadır. Atananların sayısı mezun olanların sayısının yarısını dahi bulamadığını üzülerek belirtmeliyim.

Tablo 12.3’te yer alan verilerden anlaşılacağı üzere, Türk üniversitelerinden mezun olan öğrenci sayısı ile işsiz üniversite mezun sayısı mukayese edildiğinde, çalışmamızın ilgili yerlerinde önerdiğimiz, piyasanın istihdam/arz gücü ile talep/işgücü

ihtiyacına dengeli olacak şekilde, üniversite kontenjanlarının güncellenmesinin, orta ve uzun vadede ülke kalkınması için ne kadar önemli bir hamle olacağını ispatlamaktadır.

Tablo 12.3: Yıllara Göre Üniversite Mezunu ve İşsiz Sayıları (TÜİK 2023).

Yıllar	Mezun Olan Üniversiteli	İşsiz Üniversite Mezunu
2013	688 bin 437	557 bin
2014	733 bin 237	606 bin
2015	801 bin 498	692 bin
2016	802 bin 888	828 bin
2017	804 bin 435	930 bin
2018	845 bin 859	951 bin
2019	891 bin 458	1 milyon 123 bin
2020	en az 900 bin	1 milyon 500 bin
2021	903 bin 653	1 milyon 327 bin
2022	903.673	1 milyon 155 bin

Türkiye’de eğitim tablosunun olumsuzluğuna dair, daha birçok veriye rastlanmaktadır. Örneğin: “*Lisans mezunlarında istihdam oranı %71,1 olarak gerçekleşti*” (TÜİK, 2023). Lisans mezunlarında kayıtlı istihdam oranı %71,1 olarak gerçekleşirken, bu oran ön lisans mezunlarında %63, 0 olarak hesaplandı. Türk üniversitelerinde mevcut kontenjan ve üniversiteli işsizler ordusu meselesine dair, Türkiye’nin maalesef henüz bir eylem planı görünmemektedir. Üniversite mezunları ile mezun işsiz sayısı kıyaslandığında, devletin ilgili kurumlarının/birimlerinin koordinasyonsuzluk içinde olduğu gibi, derin bir stratejik planlamadan da yoksun oldukları açıkça ortaya çıkmaktadır. Devlet bu plansızlık ve koordinasyonsuzluğun ortaya çıkardığı ağır ekonomik ve toplumsal bedeli ortadan kaldırmak için, uzun vadeli ciddi ve derin stratejik planlamalara gitmeli, bu planlamalara dayanan tüm program ve sistemler istikrarlı ve kararlı bir şekilde hayata geçirilmelidir.

Bu konuda başarılı olabilmek için, devlet/üniversiteler/özel sektör koordinasyon ve işbirliği halinde piyasanın istihdam/arz gücü ile işgücü ihtiyacı ve dengesine göre, üniversitelerde yer alan kontenjanların bu ihtiyaç ve talepler doğrultusunda güncellenmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle üniversitelerin mevcut kontenjanları revize edilmeli, ülkenin işgücü ihtiyacı ile orantılı olarak yeni planlamalara gidilmeli veya istihdamın artırılması yoluyla bu dengenin sağlanması gerekmektedir.

Bu noktada, ülke kalkınması adına ortaya konulan hedeflere ulaşılma başarıları olabilmek için, tekraren dile getirmek istediğim hususu aktarmak istiyorum. Çalışmamızın önceki kısımlarında daha ayrıntılı ele alındığı gibi, ortaokul 7. ve 8. sınıftan itibaren belirlenen kriterlere uygun öğrencileri, ülkenin üretim, istihdam ve kalkınmasına katkı sağlamak için, Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgelerinde, uygulamalı mesleki ve teknik eğitime tabi tutmanın söz konusu sorunların çözümünde kilit bir adım olduğunu/olacağını ifade etmiştik.

Diğer yandan rahatlıkla ifade edilebilir ki; çocukların erken yaşta uygulamalı eğitime dâhil edilerek meslek sahibi olmaları, üniversiteli işsizler meselesinin çözümüne de katkı sağlayacağı kesindir. Ayrıca bu durum Türk ekonomisine bir dinamizm getirecek, bunun doğal bir sonucu olarak üniversiteye-kontenjanlara-olan talebi de aşağı çekerek, piyasa dengelerine olumlu katkı sağlayacaktır. Bu önlemler sonucu, üniversiteli işsizlerin sayısında azalma olacak, ülkenin boşa akan/akacak olan enerjisine de mani olabilecek stratejik bir hamle olabileceğini öngörmekteyiz.

Türkiye’de çözüme kavuşturulmayı bekleyen acil sorunların başında eğitim-kalkınma meselesi gelmektedir. Bununla bağlantılı problemleri detaylı düşünme, aceleye getirmeden kapsamlıca ele alma, meseleyi enine boyuna tartışarak bilimsel ve kalıcı çözümler üretmek zorundayız. Üreteceğimiz çözümlerin herhangi bir iktidar değişikliğine bağlı olmadan, hükümetler üstü milli bir mesele olarak algılanması, Milli Eğitim Bakanlığının, özellikle üretim ve kalkınmayı etkileyebilme potansiyeli olabilecek konularda özerk veya yarı özerk bir statüye kavuşturulması, çözüm önerilerine dair uygulamaların başarısı ve kalıcılığı açısından son derece önemli etkisi olacaktır.

Türkiye’de eğitim-öğretim gibi kritik öneme haiz konularda, sıklıkla olmak üzere olumlu veya olumsuz ne tür sonuçlar ortaya çıkaracağı detaylıca hesaplanmadan, test edilmeden adım atılmaktadır. Bu da çoğu kez hiçbir verim alınmadan apar topar yürürlükten kaldırma, yeniden başka düzenlemelere yönelme gibi zaman ve enerji kaybına yol açmakta, Türk eğitim sistemine de hiçbir katkı sağlamamaktadır. Her alanda olduğu gibi, hele hele eğitim-öğretim alanındaki düzenlemelerde aceleye getirilerek yapılan çalışmalardan, hiç kimseye fayda sağlanamayacağı bilinciyle hareket edilmeli, eğitim-öğretim işi ince elenip sık dokunmalıdır:

“İslahatçılarımız acelecidirler. Olayları izlemeye tenezzül etmezler. İhtisasa lüzum görmezler. Bir ıslahatçıyı bugün adliye, yarın maliye, ertesi günü harbiye işleriyle görevlendiriniz, her yerde yıkacak şey görür, hepsinde kendisi için yapacak iş bulur... Oysa maarif meselesi bir bütündür ve maarifin her

düzeyi ötekine şiddetle bağlıdır. Eğitim işleri, insanın içinden gelen bir sağduyu ile yürütülemez. Maarif ve terbiye meselesi başlı başına bir bilim ve ihtisas işidir. Önce bu kabul edilmeli, ona göre hareket edilmelidir”(Erdoğan, 2004, s. 176).

Bu tespit, günümüz Türk eğitim sistemine yöneltebileceğimiz kapsamlı eleştiri ile benzerlik taşıması ve güncelliğini koruyan bir değerlendirme olarak dikkat çekicidir.

Türkiye’nin eğitim-kalkınma meselesinde, sorunun çözümü amacıyla ortaya atılan önerilerin yetersiz kalması durumunda, daha kapsamlı başka seçenekler göz ardı edilmemeli, en ideal opsiyonlar ne ise bulunmalıdır. Lakin bu opsiyonların erken bulunması herkesin yararına olacaktır. Örneğin, eğitim ve kalkınma adına önemli olabileceğini düşündüğümüz bir öneri sunmak isteriz. Türkiye’nin beşeri gücünü, üretimi artırma ve kalkınmayı sağlama adına bir sinerjiye dönüştürecek, daha sistemli hale getirecek hamlelere ihtiyacı vardır. Üretimde niteliği, verimliliği artırma, özellikle eğitim-üretim-kalkınma odaklı strateji geliştirmek için, Milli Eğitim Bakanlığı-Üniversiteler işbirliği halinde/bünyesinde “*Düşünce ve Strateji Üretme Merkezleri*” kurulabilir. İlk adım olarak çalışmamızı yürüttüğümüz Batman Üniversitesi bünyesinde, “*Düşünce ve Strateji Üretme Merkezi*” tüm üniversitelere örnek teşkil edecek şekilde bir ilk olarak kurulabilir. Bu merkeze gönüllülük esası veya gerekli görülürse kurumsal hale getirilerek, ilgili alanlardan uzman ve akademisyenler araştırma-geliştirme (AR&GE) çalışmaları yapabilir. Türkiye’de eğitim kökenli sorunların çözümüne katkı sağlanmak amacıyla, düşüncelerini, fikirlerini çözüm önerilerini sunarak katkı sağlanabilir.

Bu çabaları toplumun geniş kesimlerine yayma fikri ayrıca düşünülebilir. Çünkü bireyin fikir sunması, çözümün bir tarafı olması, bunu bizzat tecrübe etmesi, hissiyat duygusunu artıracığından, hem topluma hem devlete karşı aidiyet duygusuna da etki edecektir. “*Düşünce ve Strateji Üretme Merkezi*” kendi ürettiği çözüm önerilerinin yanı sıra, toplumdan edindiği fikirlerden yola çıkarak, farklı düşünce ve stratejiler üretebilir, geliştirebilir, bazı konularda inisiyatif alabilir.

Sonuç olarak; tüm bu çabalar, Türkiye’nin kalkınma sorununa eğitim sistemi aracılığıyla çözüm bulunabileceği, üretim kapasitesinin arttırılarak ülke kalkınmasına katkı sağlayabileceğini umut etmekteyiz.

12.7.Halk Eğitim Merkezlerinin Modern ve Üretim Odaklı Konseptle Düzenlenme Mecburiyeti

Ülkelerin sosyo-ekonomik ve toplumsal gelişimi açısından, Halk Eğitim Merkezlerinin ne kadar derin bir etkiye sahip olduğunu daha net ortaya koymak amacıyla, Cumhuriyet Halk Partisi 1947 Programı'nın VIII-“*Milli Eğitim Politikamız*” alt başlığında yer alan kısmı olduğu gibi aktarmak istiyorum:

“Milli eğitim ve öğretimde prensiplerimiz şunlardır: “Kadın erkek her yastaki yurttaşlara meslek bilgisi vermek, onların bu bilgilerini tazelemek ve artırmak için öğretim kurumları kurulmasını Devletin başlıca vazifesi sayarız” Bunun için: “Gerek bölgelerde orta ve lise derecesinde meslek ve sanat okulları kurmayı ve bunların sayısını artırmayı...” (C.H.P., 1948) (CHP Yedinci Büyük Kurultay Tutanağı, Ankara, 1948.)

Halk eğitimi ve mesleki eğitim konusu, sadece örgün eğitimde okuyan öğrencilerle sınırlı bırakılmayacak derecede önemli olduğu, eğitim sisteminin dışına çıkmış yetişkinlerin de dâhil edilmesi gerekliliğini önemle vurgulayan, 10Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin Eğitim ile ilgili hakkı düzenleyen 26.Maddesi'nde şöyle geçmektedir: Bildiri: *“Eğitimi dinamik bir süreç olarak yetişkinler için de ilan etmiş bulunmaktadır. Aynı bildiride Mesleki ve Teknik eğitimin geliştirilmesinin önemine de dikkat çekildi”*.

Türk milli kültürünün geliştirilerek sonraki nesillere aktarılması gayesiyle kurulan Halk Eğitim Merkezleri, geçmişten günümüze kadar halkın eğitimi konusunda birçok önemli roller üstlendi.1952 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurulan bu merkezler, faaliyetlerini halen sürdürmektedir. Her ay yaklaşık 1 milyon kişiye kurs/eğitim/meslek edinme imkânı sunan bu merkezlerin sayısı günümüzde 1000 dolayındadır. Bu kadar önemli amaç, çap ve potansiyele sahip bu merkezlerin, günümüz modern eğitim ve iktisadi ihtiyaçlarına uygun bir şekilde, üretimin artırılmasını temel hedef edinerek kalkınma odaklı yeniden yapılandırılması, Türkiye açısından büyük öneme haizdir.

Halk eğitim merkezleri mevcut pozisyonunun, bilhassa üretim ve kalkınmaya katkıları açısından işlevsellikten uzak olması, bu kurumun yeniden bir yapılandırılma zorunluluğunu dayatmaktadır. Günümüz dünyasında en fazla rekabet sahasının, eğitim-öğretim ve iktisadi global meseleler üzerine olduğu göz önünde bulundurularak, halk eğitim merkezlerinde yeni bir teşkilatlanmaya gidilebilir; bu mühim kuruma ülkenin ekonomik tablosuna katkı sağlayacak nitelikte bir işlerlik kazandırabilir. Bu çerçevede

halk eğitimciliğinin özel bir ihtisas alanı olduğu kabul edilerek, Halk Eğitim Merkezleri kalkınma hedeflerine uyumlu bir şekilde ‘iki birim halinde’ yeniden tanzim edilebilir. Bu birimlerin nasıl tanzim edileceği, “eğitim-üretim” kapsamında ne tür stratejiler geliştirmesi gerektiği veya nasıl bir çalışma usul ve esaslara göre hareket etmesi gerektiğine dair, tamamen özgün düşünce ve çözüm önerilerimizi sunmayı yararlı görmekteyiz.

1.Birim: Türkiye’nin kalkınmasına katkı sağlama amacıyla özenle tasarladığımız üretim odaklı eğitim modelinde, başta eğitim camiasının bileşenleri olmak üzere ilgili kurum, kurul, komisyon, iş ve ekonomi dünyasının paydaşlarıyla bu projeden verimli sonuçlar alabilmek için eşgüdümlü hareket edilmeli, yoğun şekilde çalışılmalıdır. Bu birim Türk eğitim sisteminin uygulamalı ve üretim esaslı bir sisteme dönüşerek, Türkiye ekonomisine katkı verme adına verimli sonuçlar alınması için koordinasyonu sağlamada başat rol oynayarak, önemli oranda sorumluluk üstlenmeli, uygulamalı eğitim ve üretim sahalarında aktif olarak görev almaları icap eden birim olmalıdır.

Halk Eğitim Merkezi 1. Birimleri, tezin genel maksadı ile orta ve uzun vadeli hedeflere uygun şekilde 7. veya 8. sınıflar veya sonraki aşamalarda üretime katkı sağlayacak öğrencilerin meslekte uzmanlaşması amacıyla ‘Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri’ veya bu bölgeler üretim için hazır hale gelene kadar, sanayi sitesi, marangozlar sitesi, tekstilciler sitesi, fıstık yetiştirme birlikleri, büyük küçükbaş hayvan ve balık üretme çiftlikleri ile ekonomiye katkı sağlayacağı düşünülen tüm üretim tesis saha ve çiftliklere, iş sahalarına ve diğer meslek edindirme alanlarına öğrencilerin doğru biçimde yönlendirilmesinde sorumluluk alacaktır. Öğrencilerin usta-çırak ilişkisiyle yetişmesini sağlamak için yeteri kadar irtibat bürosu ile diğer lazım gelen tüm araçları kullanarak uygulamalı eğitim modelinin hayata geçirilmesinde, dolayısıyla üretimin artırılmasında sahada aktif olarak çalışmalıdır.

Halk Eğitim merkezlerinin önem veya fonksiyonuna dair, Cumhuriyet Dönemi Hükümetlerinden pek çoğunun hükümet veya parti programlarında, bu merkezlerin önemi ortaya konuldu. Programlarda yer alan hedeflerin çalışmamızla savunduğumuz üretim esaslı pratik eğitimi esas alan mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla kalkınma esaslı planlamalarla uyumlu ve toplumsal karşılığı olduğunu, üretim ve kalkınma adına önemli bir beklenti yaratan kurumların başında geldiğini önemle ifade etmek istiyoruz.

27.06.1962 tarihinde Başbakan İsmet İnönü tarafından teşkil olunan ve mecliste açıklanan Hükümet Programında yer alan şu hususlar dikkat çekicidir: “Devlet Personel

İdaresini düzenleyen mevzuatı planlı bir çalışma ile ıslah yolundayız ... Devlet Personel Dairemiz çalışmaya başlamış bulunmaktadır”,

Sayın milletvekilleri, “Milli Eğitimde amacımız, her yaştaki yurttaşlarımızı eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetlerine göre üstün seviyede yetiştirmek; milletimize ve insanlığa yararlı, iyi ve verimli yurttaşlar haline getirmek; sosyal ve ekonomik kalkınma programlarının uygulanması için gereken çeşitli vasıftaki insan gücünü hazırlamaktır... Böylece, milli eğitimi sadece gençlerimizi yetiştirmenin ve halkımızı aydınlatmanın bir vasıtası değil, aynı zamanda ve özellikle memleketimizin sosyal ve ekonomik gelişmesini gerçekleştirecek ve hızlandıracak verimli bir yatırım olarak telakki etmekteyiz... İlkokuldan sonra öğrenime devam imkânını bulamayan çocuklar ve yetişkinler için, okuma-yazma öğretimi ile birlikte, çevrenin ekonomik ve sosyal şartları göz önünde tutulmak suretiyle tarım ve el sanatları alanında, devamlı bir programa bağlanmış, tamamlayıcı ve yetiştirici müesseseler açılacaktır”(Öztürk, 1968, s. 535,536,537).

Halk Eğitim Merkezleri 1. Birimleri, belli bir kapasitenin üstünde eğitim-sanayi bölgelerinde ihtiyaç duyulan sayıda uzman, eğitimci ve diğer personeli bulundurmalı, çocukların üretim sahalarına adaptasyonu sağlama ve uygulamalı eğitimler dışında kalan zamanlarda ihtiyaç duyulan teorik eğitim verme ve bu çalışmaları organize etmekten de sorumlu olmalıdır. Yani bir anlamda denilebilir ki mesleki ve teknik okulları sanayi veya diğer üretim tesislerine, bu sanayi ve üretim tesislerini de okullara taşımaktan sorumlu olacaktır. Bu birim aynı zamanda öğrencilerin bu sahalarda yürütülen uygulamalı ve teorik eğitimlerde, öğrenci devamını takip etme, ulaşım problemleri ile diğer sağlık, sosyal problem ve ihtiyaçlarının karşılanması ve takibinin yapılmasında da 1.derecede sorumlu olacaktır.

2.Birim: Halk Eğitim Merkezleri 2. Birimleri ise, şu an mevcut bulunan çalışma usul ve esaslara göre faaliyetlerine devam etmeleri tarafımızdan uygun ve yeterli görülüp, bilhassa okul çağı dışına çıkmış yetişkinlerin aşıcılık, kuaförlük, tesisatçılık, el sanatları gibi meslek edindirme faaliyetleri ile çeşitli hazırlık kursları, dil kursları ve ihtiyaç duyulan diğer etkinlik ve faaliyetlere devam edebilirler. Halk Eğitim Merkezlerinin mevcut etkinliklere aynen devam etmesi tarafımızdan da yeterli ve uygun görüldüğü için bu anlamda çok detaya inilmemiştir. Ancak verilen eğitim faaliyetleri ve kurslarda belli bir kalitenin üzerine çıkma, verimliliğin artırılması amacıyla kursların bitimini takiben yapılan sınavların, ülke genelinde ve merkezi sınav sistemiyle yapılması niteliğinin

artırılmasına katkı sağlayacaktır. Örneğin Halk eğitim merkezlerinde yürütülen kursların sonunda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Motorlu Taşıt Sürücü Kursiyerleri (MTSK) Sınavı, Açık öğretim sisteminin yürütüldüğü gibi merkezi bir sınav yapılması niteliğin artırılmasına önemli katkı sağlayacağını öngörmekteyiz.

Çalışmamızla savunduğumuz proje ve planlamalara benzer uygulamalar hâlihazırda var olup, kısmen ve sınırlı düzeyde başarı ve fonksiyonları açısından belli bir işlerliğe sahip olsalar bile; ülke kalkınması adına derin bir stratejik planlama ve katkıdan yoksun olmaları sebebiyle tarafımızdan eleştirilmektedir. Netice itibarıyla var olan uygulamaların yetersiz ve verimsiz olduğu, ülke ekonomisine hiçbir katkı sağlamadığı ve/veya yetersiz katkı sağladığı kesindir.

12.8.Bir Kalkınma Projesi: Üretim-İstihdam-Kalkınma Odaklı Eğitim Modeli

Türkiye'nin mevcut eğitim – öğretim sistemi, üretim ve kalkınmayı desteklemekten uzak olduğu kadar, bu yönde bir planlama ve hedefi de olmayan, sadece teori ağırlıklı bir müfredatı sahiptir. Bu anlamda toplumun iktisadi durumu veya istihdama herhangi bir katkı sunmasını beklemek boşunadır. Bu sebeple Türk eğitim sisteminin mevcut pozisyonuna kalkınma adına minimum düzeyde bile işlevsellik kazandırmak neredeyse imkânsız gibi görünmektedir. Bu tablodan daha kötü olan ise, mevcut durumun kabullenilerek, sistemi değiştirme adına bir planlama veya iradenin ortaya konulmamasıdır. Bu durumda meseleyi kendine dert etmeyen, kısa, orta ve uzun vadede taktik veya stratejik planlamadan yoksunluk, beraberinde kalkınmaya ne doğrudan ne de dolaylı etki edebilen, sanayi veya diğer ekonomik faaliyetlerde ihtiyaç duyulan nitelikli insan profilini yetiştirmekten uzak bir eğitim sistemi özelliği taşımaya devam etmektedir.

Türkiye’de, ilköğretimden ortaöğretime nihayet yükseköğretime kadar, üretime katkı ve kalkınma açısından fonksiyonel olmayan bir müfredat uygulanmaktadır. Mevcut eğitim sistemi bireyi pasifleştiren üreticilikten uzak, tüketici nüfus yaratma dışında, herhangi bir ekonomik artı-değer yaratmamakta, fayda sağlamamaktadır. Türk eğitim sistemine yönelik eleştirileri giderme ve ekonomiye ivme kazandırmak için, mevcut müfredatın üretim ve istihdamı artıran, kalkınma odaklı olarak revize edilmesi gerekmektedir. Aksi halde orta ve uzun vadede ekonomik, sosyal, psikolojik çeşitli dramatik ve travmatik olaylara sebebiyet verme potansiyeli gittikçe artmaktadır.

Nurettin Topçu'nun ifade ettiği ve bizim açımızdan da güncelliğini koruyamaya devam ettiğine inandığımız, dikkate değer tespitinde: “*Kendimiz için yepyeni bir maarif sistemi kurarak işe başlamak zorundayız*”(Topçu, 2021, s. 37), değerlendirmesi çalışmamızın hedefiyle bire bir uyumlu ifadeyle ortaya konulmuş olması dikkat çekmektedir.

Günümüzde dünyanın gelişmiş tüm ülkeleri ezber kuru bilgiye dayalı, sadece akademik başarı odaklı eğitim sisteminden hızla uzaklaşarak, araştırma, sorgulama ve analize önem veren, mesleki-teknik eğitimle bireye kısa sürede meslek kazandıran, üretim ve kalkınmaya katkı sağlayabilecek nitelikte uygulamalı eğitim sistemi yönünde hızla evrilme eğiliminde oldukları tarafımızdan yürütölen çalışma süresi boyunca gözlemlendi. Aslında bu durum, eğitim sisteminin nasıl ve hangi amaç doğrultusunda yürütölmesi gerektiği hususunda bir ipucu olmaktadır. Eğitimde pragmatizmi, ahlaki ve mantığa dayalı bir analiz kuramı olarak geliştiren Amerikalı filozof ve eğitim kuramcısı John Dewey (1859-1952), eğitimin teoriden ziyade gerçek hayatı ilgilendiren, pratikte yarar sağlayan meseleler üzerine yoğunlaşması gerektiği hususundaki önemli tespitini şöyle yaptı: “*Bir asırdan uzun bir zaman önce Amerikalı filozof ve eğitimci John Dewey, çocukların büyük sınıflarda öğretmenden ders dinlemektense, küçük gruplar halinde, gerçek hayata dair meseleler üzerine kafa yorduklarında daha iyi öğrendiklerini fark etmişti*”(Sahlberg, Eğitimde Finlandiya Modeli, 2018, s. 29).

Eğitim sistemini üretim amaçlı etkili bir araç olarak kullanan, bu yolla eğitim-öğretimi kalkınmaya destek olan en önemli unsur haline getirerek, pragmatik davranma eğiliminde olan ülkelerin başında Japonya, İsviçre ve Finlandiya gelmektedir. Bu ülkeler orta ve uzun vadeli kalkınma stratejileri ve planlarını, eğitim eksenli olarak yapılandırmaya özen gösterdi. Söz konusu ülkeler, bu hamle sayesinde önemli bir kalkınma ve refah seviyesine ulaştı. Çünkü eğitim gibi güçlü bir aracın üretimde kullanılmaması kalkınma adına ciddi bir noksanlık yaratır. Bu durum, beraberinde toplumun başta ekonomik olmak üzere sosyal, kültürel, sosyolojik ve psikolojik çöküş süreçlerini ortaya çıkarır ve derinleştirir. Bu kapsamda şu görüşün ileri sürölmesi mümkündür; bir ülkeyi çökertmek istiyorsan, eğitimden başlamak o hedefi gerçekleştirmeye yeterli olacaktır, diğerlerinin teferruat, arkasından gelme olasılığı çok yüksektir. Çünkü eğitim sisteminin çökmesi bir ulusun topyekûn çökmesini beraberinde getirebilir. Yani ülkenin üreticisi, çiftçisi, sanayicisi çökerse ekonomisi, bir anlamda da ülkenin kendisi çöker.

Güney Afrika’da, bir üniversitenin girişinde yazılan şu ifadeler dikkat çekicidir: Eğitimin çöküşü bir ulusun çöküşüdür. Bir ülkeyi yok etmek için atom bombası veya uzun menzilli füzelere ihtiyaç yoktur. Bunun için eğitim seviyesinin düşmesine müsaade etmek yeterli olacaktır. Bunun sonucunda; binalar mühendislerin elinde çöker, para ekonomistlerin elinde kaybolur... Aynı konu bağlamında İbn-i Haldun, bir toplumun çöküş alametleri olarak şu emareleri ortaya koyar: dayanışmanın yok olması, üretimin zayıflaması, tüketim çılgınlığı, göçün hızlanması... gibi tespitler, eğitimin bir ulus için ne derece önemli, derin ve kapsamlı etkiye sahip olduğunu ortaya kayması açısından dikkate değerdir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organization of Economic Cooperation and Development) (OECD)’nün eğitim konulu kapsamlı çalışmasına göre; Türkiye eğitim indeksi son 20 yılda, yaklaşık 40 ülke içerisinde 10-12 bandından 33-35 bandına kadar geriledi. Türk eğitim sistemine yönelik eleştirilerin giderilmesi ve eğitimde yaşanan olumsuzluğun ortadan kaldırılması için gösterilen çaba konusunda, Türkiye’nin elini çabuk tutmasında yarar vardır. Çünkü sorunların yığılarak büyümesi, çözüm çabalarını akamete uğratma riskini artırmaktadır. Eğitim-öğretim alanında yapılan reform sonuçları elbette orta ve uzun vadede etkisi görülecektir. Bu konuda yapılacak planlamalar yüzeysel, günü kurtarmaya dönük-günü birlik değil, uzun vadeli kalkınma planlamaları çerçevesinde istikrarlı ve disiplin içerisinde yürütülmesi esastır.

Bu kapsamda Türkiye’de, eğitim-öğretim-kalkınma konusu, bir hükümet programı olarak görülmemeli, eğitimde istikrarlı ilerleme sağlanabilmesi için bunun mutlaka devlet politikası haline getirilmesi şarttır. Çünkü her hükümet, hatta her Milli Eğitim Bakanı değişikliğinde bile eğitim politikası ve/veya müfredatta değişikliğe gidilmesi istikrarsızlığın yaşanmasına sebep olmaktadır. Çünkü eğitim – öğretim, deneme-yanılma yöntemiyle teste tabi tutulmaması gerektiği kadar ciddi bir olgudur. Dolayısıyla Türkiye’de eğitim-öğretim meselesi hükümet ve partiler üstü mevzu olarak algılanmalı, toplumsal uzlaşıyla üstesinden gelinmelidir. Eğitim-öğretim ve ilintili meseleler geniş kapsamlı etkiyle toplumun her kesimini etkileme potansiyeline sahiptir. Bu anlamda eğitim ve kalkınma meselesinin çözümünde, farklı dünya görüşlerine sahip olunsa bile ülkenin menfaatine olması dolayısıyla, bu problemin çözümüne katkı sağlamak için, herkes sadece elini değil, tüm gövdesini dahi taşın altına koyması gerektiğini düşünmekteyiz.

Eğitimciler ve toplumun her kesiminden paydaşlar, Türkiye’nin eğitim ve kalkınma sorununu aynı duyarlılıkla sahiplenmesi son derece önemlidir. Toplumda geniş

kitleleri, belki de tüm toplumu etkileme potansiyeli taşıyan meselelerde bir araya gelme zorunluluğu ile ilgili Türkiye'nin yakın tarihinden bir anekdot aktarmak istiyorum.

Türkiye Cumhuriyet'inin belli döneminde, tüm dikkatlerin köylere çevrildiği bir zamanda, eğitim ve üretim etkinliklerinde üretim amaçlı-köy odaklı projeler öylesine önemslenmekteydi ki; farklı dünya görüşüne sahip olursa bile, bunun bir kenara bırakılıp, ülke menfaati açısından bir araya gelmekte, ortak akılla çözüm üretmekte bir an bile tereddüt edilmedi:

”aralarında ciddi ayrılıklar bulunan düşünce ve siyaset adamları bile Türk köyü sefaletten ve Türk köylüsü bilgisizlikten kurtarılmadıkça devrimin başarı kazanamayacağı yolunda görüş birliği içinde idiler. Köye koşmak, Türk köyünü kurtarmak ideali aydınlar arasında hızla yayılmaya başlar. Köyü ülke kalkınmasına etkili bir biçimde katma düşüncesinin hiç kuşkusuz anlaşılır bir tarafı vardır. Dönemin toplumsal ihtiyaçları (Türkiye gerçekleri) Bu önceliği zorunlu hale getirmekteydi. O nedenle köy araştırmaları, köy çocuklarının eğitimi, köye öğretmen götürme ve öğretmeni kırsal kültürü dönüştürecek bir lider olarak görme eğilimi eğitim düşüncesinin önde gelen sorunları arasında yer aldı. Halil Fikret Kanad, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Hıfzırahman Raşit Öymen, İsmail Hakkı Tonguç, Yunus Nadi gibi dünya görüşü açısından birbirlerine uzak olan isimler Bu sorunu ortak bir öncelik olarak Türk eğitimin gündemi haline getirdiler “, (Doğan, 2010, s. 383).

Türkiye'nin eğitim odaklı kalkınma meselesi, önemli güncel sorunlar arasında varlığını sürdürmeye devam etmesi bir yana, daha da büyüme eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir. Eğitim, üretim ve kalkınma meselesinin çözümüne katkı için, bu tarihsel anekdottan yola çıkarak, toplumsal sorunların çözümünde aynı refleks gösterilmeli, ortak akıl için bir araya gelinmelidir. Bu anlamda çalışmamızın ana konusu olan “eğitim ve kalkınma” meselesine bağlı sorunların çözümü, ülkenin topyekûn menfaat ve kalkınmasına katkı sağlayacağı bilinciyle hareket edilmelidir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmamız “Yeni Bir Eğitim Modeli-Kalkınma Projesi” olarak tasarlandığından, projenin hayata geçirilmesi ve başarılı olunmasında toplumun her kesiminden katkı verilmesi gerektiği, bu kapsamda problemin çözümünde sadece Milli Eğitim Bakanlığı'na yüklenmek doğru değildir, daha doğrusu eksik kalacaktır.

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın yanı sıra, özellikle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı dışında, ülke kalkınmasını dert ve gaye edinen tüm STK’lar, iş ve sanayi temsilcileri, ülke

kalkınmasında çözümün bir parçası olma sorumluluğunu hissetmelidirler. Bu kapsamda derin ve yoğun bir çabaya girişilmesi önem arz eder. Böyle bir mücadeleyi uzaydan birileri gelip gerçekleştirilemeyeceğine göre veya kimsenin elinde sihirli bir değnek olmadığını farkında olarak, yardımlaşma ve dayanışma ruhuyla herkes çözümün bir parçası olarak elinden geleni yaparsa, verim alma/başarılı olma olasılığı artacaktır.

Nurettin Topçu: “*zamanımızın istiklal savaşı, bu cephede açılacak savaş olup, ayrıca hakkıyla okuyanlarla okuma dışındaki mesleklere kabiliyetli olanları da birbirinden ayırmalıyız*”(Topçu, 2021), değerlendirmesi daha o günlerden eğitim işinin ne derece önemli olduğuna dair bizlere yol, reçete gösterdi. Bu değerlendirme aynı zamanda eğitimin uygulama ağırlıklı, mesleki-teknik olarak üretimi artırmaya dönük kalkınmayı hedefleyecek bir nitelikte olması gerektiğini ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Topçu’nun ifade ettiği gibi, Türkiye olarak toplumun tüm bileşenleri ile birlikte ülke faydasına olacağı nedeniyle, yeni istiklal harbini “*Eğitim ve Kalkınma*” cephesinde açmak mecburiyetindeyiz. Devlet-millet el ele seferberlik ruhuyla, mesleki-teknik eğitim sistemi aracılığıyla topyekûn kalkınmayı sağlamak ve bunu başarmaktan başka alternatif görünmemektedir.

Şanghay örneği bu konuda iyi bir örnek teşkil etmektedir. PISA sınavında başarı sağlamış dünyanın en iyi eğitim sistemleri arasında yer alan Şanghay, önemli/gerekli gördüğü durumlarda eğitim seferberliği ruhuyla herkesi işbirliği ve yardımlaşmaya çağırılmaktadır: “*Devlet bu konuda yerel yönetimleri, fabrikaları, diğer kuruluşları işbirliğine çağırılmaktadır. Örneğin, okul binası zorluğu çekilen bölgelerde fabrika binalarının bir kısmından yararlanılmaktadır*”(Bakioğlu & Özcan, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 19), anlayışını Türkiye olarak bizler de topyekûn, böyle bir irade ortaya koymamız gerekmektedir. Buna engel hiçbir bahanemiz de bulunmamaktadır.

Çalışmamızın stratejisi ile ilgili ders çıkartmamız gereken eğitim, ekonomi ve üretim ile ilişkili konularda, Türk tarihi o kadar zengindir ki örneklerin tamamını aktarmaya imkân bulunmayıp, olanaklar ölçüsünde aktarmaya gayret edeceğiz. Ekonomik kalkınmanın eğitim aracılığıyla veya eğitim-kalkınma ilişkisi ile ilgili teferruatlı yol gösteren, eğitimle ilgili mücadeleyi beyin savaşı olarak nitelendiren, Türk Kurtuluş Savaşının Başkomutanı Mustafa Kemal Atatürk’ün, eğitime olan ilgisinin altında yatan en önemli ana sebep, bilim ve teknikle birlikte kalkınmayı sağlayacak olan ilk adımın, eğitim aracılığıyla gerçekleştirilebileceğine olan inancıdır. Bu inanç çalışmamızın

temel strateji ve istikametinin doğru bir zeminde/eksende ilerlediğine dair bizleri cesaretlendirmektedir.

Mustafa Kemal Atatürk, 17 Şubat 1923'te toplanan İzmir iktisat kongresinde yaptığı konuşmada, yeni eğitim-öğretim programını belirleyici bir ana motif olarak belirledi:

“...yeni devletimizin, yeni hükümetimizin, bütün esasları, bütün programları iktisad programından çıkmalıdır. Çünkü... her şey bunun içinde mündemiçtir. Binaenaleyh evlatlarımızı o suretle talim ve terbiye etmeliyiz, onlara o suretle ilim ve irfan vermeliyiz ki âlemi ticaret, ziraat ve san’atte ve bütün bunların faaliyet sahalarında, müsmir olsunlar, müessir olsunlar, faal olsunlar, ameli bir uzuv olsunlar. Binaenaleyh maarif programımız, gerek iptidai tahsilde, gerek orta tahsilde verilecek bütün şeyler, bir noktai nazara göre olmalıdır”(Güler, 1997, s. 34).

Atatürk’ün kongre konuşması ile müteakip süreçte, Türkiye’de özel teşebbüs ve milli sermaye yaratılmasının önemi anlaşılarak, Misak-ı İktisadi kararı alındı. Kongreyi açış konuşması yapan Gazi Mustafa Kemal’in sözleri çok anlamlıydı ve gelecek için bazı ipuçları ima ediyordu. Gazi şöyle diyordu:

“Yeni Türkiye devleti bir devlet-i iktisadiye olacaktır... Siyasi muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadi muzafferiyetler ile tetviç (taçlandırma) edilemezlerse husule gelen zaferler payidar olamaz, az zamanda söner. Bu itibarla en kuvvetli ve parlak zaferimizin dahi temin edebildiği ve daha edebileceği semerat-ı nafiayı (yararlı sonuçları) tesbit için iktisadiyatımızın hakimiyet-i iktisadiyemizin temin ve tarsin (sağlamlaştırmak) ve tevsii (genişletmek) lazımdır... İktisat demek her şey demektir. yaşamak için, mesut olmak için, mevcudiyeti insaniye için ne lazımsa kaffesi demektir. Ziraat demektir; soy demektir, her şey demektir”(Aybars, 2000, s. 211,212,213).

Gazinin yaptığı kritik tespitlerin yanı sıra, konuya dair önemli bir değerlendirme de İsmet İnönü’den geldi. İnönü, mesleki ve teknik eğitimin önemi ve kapsamı konusunda önemli noktalara işaret etti. İnönü eğitimin vatandaşa geçimini sağlayacak, temin edecek yapıda olması gerektiğini, eğitimin üretim ve ekonomi eksenli olmasının, ülke kalkınması açısından yararlı ve bir anlamda zorunluluk olduğunu savundu. İnönü izlenecek milli eğitim politikası ile ilgili şu değerlendirmeyi yaptı:

“Ahlak ve karakterde sağlam temelli vatandaşlar yetiştiren; ilköğretimi en kuytu köye kadar kadın erkek bütün vatandaşlara ulaştıran; teknik öğretimde

kadın erkek her vatandaşa kendi geçimini temin edecek çalışmayı, en ufağından en yükseğine kadar her türlü sanatı öğretebilen bir teşkilatın bütün memleketi kaplamasını istiyoruz”(Güler, 1997, s. 43).

İsmet İnönü başkanlığında, birinci ve ikinci koalisyon hükümetleri programında, kalkınmada eğitimin işlevi ve rolü şöyle açıklandı: “...her yaştaki yurttaşlarımızı milletimize ve insanlığa yararlı, iyi ve verimli yurttaşlar haline getirmek, sosyal ve ekonomik kalkınma programlarının uygulanması için gereken çeşitli vasıftaki insan gücünü hazırlamaktır” (Güler, 1997, s. 54), tespitleri eğitimin pratik amaç ve sonuçlarına dair önemli hedeflerden birisini ortaya koydu. İnönü: “*Milli Eğitim, sadece genç nesilleri yetiştirmenin bir vasıtası değil, aynı zamanda özellikle milli kalkınmayı hızlandıracak ve gerçekleştirecek verimli bir yatırım olarak öne alınmıştır. Bütün faaliyetlerimizi, uzun vadeli ve esaslı bir plana bağlamak amacındayız*”(Güler, 1997, s. 55), ifadesi, eğitimin temel hedefinin ne ve nasıl olması gerektiğini, günümüzde uygulanabilecek eğitim sistemlerinin de bir yol haritasını çizdi.

Tüm bu tespitler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, üretim ve kalkınma temel hedef gibi gözükse de, burada dikkatlerden kaçmaması gereken husus ise; bu üretim ve kalkınmanın eğitim-öğretim aracılığıyla gerçekleştirilmek istenmiş olmasına vurgu yapılması, çalışmamızın amacı açısından önemli ve dikkat çekicidir. Çünkü dünyada ekonomik-sosyal ve kültürel gelişim, her ne kadar ileri düzey teknolojilerle paralel bir yükseliş söz konusu ise de, neticede bu önemli unsurun temeli, yani bunu gerçekleştirecek olan, ülkenin beşeri gücünün temelini oluşturan eğitilmiş insandır. Bu konuda yurttaşların nitelikli bir eğitim süreci sonucunda, verimli ve kaliteli bir işgücünü üretime dâhil edecek olmalarının, ülke ekonomisine orta ve uzun vadede yapacağı katkıyı akıldan çıkartmamak gerekir.

Osmanlı Devleti’nin son dönemi ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş sürecinde tanıklık ettiğimiz gibi, devleti esaretten bağımsızlığa ulaştıran temel unsur askeri güç olmakla birlikte, o devleti ayakta tutan, ileriye taşıyan, dünya ölçeğinde siyasi ve ekonomik güçlerle rekabet edebilecek noktaya gelmesini sağlayan gücün ise, bilimsel-teknik eğitimle donatılmış nitelikli insan gücü olduğu tarihsel ve güncel tespitlerden rahatlıkla çıkartılabilir.

Üretime katkısı nedeniyle, dünya ölçeğinde trend haline gelen yükselişini sürdürmeye devam eden uygulamalı eğitim, başta tarım, hayvancılık ve sanayi olmak üzere ekonomiyi/kalkınmayı ilgilendiren, belli bir limitin üzerinde üretim gerçekleştirebilen aklımıza gelen gelmeyen, ne işletme/üretim tesisi varsa, bunların tümü

fabrika gibi = okul = derslik = atölye = imalathane olarak kabul edilmeli, ülke kalkınmasına hizmet etmelidir. Bu bağlamda Türk eğitim sistemi yeniden yapılandırılmalı, öğrenciler üretim odaklı uygulama sahalarında uygulamalı eğitime tabi tutulmalı, mesleki uzmanlık kazandırılmalıdır. Uygulanacak strateji Türkiye'nin üretim kapasitesini artıracak, kalkınmayı şahlandıracak fırsat kapısı olarak görülmelidir. Bu amaçla altyapı ve eğitim-öğretim müfredatının üretim yapmaya uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Konuyu detaylandırmak gerekirse, Köy Enstitüleri kurulduğu dönemde okullar köylere, o dönemim üretim sahaları olan tarlalara taşındı. Bugün yine aynı mantık ve anlayışla hareket etmeli, kurulması ülke kalkınmasına hayati önemde katkı sağlayabilecek mesleki-teknik ortaokullar, sanayi siteleri, tekstil atölyeleri, mobilyacılar sitesi ve diğer fabrika ve üretim atölyelerine sahalarına/tarlalarına taşınmalı, üretimin lokomotifi haline getirilmelidir. Olağan koşullarda bile eğitim-öğretimde nitelik arttığında, ortaya çıkmış/çıkacak olan birçok derin gibi gözüken mesele, fazla teferruatlı adım atılmaksızın, eğitimde kalite artışının toplumsal bilince yansımalarının doğal süreci neticesinde, kendiliğinden çözülme eğilim ve potansiyeli gösterdiği söylenebilir.

Bu kapsamda, Türkiye'de mesleki-teknik liselerde uygulanan, üretim odaklı eğitim müfredatı, ortaokul 7.ve 8.Sınıf düzeyine çekildiğinde, çocuklar meslek öğrenme gibi bir avantaja ve üretim sürecine katılmaya daha erken yaşlarda başlamış, liseye geçene kadar beklemenin yaratacağı maddi/manevi/zaman kayıpları da engellenmiş olacaktır. Yani kısaca, sonraki yıllarda öğrenilecek mesleği, uzmanlığı bunca yıl geçmesini beklemeksizin erkenden öğrenme, hayata başlama imkânı bulunabileceği söylenebilir. Sağlanan avantaj ile üretim ve ülke kalkınmasına dâhil olma gibi önemli bir etkinliğe, çocuklar daha erken yaşlarda başlamış olacaktır.

Türkiye ile mukayese yapmak açısından örnek vermek gerekirse; Japonya birçok ülkeye kıyasla, eğitim ve kalkınma arasındaki ilişkinin önemini erken fark etti. Bu avantajı iyi değerlendiren Japonya'nın, mesleki eğitim yoluyla nitelikli iş gücü yetiştirmesi, üretim kapasitesini arttıran ve kalkınmayı hızlandıran önemli bir sonuç doğurdu. Japon eğitim sisteminin, temel eğitimden itibaren, üretim ve kalkınma odaklı mesleki-teknik eğitime dayandığı söylenebilir. Bu sayede ülkenin gelinen teknolojik seviyeye ve kalkınma düzeyine ulaştığını söylemek mümkündür.

Eğitim-kalkınma ilişkisi, doğru stratejilerle istikrarlı ve sistematik bir şekilde kullanıldığı takdirde, kalkınmaya büyük bir ivme kazandıracağına dair ABD'de yapılan bir araştırmayı aktarmak istiyorum. Araştırma, Amerika Birleşik Devletleri halen sahip

olduğu fiziki kapitalini, yani bütün fabrika bina ve tesislerini, kaybetse acaba ne olur? Bu soru bir Amerikalı ilim adamının aklına gelmiş ve kendini kapsamlı bir araştırmaya sevk etmiştir. Söz konusu bilim insanı araştırmada: *“Amerika Birleşik Devletleri’nin halen sahip olduğu fiziki kapitali kaybetmesi halinde, bu ülkenin bir buçuk senede yaratabileceği gayri safi milli hasıla ile aynı fiziki kapitale sahip olur”* sonucuna ulaşılması yerinde bir tespit olarak, eğitim-öğretimin kalkınmada lokomotif işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (Ekinci Y. , 1992, s. 83).

Üretimde uygulamalı, teknik eğitimden yararlanarak, istihdamı artırma yoluyla kalkınmayı başarmış diğer bir ülke Kanada’dır. Ülkede öğrencilerin mezuniyeti sonrası, hemen üretim ve iş gücüne katılımlarını sağlamak için uzun vadeli planlamalar yapılır. Kanada eğitim, üretim, istihdam ve kalkınmayı bütüncül bir yaklaşımla değerlendiren ve destekleyen bir uygulamalı eğitim müfredatı benimsedi: *”Kanada, 2008-2011 yılları arasında dünyada yaşanan küresel ekonomik krizin etkilerini hissetmekle birlikte; diğer OECD ülkelerinde olduğu gibi daha çok eğitimin daha çok istihdam sağladığı ülkeler arasındadır “*, (Bakioğlu & Pekince, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 172).

Eğitim sistemini, üretim ve verim artışında etkin kullanma hususunda kendini ispatlamış diğer bir ülke Singapur’dur. Ülkede uygulanan eğitim politikasına bakıldığında, özellikle akademik başarı durumu düşük, eğitim-öğretim sistemi dışına çıkma riski bulunan çocukların tarım, hayvancılık, sanayi siteleri ve diğer üretim sahalarına alındığı/dâhil edildiği görülmektedir. Bu durumda pasifize olmaya doğru giden beşeri gücün, üretim kapasitesinin arttırılmasına eklemlenerek, aktif üretici pozisyonunda kalkınmanın aktif bir bileşeni haline getirilmesi, ülke kalkınması adına, mucizevî bir etki ortaya koymaktadır: *”Singapur, 1979’da yapılan reformlarla eğitim sisteminin dışına çıkmaları azaltmak ve düşük akademik yeterliliğe sahip öğrencilerin iş gücü piyasasında ayakta kalabilmelerini sağlamak için bazı mesleki becerilerle donatılmalarını hedeflemiştir”*(Bakioğlu & Göçmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 138).

Singapur eğitim sisteminde üretim ve mesleki beceri kazandırma odaklı strateji benimsenmesi ve uygulanması, eğitimin temel hedefinin ne olması gerektiğini göstermesi ve 44 yıl öncesinde bile Singapur’un eğitim ve kalkınma kavramlarına yüklediği mana hususunda ne derece isabetli, mantıklı ve akla uygun hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca ülkenin ne tür kalkınma stratejileri uyguladığı, bu günlere nasıl geldiği gibi birçok sorunun cevabını da net olarak vermektedir.

Yürütülen çalışmada savunduğumuz ve kanıtlamaya çalıştığımız kritik noktalarda, sağlam kanıt sunması ve güçlü bir biçimde tezimizi desteklemesi açısından

Singapur eğitim sisteminin detaylarını irdelemeye devam etmekte fayda vardır. Ülkede, kalkınmanın en önemli ana ögesi olarak, üretimi destekler nitelikte konumlanan mesleki bir eğitim sistemi uygulanmaktadır. Kanaatimize göre ülkenin eğitim sisteminin üretim hacmi ve ekonomik parametrelerde yarattığı olumlu göstergeler, eğitim yatırımlarının artırılması hususunda ülkeyi sürekli motive eden temel itici güç haline geldi:

“1980’lerde mesleki eğitime daha fazla kaynak ayırarak eğitim sisteminin çıktısının ticaret ve sanayinin ihtiyaç duyduğu insan kaynağını karşılar nitelikte olması için çaba harcanmıştır. 1987’de GSYH’dan eğitime ayrılan pay %4 iken, 1990’larda bu oran %6’ya çıkarılmıştır. Bu oranla Singapur ABD’nin ve Japonya’nın eğitime ayırdıkları payı yakalayabilmiştir”(Bakioğlu & Göçmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 138).

Eğitime ilişkin bu veriler, Singapur’da eğitim – öğretime ilgi ve önemin derecesini göstermesi açısından önemlidir.

Singapur’da eğitim-öğretim meselesinde ülkenin diğer sorunlarına nazaran-ki diğer sorunların temeli de büyük oranda eğitime dayanmaktadır-daha derin strateji ve uzun vadeli kalkınma planları istikrarlı bir biçimde uygulanarak meslek ağırlıklı müfredata öncelik verildiği ifade edilebilir. Ülkede:

“1990’lı yıllarda Eğitim Bakanlığı, ulusal iş gücü gereksinimlerine göre bütün yükseköğretim kurumlarındaki kayıtları koordine etmeye çalışmıştır. Üniversite düzeyinde, öğrenciler mühendislik, fen bilimleri ve mesleki eğitim odaklı programlara yönlendirilmiştir. Hükümet ve Eğitim Bakanlığı açıkça sosyal bilimler alanlarında çok sayıda mezun vermek yerine mesleki yeterliliği olan insan yetiştirmeyi hedef almışlardır”(Bakioğlu & Göçmen, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, 2013, s. 138).

Singapur, eğitimde başarılı neticeler alma sürecine kuşkusuz ki rastlantısal ve ani bir değişimle ulaşmadı. Kapsamlı reformlarla uygulanabilir bir eğitim vizyonu ve stratejisi ortaya konuldu. Belirlenen stratejiler istikrarlı bir biçimde uygulandı. Uygulanan stratejilerin küresel ölçekte rekabet etmeye uygun dinamik bir süreç olarak değerlendirilmesi ve güncellenmesi, dünyanın değişen teknolojik ve ekonomik koşullarını yakalamayı başarmasını sağladı. Bu çerçevede Singapur, endüstri ve diğer sektörlere nitelikli ana ve ara eleman yetiştirmede, mesleki-teknik eğitimi etkin olarak kullandı. Ülkede uygulanan eğitim sistemi tarım, ekonomi, üretim, istihdam ve

kalkınmanın lokomotif gücü olarak kabul edilir. Bu anlamda eğitime üretim dinamizmini entegre etmede dünyanın en başarılı ülkelerinden biri olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, yürütülen çalışma kapsamında birçok ülkenin eğitim-öğretim sistemine dair örnek uygulamalar ele alındı. Bunda amaç, ısrar ve itina ile savunduğumuz, Türkiye'nin üretim odaklı kalkınma projesi ile mukayese yapmak, kritik noktalarda örtüşme veya benzerlikler var ise ortaya koymak ve Türk eğitim sistemine uyarlanabilir/uygulanabilir kısımlarından faydalanmaktır. Bu çerçevede Türkiye, gelişmiş birçok ülkede uygulandığı gibi, eğitimin tüm kademelerinde, üretim ve uygulama ağırlıklı mesleki ve teknik eğitime odaklanmalıdır. Bu stratejiye dönük hedefle, altyapı hazırlanmalı, kalkınmayı sağlamaya yardımcı araştırma ve projeler geliştirilerek, yapısal bir müfredat değişikliğine gidilmeli; Türk eğitim sistemi çağa uygun biçimde üretim odaklı yeniden tasarlanarak süratli bir şekilde harekete geçilmelidir. Aksi halde stratejik hamlelerde bulunmada yaşanacak gecikmeler, ekonomik anlamda ülkeye ödetilen ağır faturayı artırmaya devam edecektir. Nihayetinde ortaya çıkacak maliyetleri, devlet-toplum olarak karşılamak mecburiyetinde kalacağımızı şimdiden uyararak istiyoruz.

12.9.Türkiye’de ‘*Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri*’nin Kurulması

Bu çalışmamızda temel iddiamız, gelişmiş ülkelerin katma değer yaratmada başarı sağlamış eğitim sistemi örneklerinden yola çıkarak, bilimsel temelli, üretim esaslı, kalkınma odaklı yeni bir eğitim modeline Türkiye'nin de geçmesi arzumuzdur. Mesleki-teknik ve üretim esaslı olması gerektiğine inandığımız sistemin, Türkiye'ye ekonomik anlamda katkı sunacağını öngörmekteyiz.

Önerdiğimiz eğitim modelinin, Türkiye’de mevcutta uygulanan sistemden farklı en önemli/temel stratejisi, öğrencilerin henüz meslek liselerine geçişten önce, daha küçük yaşta (7.ve 8.Sınıftan itibaren), mesleki ve teknik ortaokullar aracılığıyla iş ve meslek kazanmasını sağlamaktır. Bu yolla üretim faaliyetlerine daha erken katılım ve ülke kalkınmasına aktif destek sağlanacağını söylemek mümkündür. Önerilen yeni eğitim sisteminin ülke ekonomisine katkısının yanı sıra; daha vasıflı, nitelikli, dinamik nesiller yetiştirme, sosyal hayatta daha inançlı, mücadeleci, rekabetçi, kendine ve topluma değer katmaya daha fazla gayret eden bir sağduyu ve bilinçle hareket etmeyi bilen bir gençlik yetiştirilme hedeflenmektedir.

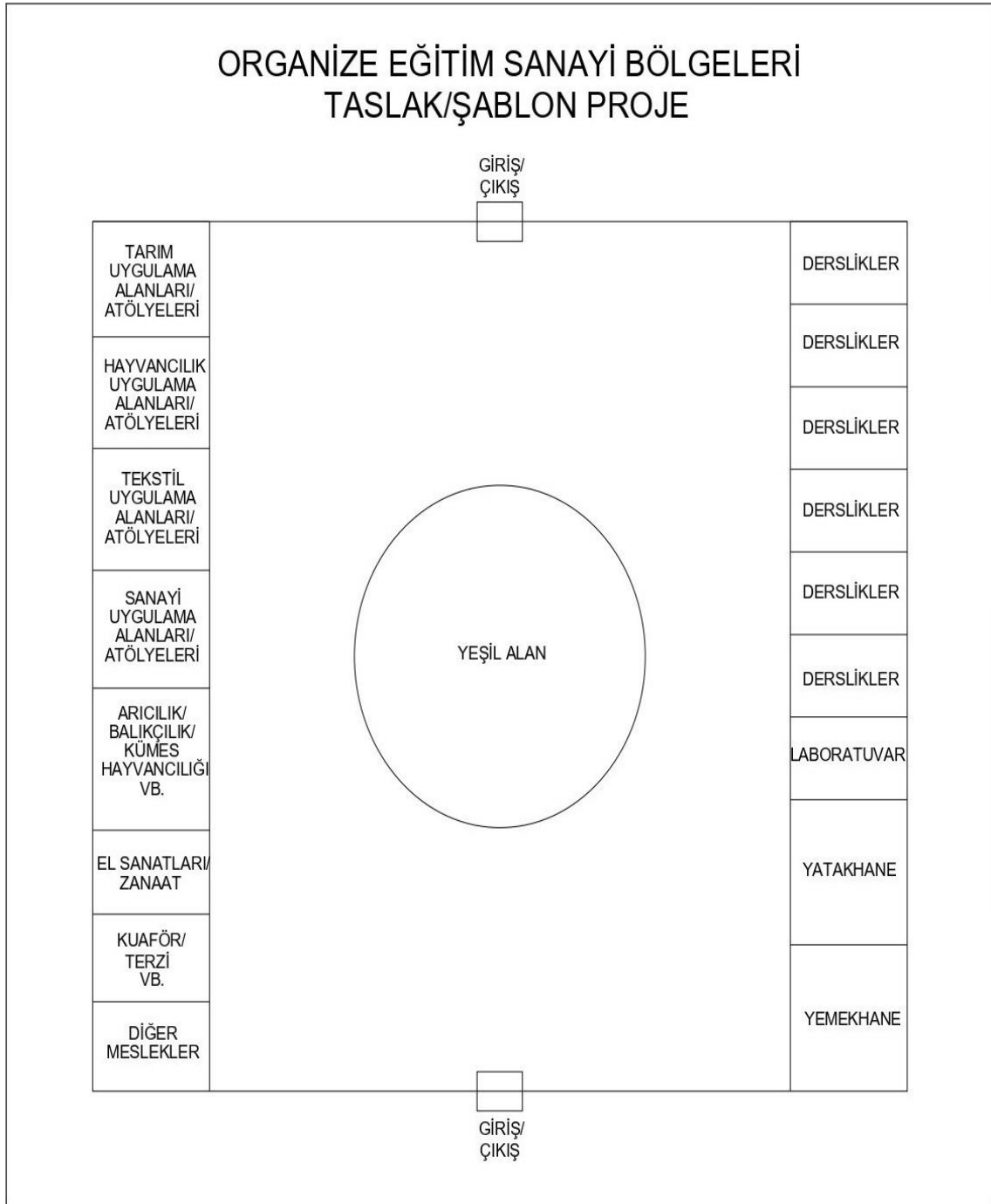
Türkiye’de üretim ve kalkınmanın mesleki ve teknik eğitim aracılığıyla, daha nitelikli ve donanımlı bir nesil yetiştirmekle sağlanabileceğine, çalışmamızda sürekli vurgu yapılıyor olması; bir ülkenin nitelikli işgücünden yoksunluğun, üretim ve ekonomik anlamda zayıflığı beraberinde getirecek komplike sonuçlar doğurma potansiyelinin son derece yüksek olduğu bilincinde olmamızdan kaynaklanmaktadır.

1937 yılında dönemin Başbakanı Celal Bayar (1883-1986) tarafından mecliste yapılan konuşmada mali gücün kudreti şu çarpıcı sözlerle ifade edildi: “*Maliye, bir memlekette sağlam bir iş gidişinin miyarı, cemiyet sağlığının nabzıdır*”(Öztürk, 1968, s. 202), “*Eğitim devleti korumayı ve ülke kalkınmasını hedef almalıdır*”(Köstüklü, 2021, s. 379,380), tespitleri bir devlet ve toplum için ne derece kritik ve isabetliyse; çalışmamızın odak noktasındaki hedefle eşgüdümlü olması sebebiyle, tezi savunma konusundaki kararlılığımızda o düzeyde mevcuttur. Bu anlamda nihai hedefimizi oluşturan, üretim artırıcı eğitim ve kalkınma odaklı projelerin etkin ve kararlı bir şekilde uygulanmasının, Türk ekonomisine büyük bir sinerji katacağına kuşku yoktur. Eğitim eksenli stratejik adımların atılması, muhtemeldir ki, toplumun iktisadi hayatını ve ülke istikbalini ciddi bir şekilde değiştirme potansiyeline sahip olacaktır.

Bu noktada şunu hatırlatmakta yarar görüyoruz. Türk eğitim sistemini sadece eleştiri yağmuruna tutarak, izlemekle yetinmiyor, savunduğumuz projenin hayata geçirilmesi ve etkin bir şekilde verim alınabilmesi için, ciddi önerilerde bulunmaktan da, çalışmamızın her safhasında geri durmamaktayız. Söz konusu önerilerimizden biri de “*Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri*” kurulmasıdır.

Türkiye’nin üretim kapasitesinin hızla artması ve kalkınması için, tarafımızdan atılması zorunlu adımlardan biri olarak değerlendirildiğinden ötürü, kurulmasını ısrarla önerdiğimiz ‘*Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri*’yle ilgili taslak proje, basit haliyle aşağıya çizilmiştir. Elbette yeri ve zamanı geldiğinde uzmanların profesyonel çizim yapmaları daha uygun olacaktır. Taslak projede alan ve çevre koşullarına göre ihtiyaçlar farklılık gösterebileceğinden, herhangi bir ölçek belirtilmedi. Devletin yetkili kurumları tarafından uygun görüldüğü takdirde, bu bölgelere aynı hedefler doğrultusunda yatılı/pansiyonlu olarak da öğrenci alınabileceği değerlendirilebilir.

Grafik 12.3: Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri Örnek/Taslak Proje
(Tez yazarı tarafından tasarlanmıştır.)

Eğitim alanında bu tür geniş kapsamlı projelerin hayata geçirilmesinin, elbette devletin hazine imkânlarıyla doğrudan ilişkili olduğunun farkında olarak, ülkenin mali imkânları böyle projelerin hayata geçirilmesine olanak vermezse, bütçe kabiliyeti müsait hale gelene veya getirilene kadar farklı senaryolar düşünülebilir/uygulanabilir.

Örneğin, ilk adım olarak, Şanghay’da uygulanan prosedür benzeri, mesleki ve teknik eğitim amaçlı okulların (Mesleki Ortaokul/Mesleki-Teknik liseler) fiziki koşulları

yetersiz kalması durumunda, fabrikaların binalarından yararlanılmalı, büyük ölçekli atölye ve imalathanelerin belli bir kısmının uygulamalı ve üretim amaçlı eğitim için kullanıma açılması düşünülebilir. Şanghay lise okullarında okulun durumuna göre zirai bölge ve fabrika stajının ilave edilebilme imkânı bulunması, mesleki ve üretime dayanan eğitimlerin ne oranda önemsendiğini ortaya koyması açısından önem arz etmekte olup, uygulama okullarından mezun olanların kolaylıkla istihdam edilmesinin de diğer önemli bir nokta olduğu söylenebilir.

Türkiye olarak aynı amaçla, gerektiğinde okulları sanayi sitelerine, fabrikalara, atölyelerin içine, fabrikaları da okulların içine taşımamız. Süleyman Demirel (1924-2015) tarafından 1965 yılında kurulan Hükümet Programında “*Sanayi ve iş hayatıyla mesleki ve teknik öğretimin işbirliğini sağlayacağız*” hedefi, kamu-özel sektör işbirliğinin önemini vurgulaması açısından önemlidir. Tüm bu hedeflere ulaşmada başarılı olabilmek için ülke olarak omuz omuza, topyekûn dayanışmayla çalışmaktan başka çare de yoktur. Fiziki ve/veya mali koşulların yetersizliği nedeniyle belli yerlerin kullanılmasına duyulan ihtiyaç ortadan kalkana kadar, kamu-özel sektör işbirliğine süreklilik kazandırma, bunun orta ve büyük ölçekli işletmeler için bir zorunluluk haline getirilmesinin alt yapısını oluşturacak yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerektiği türden önlemler, tarafımızdan öneri olarak sunulmaktadır.

Türkiye’nin eğitim ve kalkınmasında önemli bir etki yaratabileceğine inandığımız projeye, fiziki yapı ve finansman sağlama amacıyla ikinci bir öneri olarak, Cumhuriyet’in ilk yıllarında yaşanan bir uygulamadan yola çıkarak, önemle hatırlattığımız gibi aynı öneri tarafımızdan sunulmaktadır:

“*Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde eğitimin finansman sorununa çare olmak amacıyla, 13 Nisan 1341 tarihli resmi gazetenin-181-Mektep vergisi kanunu, (Resmî Ceride ile neşir ve ilâm: 20.IV, 1b [41 - Sayı:9 No. 616) (TBMM, 2023) sayısında: tüm memurların maaşlarından %1 kesinti yapılarak eğitim adına başlatılan seferberlik*” benzeri bir uygulamayı devlet ve millet el ele vererek yapabilmeyi denemeliyiz. Hatta devlet tarafından gerekli görüldüğünde kapsam genişletilerek “*tüm memurlar* ” ibaresi “*tüm çalışanlar* ” şeklinde değiştirilerek bir düzenlemeye gidilmesi icap ederse derhal uygulanmalı, geri durulmamalıdır.

Eğitime katkı verme gayesiyle tarihimizden başka bir örnekle devam edecek olursak: “*Mustafa Necati zamanında Büyük Millet Meclisince kabul edilen ve “Yüzde Onlar Kanunu ” diye anılan yardım kanunu çıkarıldıktan sonra İlköğretim kurumları ve*

öğretmen okulları türlü bakımlardan ele alınarak onların bina, program, kitap, disiplin işleri gibi türlü meseleleri üzerinde çalışılmaya başlandı”(Tonguç, 2021, s. 367).

Türkiye’nin yakın geçmişinden diğer örnek bir uygulama ise “*Eğitime Katkı Payı*” adı altında vergi tahsil edildiği, diğer yandan 17 Ağustos 1999 yılında Marmara’da yaşanan büyük depremde sonra “*Ek Gelir Vergisi*” adı altında deprem vergisinin belli bir süre tahsil edilmesi ile ilgili yapılan düzenlemelerin hayata geçirildiği gibi... Örnekler çoğaltılabilir. Bu kapsamda devlet söz konusu fabrikaların uygun alanlarını, uygulamalı eğitim adına adeta bir üretim merkezi ve şantiye olarak görmeli, üretim maksatlı eğitim üniteleri açılmalıdır. Öğrencilerin beceri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak üretim merkezlerine doğru yönlendirilmesi ve koordinasyonun sağlanması için Halk Eğitim Merkezleri’nin 1. Birimleri, Milli Eğitim Müdürlükleri ile birlikte bu işin uygulamasında koordinasyon halinde sorumluluk üstlenmeleri, bu sahalarda aktif olarak görev yapmaları, bu işin üstesinden gelinmesinde önemli katkı sağlayacaktır.

İleri sürdüğümüz tüm strateji ve hedeflerin, Türkiye’nin hem eğitim-öğretim sistemine, hem de iktisadi durumuna katkı yapabilme potansiyeli ve umuduyla; okullarda akademik açıdan başarı düzeyi düşük, sınıf tekrarı ve nihayetinde eğitim sistemi dışına çıkacak olan/çıkma ihtimal ve potansiyeli yüksek çocukları, adeta pimi çekilmiş bomba gibi toplum içerisine salmayalım. Devlet-Toplum istikbalinin sigortası olan kuşaklara herhangi bir beceri kazandırmadan, bilim ve teknikle donatmadan, iş-meslek öğretilmeden, yeteneği-beceri kazandırılmadan, hayatın sorunlarına/zorluğuna karşı analitik düşünme ve çözüm üretme kabiliyeti göstermeye hazır hale getirmeden çocukları üst sınıflara taşımayalım. Nurettin Topçu: “*zamanımızın istiklal savaşı, bu cephe açılacak savaş olup, ayrıca hakkıyla okuyanlarla okuma dışındaki mesleklere kabiliyetli olanları da birbirinden ayırmalıyız*” tespitin bu noktada hatırlatılmasında yarar görüyoruz, (Topçu, 2021).

Maalesef bazı durumlarda, temel düzeyde matematik bilgisine bile sahip olunmadan, hatta okuma yazma becerileri ile okuduğunu anlamada yaşanan problemler bile aşılmadan, çeşitli formaliteler neticesinde çocuklar, 12.sınıfa kadar taşınmaktadır. Sürecin sonunda 1 kâğıt parçasını çocuğun eline tutuşturmak, çocuğu pimi çekilmiş bomba gibi toplum içerisine salmak değil de ne olabilir? Bir eğitimci olarak, Türk eğitim sisteminde gözlemlediğim kadarıyla, farklı gerekçelerle sınıf tekrarının istenilen düzeyde etkin bir şekilde uygulanmamasının sonucu olarak, düşük akademik başarı gösteren çocukların yeterli birikim ve donanımına sahip olunmadan üst sınıflara taşınmasına yol açmaktadır. Bu da sonraki yıllarda eğitim-öğretimde ciddi düzeyde nitelik problemlerini

ortaya çıkarmaktadır. Çocukların eğitim sisteminin dışına itilmesi yerine, nitelikli bir mesleki ve teknik eğitimle donatılarak, üretime dâhil edilmesi, bu yolla ülke kalkınmasına katkı sağlayan bir unsur haline getirilmesi daha mantıklı ve faydacı görünmekte olup, çalışmamızın nihai hedefini de bu amaç oluşturmaktadır.

Türkiye'nin kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla, bir zorunluluk olarak tarafımızdan kurulması önerilen, mesleki ve teknik ortaokullara öğrenci alımlarının ne zaman ve nasıl yapılacağı, çalışmamızın ilgili bölümlerinde tüm izleme ve değerlendirme süreçleri ile birlikte adım adıma açıklandı. 5.ve 6.sınıfın sonunda yapılacak yeniden değerlendirme/gözden geçirme için okul başarısı ile birlikte değerlendirilecek olan Seviye Tespit Sınavı (STS) veya benzeri bir sınav sonucuna göre uygulanmaya geçilmesi gerekmektedir. Öğrenciler bu sürecin sonunda 7.sınıfta başlayacak şekilde, mesleki ve teknik ortaokullara üretim odaklı, uygulamaya dayanan eğitime alınarak meslek kazandırılması ve neticede ülke kalkınmasına yardımcı olması sağlanacaktır.

*“Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri”*ni kuruluşundan kaynaklı, ilk etapta her ne kadar devletin bütçesine ek bir maliyet gibi görünse de, öğrencilerin 7.Sınıftan itibaren üretim ve eğitim sanayi bölgelerine yönlendirilmesinin doğal bir sonucu olarak; okullarda derslik ve öğretmen ihtiyacı azalmasının yanı sıra, öğrenciler üretime katılarak katma değer yaratacağından, bu proje için ortaya çıkan bütçe maliyetini nispeten telafi eden/hafifleten bir unsur olacaktır. Üretimden elde edilecek gelir ve tasarrufla, ‘Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri’nin kuruluşu için yapılacak olan harcamalar, kabataslak bir hesaplama birbirini karşılayacağından, bütçeye ek bir yük getirilmeden eğitim ve ülke kalkınması adına büyük bir proje hayata geçirilmiş olacaktır.

Tamamen özgün ve Türk eğitim sisteminde yaşandığını düşündüğümüz sistemsel tıkanıklıktan çıkmaya dair çözüm önerilerimizi kapsayan fikirlerimizin, bir kalkınma projesi olarak uygulanma olanağının olduğu, tarafımızdan güçlü kanıtlar/dayanaklar sunulmaktadır. Bu kapsamda ileri sürdüğümüz üretim ve kalkınma odaklı eğitim sisteminden ülke kalkınması adına verim alınabilme, başarılı olabilme ve uygulamada herhangi bir kargaşaya yol açılmaması adına, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilgili tüm paydaşlar dâhil edilerek bir çerçeve program, uygulama yönergesi hazırlanmalı, eğitim ve üretim ilişkili yeni bir yol haritası belirlenmelidir.

Türk tarihi olumsuzluk manasında bu defa tekerrür etmemelidir. Osmanlı devletinin sanayi devrimini kaçırmaması, devlet için nasıl sonun başlangıcını teşkil etmiş en önemli hadise olmuş ise; bu sefer Türkiye adına istihdam ve kalkınmayı esas alan

“İktisat/Kalkınma Eksenli Eğitim Modelleri”ni uygulamaktan kaçınma, kaçırma lüksümüz olmamalıdır, kaçırmamalıyız!

Bu kapsamda şunu da eklemek isteriz ki, Türk tarihi ve dünyanın eğitimde başarılı örneklerinden yola çıkarak, güçlü dayanaklarla savunduğumuz eğitim-kalkınma projesinin “*Müreffeh Bir Türkiye*”ye katkı sunması en büyük temennimizdir.

13.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada gelinen nihai noktada, ülkenin ekonomik olanaklarını ve eğitim kurumlarını toplumun hizmetine sokmak için yapılması gerekenler analiz edildi. Uzun süren akademik çalışmalar neticesinde, gerek bilimsel kaynak, makale ve araştırmaya dayanan; gerek mukayese ve gözlemlerimize dayanarak varılan sonuçlar, öznellikten uzak, nesnel kanıtlar eşliğinde sade ve anlaşılır bir dille aktarıldı.

Toplum, eğitim-öğretim etkinlikleri vasıtasıyla, ekonomik ve kültürel alan başta olmak üzere, daha ileri, modern seviyeye ulaşmayı amaçlamaktadır. Eğitim ve bağlantılı toplumsal sorunlar tek sebebe bağlanamayacak kadar komplike durum arz eder ve bu sorunların çözülmesi yıllara dayalı mücadele ile aşılabılır. Dünya nüfusunun hızlı artışı, gıda ürünlerine olan talep ve ihtiyacı arttırarak, arz/talep dengesini bozdu.

Sanayi, kentleşme ve çeşitli unsurların etkisiyle tarım yapılabilecek alanlar hızla daralmaya başladı. Bu durum, genel anlamda üretim-ekonomi; daha özele indirgendiğindeyse ‘tarım’ın, stratejik bir ekonomik faaliyet ve “*Milli Güvenlik/Beka Sorunu*” olarak algılanmaya başlanmasına yol açtı. Küreselleşme ve kürede yaşanan nüfus artışı, eğitim ve kalkınma sorunlarının daha girift hale gelerek aşılması zor, kaotik bir hal almasına sebep oldu. Nüfus artışına bağlı, şehirleşme ve sanayileşmenin yarattığı çevre ve doğa tahribatları, dünyada stratejik olarak görülmeye başlanan tarım alanlarını yok etmektedir. Bu durum dünyada ciddi bir tehdit olarak algılanmaya başlandı. Bu kapsamda tüm dünyanın olduğu gibi, Türkiye de eğitim-kalkınma ilişkisi sistematik bir biçimde kullanılmadığında beka sorunu yaratabilecek potansiyelde olduğunun farkındadır.

Yaşanılan koşulların yaratacağı olumsuz hadiselerden Türkiye’nin kaçınması söz konusu olamadığına göre, yaşananlar Türkiye’nin de doğal kaynaklarını ciddi bir şekilde tehdit eder duruma gelmiştir. Gelecekte bununla bağlantılı oluşabilecek risklerden kaçınmak için tarımdan, hayvancılığa, sanayiden, balıkçılığa, tekstile kadar, üretim ve ekonomiyi ilgilendiren her sektörde, eğitim aracılığıyla üretimi arttıracak stratejiler geliştirilmelidir. Türkiye olarak ekonomik anlamda ortaya çıkan veya çıkabilecek kaotik durumları önlemek için, Türk eğitim sisteminin kalkınma eksenli heyecan yaratacak projelere ihtiyacı vardır. Bizi bu çalışmaya iten temel sebeplerden biri tam da budur.

Türkiye’de yürütülen istikrarsız eğitim politikaları etkisiyle ortaya çıkan ve ekonomik açıdan, toplumsal fay hatlarının oluşması ve derinleşmesinde, önemli bir etkisi olabileceğini değerlendirdiğimiz eğitim arızaları giderilmedikçe, ülkenin refaha ulaşması

ve kalkınması bize göre olanak dâhilinde değildir. Bu sebeple eğitim politikalarında özellikle kaçınılması gereken tutum popülizmden uzak durmaktır.

Türkiye'nin yetiştirdiği önemli eğitimcilerden Cahid Okurer (1917-1973), eğitim politikasının uygulanmasına dair şu kritik değerlendirmede bulundu:

“Cahid Okurer, 1950’lerden itibaren Türkiye’nin eğitim ve kalkınma meseleleri hakkında hem yazmış hem de siyasette ve eğitim bürokrasisinde aktif görev yapmıştır...”Okurer’in eğitim hayatındaki sorunların çözümüne dair şu önerisi son derece önemlidir ve geçerliliğini hâlâ korumaktadır: “Milli eğitim politikası üzerine söylenenlerin gerçekleşebilmesi için buna önce milli eğitim bakanlarının inanması ve tatbik iradesine sahip olması lazımdır. Buna diğer hükümet üyeleri de inanmalıdır”(Gündüz, Entellektüel ve İdealist Bir Eğitimci Bürokrat:Cahid OKURER, 2021, s. 334).

Yaşanan gelişmelerin etkisiyle, Almanya, Güney Kore, Çin, Japonya, Finlandiya, İsveç, İsviçre ve Şanghay gibi ülkeler başta olmak üzere, dünyanın gelişmiş birçok ülkesi, eğitimi, ekonomik kalkınmanın motor gücü haline getirme, nüfus potansiyelini eğitim aracılığıyla, üretim alanlarına yönlendirme, uzmanlaştırma ve üretime dâhil etme politikası izlemekteler. Kalkınmada belirli bir refah seviyesine ulaşmış ülkelerin eğitim müfredatı incelendiğinde, eğitim sisteminin, üretim ve kalkınmayı desteklediği, ulaşılan refah seviyesinin üretim odaklı uygulamalı eğitim sistemine borçlu oldukları çalışma süresi boyunca tarafımızdan gözlemlendi. Dünyanın gelişmiş birçok ülkesi, eğitim sistemini üretim hacmini arttırma amaçlı, mesleki-teknik olarak ortaokul düzeyine indirgenmiş olarak yürütmektedir. Eğitim kurumlarını, üretimin üssü ve en önemli aracı haline getirme temel strateji haline geldi.

Bu gelişmeler ışığında dünyada eğitime yönelik genel algının, bilginin kullanılması, yani üretim odaklı yöne doğru hızla değiştiği söylenebilir:

“...Eğitim ekonomidir... Aynı zamanda bir ulusal güvenlik meselesidir. Tüm bu alanların temelinde eğitim belirleyici bir etkidir. Çünkü eğitimde çağını yakalayamayan ülkelerin ekonomisi batar. Çağının ötesine geçemeyenler ise sıradanlaşır. Ekonomik büyümenin, istihdamın ve küresel rekabet gücünün temeli insan sermayesidir... Her çağın insanları ve kurumları için bilgi ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel bir artı değer oldu. Bilgiye ulaşmak, bilgiyi sorgulamak, kullanmak ve geliştirmek artık her zaman olduğundan çok daha etkili bir güç kaynağı. Dünyada tüm ülkelerde eğitim öncelikli bir alan olarak her ekonomik kalkınma stratejisinin odağında yer almakta... ...Çağdaş

dünyanın yeni siyaset kavramlarından birisi „mezunların işe alınabilirliği. İş dünyası geçen yüzyıla göre köklü bir değişimden geçmekte. Yoğun teknoloji, süreç yönetimi, çok yönlü bilgi birikimi ile ihtisaslaşmayı eşzamanlı gerekli kılan, yaşam boyu eğitimin, sorun çözücülük ve çok kültürlülük niteliklerinin makbul olduğu bir çalışma yaşamı şekillendi... (Kocabaş, Sunuş:Aydınlık Bir Gelecek için Eğitim Reformu Zorunluluğu, 2008, s. 1-18).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, eğitim-öğretim alanında ortaya konulan problematik ve “*eğitim sorunsalını*” hâletmiş ülkelerden hareketle; eğitim, uygulamalı ve üretimde kullanıldığı takdirde, ekonomik refaha katkı sağladığına dair ileri sürülen sav kanıtlandı. Türkiye, bu realiteden yola çıkarak eğitimde müfredat ve altyapısını, üretim odaklı sisteme geçmeye olanak sağlayacak bir dönüşüm ve kalkınma stratejisi uygulamalıdır. Böyle hamleler üretim ve istihdam kabiliyetini arttıracaktır. Türkiye, sanayi ve teknolojik açıdan, gelişmiş ülkelerin eğitim uygulamalarına benzer bir stratejiyi, her ne kadar Köy Enstitüleri’nin kurulması tecrübesi ile denemiş ise de, ülkenin o günkü koşulları nedeniyle, uzun süre yaşama şansı bulamadı, hak ettiği değeri görmedi.

Henüz Cumhuriyetin ilk yıllarında bile, “*Köy Enstitüleri*” tecrübesine tanıklık ettiğimiz üzere, eğitim-kalkınma ilişkisinin önemi, üretim odaklı uygulamalı eğitimin ülke kalkınmasında etkili bir araç olduğuna dair yüksek bir bilinç düzeyi mevcut iken; geride bırakılan bunca yıla rağmen Türkiye’de eğitim-kalkınma konusunda bu dönemde mevcut bilincin bile gerisine düşülmüş olması üzüntü vericidir. Bu anlamda zararın neresinden dönülse kardır mantığıyla, Köy Enstitüleri tecrübesine kalındığı yerden devam edilmesinin, istihdam ve kalkınma adına bir zorunluluk olduğu ortadadır. Araştırma ve gözlemlerimiz de bizi bu kanaate sevk ederek zamanının çoktan geçtiği sonucuna götürmektedir.

Türkiye ’eğitim sisteminde mevcut bulunan kontenjanlar, ihtiyaç duyulan sayı ve nitelikte eleman yetiştirme ve piyasada bozulan arz/talep dengesinin yeniden düzeltilmesi için derin bir planlama yapmalı, bütün stratejiler gözden geçirilmelidir. Çünkü başta öğretmenler olmak üzere, üniversiteden mezun olan işsiz sayılarının milyonlara ulaşması, bu konuda bir plansızlık olduğuna kanıttır. Türkiye sahip olunan uygun iklim, coğrafya ve genç nüfus potansiyeli avantajı ile, eğitim sistemini ekonomi çarkına entegre ederek, orta ve uzun vadeli planlamayla, üretim odaklı eğitim stratejisi istikrarlı bir şekilde uygulandığı takdirde, toplumun refah seviyesine fayda sağlayacaktır. Bunu başarabilecek her türlü potansiyele sahip olduğumuzu ifade etmekten memnuniyet duymaktayız

Önemle vurgulamak gerekirse, itina ile yürütülen çalışmada esas hedeflenen, tezin ötesinde eğitim ve üretim ilişkili uygulamalı eğitim aracılığıyla, proje olarak da uygulanabilir olmasına özellikle dikkat edildi. Bu, aynı zamanda çalışmamızın nihai hedefi olarak belirlenmiş olup, Türkiye'nin kalkınması için, mesleki ve teknik liselerin uygulamalı kısma ait müfredatın, ortaokul seviyesine çekilerek, mesleki ve teknik ortaokulların kurulması ve ülkenin her tarafına yayılmasından başka çare de yoktur. Tüm bu proje, amaç ve uygulamadan olumlu/başarılı netice almak, derin bir devlet planlama ve organizasyonuna bağlı olmasının yanı sıra; Türk eğitim sistemini mesleki-teknik ortaokullar aracılığıyla üretim faaliyetlerinin merkez üssü ve en önemli parçası haline getirilmesine bağlıdır. Türkiye'de üretimin artırılması ve/veya kalkınma sağlanmak isteniyorsa; mesleki ve teknik eğitimin muhakkak ortaokul 7. ve 8. sınıf seviyesine indirgenmesi şarttır. Bunun için “*Büyük Organize Eğitim Sanayi Bölgeleri*”nin kurulması ve okulların üretim üssü haline getirilmesinden başka alternatif bulunmamaktadır.

Eğitim şayet uygulamadan yoksun dört duvar arasına sıkıştırılırsa zamanla unutulup gideceği, kalıcı yarar sağlamayacağı bellidir. Cumhuriyet Türkiye'sinin en önemli meselesi olarak, eğitimin kurumsallaşmasında büyük katkısı olan, Türk eğitimci, düşünür ve pedagog İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978), eğitim faaliyetlerinde teori pratiğe aktarılmadığı takdirde, okulun bir bina olmaktan öteye geçemeyeceğini öne sürdü: “*Bugün yaşamak azminde bulunan bir milletin, bir cemiyetin, çocuklarının talim ve terbiyede yalnız bir maksadı olabilir, bu maksat onları hayata hazırlamaktır. Asıl olan “Mektep için mektep” değil, Hayat için mekteptir.*” Bu kapsamda çalışmamızın temel felsefesi olan, eğitim-öğretim sisteminin, üretim ve meslek öğretme odaklı, gündelik hayata ve ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte yürütülmesi gerektiğini ortaya koyduk. Bu sistematik uygulandığı takdirde, eğitim-öğretim etkinliklerinin ekonomi ve istihdama katkı sağlayacağı sonucuna ulaştık.

Türkiye’de yürütülen istikrarsız eğitim politikaları eğitim sisteminde tam bir kilitlenmeye yol açmış bulunmaktadır. İktidar/iktidarlar tarafından eğitim arızalarına istikrarlı bir istikamet çizilmezse, orta ve uzun vadede sofistike komplikasyonlara yol açma olasılık ve potansiyeli oldukça yüksektir. Eğitim kalkınmanın temel taşıdır. Kalkınmayı başarmış birçok ülke, eğitim sistemini, sanayi ve üretim odaklı mesleki ve teknik ortaokullar/liseler aracılığıyla yetiştirdiği nitelikli işgücüne borçludur. Bir ülkenin iktisadi kalkınması, her ne kadar teknolojik ve başka etkenlere bağlı ise de, neticede bunu gerçekleştirecek olan eğitilmiş, nitelikli işgücüdür. Bu nedenle bir ülkenin istikbaline yapılabilecek en büyük yatırım, insana/insan eğitimine yapılacak yatırımdır. Bu yatırım

yapılırken uzun vadeli ülke çıkarlarının gözetilmesi gerektiğinden, kısa vadeli maliyet hesaplarının yapılması doğru bir yaklaşım değildir.

Çok iyi bilinir ki; toplumu dönüştürmenin ilk adımı eğitim-öğretim ile başlar. Eğitim sistemini çağın koşullarına uygun bir vizyon haline getirme yolunun, eğitimde reformlar gerçekleştirmekle başarılabilceğı açıktır. Bu sayede pasif gençlik yerine, aktif gençlik, tüketen gençlik yerine üretime aktif katkıda bulunan, ülkenin iktisadi hayatına katkı sağlayan, analitik düşünen, sorgulayan bir nesil yetiştirilebilir. Türkiye bu yönde bir eğitim politikasını tercihten öte bir zorunluluk olarak, uygulaması gerektiğini düşünmekteyiz. Dünya ekonomik koşulları, Türkiye'nin eğitim-öğretim sistemini, eğitim-kalkınma ilişkisi temelinde yeniden yapılandırarak dizayn etmenin bir zorunluluk olarak kendini dayattığını, dünyadan birçok ülke örnek gösterilerek kanıtlarla birlikte ortaya koyduk.

Türk eğitim sisteminde, yeni bir perspektifle, kalkınma hamlesine destek olma ve uyumlu hale getirilmek suretiyle, üretim odaklı reform yapılması, yeni bir yapılanmaya gidilme mecburiyeti kendini dayatmaktadır. Çünkü Türkiye'de hem ana hem ara eleman sıkıntısı gittikçe büyüyen bir problem haline gelmeye devam etmektedir. Bundan ötürü ülkenin tam kapasiteyle üretim gerçekleştirebilmesi için mesleki ve teknik liselerin yan sıra tarafımızdan kurulması önerilen mesleki ortaokul 7.ve 8.sınıftan başlanması suretiyle, ülke kalkınmasına yeter sayı ve vasıfta eleman yetiştirilmesi, halen bu ülkenin en temel meselesi olduğunu değerlendirmekteyiz.

Eğitimde reform yapılmadan atılacak her adım teşebbüsü, akamete uğramaya mahkûmdur. Eğitim tartışmalarının Türkiye gündemindeki sıcak yerini korumaya devam etmesi ve son olarak, *“Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Taslak Öğretim Programları ve Ortak Metin”*in ülke gündemine alınmasından, eğitimde reform ihtiyacı hâsıl olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye olarak, eğitimde yapısal reformlarda işe başlanmalı, istikrarlı ve kararlı bir şekilde belirlenen hedefe, disiplin içerisinde, ödün verilmeden ulaşılmaya gayret edilmelidir. Aksi halde Türkiye'nin mevcut eğitim sistemi ile 21. Yüzyıl ütopyasını gerçekleştirebileceğine hiç ihtimal vermiyoruz! Kalkınma yolunda gerekirse kaplumbağa hızıyla ilerleyelim, ama ilerleyelim. Türkiye'nin üretim odaklı eğitim sistemini başarıyla uygulamasına mani olabilecek herhangi bir sebep bulunmamaktadır.

Yapılan reform, ıslahat veya yeniden yapılandırma, her zaman yeni bir sinerji yaratarak, eğitim, üretim, ekonomi veya diğer toplumsal dinamikleri harekete geçiren, sürükleyici bir etki yaptığı bilinmektedir. Üretim ve istihdama katkı sağlayabilecek potansiyelde olan önerilerimizin ciddiyetle uygulanması ve çaba gösterilmesi

durumunda, Türkiye'nin üretim kapasitesine, ekonomisine ve kalkınma hamlesine ciddi bir dinamizm getirecektir. Bu gerçeğe rağmen Türkiye'de, iktisadi kalkınma açısından, meslekî-teknik eğitimin, ülke ekonomisinin gelişimi, kalkınma ve istihdam fırsatları açısından ne kadar stratejik bir öneme sahip olduğu maalesef henüz anlaşılamamış ve algılanamamıştır.

Çalışmamız aracılığıyla ortaya atılan fikir ve çözüm önerileri, birçok yönüyle özgün ve Türkiye'de uygulama açısından ilk olabilme olasılığından dolayı önemli olup, üretim ve istihdamın arttırılmasına olanak sağlayacağı, ülke kalkınmasına katkı vereceği kesindir. Çalışmamızın bu anlamda önemsenmesi, ciddiye alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Tarafımızdan özenle yürütülen çalışma/araştırmada, Türk eğitim sisteminin yaşadığı paradokslardan kurtulma, yaşanan sorunların çözümüne katkı sağlama ve geleceğe ışık tutabilecek bilimsel ve objektif sonuçlara ulaşıldığını ifade etmek isteriz.

KAYNAKÇA

- Akşin, S. (2021), *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul, Türkiye İş Bankası.
- Akyüz, Y. (2009), *Türk Eğitim Tarihi (M.Ö.1000-M.S.2009)*, Ankara, Pegem Akademi.
- Altın, R. (2009-2010), *Finlandiya*, Ankara, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (M.E.B)
- Altın, H. (2014, 05 01), II.Meşrutiyetten Cumhuriyete İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Onun Eğitim ve Eğitimci Kavramları İle İlgili Düşünceleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, s. 219-252.
- Amasya Objektif. (2023) Amasya’da öğrenciler hem mantar üretiyor hem para kazanıyor. Kasım 16, 2023 tarihinde <https://www.objektifamasya.comhaber17543227amasyada-ogrenciler-hem-mantar-uretiyor-hem-para-kazaniyor> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı. (2018) Elektrik üreten okul 4 yılda 240 bin lira kazandı. Şubat 9, 2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/elektrik-ureten-okul-4-yilda-240-bin-lira-kazandi/1245028> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı (2018) Fabrika gibi okuldan ekonomiye büyük katkı. Temmuz 6, 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/fabrika-gibi-okuldan-ekonomiye-buyuk-katki/1269409> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı (2022) Fabrika gibi okuldan ekonomiye büyük katkı. Temmuz 6, 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/lisenin-mutfaginda-kamu-personeline-yemek-yaparak-meslege-hazirlaniyorlar/2551004> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı, (2023) Türkiye'nin Yüzyılını İnşa Edecek Kardolar Milli EğitimBakanlığı ve Onun Bünyesindeki Okullarda Yetiyecek Temmuz 07, 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/bakan-tekinturkiye-yuzyilini-insa-edecek-kadrolar-milli-egitim-bakanligi-ve-onun-bunyesindeki-okullarda-yetisecek> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı. (2023) Fabrika gibi üretim yapan okulun tescilli markaları 4’e çıktı. Şubat 9, 2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/trekonomifabrika-gibi-uretim-yapan-okulun-tescilli-markalari-4e-cikti2510950> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı. (2023) Meslek lisesinde yetişen çiçekler Türkiye’nin dört bir yanında annelere ulaşacak. Kasım 20, 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/meslek-lisesinde-yetistirilen-cicekler-turkiyenin-dort-bir-yaninda-annelere-ulasacak/2579140> adresinden alındı.

- Arı, A. (2006), *İsviçre (Basel) Okul Sistemi*, Ankara, Öğreti.
- Arıbaş, S., & Koçer, M. (2008), *Türk Eğitim Tarihi*, İstanbul, Lisans Yayıncılık.
- Ataman, M. (2015), Tek Parti Döneminde Türkiye (1923-1950), A. Demirel içinde, *Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi* (s. 42-44), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Aybars, E. (2000), *Atatürkçülük ve Modernleşme*, İzmir, Ercan Kitapevi.
- Bakioğlu, A., & Altay G.İ. (2013), Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, A. Bakioğlu içinde, *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi* (s. 279,280), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Bakioğlu, A., & Baltacı, R. (2013), Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, A. Bakioğlu içinde, *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi* (s. 66), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Bakioğlu, A., & Elverici, S. (2013), *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi*, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Bakioğlu, A., & Göçmen, G. (2013), Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, A. Bakioğlu içinde, *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi* (s. 131,132), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Bakioğlu, A., & Özcan, M. (2013), Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, A. Bakioğlu içinde, *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi* (s. 21), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Bakioğlu, A., & Pekince, D. (2013), *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi*, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Bakioğlu, A., & Ülker, N. (2013), Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, A. Bakioğlu içinde, *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi* (s. 296), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1329), *Talim ve Terbiyede İnkılap*, İstanbul, Matbaa-i Hayriye ve Şürekası.
- Barthold, V. V. (2015), *Orta Asya Türk Tarihi*, Ankara, Divan Kitapevi.
- Başgöz, İ., & Wilson, H. E. (1968), *Türkiye Cumhuriyeti'nde Eğitim ve Atatürk*, Ankara, Dost.
- Batman Burada. (2023) Eğitimci Hasan Çankaya: Üretemezsek Başaramayız. Şubat 9, 2022 tarihinde <https://www.batmanburada.com.tr/egitimci-hasan-cankaya-uretemezsek-basaramayiz/> adresinden alındı.
- Batman Çağdaş. (2022) Günde 35 bin ekmek üretiyorlar. Mayıs 30, 2023 tarihinde <https://www.batmancagdas.com/gunde-35-bin-ekmek-uretiyorlar> adresinden alındı.
- Batman Çağdaş (2022) Lise öğretmenleri dezenfektan üretiyor. Mayıs 30, 2023 tarihinde

<https://www.batmancagdas.com/lise-ogretmenleri-dezenfektan-uretiyor>
adresinden alındı.

Batman Çağdaş. (2022) Öğrenciler yetiştirecek, Batman'da ekilecek. Kasım 20, 2024 tarihinde

<https://www.batmancagdas.com/ogrenciler-yetistirecek-batmanda-ekilecek>
adresinden alındı.

Batman MEB. (2023), Eğitim-İstihdam İlişkisini Güçlendirme Çalıştayı, 2023.

Batman MEB (2021) Batman OSB'de mesleki eğitim irtibat bürosu açıldı. Kasım 11, 2023 tarihinde

<https://batman.meb.gov.tr/www/batman-osbde-mesleki-egitim-merkezi-irtibat-burosu-acildi/icerik/4231> adresinden alındı.

Batman Sonsöz. (2023) Mesleki eğitim merkezlerindeki öğrenci sayısı 1 milyon 376 bine ulaştı. Haziran 1, 2023 tarihinde

<https://www.batmansonsoz.net/haber/mesleki-egitim-merkezlerindeki-ogrenci-sayisi-1-milyon-376-bine-ulasti-57534.html/> adresinden alındı.

Batman Tarım İl Müdürlüğü. (2022), *Yıllık Raporlar*

Blog Yarının Eğitimi (2019) Geçmişten günümüze Güney Kore Eğitim Sistemi. Eylül 28, 2023 tarihinde

<http://blog.yarininegitimi.com/2019.07.03/gecmisten-gunumuze-guney-kore-egitim-sistemi/> adresinden alındı.

Brain Center. (2024) Waldorf okulu ve Köy Enstitüsü. Mart 22, 2024 tarihinde

<https://www.braincenter.com.tr/kisisel-gelisim-yazilar/> adresinden alındı.

Bolat, M. (2024, 06 15), *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri-II*, TTK.

Bozkurt, B. (2007) *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Eğitim Politikaları (1923 – 1950)*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, s. 326 – 343.

C.H.F. (1931), C.H.F. Kurultay Tutanağı, Ankara, C.H.F.

C.H.P. (1942), C.H.P. Kurultay Tutanağı, Ankara, C.H.P.

C.H.P. (1948), C.H.P. Yedinci Büyük Kurultay Tutanağı, Ankara, C.H.P.

Çelik, V. (1997), Eğitim Yönetiminde Kuramsal Gelişmeler, *Pegem Akademi*, 33.

Çınarın Sesi. (2018) Muş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi kendi elektriğini üretiyor. Mayıs 18, 2023 tarihinde

<https://www.cinarinsesi.com/mus-mesleki-ve-teknik-anadolu-lisesi-kendi-elektrigini-uretiyor-156467h.htm>05.09.2018 adresinden alındı.

Demircioğlu, İ. H. (2008), *Türk Eğitim Tarihi* (s. 232), İstanbul, Lisans Yayıncılık.

- Demirören Haber Ajansı. (2023) Yemek şirketlerini geride bırakan meslek lisesi; 9 ayda 25,5 milyon ciro yaptı. Şubat 9, 2024 tarihinde <https://www.dha.com.tr/foto-galeri/yemek-sirketlerini-geride-birakan-meslek-lisesi-9-ayda-25-5-milyon-ciro-yapti-2157452> adresinden alındı.
- Demirkan, S. (2018), Finlandiya Eğitim Sisteminden Türkiye'ye Mesajlar, *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*, 171-195.
- Doğan, İ. (2010), *Türk Eğitim Tarihinin Ana Evreleri-Kurumlar,Kişiler ve Söylemler*, İstanbul, Nobel Kitap.
- DP. (1946), *Demokrat Parti Tüzük ve Programı*, Ankara, Demokrat Parti.
- E-Skop, (2021) Kuruluşunun 81. Yıldönümünde Köy Enstitüleri Deneyimi Üzerine. Mayıs 29, 2023 tarihinde <https://www.e-skop.com/skopbulten/kurulusunun-81-yildonumunde-koy-enstituleri-deneyimi-uzerine/6129> adresinden alındı.
- Ekinci, Y. (1992), *Makaleler*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Ekinci, A. (2010), Japon Eğitim Sisteminden Türk Eğitim Sistemine İyi Örnekler, *Milli Eğitim* (s. 32), Batman, Milli Eğitim.
- Erbaş, A., & Özkan, Z. U. (2017), *Hız.Muhammed'in Hayatı*, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Erdentuğ, N. (1981), *Türkiye'de Çağdaşlaşma ve Kültür Münasebetleri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2004), *Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul, Sistem.
- Ergin, O. N. (1977), *Türkiye Maarif Tarihi*. İstanbul, Eser.
- EuroNews. (2023) Dünyanın en iyi üniversiteleri açıklandı. Haziran 21, 2023 tarihinde TimesHigherEducation/<https://tr.euronews.com/dunyanin-en-iyi-universiteleri-aciklandi-> adresinden alındı.
- EuroNews. (2023) Türkiye'nin 2021 trafik kazası raporu. Eylül 26, 2023 tarihinde <https://tr.euronews.com/2021.11.27/turkiye-de-su-stresi-30-senede-yuzde-30artacak> adresinden alındı.
- EuroNews. (2023) Türkiye'de su stresi 30 senede yüzde 30 artacak. Haziran 26, 2023 tarihinde <https://tr.euronews.com/2021.11.27/turkiye-de-su-stresi-30-senede-yuzde-30artacak> adresinden alındı.
- Gezici, A. (2013), *Osmanlı Tarihi*, Ankara, Tutku Yayınevi.
- Gökalt, Z. (2014), *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.

- Gurbetoğlu, A. (2015), Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Çabaları ve Geçmişten Alınmayan Dersler, *TYB Akademi Dil Edebiyatve Sosyal Bilimler Dergisi*, 75-96.
- Güler, A. (1997), *Eğitimin Tarihi ve Sosyal Temelleri*, Bolu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları.
- Gündüz, M. (2014), Eski Çağda Eğitim, *Eğitim Tarihi* (s. 5), içinde Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gündüz, M. (2014), Eski Çağ'da Eğitim, M. Gündüz içinde, *Eğitim Tarihi* (s. 3,4), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gündüz, M. (2021), Entellektüel ve İdealist Bir Eğitimci Bürokrat, Cahid Okurer, *Türkiye Eğitim Dergisi, Cilt, 6, Sayı, 2*, 319-338.
- Gündüz, M., Yeni Türk Mecmuasında İdeal İnsan, Eğitim ve Toplum, *Makale*, s. 189.
- Güneydoğu Ekspres. (2023) Prof. Dr. Pirinçcioğlu: Diyarbakır'da ekilecek tarım arazisi kalmayacak. Haziran 2, 2024 tarihinde <https://www.guneydoguekspres.com/prof-dr-pirinccioğlu-diyarbakırda-ekilecek-tarimarazisi-kalmayacak> adresinden alındı.
- Halıcı, Ş. (2015), Cumhuriyet Yönetimine Geçiş ve Cumhuriyetin Pekiştirilmesi, Ş. Halıcı içinde, *Türkiye'de Demokrasi ve Parlamento Tarihi*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Hürriyet (2023) Hem eğleniyor hem öğreniyorlar. Mart 13, 2024 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/hem-ogreniyor-hem-uretiyorlar-bu-okullar-fabrika-gibi-42051002> adresinden alındı.
- İnal, K. (1991), Durkheim'in Eğitim Anlayışı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, s. 511-518.
- İnan, A. (2018), *Medeni Bilgiler ve M.Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi.
- İrzık, G., & Erzan, A. (Haziran,2008), Bilim Etiği ve Yöntem Sorunu, G. Irzık, & A. Erzan içinde, *Bilim Etiği Elkitabı* (s. 11), İstanbul, Türkiye Bilimler Akademisi.
- Karpat, K. (2012), *Kısa Türkiye Tarihi*, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Kenan, S. (2013), Türk Eğitim Düşüncesi ve Deneyiminin Dönüm Noktaları Üzerine Bir Çözümleme, *Osmanlı Araştırmaları*, 1-31.
- Kıral, B., & Kıral, E. (2009a), Japonya İlköğretim Sistemi ve Türkiye İlköğretim Sisteminin Karşılaştırılması, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53-65.

- Kıral, B., & Kıral, E. (2009b), Japonya İlköğretim Sistemi ve Türkiye İlköğretim Sisteminin Karşılaştırılması, s. 60.
- Kocabaş, K. (2008), *Sunuş; Aydınlık Bir Gelecek için Eğitim Reformu Zorunluluğu*, İzmir, Yeni Kuşak Köy Enstitüler Derneği.
- Kocabaş, K. (2010), İsmail Hakkı Tonguç ve Okul Öncesi ve Yüksek Öğretime Eğitim Sorunları-Çözüm Önerileri (s. 60,61), İzmir, Yeni Kuşak Köy Enstitüler Derneği Yayınları.
- Kocabaş, K., & Arıkan, Z. (2010), *Mustafa Necati ve Cumhuriyet Eğitim Devrimi*, İzmir, Yeni Kuşak Köy Enstitüler Derneği Yayınları.
- Köstüklü, N. (2021), *Atatürk Ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Araştırmaları I*, Konya, Çizgi Kitap Evi.
- Lamartine, A. (2016), *Osmanlı Tarihi*, İstanbul, Toker Yayınları.
- Levend, A. S. (1936, Mart), Aile. *Yeni Türk Mecmuası*, s. 97-99.
- M.E.B. (2018-Kasım), *Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü-2023 Eğitim Vizyonu*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB, (2022) Konya'daki Meslek Lisesi Savunma Sanayisine Seri Üretim Yapıyor. Şubat 9, 2024 tarihinde <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/basarî-hikâyeleri/konyadaki-meslek-lisesi-savunma-sanayisine-seri-uretim-yapiyor> adresinden alındı.
- MEB, (2022) MEB ile Tarım ve Orman Bakanlığı Arasında Köy Yaşam Merkezleri İşbirliği Protokolü İmzalandı. Temmuz 14, 2023 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/meb-ile-tarim-ve-orman-bakanligi-arasinda-koy-yasam-merkezleri-is-birligi-protokoluimzalandi/haber/28027/tr> adresinden alındı.
- MEB. (2022) Batman'ı öğrencilerimizin yetiştirdiği çiçekler süsleyecek. Mayıs 30, 2023 tarihinde https://kozlukmtal72.meb.k12.triceriklerbatmani-ogrencilerimizin-yetistirdigi-cicekler-susleyecek_13690099.html adresinden alındı.
- MEB. (2022) 12 bin öğrencinin yemeği bu okulda pişiyor. Mayıs 24, 2023 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/gaziantep-12-bin-ogrencinin-yemegi-bu-okulda-pisiorhaber24240tr> adresinden alındı.
- MEB. (2022) Meslek Lisesi elektrik üretecek. Mayıs 18, 2023 tarihinde <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/basari-hikayelerimeslek-lisesi-elektrik-uretecek> adresinden alındı.
- MEB. (2023) Liseliler üreterek geleceğe hazırlanıyor. Şubat 9, 2024 tarihinde <https://lalapasa.meb.gov.tr/wwwmeslek-liseliler-ureterek-gelecege-hazirlaniyoricerik359> adresinden alındı.

- MEB, (2023) Konya'daki meslek lisesi savunma sanayisine seri üretim yapıyor. Şubat 9, 2024 tarihinde
<https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/basarî-hikâyelerikonyadaki-meslek-lisesi-savunma-sanayisine-seri-uretim-yapiyor> adresinden alındı.
- Nursal Kumaş. (2023) Bilgi halk odaları, Kasım 23, 2023 tarihinde
<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkodaları.NursalKumaş> adresinden alındı.
- Onedio (2017) Çok Partili Türk Demokrasisinin Unutulan İlk Muhalefeti: Milli Kalkınma Partisi (Anıl Göç, Misafir Editör) Şubat 28, 2023 tarihinde
<https://onedio.com/haber/cok-partili-turk-demokrasisinin-unutulan-ilk-muhalefet-hareketi-milli-kalkinma-partisi-776668> adresinden alındı.
- Öksüz, H., & Köksal, Ü. (2018.10.04), Amerikan Belgeleri Işığı Altında Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye'de Eğitim, *Akademik Bakış*, s. 317-351.
- Özacun, O. (2002), Siyaset Tarihimizde Milli Kalkınma Partisi, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, s.205-233.
- Özteke, F. (2019), Türk Kadını'nın "Eğitim Hakkı" ve Isabel Fry'ın Tespitleri, A. Ö. Abdullah Mesut içinde, *Samira Kortantamer Armağanı* (s. 105-128), Konya, Çizgi Kitapevi.
- Özteke, F. (2020), *Osmanlıdan Cumhuriyete Etnosentrik Bir Din Adamı, Mehmet Şerafettin Yalbkaya*, Konya, Çizgi.
- Öztürk, K. (1968), *Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları*, İstanbul, Ak Yayınları.
- Petek Academy. (2024) Üreten sıra dışı bir meslek lisesi. Şubat 20, 2024 tarihinde
<https://petekacademy.com/ureten-sira-disi-bir-meslek-lisesi> adresinden alındı.
- Pusula Gazetesi. (2017) Bu sözleri bir Başsavcı söylüyor: Köy Enstitülerinin kapatılması hata olmuştur... Haziran 12, 2023 tarihinde
<https://www.pusulagazetesi.com.tr/bu-sozleri-bir-bassavci-soyluyor-koy-enstitulerinin-kapatilmasi-hata-olmustur> adresinden alındı.
- Resmi Gazete. (1940) Köy Enstitüleri Kanunu (Mevzuat Türü: Kanunlar). Haziran 3, 2024 Tarihinde
<https://www.resmigazete.gov.tr/siv4491.pdf>, adresinden alındı.
- Rousseau, J. J. (2018), *Toplum Sözleşmesi*, İstanbul, Türkiye İş Bankası.
- Sabah. (2022) Vatandaşlara 33 alanda 181 dalda eğitim verecek mesleki ve teknik eğitim bürosu açıldı. Aralık 28, 2023 tarihinde
<https://www.sabah.com.tr/batman/2022/03/04/vatandaslara-33-alanda-181-dalda-egitim-verecek-mesleki-ve-teknik-egitim-burosuna-acildi> adresinden alındı.

- Sabahattin Arıbaş, İ. G. (2008), İslamiyetin Kabulünden Sonraki Dönemlerde Türklerde Eğitim, İ. G. Sabahattin Arıbaş, & İ. Görücü içinde, *Türk Eğitim Tarihi* (s. 31), İstanbul, Lisans Yayıncılık.
- Sahlberg, P. (2018), *Eğitimde Finlandiya Modeli*, İstanbul, Metropolis Yayıncılık.
- Sarıbıyık, M. (2019, Ağustos), Mesleki Eğitimde +1 Uygulamalı Eğitim Modeli, *Seta Yayınları*, s. 1-24.
- T.D.K. (2018), *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*.
- Tangülü, Z. (2012), Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları (1950-1960), *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 392-393.
- Tarım Dünyası. (2024) Köy Enstitüleri'nin 84. yılı. Nisan 23, 2024 tarihinde <https://www.tarimdunyasi.net/2024/04/17/koy-enstitulerinin-84-yili/> adresinden alındı.
- Taylan, Ş. (1937), Köy Kalkındırma Kursunu Ziyaret, *Yeni Türk Mecmuası*, 39-41.
- TBMM. (2024) *Tutanaklar*.
- Tonguç, İ. H. (2021), *Canlandırılacak Köy*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Topçu, N. (2021), *Türkiye'nin Maarif Davası*, İstanbul, Dergah Yayınları.
- TRT Haber. (2022) Türkiye'deki su stresi hangi boyutta. Haziran 26, 2023 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/cevre/turkiyedeki-su-stresi-hangi-boyutta-733659.html> adresinden alındı.
- TRT Haber. (2023) Meslek Lisesi öğrencilerinden milyonluk üretim. Şubat 9, 2024 tarihinde <https://www.trthaber.com/haberekonomimeslek-lisesi-ogrencilerinden-milyonluk-uretim-634936.html> adresinden alındı.
- TRT Haber. (2023) Şırnak'ta 198 kursiyer seracılık kursu sertifikası aldı. Aralık 28, 2023 tarihinde <https://www.trthaber.com/haberguncelsirnakta-198-kursiyer-seracilik-kursu-sertifikasi-aldi-823695.html> adresinden alındı.
- TÜİK. (2021), *Türkiye İstatistik Kurumu*.
- TÜİK. (2023), *Türkiye İstatistik Kurumu*.
- UNESCO (2015), *Rapor*
- Wikipedia, (2024) Köy Enstitüsü. Haziran 7, 2023 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6y_enstit%C3%BCs%C3%BC adresinden alındı.

- Wofford, K. (1952), *Türkiye'de Köy İlkokulları Hakkında Rapor*, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.
- Vizem.net. (2024) İsviçre eğitim modeli. Şubat 28, 2024 tarihinde <https://vizem.netisvicreegitim> adresinden alındı.
- Yakut, K. (2017), Korumacı-Devletçi Kalkınma Modeline Geçiş (1929-1939), K.Yakut içinde, *Türkiye Cumhuriyeti İktisat Tarihi*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Yaltkaya, M.Ş. (1946), *Hatiplik ve Hutbeler*, İstanbul, Maarif Kütüphanesi ve Matbaası.
- Yaşar, S. (2023), *1933 Üniversite Reformu Sürecinde Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde Görevli Alman Bilim Adamları ve Yaptıkları Çalışmalar*, Ankara, Gece Kitaplığı.
- Yılmaz, K. (2011), Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri, A. Balcı içinde, *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*. İstanbul, Pegem.
- YÖK, *Yüksek Öğretim Kurulu*.

EKLER

Ek – 1 Milli Kalkınma Partisi açılışı (Onedio, 2017)

Ek – 2 Akçadağ Köy Enstitüsü kız öğrencileri, elektrik santrali inşaatında (E-skop, 2021).

Ek – 3 Hasan Ali Yücel uygulamalı tarım dersini denetliyor. (Wikipedia, 2024)

Ek – 4 Köy Enstitülerinde hayvancılık faaliyetleri (Wikipedia, 2024)

Ek – 5 *‘Dünyanın hiçbir yerinde böylesine yararlı ve anlamlı eğitim kurumları görmedim’ Georges Duhamel (Pusula Gazetesi, 2017)*

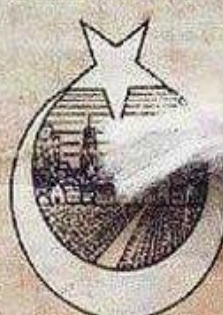
Ek – 6 Köy enstitülerinde ödünç kitap uygulaması (Wikipedia, 2024)

Ek – 7 Köy Enstitüsü Diploması ve Ders Listesi (Brain Center, 2020)

Tarih	8	Sekiz
Coğrafya	9	Dokuz
Ev idaresi	9	Dokuz
Regim	6	Altı
Beden eğitimi	9	Dokuz
Müzik	8	Sekiz
Aakerlik	8	Sekiz
Kooperatıfçılık	8	Sekiz
Sağlık bilgisi	7	Yedi
Ruhbilim	9	Dokuz
Özel Öğr. Metodu	7	Yedi
Eğitbilim	9	Dokuz
Eğitbilim tarihi	6	Altı
Toplumbilim	8	Sekiz
Terle tarımı	8	Sekiz
Zootekni	10	On
Tarım teknolojisi	6	Altı
Tarım işl. Ekon. m. si	8	Sekiz

Türkiye Cumhuriyeti
Milli Eğitim
BAKANLIĞI

Köy Enstitüsü
Diploması

Ek – 8 Köy Enstitüsü Diploması (Brain Center, 2020)

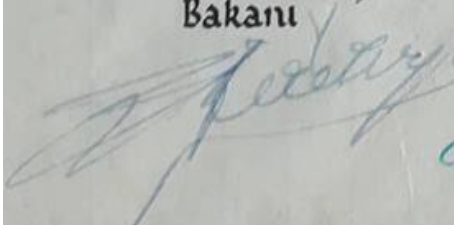
Köy Enstitüsü Diploması

Nº 789

Adı, Soyadı, Numarası:	Bilâl Şafak 1375
Babasının adı:	Hasan
Doğduğu yer ve yıl:	Uşak 1926
Enstitüye girdiği tarih:	27-5-1944
Öğrencinin sanatı:	
Mecburî hizmet müddeti:	Yirmi Yıl
Diploma derecesi:	İyi

*Çifteler Köy Enstitüsü Öğretmenlik
kolunu 1948 yılında bitiren yukarda
künyesi yazılı öğrenci bu diplomayı
almağa hak kazanmıştır.*

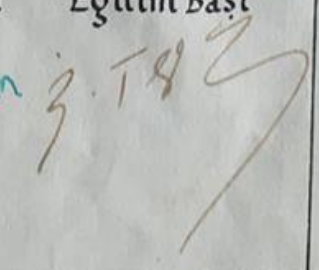
Millî Eğitim
Bakanı

Enstitü Müdürü

Eğitim Başı

Ek – 9 1944 yılı Hasanoğlan Köy Enstitüsü’nde arıcılık dersi. (Tarım Dünyası, 2024)

Öğrenciler kendi ballarını üretip pazarlayarak enstitüye gelir sağlıyorlardı.

Ek – 10 Batman Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezinin açılışı (Sabah, 2022)

Batman Ticaret ve Sanayi Odası (BATSO) binası altında hizmet verecek olan ve açılışı yapılan Batman Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi, vatandaşlara 33 alanda 181 farklı dalda mesleki eğitim, haftada 1 gün okulda teorik eğitim, 45 gün işletmelerde beceri eğitimi, iş kazası, meslek hastalığına karşı hastalık sigortası imkânı, ustalık belgesi ve meslek lisesi diploması gibi imkân ve olanaklar sağlıyor.

Ek – 11 Batman Mesleki Eğitim İrtibat Bürosu’nun açılışı (MEB - Batman, 2021)

Batman OSB'de Mesleki Eğitim Merkezi İrtibat Bürosu Açıldı.

Organize sanayi bölgelerinde mesleki eğitim merkezlerinin kapasitesini ve erişilebilirliğini artırma amacıyla Batman Organize Sanayi bölgesine OSB Mesleki Eğitim Merkezi İrtibat Bürosu açıldı. İl Milli Eğitim Müdürümüz Sayın Mahmut KURTARAN: 'Geleneksel çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitiminin verildiği mesleki eğitim merkezlerimiz genç işsizliği azaltmada önemli bir potansiyele sahipler. Bu sebeple Bakanlığımız tarafından organize sanayi bölgelerinde mesleki eğitim merkezlerinin kapasitesini ve erişilebilirliğini artırmak amacıyla önemli bir çalışma hayata geçirildi. Bu çalışma kapsamında bizlerde İlimizde Necmettin Erbakan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bünyesinde ikinci mesleki eğitim merkezimizi açtık. Ayrıca İlimizde eğitim veren mesleki eğitim merkezlerimizin sektörle irtibatlarını sürekli sağlamak amacıyla Batman Organize Sanayi bölgesinde 'OSB Mesleki Eğitim Merkezi İrtibat Bürosu'nu açılışını gerçekleştirdik. Yapılan bu çalışmaların Ülkemiz ve İlimiz için hayırlı olmasını diliyorum.'

Ek – 12 Batman Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde sabun ve dezenfektan üretimi
(Batman Çağdaş, 2022)

Batman Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kimya Teknolojisi bölümü öğretmenleri dezenfektan ve sıvı üretimine başladı. Dezenfektan ve sıvı sabunu, Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki eğitim yuvaları ile Batman Valiliğinin projesi kapsamında Vefa Destek grubu, her gün 1000 dar gelirli aileye dağıtılacak. (Batman Çağdaş, 2022).

Ek – 13 Batman Belediyesi ve Malabadi MTAL öğrencileri işbirliğinde ekmek üretiliyor.
(Batman Çağdaş, 2022)

Ek – 14 'Ülkem için üretiyorum (Batman Çağdaş, 2022)

Batman Kozluk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

"Ülkem için üretiyorum" projesi kapsamında batman belediyesinin çiçeklerini öğrencilerimiz yetiştirecek.

Öğrencilerimizin üreteceği çiçekleri park ve bahçelerde göreceğiz.

Batman Belediyesi ile okul müdürlüğümüz arasında mevsimlik çiçek siparişine ait imzalanan protokol gereği yetiştirilen çiçekler; Batman'ın dönel kavşak, refüj, park ve bahçelerine ekilecek. Yazlık çiçek yetiştirilmesi için yapılan protokol gereği, Batman Belediyesi Park ve Bahçe Müdürlüğünün ihtiyacı olan 10 bin'iri kafalı bodur kadife çiçeği 'okulumuzda okuyan öğrencilerin tecrübeli ellerinde yetiştirilerek okul yönetimi ve öğrencilere ek bir gelir sağlanacak (Batman Çağdaş, 2022).

Ek – 15 Malatya'daki okullarda güneş enerjisiyle elektrik üretimi (MEB, 2022)

Eski adıyla Ziraat Okulu olarak bilinen Malatya Fırat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, kentte bir ilke imza atarak güneş enerjisi ile elektrik üretimine başlayacak (MEB, 2022).

Ek – 16 Muş'taki okullarda güneş enerjisiyle elektrik üretimi (AA, 2018)

Muş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 4 yıl önce okulun çatısına kurulan 60 kilovatlık güneş panelleri sayesinde 240 bin lira tasarruf elde etti (AA, 2018).

Ek – 17 Öğrenciler hem yemek yapıyor hem öğreniyor (Anadolu Ajansı, 2022).

Bursa'da Faik Çelik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Yiyecek İçecek Hizmetleri Alanı öğrencileri günde 250 kişi için yemek yaparak hem meslek öğreniyor hem de okulun döner sermaye gelirlerine katkıda bulunup harçlıklarını çıkarıyor (Anadolu Ajansı, 2022).

Ek – 18 Meslek Liseleri üretiyor, öğreniyor ve para kazanıyor (Hürriyet, 2023)

Ülkenin birçok noktasındaki meslek liseleri adeta fabrika gibi çalışıyor. Gaziantep'te, 3 ayda 7 milyon lira ciroya ulaşan lisede, her gün 20 bin kişilik yemek pişiriliyor.

Ek – 19 Yemek şirketlerini geride bıraktılar (DHA, 2023)

Kumburgaz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 10 farklı kurum için verdiği yemek servisiyle, birçok yemek şirketini geride bırakarak, 2022 yılının ilk 9 ayında 25 milyon 542 bin TL ciro yaptı.

EK – 20 CHP 1931 Programı (Bozkurt, 2007)

CUMHURİYET HALK FIRKASI 1931 PROGRAMI, ANKARA, TBMM MATBAASI.

BEŞİNCİ KISIM

Millî Talim ve Terbiye

1-Millî talim ve terbiyede esas düsturlarımız şunlardır:

A) Maarif siyasetimizde temel taşı, cehlin izalesidir. Maarifimizde hergün nisbeten daha fazla çocuk ve vatandaş okutacak ve yetiştirecek bir program takip olunacaktır.

B) Kuvvetli cümhuriyetçi, milliyetçi ve lâayık vatandaş yetiştirmek tahsilin her derecesi için mecburi ihtimam noktasıdır. Türk milletine, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve Türkiye Devleti'ne hürmet etmek ve ettirmek hassası bir vazife olarak telkin olunur.

C) Fikrî olduğu gibi bedenî inkişafa da ehemmiyet vermek ve bilhassa seciye millî derin tarihmizin ilham ettiği yüksek derecelere çıkarmak büyük emeldir.

Ç) Terbiye ve tedriste takip edilen usul, bilgiyi vatandaş için maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden bir cihaz haline getirmektir.

D) Terbiye her türlü hurafeden ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, milli ve vatanperver olmalıdır.

E) Her tahsil ve terbiye müessesesinde talebenin teşebbüs kabiliyetini kırmamaya, şefkat ve nüvazişle itina etmekle beraber onları hayatta kusurlu olmaktan vikaye için ciddi bir intizam ve inzıbata ve samimi ahlâk telâkkisine alıştırmak mühim olduğu kanaatindeyiz.

F) Fırkamız, vatandaşların, Türk'ün derin tarihini bilmesine fevkalâde ehemmiyet verir. Bu bilgi Türk'ün kabiliyet ve kudretini, nefsine itimat hislerini ve milli varlık için zarar verecek her cereyan önünde yıkılmaz mukavemetini besleyen mukaddes bir cevherdir.

2- Mektepler hakkında başlıca fikirlerimiz:

A) Şehirlerde, köylerde veya köyler mıntıkasında vaziyet ve ihtiyaca göre gündüzlük ve yatı ilk mektepleri, muntazam bir tatbik programı altında,

Talim ve terbiye esaslarımız:

Vatandaşları okutmak ve yetiştirmek.

Cümhuriyetçi, milliyetçi, lâayık vatandaş.

Fikrî, bedenî, inkişaf, millî seciye.

Usulün hedefi.

Terbiyenin vasıfları.

Teşebbüs kabiliyeti, inzıbat, ahlâk.

Türk Tarihi.

İlk Mektepler

arttırılacaktır. Köy mekteplerinde sıhhat, yaşayış ve mıntıkası ile münasebeti olan ziraat ve sanat fikirleri verilecektir.

B) Meslek ve sanat mektepleri, memleketin ihtiyacına yetişecek derecede arttırılacak ve lüzumlu kurslar açılacaktır.

C) Her vilayet merkezinde ve orta tahsili memlekete yaymak esası gözetilerek icap eden kazalar mıntıkalarında orta mektep bulundurmak lüzumuna kaniiz. Orta mekteplerden uzak muhitlerdeki vatan çocuklarının huzur ve emniyetle istifadelerini temin için talebeyi gece ücretle yatıracak teşkilât yapmaya çalışılacaktır. Bu mekteplerde mıntıklarıyla münasebeti olan meslekî malûmat verilmesine itina olunacaktır.

Ç) Liselerimizi yüksek tahsile tam kabiliyetli talebe yetiştirecek surette her noktai nazardan takviye ve ikmal edeceğiz.

D) Darülfünun ıslah ve tensik edilerek lâzım olan dereceye yükseltilecektir. Yüksek mekteplerimiz kendilerinden beklenen neticeleri verebilecek mükemmeliyete getirilecektir.

3- Güzel sanatlara bilhassa musikiye, inkılâbımızın yüksek tecellisi ile mütenasip bir surette, ehemmiyet vereceğiz.

4- Müzelerin ve umumiyetle eski eserlerin itina ile tasniflerine ve icap edenlerin yerlerinde eyi muhafazalarına itina olunacaktır.

5- Türk dilinin milî, mükemmel ve mazbut bir dil haline gelmesi hakkındaki ciddi teşebbüse devam olunacaktır.

6-Kitap, neşriyat ve kütüphane işleri Fırka için mühimdir.

7- Fırkamız, Türk vatandaşlarının vücude getirmiş oldukları ve getirecekleri bütün spor teşekküllerini milletin kuvvetli ve iradeli tutulması noktasından fevkalâde mühim addeder; bu teşekkülleri idame ve himaye eylemeyi vazife bilir.

Meslek ve Sanat Mektepleri

Orta Mektepler

Liseler

Darülfünun ve yüksek mektepler

Güzel Sanatlar

Müzeler, eski eserler

Dilimiz

Kitap, neşriyat ve kütüphane

Spor teşekküllerinin himayesi.

EK – 21 CHP 1935 Programı (Bozkurt, 2007)

CUMHURİYET HALK PARTİSİ, 1935 PROGRAMI, ANKARA, ULUS BASİMEVİ BEŞİNCİ KISIM

Ulusal Eğitim

41-Ulusal Eğitimde esas düsturlarımız şunlardır:

A-Eğitim siyasamızda temel taşı, bilimsizliği gidermektir. Kültür işinde her gün, daha çok çocuk ve yurddaş okutup yetiştirecek bir program güdülecektir.

B-Kuvvetli cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, lâıyk ve devrimci yurddaş yetiştirmek bütün öğretim derecelerinde yüküm ve özen noktasıdır.

Türk Ulusunu, Kamutayı ve Türk devletini sayın tutmak ve tutturmak, yurddaşlara bir ödev olarak aşılacaktır.

C- Fikrî olduğu gibi, bedenî gelişmeye de önem vermek ve hele, ırayı ulusal derin tarihimizin gösterdiği yüksek derecelere çıkarmak büyük gayedir.

Ç- Eğitim ve öğretimde güdülen usûl; bilgiyi, yurddaşa, maddi hayatta başarı elde ettiren bir cihaz haline getirmektir.

D- Eğitim her türlü urasadan, yad ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, ulusal ve yurdcu olmalıdır.

E- Her öğretim ve eğitim kurumunda talebenin girişim kapasitesini kırmamağa, sevgenlik ve okşayıyla özen göstermekle beraber onları hayatta kusurlu olmaktan korumak için ciddi bir yasav ve düzene içten bir ahlâk anlayışına alıştırmak, önemli olduğu kanaatindeyiz.

F- Partimiz, vatandaşların, Türk'ün derin tarihini bilmesine üsnomal bir önem verir. Bu bilgi Türk'ün kapasite ve enerjisini, nefesine güven duygularını ve ulusal varlığa zarar verecek bütün akımlara karşı sarsılmaz dayanımını besleyen kutsal bir evindir.

G- Türk dilinin ulusal, tükel bir dil haline gelmesi hakkındaki ciddi çalışmalara devam olunacaktır.

42-Okullar Hakkındaki Başlıca Fikirlerimiz

A-Nomal ilk öğrenim devri beş yıldır. Şehirlerde, köylerde yahut köyler bölgesinde ve ihtiyaca göre ilk okullar bir

Yurttaşları okutup yetiştirme

Cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, lâıyk ve devrimci yurddaş

Fikrî ve bedenî gelişme ve ulusal ıra

Eğitim ve öğretimde hedef

Eğitimin sıfatları

Girişim kapasitesi, düzen ve ahlâk

Türk tarihi

Türk dili

İlk okullar

program altında arttırılacaktır. Köylerdeki okullarda sağlık, yaşayış ve içinde bulunduğu çevren şartları ile ilgili olan tarım ve zanaat fikirleri verilecektir.

B- Köy çocuklarımıza kısa zamanda pratik hayat için lüzumlu bilgiyi verebilecek, üç veya dört sınıftan köy okulları açılacaktır. Bunların, çocukları, yüksek öğretim derecelerine hazırlayan ilk okullardan ayrı bir kip olarak kurulup arttırılması planlanacaktır. Bu kip köy okullarında, çocukların daha olgun yaşta okumağa başlamaları ve okumanın arasızsız devam etmesi ve bu işi devletin askerlik borcu gibi sıkı tutması lüzumludur.

C- Ertik ve zanaat okulları ile, zanaat gece okulları memleketin ihtiyacına yetişecek kadar arttırılacak ve lüzumlu kusurlar açılacaktır.

D- Her il merkezinde ve orta öğrenimi memlekete yaymak esası gözetilerek, gereken ilçe bölgelerinde orta okul bulundurmaya lüzumuna kaniiz. Orta okullardan uzak yerlerdeki yurd çocuklarının rahat ve güvenlikle faydalanmalarını sağlamak için talebeyi geceleri para ile barındıracak örgütler meydana getirilmesine çalışılacaktır. Bu okullarda içinde bulundukları çevrelerle ilgili olan ertik bilgilerin verilmesine özenilecektir.

E- Liselerimizi, yüksek öğrenime tam kapasiteli talebe yetiştirecek surette her bakımdan pekiştirip taplayacağız.

F- Üniversite ve yüksek okullarımız kendilerinden beklenen sonuçları verebilecek tükelliğe çıkarılacaktır. Üniversitelerin sayısını arttırmak fikrindeyiz.

43- Az nüfuslu birkaç köyü okutacak normal ilk okullarla, ayrı kipteki köy okulları için pratik yoldan yatı evleri, kurdurulur ve korunur.

44- Güzel sanatlara, hele müziğe devrimin yüksek anlayışına uygun bir surette önem vereceğiz.

45- Müzelerimizi zenginleştirecek kıymetteki tarih eserlerinin toplanmasına ve bu erge ile kazılar yapılmasına önem verilecek ve eski eserlerin sınıflanmasına

Köy okulları

Ertik ve zanaat okulları

Orta okullar

Liseler

Üniversiteler

Yatı evleri

Güzel Sanatlar

Müzeler ve eski eserler

ve gerekenlerin, bulundukları yerlerde iyi korunmasına özen gösterilecektir.

46- Kitap, yayın ve kitapsaray işleri parti için önemlidir. Şehirlerde kitapsaraylar, kent ve köylerde okuma ev ve odaları kurmak ve arttırmak isteriz.

47- Kültür ve eğitim işlerimiz, bugünün ve yarının gösterdiği ve göstereceği ihtiyaçlara göre önden gören bir düzenle planlanacak ve bütün öğretim aşamaları ile zanaat ve ertik ihtiyaçları bu plana göre düzenlenecektir.

48- Klâsik okul yetiştirmesi dışında, yığına, devamlı ve Türkiye'nin ilerleyiş yollarına uygun bir halk eğitimi vermeği önemli görürüz. Bu hizmet için çalışan Halkevlerini devlet, imkân elverdiği kadar koruyacaktır.

49- Parti, bir devrim müzesi kuracaktır. Bunu halka devrim fikir ve duygularını aşılama için etkin araç sayarız.

50- Türk Gençliği, onu temiz bir ahlâk, yüksek bir yurd ve devrim aşkı içinde toplayacak ulusal bir örgüte bağlanacaktır. Bütün Türk gençliğine şevk ve sıhhatlerini, nefse ve ulusa inanlarını besleyecek beden eğitimi verilecek ve gençlik, devrimi ve bütün erginlik şartları ile yurdu korumayı en üstün ödev tanıyan ve onları, bu ödev uğrunda bütün varlıklarını vermeğe hazır tutan bir düşünüşle yetiştirilecektir.

Bu ana eğitimin tam sonuç vermesi için Türk gençliğinin bir yandan, düşünme, karar verme ve girişim alma gibi yüksek başarımlı kuvvetlerini geliştirecek ve öte yandan gençlik onu her zorlu işin başarımlımasında tek unsur olan sıkı disiplinin etkisi altında çalıştırılacaktır.

Türkiye'de spor örgütü de bu esaslara göre düzenlenecek ve yürütülecektir. Yapılacak gençlik örgütünün üniversite, okullar ve enstitüler, halkevleri, toplu işçi kullanan fabrika ve kurumlarla yukarıdaki gayelere göre iş ve yönet birlikleri düzenlenecektir.

Yurdda beden ve devrim eğitimi ile spor işlerinde biteviyelik göz önünde tutulacaktır.

Okullarda, devlet kurumlarında ve özel

Kitap, yayın, kitapsaraylar

Plânlı kültür ve eğitim

Yığımlı yetiştirme ve Halkevleri

Devrim Müzesi

Gençlik örgütü ve spor

Kurum ve fabrikalarda bulunanlar, yaşlarına göre beden eğitimi ile uğraşmak yükümü altına alınacaktır. Spor ve beden eğitimi için lüzumu olan alan ve kurumlar, meydana getirilecektir. Spor alanları için özel yönetgeler ve şarlıklar ilgilendirilecektir.

51- Parti radyoyu ulusun kültür ve siyasal eğitimi için en değerli araçlardan sayar. Kuvvetli verici istasyonlar kuracağız. Almaçların kolay ve ucuz elde edilmesine çalışacağız.

Sinemanın ulusa faydalı olmasını iş edineceğiz.

52- Ulusal opera ve tiyatro önemli işlerimiz arasındadır.

Radyo

Sinema

Opera ve tiyatro

EK – 22 CHP 1939 Programı (Bozkurt, 2007)

CUMHURİYET HALK PARTİSİ, 1939 PROGRAMI, ANKARA, ULUS BASİMEVİ.

Milî Talim ve Terbiye

42- Millî talim ve terbiyede esas düsturlarımız şunlardır:

A-Maarif siyasetimizde temel taşı, bilimsizliğin giderilmesidir. Maarifimizde nisbeten daha çok çocuk ve vatandaş okutacak ve yetiştirecek bir program takip olunacaktır.

B-Kuvvetli cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçı vatandaş yetiştirmek tahsilin her derecesi için mecburî ihtimam noktasıdır. Türk milletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye devletini sayın tutmak ve tutturmak bir vazife olarak telkin olunur.

C- Fikrî olduğu gibi, bedenî inkişafa da ehemmiyet vermek ve bilhassa seciye için millî derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelerde tutmak büyük emeldir.

Ç) Terbiye ve tedriste takip edilen usul, bilgiyi vatandaş için hayatın bütün safhalarında muvaffak olmayı temin eden bir cihaz haline getirmektir.

D) Terbiye hertürlü hurafeden ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, millî, vatanperver ve modern olmalıdır.

E) Her tahsil ve terbiye müessesesinde talebenin teşebbüs kabiliyetini kırmamaya, şefkat ve nüvazişle itina etmekle beraber onları hayatta kusurlu olmaktan vikaye için ciddi bir intizam ve inzibata ve samimi ahlâk telâkkisine alıştırmak mühim olduğu kanaatindeyiz.

F) Partimiz, vatandaşların, Türk'ün derin tarih ve medeniyetini bilmesine fevkalâde ehemmiyet verir. Bu bilgi Türk'ün kabiliyet ve kudretini, nefesine itimat hislerini ve millî varlık için zarar verecek her cereyan önünde yıkılmaz mukavemetini besliyen mukaddes bir cevherdir.

G) Türk dilinin millî, mükemmel ve mazbut bir dil haline gelmesi hakkındaki ciddi çalışmalara devam olunacaktır.

H) Türk dilinin millileşmesi hareketinde elde edilen neticelere, bütün ilim ve tedris müesseselerinde tatbik imkânı verilecektir.

Yurtdaşları okutup yetiştirme.

**Cümhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı,
Devletçi, Lâik ve İnkılâpçı vatandaş.**

Fikrî ve bedenî inkişaf ve millî seciye.

Terbiye ve tedriste hedef.

Terbiye sıfatları.

**Teşebbüs kabiliyeti, hayatta intizam ve
inzibat.**

Türk Tarihi

Türk Dili

Bunun tanzimi işi ile Maarif Vekilliği meşgul olacaktır.

43- Okullar hakkındaki başlıca fikirlerimiz:

A) Normal ilk tahsil beş yıldır. Şehirlerde köylerde veya köyler mıntıkasında vaziyet ve ihtiyaca göre ilk okullar muntazam bir tatbik programı altında arttırılacaktır. Köylerdeki okullarda sıhat, yaşayış ve mıntıkası ile münasebeti olan ziraat ve sanat fikirleri verilecektir.

B) Öğretmen gönderilmesine imkân olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerinde köylüye rehberlik etmek üzere köy eğitimcileri istihdam edilir. Bu tip köy okullarında tahsilin daha olgun yaşta başlaması, arası devam etmesi ve devletçe askerlik borcu gibi bir sıkılıkla takip edilmesi gerektir. Az nüfuslu birkaç köyü okutacak normal ilk okullarla aynı tipteki köy okulları için âmeli yoldan pansiyonlar kurdurulur ve korunur.

C) Meslek ve sanat okulları ile akşam sanat okulları memleketin ihtiyacına yetişecek derecede arttırılacak ve lüzumlu kurslar açılacaktır.

Ç) Her vilâyet merkezinde ve orta tahsili memlekete yaymak esası gözetilerek icap eden kazalar mıntıklarında orta okul bulundurmak lüzumuna kaniiz. Orta okullardan uzak muhitlerdeki vatan çocuklarının huzur ve emniyetle istifadelerini temin için talebeyi gece ücretle yatıracak teşkilât yapmaya çalışılacaktır. Bu okullarda mıntıkları ile münasebeti olan meslekî malûmat verilmesine itina olunacaktır.

D) Liselerimizi yüksek tahsile tam kabiliyetli talebe yetiştirecek surette her noktânazardan takviye ve ikmal edeceğiz.

E) Üniversite ve yüksek okullarımız kendilerinden beklenen ilim ve ihtisas elemanlarını yetiştirmek memleket dahilinde ilmi hareketlere destek ve kaynak olmak üzere mükemmelleştirilecektir.

Üniversite ve yüksek okullarımızın adedini, arttırmak ve bunları Maarif Vekaleti idaresinde toplamak fikrindeyiz.

44- Güzel sanatlara, bilhassa musikiye,

İlk Tahsil

Köy Okulları, Eğitimciler.

Meslek ve sanat okulları ve akşam sanat okulları

Orta Okullar

Liseler

Üniversite ve yüksek okullar

Güzel sanatlar

inkılâbımızın yüksek tecellisiyle mütenasip bir surette ehemmiyet vereceğiz.

45- Millî opera ve tiyatro mühim işlerimiz arasındadır.

46- Sinemanın, milletin seciye ve ahlakına faydalı olacak ve bilgisini arttıracak bir terbiye vasıtası olmasını temine çalışacağız.

47- Müzelerimizi zenginleştirecek kıymette ki tarihî eserlerin toplanmasına ve bu maksatla hafriyat yapılmasına ehemmiyet verilecek ve umumiyetle eski eserlerin tasniflerine ve icab edenlerin yerlerinde iyi muhafazalarına itina olunacaktır.

48- Kitap, neşriyat ve kütüphane işlerine ehemmiyet vereceğiz. Bilhassa bir Türk lûgatı ve ansiklopedisini bir an evvel vücuda getirmek başlıca emelimizdir.

Şehir ve köylerde kütüphaneler kurmak ve arttırmak isteriz.

49- Maarifimiz bugünün ve yarının isteyeceği tahsil derecelerini önden gören bir tertiple planlanacak ve bütün tahsil kademeleriyle sanat ve meslek ihtiyaçları bu plana göre düzenlenecektir.

50- Klâsik okul terbiyesinin dışında yığna devamlı ve yeni Türkiye'nin ileri geliş yollarına uyar bir halk terbiyesi vermeyi mühim görüyoruz. Bu hizmet için çalışan Halkevleri ve halk odaları teşkilatını devlet mümkün olan vasıtalarla koruyacaktır.

51- Parti, inkılâp müzesi kuracaktır. Bunu, halka inkılâp terbiyesini aşlamak için tesirli vasıta sayarız.

52- Türk gençliği, onları temiz bir ahlâk, yüksek bir yurt ve inkılâp aşkı içinde toplayacak milli bir teşkilâta bağlanır. Bütün Türk gençliğine neşe ve sihatlerini, nefse ve millete inanlanını besliyecek beden terbiyesi verilecek ve gençlik, inkılâbı ve bütün istiklâl şartları ile yurdu müdafaa etmeyi en üstün vazife tanıyan ve bu vazifeyi yerine getirmek uğrunda her varlığın fedasına hazır tutan bir zihniyetle yetiştirilecektir. Bu ana terbiyenin tam netice vermesi için Türk gençliğinin bir yandan düşünme, karar

Millî opera ve tiyatro

Sinema

Müzeler ve eski eserler

Kitap, neşriyat ve kütüphane işleri

Plânlı Maarif

Yıgını yetiştirme ve Halkevleri

İnkılâp Müzesi

Gençlik teşkilâtı ve spor

verme ve teşebbüs alma gibi yüksek muvaffakiyet hassaları inkişaf ettirilecek ve öte yandan gençlik, her zorlu işin başarılmada tek unsur olan sıkı disiplinin tesiri altında çalıştırılacaktır.

Türkiye’de spor teşkilâtı bu esaslara göre düzenlenecek ve yürütülecektir. Gençlik teşkilatının üniversite, okullar ve enstitüler, halkevleri, toplu işçi kullanan fabrika ve müesseselerle irtibatı ve yukarıdaki gayeler etrafında iş ve yol birlikleri tanzim edilecektir.

Yurtta beden ve inkılâp terbiyesiyle spor işlerinde yeknasaklık göz önünde tutulacaktır. Okullarda, devlet

müesseselerinde ve hususi müesseseler ve fabrikalarda bulunanlar arasında yaşlarına göre herkesin beden terbiyesiyle meşgul olması mecburiyet altına alınacaktır. Spor ve beden terbiyesi için lüzumu olan saha ve kurumlar meydana getirilecektir. Sahaları teminde hususî idare ve belediyeler bilhassa alâkalandırılacaktır.

EK – 23 CHP 1943 Programı (Bozkurt, 2007)

CUMHURİYET HALK PARTİSİ, 1943 PROGRAMI, ANKARA, ZERBAMAT BASİMEVİ, ÜÇÜNCÜ KISIM

Milli Eğitim ve Öğretim

6- Millî eğitim ve öğretimde esas düsturlarımız şunlardır:

A-Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik ve İnkılâpçı vatandaş yetiştirmek öğretimin her derecesi için mecburî ihtimam noktasıdır. Türk milletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye Cumhuriyeti'ni saymak ve saydırmak bir vazifedir.

B) Millî karakteri, derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecede tutmak ve tek bahtiyarlığı millete hizmette aramak büyük hedeftir.

C) Milletin kültür ihtiyacı ve işleri, her dalı ile bütün olarak takip olunacaktır. İleri bir medeniyet topluluğu olan Türk milleti için kültürün hiçbir parçası ehemmiyetsiz görülemez.

D) Türkiye, fikirde, karakterde, bedende birbirinden ayrılmaz bir surette güdülür.

E) Eğitim ve öğretimde tutulacak yol, maksadı, nazarî ve amelî olarak temin etmelidir.

F) Eğitim, her türlü hurafeden uzak, millî ideolojiye uygun vatan, millet ve aile severlik esasına dayanmalıdır.

G) Her öğretim ve eğitim kurulunda talebenin teşebbüs kabiliyetini geliştirmek ve onları ciddi bir intizam hayatına alıştırmak amaç olacaktır.

H) Partimiz, vatandaşların, Türk'ün derin tarih ve medeniyetini bilmesine üstün bir ehemmiyet verir. Bu bilgi Türk'ün kabiliyet ve kudretini, nefesine itimat hislerini ve millî varlık için zarar verecek her cereyan önünde yıkılmaz mukavemetini besliyen mukaddes bir cevherdir.

İ) Türk dilinin millî ve mazbut bir dil haline gelmesi yolundaki ciddi çalışmalara devam olunacaktır.

J) Türk dilinin millileşmesi hareketinde elde edilen neticeler, bütün bilim ve öğretim müesseselerinde tatbik edilecektir.

Milli Eğitim ve öğretimde esas düsturlar.

Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçı vatandaş.

Milli karakterler.

Kültürün bütünlüğü

Eğitimde Birlik

Eğitim ve öğretimde maksadın nazari ve ameli olarak temini.

Eğitimin dayanacağı esaslar.

Teşebbüs kabiliyeti, intizam.

Türk Tarihi.

Türk dili.

Türk dili çalışmalarında elde edilen neticelerin tatbiki.

Bunun tanzimi işiyle Maarif Vekili meşgul olacaktır.

7- Okullar hakkındaki başlıca hedeflerimiz:

A) Normal ilk öğretim beş yıldır. Yakın uzak, büyük küçük, her köyde ve bütün şehirlerde kız erkek bütün çocuklar için ilk öğretimi gerçekleştirmek amacını güdüyoruz. Rasgeleceğimiz güçlükler ne olursa olsun en kısa zamanda bu neticeye varmak Partimizin tereddüt kabul etmiyen kat'i kararıdır.

B) İlk öğretimde henüz ihtiyaç olan yerler için eğitimli ilk okullar devam edecektir. İlk öğretim cihazı tamamlandıça, eğitim okullarının sınıfları da tamamlanacaktır.

C) Her vilâyet merkezinde ve orta tahsili memlekete yaymak, esası gözetilerek icabeden kazalar mıntikalarında ortaokul bulundurmak lüzumuna kaniiz. Orta öğretim kurumlarından uzak muhitlerdeki vatan çocuklarının huzur ve emniyetle istifadelerini temin için talebeyi gece ücretle yatıracak teşkilâtın yerlerince kurulması kolaylaştırılacak ve teşvik olunacaktır.

D) Liselerimizi yüksek öğretime tam kabiliyetli talebe yetiştirecek surette her bakımdan kuvvetlendireceğiz. Tatbikathı program, laboratuvar, kütüphane çalışmaları, lise öğretiminin temelidir.

8. – A) Üniversite ve yüksek okullarımızın kendilerinden beklenen bilim ve ihtisas elemanlarını yetiştirmesine, memleket dahilinde bilim hareketlerine destek ve kaynak olmak üzere mükemmelleştirilmelerine devam edilecektir.

B) Akademik kariyeri, kanunî mevzuatla nizamlamak yakın hedefimizdir.

C) Yüksek öğretim müesseselerinde öğretme ve ilmî araştırma faaliyeti beraber yürütülür.

Partimiz orijinal ilim ve fikir eserlerinin meydana gelmesini her suretle teşvik ve himaye eder.

9.- Teknik öğretim, kudretli bir milletin en ehemmiyetli meselesi sayılmıştır. Kadın ve erkek her vatandaşın, her yaştaki bilgisini bir öğretim kurumunda

Okullara ait başlıca hedefler İlk öğretim

Eğitmenli okullar

Orta okullar

Liseler

Üniversite ve yüksek okullarda göz önünde tutulacak noktalar

Akademik kariyer kanunu.

Yüksek öğretimde öğretme ve araştırma, orijinal eserlerin teşvik ve himayesi.

Teknik öğretimin önemi

vermek, tazelemek, arttırmak Devletin başlıca vazifeleri arasına girmiştir.

A) Muntazam teknik öğretim, normal olarak ilk öğretimden sonra başlar, ilk öğretimi eksik olan veya hiç olmayan vatandaşlara, teknik öğretim yardımcı teşkilât yoluyla verilecektir.

B) Kız enstitüleri ve Erkek sanat enstitüleri, teknik, ziraat ve sanat ve ticaret okulları teknik ve mesleki öğretimin başlıca vasıtalarıdır.

Bu kurumlar her yıl artan bir suretle, memleketin her köşesinde kurulacaktır. Bunların öğretim konularının cinsi daima genişletilecek ve daha çok ihtiyacı karşılayacak hale getirilecektir.

Bu kurumların, modern teknik öğretimin bütün aletleri ve makineleri ile donatılmış olması, ihmal kabul etmez bir esastır.

C) Binlerce gezici kız ve erkek sanat kurslarıyla teknik öğretimi en uzak köylere kadar götürmek hedefimizdir.

D) Teknik öğretimin yüksek dereceleri, aynı kurumlara temin olunur.

10.- Her derecedeki öğretim kurumlarımız için millî kültürü sağlam ve bilgili öğreticiler yetiştirmeye devam edeceğiz.

İlk orta ve yüksek öğretmen okullarıyla teknik ve meslek öğretmen ve Köy enstitülerine geniş imkânlar verilecektir.

11.- Parti, Güzel Sanatları, yüksek bir insan cemiyetinin esas ihtiyaçlarından sayar. Güzel sanatlara, Partice gösterdiğimiz düşkünlük, asırlarca işletilemeyerek bırakılmış olan Türk kabiliyetini az zamanda meydana çıkaracak ve insanlığa Türk sanatında yeni hazineler kazandıracaktır. Bu bizim samimi kanaatimiz ve hedefimizdir.

Bu sebeple;

A) Parti, Güzel Sanatlar eserlerini, sergilerini, müsabakalarını, daima himaye ve teşvik eder ve icab ettikçe mükâfatlandırır.

B) Tiyatro himayesi ve operanın en yeni tekniğe, müstenit olarak ve en eski eserleri de alarak insanlığın şimdiye kadar yarattığı büyük eserleri temsil edecek kudrette kurulması ve geniş bir

Muntazam teknik öğretim

Kız enstitüleri, erkek sanat enstitüleri, teknik ziraat ve ticaret, akşam sanat ve ticaret okulları.

Sanat kursları

**Teknik öğretimde yüksek dereceler için ayrı kurumlar.
Öğretmenler, öğretmen okulları**

Güzel Sanatlar

Güzel sanat, eser ve çalışmalarını koruma

Tiyatro ve opera

temsil amatörlüğü vücuda getirilmesi amaç olarak takibolunur. Büyük millî eserlerin yüksek teknik kudreti içinde vücut bulmasını bu yoldan temin etmek mümkün olacağı kanatindeyiz.

C) Müzik kültürü umumi eğitimin bir esası olarak takip olunacaktır.

D) Sinema kolay bir dinlenme ve eğitim vasıtası olarak murakebe ve himaye edilecektir.

E) Milli oyunlar, halk türküleri ve umumi olarak folklorümüz toplanacak, kıymetlendirilecek ve yayılacaktır. Memleketin, muhtelif köşelerinde farklı olarak gelişmiş olan milli oyunlar ve törenler, memleketin her tarafında tanıtılacaktır.

12.- Müzelerimizi zenginleştirecek kıymette tarihî eserlerin toplanmasına ve bu maksatla kazılar yapılmasına ehemmiyet verilecek; umumiyetle eski eserlerin tasniflerine ve muhafazalarına itina olunacaktır.

13.- Kitap, neşriyat ve kütüphane işlerine ehemmiyet vereceğiz. Türk lûgatı ve ansiklopedisinin vücuda getirilmesi çabuklaştırılacaktır. Memlekette geniş sayıda ve tayin edilmiş ölçülerde kütüphaneler kurulması emelimizdir.

14.- Halkevleri ve halkodaları, millî hayatın ve millî eğitimin başlıca yuvalarıdır. Bunların sayıları, bütün memleketi az zamanda kaplayacak surette arttırılacaktır. Halkevi ve halkodasının, Türk cemiyetinin ilk muhtaç olduğu bir kurum gözü ile görülmesine, Partimiz bütün gayretiyle çalışacaktır.

Her halkevi ve Odasının bütün teşkilâtının tamam olması gayedir. Ancak hiçbir Halkevi ve Halkodası, kadın ve erkek vatandaşlar için bir arada toplanma salonu, kütüphane, güzel sanatlar üzerinde çalışma esaslarından biri eksik olarak kurulamaz.

15.- Parti, inkılâp tarihi öğretimini ve inkılâp eğitiminin beslenmesini daima başlıca işi sayar.

İnkılâp Enstitüsünün her türlü yayımı, vesikaları herkese bildirilecektir. Enstitüyü zenginleştirmek, bütün Parti

Müzik kültürü

Sinema

Milli Oyunlar

Müzeler

Kitap, yayın ve kütüphane işleri

Halkevleri, Halkodaları

İnkılâp Tarihi, İnkılâp Enstitüsü

teşkilâtının vazifesidir. Parti, bir inkılâp müzesinin kurulmasını da takip edecektir.

16.- Türk milletinde beden eğitimi ve spor ihtiyacı, Devletin meseleleri arasına sokulmuştur. Parti, vatandaşın spor sevgisini ve beden eğitimini takdir etmesi ve sevmesi için bütün yardım ve telkin vasıtalarını kullanır. Spor, kudretli vatandaş yetiştirmenin esaslı vasıtalarından biridir. Spor, çalışma kudretini muhafaza ve artırma için lüzumludur. Karakterin ve iyi ahlakın mühim şartlarını, kolaylıkla vücuda getirir, nihayet, temiz ve açık hava toplantılarının zevkli bir sebebi olarak da millî sağığın kıymetli bir vasıtasıdır. Devlet, hususî teşekkülleri teşvik ve himaye ederek hertürlü kurumları kolaylaştırarak ve kurarak milletin bedence eğitimini doğru ve sağılam istikametlerde yürütmeğı göz önünde bulunduracaktır. Parti, hususî teşekküllerin, hususi idare ve belediyelerin umumî beden eğitimindeki faaliyetini yakından takip edecektir.

Beden eğitimi ve spor.

EK – 24 CHP 1947 Programı (Bozkurt, 2007)

CUMHURİYET HALK PARTİSİ, 1947 PROGRAMI.

VIII- Milli Eğitim Politikamız

95- Milli eğitim ve öğretimde prensiplerimiz şunlardır:

- a) Türkiye Cumhuriyeti'nin dayandığı esaslara bağlı yurttaş yetiştirmek,
- b) Tarihimizin ilham ettiği millî karakteri ve millî geleneğimize uygun bir ahlâkı her vasfın üstünde tutmak ve mutluluğu millete hizmette aramak,
- c) Ahlâk, fikir ve beden eğitiminde Türk gençliğine âhenkli bir gelişme sağlamak, vazife ahlâkını tesis etmek,
- d) Fikir ve iş eğitimi birbirinden ayırmamak ve topluluğa yarar her türlü işe saygı göstermek fikrini aşlamak,
- e) Her öğretim ve eğitim kurumunda öğrencilerin şahsî teşebbüs kabiliyetlerini geliştirmek ve onları, her güçlüğü yenecek derecede milliyetçi, ülkücü, azimli, işinde hesaplı, maddeci ve faydacı olmaktan uzak, intizamlı ve ailesever vatandaş olarak yetiştirmek.

96- Partimiz, yurttaşların Türk milletinin tarih ve medeniyetini gerçek çerçevesi içinde ve hakkıyla öğrenmelerine üstün bir önem verir Çocuklarımızın ve gençlerimizin, Türk tarihi mefahirinin, hususiyile Kurtuluş Savaşı ve devrimlerimizin şuuruna sahip insanlar olarak yetiştirilmesine dikkat etmeyi vazife sayarız.

97- Türk dilini kendi yapısının zengin imkânları içinde organik bir gelişmeye mazhar kılmak amaçlarımızdandır.

98- Her derecedeki öğretim kurumlarımız için güttüğümüz başlıca amaçlarımız şunlardır:

- a) Şehir ve kasabalarda ve büyük küçük her köyde kız ve erkek bütün çocuklar için ilk öğretimi bir program beraberliği içinde gerçekleştireceğiz.
 - b) Orta öğretimi memlekette yaymak esasını gözeterek ilçelerde orta okul ve orta meslek okulu bulundurmak gerekliliğine inanıyoruz.
 - c) Uzak çevrelerdeki çocukların öğretimden faydalanmalarını temin için lüzumlu olan yerlerde ücretli veya ücretsiz, yurtlar kurulmasını sağlayacak, kolaylaştıracak ve teşvik edeceğiz.
 - d) Liselerimizi, yüksek öğretime tam kabiliyetli öğrenci yetiştirecek şekilde her bakımdan kuvvetlendireceğiz. Gerekli şartlar hazırlandıkça liselerle bu derecedeki meslek okullarının arttırılmasına çalışacağız.
 - e) Muhtar rejim içinde üniversitelerimizin ve bu arada yüksek okullarımızın kendilerinden beklenen ilim ve ihtisas adamlarını yetiştirmelerine, ilim çalışmaları yolunda geliştirilmelerine devam olunacaktır.
 - f) İmkân elverdikçe memleketin muhtelif bölgelerinde yüksek okullar ve üniversiteler kurmak amacımızdır.
 - g) Bütün üniversite ve yüksek okullarımızda ilim araştırmalarına ve ilim alanında Türk yaratıcılığının gelişmesine önem vereceğiz. Bu arada üniversite içinde ve dışında her türlü başarıları ve çalışmaları teşvik edeceğiz.
- 99- Kadın erkek her yaştaki yurttaşlara meslek bilgisi vermek, onların bu bilgilerini tazelemek ve arttırmak için öğretim kurumları kurulmasını Devletin başlıca vazifesi sayarız.

Bunun için:

a) Gerek bölgelerde orta ve lise derecesinde meslek ve sanat okulları kurmayı ve bunların sayısını arttırmayı,

b) Şehir ve kasabalarda akşam meslek kursları açmayı ve her yıl artan gezici kız ve erkek sanat ve tarım kursları ile pratik bilgiyi en uzak köylere kadar götürmeği gerekli görürüz.

100- Gündüz hayatını kazanmak zorunda olan yurttaşlara, geniş tahsil imkânını verebilmek için her derecedeki öğretim kurumlarının gece öğretimi yapmasını sağlamayı faydalı buluruz.

101- Her istidatlı yurttaşa mesleğinde ilerlemek yollarını açmak dileğimizdir. Bunun için hangi öğretim kurumundan çıkmış olursa olsun istidadı ve yeterliği olanlara daha yüksek eğitim veren bir kuruma girmek imkânını sağlayacağız.

Bütün yurтта ve her öğretim derecesinde muayyen sahalarda normalin üstünde bariz istidatlar gösteren çocukların istidatlarının inkişafını sağlayıcı tedbirler alacağız.

102- Her derecedeki öğretim kurumlarımız için millî kültürü, millî karakteri sağlam, iyi örnek, bilgili öğreticiler yetiştirmeye devam edeceğiz.

Her derecede öğretmen yetiştiren kurumlarımızla teknik ve meslek öğretmen okullarına ve köy enstitülerine geniş imkânlar verilecektir. Büyük mikyastaki öğretmen ihtiyacını karşılayabilmek için öğretmen mesleğini daha çekici bir duruma koymayı zarurî görürüz.

103- Güzel sanatları yüksek bir insan topluluğunun esas ihtiyaçlarından sayan partimiz:

a) Güzel sanat eserlerini ve sergilerini korur ve teşvik eder.

b) Devlet Opera ve Tiyatrosunun kurulmasını ve tiyatro sanatının korunmasını amaç bilir.

c) Müzik kültürü alanında Türk yaratıcılığının tam gelişmesini sağlayıcı ve millî istidatları teşvik edici tedbirler alır,

d) Sinema sanatının gelişmesini sağlayan şartları hazırlamayı ve bundan öğretim vasıtası olarak da faydalanmasını gerekli görür.

e) Halk türkülerini, halk oyunlarını ve her çeşit halk sanat eserlerini toplamaya, değerlendirmeye, filme almaya ve yaymaya önem verir.

104- Müzelerimizi zenginleştirecek değerde tarih eserlerinin toplanmasına ve bu maksatla kazılar yapılmasına ve tarihi anıtların korunmasına önem verilecektir.

105- Başkentte bir millî kitaplık kurulması ve memleketin her tarafında ihtiyacı karşılayacak kitaplıklar meydana getirilmesi amacımızdır.

Yayın işlerine önem verilecektir.

106- Halkevleri ve halkodaları millî hayatın ve millî eğitimin başlıca yuvalarıdır. Bunların sayıları bütün memleketi az zamanda kaplıyacak şekilde arttırılacaktır. Halkevi ve halkodasının Türk topluluğunun ilk muhtaç olduğu bir kurum gözü ile görülmesine Partimiz bütün gayretiyle çalışacaktır.

Her halkevi ve halkodasının bütün kuruluşunun tamam olması amacımızdır. Ancak hiçbir halkevi ve halkodası kadın ve erkek vatandaşlar için bir arada toplanma salonu, kitaplık, güzel sanatlar üzerinde çalışma esaslarından biri eksik olarak kurulamaz.

107- Devrim Enstitüsünün yayımlarından herkes faydalanabilmelidir. Enstitüyü zenginleştirmek bütün Parti kuruluşlarının vazifesidir. Parti bir devrim müzesinin kurulmasını işini de göz önünde tutacaktır.

108- Köyde ve kentte kadın ve erkek öğrenim çağını geçirmiş yurttaşların okuyup yazma öğrenmelerini kurslar açarak kolaylaştırmak kararındayız.

Köylerde okulla ilgileri kesilmiş olan yurttaşların kültür seviyelerini beslemek ve yüceltmek için köylerimize faydalı eserlerin ve mecmuaların gönderilmesine çalışılacaktır.

109- Partimiz, beden eğitimini millî eğitimin esaslarından sayar. Her türlü spor çalışmalarını teşvik etmeye ve korumaya önem veririz.

110- Öğretmen siyasetle iştigal edemezler. Üniversite profesör ve doçentleri bu kaydın dışındadırlar.